

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ДИСЦИПЛІН ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 016 СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

За ред. М. Г. Буйняк

2-ге видання, перероблене й доповнене

Електронне видання

Кам'янець-Подільський
2024

УДК 378.147.091.31-059.1:376.011.3-051-056.2/.3(075.8)

ББК 74.58я73

С17

Рекомендувала вчена рада Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, протокол № 2 від 29.02.2024 р.

Рецензенти:

С. В. Федоренко – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри прикладної психології та логопедії Бердянського державного педагогічного університету;

Н. В. Бахмат – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методик початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

Н. В. Кабельнікова – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри спеціальної освіти Херсонського державного університету.

Колектив авторів:

М. Г. Буйняк (вступ, розділ 1, пп. 2.3, 2.9, 3.3); **Т. О. Докучина** (пп. 2.1, 2.5); **О. І. Дмитрієва** (п. 2.6); **І. П. Марціновська** (п. 3.4); **С. П. Миронова** (розділ 1, пп. 4.1, 4.2); **С. А. Михальська** (пп. 2.8, 3.2, 3.5); **Ю. А. Михальська** (пп. 2.2, 2.4); **О. В. Чопік** (пп. 2.7, 2.10, 2.11, 3.1, 4.2).

За загальною редакцією М. Г. Буйняк

Самостійна робота здобувачів вищої освіти з дисциплін професійної підготовки за спеціальністю 016 Спеціальна освіта: навчально-методичний посібник / [кол. авторів; за заг. ред. М.Г. Буйняк]. 2-ге вид., перероб. й доп. [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024. 304 с.

Електронна версія посібника доступна за покликанням:

URL: <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/7904>

У навчально-методичному посібнику висвітлено загальні методичні рекомендації до самостійної роботи здобувачів вищої освіти, завдання для самостійної роботи з дисциплін професійної підготовки за спеціальністю 016 Спеціальна освіта та критерії її оцінювання. Матеріал посібника адресований майбутнім корекційним педагогам для організаційно-методичної допомоги у виконанні завдань самостійної роботи, поглибленні знань з дисциплін професійної підготовки, вдосконаленні професійних компетентностей. Посібник також може бути використаний викладачами, які керують самостійною роботою здобувачів вищої освіти.

УДК 378.147.091.31-059.1:376.011.3-051-056.2/.3(075.8)

ББК 74.58я73

© Колектив авторів, 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	5
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	7
РОЗДІЛ 1. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	8
РОЗДІЛ 2. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІН ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ	18
2.1. Вступ до спеціальності.....	18
2.2. Основи невро- та психопатології	41
2.3. Професійна діяльність та особистість корекційного педагога	52
2.4. Клініка інтелектуальних порушень	69
2.5. Психологія дитини з інтелектуальними порушеннями	79
2.6. Риторика, культура мовлення корекційного педагога	105
2.7. Корекційна психопедагогіка	117
2.8. Комплексна психолого-педагогічна оцінка розвитку дитини з особливими освітніми потребами	144
2.9. Методика корекційно-розвиткової роботи при інтелектуальних порушеннях і затримці психічного розвитку	158
2.10. Педагогіка інклюзивної освіти.....	176
2.11. Робота асистента вчителя і вихователя інклюзивних закладів	190

РОЗДІЛ 3. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІН ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ	202
3.1. Навчання дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах НУШ.....	202
3.2. Інноваційні технології корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами	212
3.3. Партнерська взаємодія в закладах спеціальної та інклюзивної освіти.....	226
3.4. Навчання дітей з розладами спектру аутизму	235
3.5. Тренінг особистісного зростання вчителя-дефектолога	249
РОЗДІЛ 4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІН ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ТРЕТЬОГО (ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ	262
4.1. Науково-прикладні дослідження і проєкти в спеціальній та інклюзивній освіті	262
4.2. Методика викладання фахових дисциплін спеціальності «Спеціальна освіта»	276
ГЛОСАРІЙ	292
ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК	297
ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК.....	300
ІНФОРМАЦІЯ ПРО КОЛЕКТИВ АВТОРІВ	302

ВСТУП

Професійна компетентність корекційного педагога є однією з умов забезпечення повноцінної освіти дітей з особливими освітніми потребами, їхнього розвитку та виховання. Формування професійної компетентності починається під час навчання у закладі вищої освіти та продовжується протягом всієї педагогічної кар'єри фахівця. Вагомими чинниками опанування професією корекційного педагога є професійна спрямованість особистості, сформованість професійної мотивації, прагнення до професійного саморозвитку та самовиховання. Вказані складові професійної компетентності формуються не лише у процесі навчальних занять, а й у процесі самостійної роботи здобувачів вищої освіти.

Самостійна робота здобувачів з дисциплін професійної підготовки спеціальності 016 Спеціальна освіта забезпечує фахову спрямованість навчання, оскільки відповідає кваліфікаційній характеристиці вчителя-дефектолога (корекційного педагога) і планується з розумінням прикладної значущості для майбутньої професії. Виконання здобувачами завдань для самостійної роботи сприяє удосконаленню фахових компетентностей, розвиває вміння самостійно та творчо працювати, здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел та застосовувати її у практичній діяльності.

У процесі самостійної роботи з дисциплін професійної підготовки реалізуються й завдання індивідуалізації навчання, оскільки організація та зміст завдань, які пропонуються здобувачам, враховують їхні характерологічні особливості, темп діяльності, ступінь оволодіння дисципліною, рівень готовності до професійної діяльності, здатність до творчого вирішення проблемних ситуацій. Характер самостійної роботи та види завдань залежать безпосередньо від навчальної дисципліни. Самостійна робота здобувачів вищої освіти може бути індивідуалізованою за обсягом, змістом, характером виконання, що дозволяє уникнути механічності, формальності у засвоєнні матеріалу та вплинути на становлення і розвиток особистості майбутнього корекційного педагога.

У навчально-методичному посібнику вміщено загальні методичні рекомендації для самостійної роботи здобувачів вищої освіти, матеріали для вивчення дисциплін професійної підготовки за спеціальністю 016 Спеціальна освіта.

Авторами посібника є колектив кафедри спеціальної та інклюзивної освіти: М.Г. Буйняк (загальний редактор, вступ, розділ 1, пп. 2.3, 2.9, 3.3); Т.О. Докучина (пп. 2.1, 2.5); О.І. Дмитрієва (п. 2.6); І.П. Марціновська (п. 3.4); С.П. Миронова (розділ 1, пп. 4.1, 4.2); С.А. Михальська (пп. 2.8, 3.2, 3.5); Ю.А. Михальська (пп. 2.2, 2.4); О.В. Чопік (пп. 2.7, 2.10, 2.11, 3.1, 4.2).

***Шановні здобувачі вищої освіти!
Бажаємо Вам професійного зростання, віри у себе,
успіхів і наснаги у реалізації мрій та можливостей!***

**З повагою, колектив кафедри спеціальної
та інклюзивної освіти**

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

- ООП – особливі освітні потреби
- ІП – інтелектуальні порушення
- ПМР – порушення мовленнєвого розвитку
- ПОРА – порушення опорно-рухового апарату
- ДЦП – дитячий церебральний параліч
- РСА – розлади спектру аутизму
- ЗПР – затримка психічного розвитку
- ЗВО – заклад вищої освіти
- ЗЗСО – заклад загальної середньої освіти
- ЗДО – заклад дошкільної освіти
- ІРЦ – інклюзивно-ресурсний центр
- НУШ – Нова українська школа

РОЗДІЛ 1

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Самостійна робота здобувачів вищої освіти – це форма організації освітнього процесу, за якої здобувач вищої освіти опановує навчальну дисципліну в час, вільний від навчальних занять.

Метою самостійної роботи здобувачів вищої освіти є засвоєння в повному обсязі робочої програми навчальної дисципліни, формування у здобувачів вищої освіти здатності бути активним учасником освітнього процесу, а також самостійно (без безпосередньої участі викладача) опанувати теоретичні та практичні знання, у тому числі з використанням сучасних інформаційних технологій.

Організація самостійної роботи здобувачів вищої освіти в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка здійснюється відповідно до чинних нормативних документів:

➤ Положення про організацію самостійної роботи здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

(<https://drive.google.com/file/d/1Dzh4W6JnffoEkRh30ks795Q2yKBHfQjb/view>);

➤ Положення про організацію освітнього процесу в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (нова редакція)

(<https://drive.google.com/file/d/1ZbMN35h-7ZSJBBOVvL2bTCaLtRbcQA86/view>);

➤ Положення про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

(https://drive.google.com/file/d/1aD_jeL-jGRbDWAegkQ58tdMxxbqQKufF/view);

➤ Положення про дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними, науковими працівниками та здобувачами вищої освіти в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (нова редакція)

(https://drive.google.com/file/d/0B_EBvdN4dQSIMUozdmc2Ti0xY3MzMS1hbjlXLVVQSDZmNjU4/view?resourcekey=0-WAE6ceQZqhHeIYoJoPZ3Kq) та ін.

Самостійна робота передбачає активну розумову діяльність здобувача вищої освіти, обумовлену виконанням навчального завдання. Характерними ознаками самостійної роботи є наявність завдання і цільової установки на його виконання.

Організація навчального процесу в закладах вищої освіти України передбачає, що час, відведений для самостійної роботи здобувачів вищої освіти, повинен становити не менше 1/3 та не більше 2/3 загального обсягу навчального часу здобувачів вищої освіти. Згідно цієї вимоги формуються навчальні плани спеціальності 016 Спеціальна освіта.

Значення самостійної роботи здобувачів вищої освіти ґрунтується на її величезному дидактичному потенціалі. Вона забезпечує формування:

- спрямованості на організацію і реалізацію своєї діяльності без стороннього керівництва і допомоги;
- потреби до поповнення та оновлення знань;
- умінь та навичок техніки самостійної роботи;
- уміння приймати рішення, формувати конкретні завдання залежно від загального напрямку діяльності;
- уміння обирати ефективні методи і засоби вирішення проблем, які виникають у процесі трудової діяльності та у повсякденному житті;
- базових професійних знань, умінь та навичок, на основі яких набуваються нові знання, уміння та навички у майбутньому.

Зміст та характер самостійної роботи обумовлені робочими програмами конкретної навчальної дисципліни.

Вимоги до самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Усвідомлене ставлення до виконання самостійної роботи.

Самостійна робота здобувача вищої освіти є основою успішного оволодіння професією. Викладачі мають формувати у здобувачів мотивацію до самостійної роботи. Водночас здобувачі повинні розвивати внутрішню потребу до самоорганізації праці та виконання навчальних завдань.

2. Систематичність самостійної роботи.

Виконання навчальних завдань має бути постійним, логічним і безперервним. Важливо використовувати міжпредметні взаємозв'язки.

3. Дотримання послідовності в роботі.

Самостійна робота передбачає поетапність (опишемо нижче), яка гарантує успішність результату.

4. Планомірність та раціональна витрата часу.

Правильно спланована робота є більш ефективною; дозволяє здобувачу зосередитись на виконанні найбільш суттєвих моментів та зекономити час.

5. Добір методів і прийомів роботи згідно з характером навчального завдання.

Здобувачам вищої освіти варто враховувати, що різні види роботи передбачають і неоднакові методи. До того ж способи виконання завдань залежать і від конкретної навчальної дисципліни.

6. Виконання методичних рекомендацій викладача.

Зазвичай викладачі надають усні чи письмові рекомендації щодо характеру роботи, її послідовності, оформлення, довідкової літератури; демонструють зразки чи приклади. Якщо здобувач з певної причини не був на занятті, то варто: а) звернутись до викладача за рекомендаціями; б) ознайомитись з письмовими рекомендаціями в бібліотеці, на кафедрі або в системі MOODLE.

Етапи виконання самостійної роботи

1 етап – Підготовка здобувача вищої освіти до виконання завдань:

- психологічна налаштованість на роботу;
- теоретична підготовка;
- орієнтація в завданні та планування роботи.

II етап – Цілеспрямована робота з виконання навчальних завдань:

- вивчення, конспектування та реферування літературних джерел, нормативних документів;
- опрацювання публікацій у фаховій літературі (друкованій чи в мережі Internet);
- проведення дослідів, експериментів;
- виконання практичних завдань – елементів майбутньої професійної діяльності;
- вивчення досвіду роботи закладів чи окремих педагогів тощо.

III етап – Самоаналіз виконаної роботи, її оформлення для звіту викладачу (за потреби).

IV етап – Звіт про виконання самостійної роботи:

- подача рефератів, курсових робіт;
- звітування на практичних і лабораторних заняттях, консультаціях;
- написання модульних контрольних робіт;
- відповіді на семестровому екзамені.

Оцінювання самостійної роботи здобувачів вищої освіти

Оцінка за самостійну роботу є складовою загальної оцінки, що виставляється здобувачеві за поточний контроль.

Критерії оцінювання самостійної роботи здобувачів вищої освіти визначені у робочій програмі з навчальної дисципліни та відображені у її силабусі.

При оцінюванні результатів виконання самостійної роботи беруться до уваги:

- рівень засвоєння здобувачем вищої освіти матеріалу, винесеного на самостійне опрацювання, повнота розкриття теми;
- вміння використовувати теоретичні знання під час виконання практичних завдань;
- оформлення матеріалів самостійної роботи згідно з вимогами;
- дотримання принципів академічної доброчесності.

Наведемо для прикладу узагальнені критерії оцінювання самостійної роботи здобувачів вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта (див. *табл. 1.1*).

Критерії оцінювання самостійної роботи

Рівень	Бали	Показники
Високий рівень	20	Здобувач вищої освіти виявляє глибокі фундаментальні знання з питань, винесених на самостійне опрацювання, обґрунтовано та логічно викладає самостійно вивчений матеріал, виявляє розуміння предмета висловлювання; вміє вільно застосовувати знання на практиці як у типових, так і нестандартних ситуаціях, наводити доцільні приклади; самостійно добирає інформаційні джерела до теми, володіє вміннями творчо-пошукової діяльності та роботи з джерелами з інтернету. Здобувач вищої освіти вчасно виконує завдання самостійної роботи та правильно їх оформляє. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	18-19	Здобувач вищої освіти виявляє ґрунтовні знання з питань, винесених на самостійне опрацювання, логічно та повно викладає самостійно вивчений матеріал; вміє застосовувати знання на практиці як у типових, так і окремих нестандартних ситуаціях, наводити доцільні приклади; при доборі інформаційних джерел до теми виявляє прагнення до самостійності та володіє елементами творчо-пошукової діяльності. Здобувач вищої освіти вчасно виконує завдання самостійної роботи та правильно їх оформляє. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Достатній рівень	16-17	Здобувач вищої освіти виявляє достатні знання з питань, винесених на самостійне опрацювання, послідовно викладає самостійно вивчений матеріал, проте може припускатися помилок, які самостійно виправляє; вміє застосовувати знання на практиці у типових та дещо змінених ситуаціях, наводити окремі приклади; при доборі інформаційних джерел до теми та виконанні практичних завдань виявляє прагнення до самостійності, проте без ознак творчості. Здобувач вищої освіти вчасно виконує завдання самостійної роботи, припускається поодиноких помилок у їх оформленні. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	14-15	Здобувач вищої освіти виявляє достатні знання з питань, винесених на самостійне опрацювання, недостатньо логічно викладає самостійно вивчений матеріал, може припускатися помилок, які самостійно виправляє; вміє застосовувати знання на практиці у типових ситуаціях, наводити окремі приклади; при доборі інформаційних джерел до теми та виконанні практичних завдань майже не виявляє прагнення до самостійності та творчості. Здобувач вищої освіти з незначним запізненням виконує завдання самостійної роботи, припускається помилок у їх оформленні. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.

Середній рівень	12-13	Здобувач вищої освіти виявляє знання й розуміння провідних положень, винесених на самостійне опрацювання, проте викладає матеріал неповно, нелогічно, допускає неточності у визначенні понять, потребує допомоги (навідних питань) викладача, не вміє обґрунтовувати свої судження і наводити приклади. Мають місце труднощі у застосуванні здобутих знань на практиці навіть у типових ситуаціях; не має сформованих умінь і навичок роботи з отриманою інформацією; володіє вміннями здійснювати первинну обробку навчальної інформації без її подальшого аналізу. Здобувач вищої освіти виконує завдання самостійної роботи фрагментарно й дещо пізніше визначеного терміну. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
Початковий рівень	0-11	Здобувач вищої освіти виявляє незнання більшої частини матеріалу, який передбачає самостійне опрацювання; не володіє навичками самоорганізації, хаотично, невпевнено викладає матеріал, не може навести доцільні приклади. Здобувач не вміє застосовувати здобуті знання на практиці; не сформовані навички самостійного добору інформаційних джерел до теми та вміння творчо-пошукової діяльності: він не має елементарних умінь здійснювати первинну обробку й подальший аналіз навчальної інформації; не володіє вміннями вибирати відомі способи дій для виконання завдань, неспроможний виконати стандартні завдання після навідних питань викладача. Здобувач не виконав більшість завдань самостійної роботи, подав роботу значно пізніше визначеного терміну. У роботі здобувача наявні ознаки академічної недоброчесності.

Здобувачі вищої освіти, які за результатами виконання самостійної роботи отримали рейтинговий бал менший 60% від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи або не виконали її завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість, ліквідація якої є обов'язковою. Не дотримання дедлайну може бути причиною оцінювання самостійної роботи на 1 бал нижче від загальної суми балів, але не менше мінімального балу до зарахування.

Завдання самостійної роботи можуть бути перезараховані за результатами неформальної освіти здобувача, за умови їх відповідності темі та кількості годин (не менше виділених на самостійну роботу).

Відповіді на найбільш поширені запитання здобувачів вищої освіти щодо самостійної роботи

Чи потрібно записувати всю лекцію за викладачем?

Здобувач вищої освіти фізично не може встигнути записати за викладачем всю лекцію. Такий запис до того ж є недоцільним. Слухаючи лекцію, слід визначати в ній та записувати основні моменти, вагомі висновки. Зазвичай викладач виділяє їх голосом, підкріплює презентацією чи записом на дошці.

Як відпрацювати пропущену лекцію?

Пропущена лекція відпрацьовується на консультації. Форми відпрацювання залежать від навчального предмету: відповіді на запитання; реферат; конспектування літератури тощо.

Чи бувають навчальні дисципліни, з яких не задають завдань для самостійної роботи?

Таких дисциплін на разі немає. Адже організація навчального процесу в закладах вищої освіти України, як і в інших державах, передбачає обов'язкову самостійну роботу здобувачів вищої освіти над засвоєнням матеріалу.

Чому на різних предметах не співпадає характер самостійної роботи?

Характер та зміст роботи в кожній навчальній дисципліні відрізняється, адже залежить від її мети та завдань. Саме з огляду на те, які знання й вміння мають бути сформованими у здобувача вищої освіти, й визначається характер самостійної роботи.

Де і коли звітувати про виконання самостійних навчальних завдань?

Звіти про виконання завдань відбуваються на практичних заняттях, консультаціях, під час екзамену. В робочій програмі дисципліни зазвичай зазначається, де і яким чином передбачається звіт.

Що таке модульна контрольна робота?

Модульна контрольна робота проводиться з метою перевірки засвоєння здобувачами вищої освіти певного модуля з дисципліни. Оцінка з

цієї контрольної роботи є складовою підсумкової оцінки з дисципліни і впливає на допуск до екзамену чи залік. Кількість модульних контрольних робіт відповідає кількості модулів з дисципліни.

Чому використовують ректорський контроль знань?

Ректорський контроль знань або ректорська контрольна робота проводиться з метою вивчення залишкових знань здобувачів вищої освіти з дисципліни і проводиться в наступному після екзамену чи заліку семестрі.

Як одержати залік з предмету?

Зазвичай, залік з предмету студент одержує за виконання всіх завдань на практичних і лабораторних заняттях та самостійної роботи з навчальної дисципліни. Відповідно, якщо здобувач пропустив заняття, то він має їх «відпрацювати». Тобто, виконати всі необхідні завдання, аналіз результатів яких і дозволить викладачу зарахувати знання та вміння здобувача вищої освіти.

Що означає диференційований залік?

Диференційований залік, як і звичайний, є формою підсумкового контролю. Проте, у підсумку здобувач вищої освіти одержує не просто зарахування дисципліни, а кількісну оцінку. Диференційований залік переважно передбачається тоді, коли здобувачі виконують індивідуальну роботу, наприклад, під час практики чи виконання курсового дослідження.

Що таке семестровий екзамен?

Семестровий екзамен є формою підсумкового контролю компетентностей здобувача вищої освіти з певної навчальної дисципліни. Проводиться під час екзаменаційної сесії. Перевіряються як знання, так і практичні вміння. Екзамен може відбуватись в усній та письмовій формі; у вигляді тестування за допомогою комп'ютерних технологій.

За яких обставин здобувача вищої освіти можуть не допустити до екзамену?

Якщо здобувач вищої освіти пропускав заняття, не виконав практичних завдань і самостійної роботи, не писав модульну контрольну роботу, то він не одержить допуску до екзамену. Так само не допущеним він буде і в разі незадовільної оцінки за модульну контрольну роботу. Отже,

для допуску до екзамену здобувач має виконати всі види робіт, передбачені робочим навчальним планом з дисципліни.

Семестрові екзамени складаються лише під час сесії?

Так, згідно з навчальним планом складається графік сесії з точним визначенням дати екзаменів. Проте, якщо здобувач вищої освіти хворів і може надати довідку, то термін сесії для нього буде встановлений індивідуально. Індивідуальний графік може бути дозволений і в разі складних сімейних обставин, що підтверджено документально.

Чи можна перездати екзамен, якщо здобувача вищої освіти не задовольняє оцінка?

Ні, семестровий екзамен не перескладається. У окремих випадках здобувач може звернутись до ректора із заявою про таку перездачу і обґрунтувати своє прохання. Якщо причини будуть ґрунтовними, керівник закладу дозволить, як виняток, перездати екзамен.

Яка різниця між поняттями: конспект, реферат, тези, курсова робота, стаття?

Конспект – це стисле нотування лекції, літературних джерел. Конспекте використовується студентом для підготовки до занять, виконання завдань самостійної роботи.

Реферат є коротким письмовим викладом основного змісту наукових праць, які проаналізував студент, з висловленням його міркувань щодо аналізованої проблеми у вивчених джерелах. Реферат, який не містить аналізу автора вважається конспектом літературних джерел.

Тези – це стислі положення проведеного дослідження (2 – 3 сторінки), представлені усно або письмово (у збірнику конференції).

Курсова робота – це самостійна навчально-наукова робота дослідницького характеру на основі раніше здобутих знань, спрямована на вивчення певної проблеми із фахової навчальної дисципліни.

Наукова стаття здобувача вищої освіти – наукова публікація, у якій висвітлюються результати наукового дослідження здобувача. Публікація готується під керівництвом наукового керівника; може бути опублікована в збірнику наукових конференцій або інших наукових виданнях для молодих вчених.

Чи можна при підготовці до занять, виконанні самостійних завдань користуватись мережею Internet?

Безсумнівно, при виконанні завдань для самостійної роботи здобувач може користуватись як ресурсом бібліотеки університету, факультету, кафедри, так і мережею Internet. Проте, слід бути обережним, адже непоодинокими є випадки поширення академічної недоброчесності (плагіату, фальсифікації та ін.) в цій мережі. Іноді зустрічаються науково не перевірені публікації. В будь-якому разі, здобувач має здійснювати посилання на використані джерела, в тому числі й у мережі Internet.

РОЗДІЛ 2

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІН ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

2.1. ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Робоча програма та силабус

(<https://kaf-korped.kpnu.edu.ua/sylabusy-bakalavriv/>)

навчальної дисципліни «Вступ до спеціальності» укладені відповідно до освітньо-професійних програм (Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка. Логопедія); Корекційна психопедагогіка та інклюзивне навчання; Спеціальна освіта (Логопедія); Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка)) підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта зі спеціалізації 016.01 Логопедія, 016.02 Корекційна психопедагогіка.

«Вступ до спеціальності» є обов'язковим освітнім компонентом професійної підготовки.

Метою вивчення навчальної дисципліни є ознайомлення здобувачів вищої освіти з загальними засадами вищої освіти в Україні, змістом та особливостями організації освітнього процесу в ЗВО, характеристикою професійної діяльності фахівців спеціальної освіти, завданнями та понятійно-категоріальним апаратом корекційної психопедагогіки, особливостями розвитку різних категорій дітей з особливими освітніми потребами, організацією їхнього навчання та виховання у спеціальних закладах освіти та закладах освіти з інклюзивним навчанням; набуття здобувачами вищої освіти знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності з урахуванням ризику виникнення техногенних аварій й природних небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків, а також формування у здобувачів вищої освіти відповідальності за особисту та колективну безпеку.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни є:

➤ **теоретичні:** надати здобувачам вищої освіти теоретичні знання щодо загальної характеристики різних категорій дітей з особливими освітніми потребами; висвітлити науково-теоретичні основи побудови процесу навчання, виховання та корекції дітей з особливими освітніми потребами; ознайомити з можливими сферами небезпек як в повсякденних умовах, так і в умовах надзвичайних ситуацій.

➤ **практичні:** формувати позитивне професійне та загальнолюдське ставлення до дітей з особливими освітніми потребами, готовність фахового здійснювати моніторинг їхнього розвитку, своєчасно виявляти особливі освітні потреби та здійснювати правильний психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами; формувати навички та вміння творчо застосовувати професійні знання на практиці; організувати самостійну роботу здобувачів вищої освіти щодо закріплення та розширення наукових знань з навчальної дисципліни; формувати вміння та навички правильної поведінки під час небезпеки у повсякденних умовах та в умовах надзвичайних ситуацій.

За результатами вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти мають:

➤ **знати:** загальні засади вищої освіти в Україні, зміст та особливості організації освітнього процесу в ЗВО, характеристику професійної діяльності фахівців спеціальної освіти, предмет і завдання корекційної педагогіки і спеціальної психології; види порушень психофізичного розвитку, причини їх виникнення, структуру психіки при порушеному розвитку, особливості розвитку різних категорій дітей з особливими освітніми потребами; психолого-педагогічну характеристику дітей та особливості організації їхнього навчання та виховання у закладах спеціальної та інклюзивної освіти; основи організації життя та діяльності людини, її взаємозв'язку та взаємозалежності від середовища існування, принципи та проблеми життєдіяльності; можливу сферу небезпек у повсякденних умовах та в умовах надзвичайних ситуацій.

➤ **вміти:** орієнтуватися в загальнодидактичних та спеціальних поняттях; аналізувати стан державної політики України щодо розвитку освіти дітей з особливими освітніми потребами; визначати структуру порушення, особливості розвитку, навчання та виховання дітей з різними психофізичними порушеннями; визначати ефективні шляхи та засоби

профілактики психофізичних порушень; опрацьовувати наукову та методичну літературу з проблем вивчення особливостей розвитку, навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами; за різними ознаками (фізичними, хімічними, зовнішніми та ін.) розпізнавати явну та потенційну небезпеку та по можливості попереджувати вплив негативних наслідків різного характеру на свою життєдіяльність та навколишніх людей, зокрема дітей з ООП; враховувати різні за походженням джерела небезпек при забезпеченні безпеки життєдіяльності; прогнозувати вплив можливих негативних наслідків на здоров'я та життя людини, на навколишнє середовище та на систему «середовище – людина – діяльність»; правильно оцінювати обстановку в умовах надзвичайних ситуацій; використовувати нормативно-правову базу захисту особистості людини, її прав та свобод, навколишнього середовища, життєдіяльності людини в умовах повсякденної діяльності та надзвичайних ситуацій; забезпечувати свою соціальну небезпеку та надавати першу долікарську допомогу потерпілим, зокрема різним категоріям дітей з ООП.

Технічне й програмне забезпечення, обладнання

Вивчення курсу не потребує спеціального матеріально-технічного та/або інформаційного забезпечення; можливе використання проектора й ноутбука / персонального комп'ютера для створення презентацій у форматі MS PowerPoint. Передбачається застосування об'єктно-модульного динамічного середовища навчання MOODLE.

Політика курсу (правила та вимоги)

Вивчення курсу «Вступ до спеціальності» передбачає відвідування лекційних та практичних занять; активність під час занять; здачі завдань у встановлені терміни; відкритість, доброзичливість, пунктуальність учасників освітнього процесу; конструктивне підтримування зворотного зв'язку на всіх заняттях. Під час відвідування всіх видів занять і консультацій очікується дотримання правил внутрішнього розпорядку Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка та етичних норм поведінки.

Очікується, що здобувачі дотримуватимуться термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом. Якщо в силу будь-яких поважних причин здобувачі були відсутні під час проведення контрольного заходу, їм надається можливість пройти його в додатково призначений викладачем час.

Під час організації занять з використанням технологій дистанційного навчання очікується, що здобувач працюватиме на заняттях (з використанням платформ для відеоконференцій) з увімкненою вебкамерою.

Вивчення курсу передбачає академічну доброчесність здобувачів вищої освіти, відповідальне ставлення до навчання та майбутньої професії. Для пошуку рекомендованої літератури здобувачі можуть послугуватися бібліотекою університету, фахових кафедр та інтернетними ресурсами. Здобувачі заохочуються до використання літератури, якої немає з-поміж рекомендованої. Підтримується креативна ініціатива здобувачів вищої освіти. Очікується, що здобувачі будуть задавати викладачам запитання, цікавитися додатковими відомостями й сучасними науковими знаннями з курсу.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Загальні аспекти спеціальності 016 Спеціальна освіта

Тема 1.1. Зміст та організація навчання за спеціальністю 016 Спеціальна освіта у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка. Загальні засади побудови системи вищої освіти в Україні. Характеристика системи вищої освіти. Види ЗВО. Структурні підрозділи К-ПНУ. Зміст та особливості організації освітнього процесу в ЗВО/К-ПНУ. Освітньо-професійна програма. Навчальні плани. Організація процесу навчання. Форми навчання. Форми освітнього процесу. Види навчальних занять. Самостійна робота. Практична підготовка. Контрольні заходи. Рейтингова система оцінювання. Наукова робота. Академічна доброчесність. Академічна мобільність

Тема 1.2. Діти з особливими освітніми потребами як суб'єкт освіти. Сутність поняття «дитина з особливими освітніми потребами». Категорії дітей з особливими освітніми потребами. Класифікація порушень психофізичного розвитку. Причини виникнення порушень психофізичного розвитку. Особливості процесу порушеного розвитку.

Тема 1.3. Спеціальна педагогіка як наука. Предмет та завдання спеціальної педагогіки. Галузі спеціальної педагогіки. Зв'язок спеціальної педагогіки з іншими науками. Понятійно-категоріальний апарат дисципліни. Сучасні підходи до розвитку освіти дітей з особливими освітніми потребами.

Тема 1.4. Загальна характеристика сучасної системи корекційно-розвиткових послуг. Система закладів для дітей з особливими освітніми потребами. Можливості інтегрованої та інклюзивної освіти дітей з особливими освітніми потребами. Принципи психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини. Організація роботи інклюзивно-ресурсного центру.

Тема 1.5. Характеристика професійної діяльності фахівця спеціальної освіти. Структура та зміст професійної діяльності фахівця спеціальної освіти. Характеристика професійних функцій (напрямів діяльності) фахівця спеціальної освіти. Вимоги до особистості фахівця спеціальної освіти. Мобільність у професійній діяльності фахівців спеціальної освіти.

Змістовий модуль 2. Психолого-педагогічна характеристика різних категорій дітей з особливими освітніми потребами

Тема 2.1. Психолого-педагогічна характеристика дітей з сенсорними порушеннями (слуху та зору). Класифікація порушень слухової функції та причини виникнення. Особливості психічного розвитку дітей з порушеннями слуху. Характеристика системи освітньо-корекційних послуг для дітей з порушеннями слуху. Порушення зору як психолого-педагогічна проблема. Класифікація порушень зору та причини їхнього виникнення. Особливості психічного розвитку дітей з порушеннями зору. Характеристика системи освітньо-корекційних послуг для дітей з порушеннями зору.

Тема 2.2. Психолого-педагогічна характеристика дітей з інтелектуальними порушеннями. Поняття «інтелектуальні порушення», основні ознаки, структура порушення. Види інтелектуальних порушень. Ступені інтелектуальних порушень. Характеристика системи закладів для дітей з інтелектуальними порушеннями.

Тема 2.3. Психолого-педагогічна характеристика дітей із затримкою психічного розвитку. Сутність та причини виникнення затримки психічного розвитку. Класифікація затримки психічного розвитку: конституційного походження, психогенного походження, соматогенного походження, церебрально-органічного походження. Організація корекційно-розвиткового навчання для дітей із затримкою психічного розвитку.

Тема 2.4. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями опорно-рухового апарату. Сутність, етіологія та патогенез

порушень опорно-рухового апарату. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями опорно-рухового апарату. Характеристика системи освітньо-корекційних послуг для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.

Тема 2.5. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями мовлення. Основні закономірності розвитку мовлення та причини його порушень. Класифікації порушень мовлення. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями мовлення. Характеристика системи закладів для дітей з порушеннями мовлення.

Тема 2.7. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями емоційно-вольової сфери. Сутність порушень емоційно-вольової сфери. Характеристика різних видів порушень емоційно-вольової сфери. Загальна характеристика завдань психолого-педагогічної корекції.

Змістовий модуль 3. Безпека життєдіяльності

Тема 3.1. Категорійно-понятійний апарат. Правові основи безпеки життєдіяльності. Модель безпечної життєдіяльності людини. Безпека людини та суспільства. Основні терміни та визначення в галузі БЖД та охорони праці. Види небезпек. Класифікація шкідливих та небезпечних чинників, що супроводжують навчальний процес та трудову діяльність. Законодавчі основи безпеки життєдіяльності та охорони праці, нормативно-правові акти.

Тема 3.2. Природні загрози та характер їхніх проявів і дії на людей. Характеристика природних небезпечних процесів і явищ. Біологічні небезпеки. Вражаючі фактори біологічної дії.

Тема 3.3. Техногенні небезпеки та їхні наслідки. Техногенні небезпеки та їх вражаючі фактори за генезисом і механізмом впливу. Електробезпека. Джерела, особливості електромагнітних полів. Джерела радіації їх класифікація та одиниці вимірювання. Механізм дії іонізуючого опромінювання на організм. Види опроміненя. Нормування радіаційної безпеки. Методи та засоби захисту від іонізуючого випромінювання. Захист приміщень від проникнення радіоактивних речовин. Класифікація небезпечних хімічних речовин. Особливості забруднення місцевості, води, продовольства у разі виникнення аварій з викидом небезпечних хімічних речовин.

Тема 3.4. Соціально-політичні небезпеки. Соціально-політичні конфлікти. Види тероризму. Захист від терористичних дій. Шкідливі чинники, які супроводжують роботу сучасної комп'ютерної техніки. Вплив інформаційного чинника на здоров'я людини та безпеку суспільства, формування адитивної поведінки у дітей з ООП. Зростання злочинності як фактор небезпеки. Фактори, що підвищують імовірність наразитись на небезпеку. Психологічна надійність людини та її роль у забезпеченні безпеки. Захисні властивості людського організму.

Тема 3.5. Перша допомога та самопомога в екстремальних ситуаціях. Принципи надання долікарської допомоги. Психофізіологічні аспекти стану, поведінки та діяльності постраждалих у зоні стихійного лиха. Втрата свідомості, больовий шок. Перша допомога дітям різних категорій з ООП. Зупинення кровотечі та травми кісток, суглобів. Перша допомога та самопомога. Опіки, ураження током, отруєння. Перша допомога та самопомога. Транспортування пораненого, зокрема дітей з ООП.

Формою підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Вступ до спеціальності» є **екзамен**.

САМОСТІЙНА РОБОТА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ»

Метою самостійної роботи є закріплення та розширення наукових знань з дисципліни за підручниками, навчальними і методичними посібниками, періодичними виданнями з фаху; розвиток навичок самоосвіти, пізнавальних інтересів, професійної мотивації навчання; виховання відповідального ставлення до навчання за обраною професією.

Самостійна робота оцінюється балами за визначеними завдання з різних тем, виконання яких є обов'язковим для отримання допуску до екзамену. Максимальна оцінка самостійної роботи за «Змістовий модуль 1» – 5 балів, «Змістовий модуль 2» – 5 балів. Не дотримання дедлайну може бути причиною оцінювання самостійної роботи на 1 бал нижче від загальної суми балів, але не менше мінімального балу до зарахування.

Перелік завдань для самостійної роботи

Тема 1.1. Зміст та організація навчання за спеціальністю 016 Спеціальна освіта у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка

1. Підготувати есе на тему: «Вища освіта в Україні. Перспективи для здобувачів».

Форма подання: письмова робота (есе) – 1-2 сторінки.

Максимальна оцінка за самостійну роботу з теми 1 бали. Самостійна робота здобувачів вищої освіти з теми 1.1. оцінюється за такими критеріями:

Рівні	Критерії та показники оцінювання	Кількість балів
Розкриття теми, послідовність та логічність		
Високий	Тема повністю розкрита, наявний творчий підхід, цілісний, послідовний і несуперечливий розвиток думки.	0,5
Достатній	Тема розкрита загалом, висловлена основна думка. Незначне відхилення від теми. Недостатня логічність та послідовність матеріалу.	0,5
Середній	Тема розкрита частково. Помітне відхилення від теми, є порушення логічності, цілісності, послідовності. Робота не структурована за абзацами.	0,3
Низький	Тема не розкрита. Логіки викладу, цілісності й послідовності думки немає.	0,2
Оригінальність бачення проблеми та аргументованість		
Високий	Здобувач чітко висловлює власну думку, наводить доречні й переконливі аргументи для обґрунтування позиції, аналізує різні погляди, чітко формулює висновки.	0,5
Достатній	Здобувач висловлює основну думку, проте не добирає переконливі докази для обґрунтування. Аргументи чіткі та зрозумілі, висновок відповідає темі.	0,4
Середній	Репродуктивний характер роботи, відсутня самостійність суджень. Аргументи чіткі та зрозумілі, проте не нові, не в повній мірі розкривають тему. Висновок лише частково відповідає темі або не пов'язаний з аргументами та прикладами.	0,3
Низький	Аргументи повністю скопійовані з навчальних матеріалів і не мають новизни.	0,2

Рекомендована література:

Д.: 5; 6.

Тема 1.2. Діти з особливими освітніми потребами як суб'єкт спеціальної освіти

1. Підготувати есе на тему «Внесок Л.С. Виготського у теорію і практику спеціальної освіти».

Форма подання: письмова робота (есе) – 1-2 сторінки.

Максимальна оцінка за самостійну роботу з теми 1 бали. Самостійна робота здобувачів вищої освіти з теми 1.2. оцінюється за такими критеріями:

Рівні	Критерії та показники оцінювання	Кількість балів
Розкриття теми, послідовність та логічність		
Високий	Тема повністю розкрита, наявний творчий підхід, цілісний, послідовний і несуперечливий розвиток думки.	0,5
Достатній	Тема розкрита загалом, висловлена основна думка. Незначне відхилення від теми. Недостатня логічність та послідовність матеріалу.	0,5
Середній	Тема розкрита частково. Помітне відхилення від теми, є порушення логічності, цілісності, послідовності. Робота не структурована за абзацами.	0,3
Низький	Тема не розкрита. Логіки викладу, цілісності й послідовності думки немає.	0,2
Оригінальність бачення проблеми та аргументованість		
Високий	Здобувач чітко висловлює власну думку, наводить доречні й переконливі аргументи для обґрунтування позиції, аналізує погляди, чітко формулює висновки.	0,5
Достатній	Здобувач висловлює основну думку, проте не добирає переконливі докази для обґрунтування. Аргументи чіткі та зрозумілі, висновок відповідає темі.	0,4
Середній	Репродуктивний характер роботи, відсутня самостійність суджень. Аргументи чіткі та зрозумілі, проте не в повній мірі розкривають тему. Висновок лише частково відповідає темі або не пов'язаний з аргументами та прикладами.	0,3
Низький	Аргументи повністю скопійовані з навчальних матеріалів і не мають новизни.	0,2

Рекомендована література:

О.: 2; 3.

Д.: 2; 3; 7; 13; 16; 21.

Тема 1.3. Спеціальна педагогіка як наука

1. Скласти кросворд із понятійно-категоріального апарату, використовуючи словник.

Форма подання: письмова робота – кросворд (від 6 слів).

Максимальна оцінка за самостійну роботу з теми 0,6 бала. Самостійна робота здобувачів вищої освіти з теми 1.3. оцінюється за такими критеріями:

Рівні	Критерії та показники оцінювання	Кількість балів
Відповідність питань змісту теми		
Високий	Повністю відповідає	0,3
Достатній	В цілому відповідає, за винятком окремих запитань (1-3)	0,2
Середній	Частково відповідає (4-5)	0,1
Низький	Не відповідає	0
Кількість розроблених запитань		
Високий	10 і більше	0,3
Достатній	9-8	0,2
Середній	7-6	0,1
Низький	5 і менше	0

Рекомендована література:

О.: 2; 3.

Д.: 3; 13; 16; 20.

Тема 1.4. Загальна характеристика сучасної системи корекційно-розвиткових послуг

1. Здійснити порівняльну характеристику особливостей організації навчання дітей з ООП в умовах різних типів закладів.

Форма подання: письмова робота.

Максимальна оцінка за самостійну роботу з теми 1 бали. Самостійна робота здобувачів вищої освіти з теми 1.4. оцінюється за такими критеріями:

Рівні	Критерії та показники оцінювання	Кількість балів
Правильність визначення критеріїв для порівняння		
Високий	Критерії визначені правильно та логічно обґрунтовані.	0,5
Достатній	Критерії в більшості визначено правильно.	0,4
Середній	Критерії частково визначені та обґрунтовані, деякі не є суттєвими для порівняння.	0,3
Низький	Критерії визначено не правильно.	0,1
Логічність обґрунтування та аргументованість		
Високий	Здобувач чітко висловлює власну думку, наводить доречні й переконливі аргументи для обґрунтування позиції. Чітко визначено особливості організації навчання дітей з ООП в різних типах закладів.	0,5
Достатній	Здобувач висловлює основну думку, проте не добирає переконливі докази для обґрунтування. Аргументи чіткі та зрозумілі, висновок відповідає темі.	0,4
Середній	Аргументи чіткі та зрозумілі, проте не в повній мірі розкривають тему. Репродуктивний характер роботи, відсутня самостійність суджень.	0,3
Низький	Виклад матеріалу не аргументовано.	0,1

Рекомендована література:

О.: 2; 3.

Д.: 6; 7; 8; 11; 13; 20.

Тема 1.5. Характеристика професійної діяльності фахівця спеціальної освіти

1. Підготувати есе на тему: «Сучасний фахівець спеціальної освіти».

Форма подання: письмова робота (есе) – 1-2 сторінки.

Максимальна оцінка за самостійну роботу з теми 1 бали. Самостійна робота здобувачів вищої освіти з теми 1.5. оцінюється за такими критеріями:

Рівні	Критерії та показники оцінювання	Кількість балів
Розкриття теми, послідовність та логічність		
Високий	Тема повністю розкрита, наявний творчий підхід, цілісний, послідовний і несуперечливий розвиток думки.	0,5
Достатній	Тема розкрита загалом, висловлена основна думка. Незначне відхилення від теми. Недостатня логічність та послідовність матеріалу.	0,5
Середній	Тема розкрита частково. Помітне відхилення від теми, є порушення логічності, цілісності, послідовності. Робота не структурована за абзацами.	0,3
Низький	Тема не розкрита. Логіки викладу, цілісності й послідовності думки немає.	0,2
Оригінальність бачення проблеми та аргументованість		
Високий	Здобувач чітко висловлює власну думку, наводить доречні й переконливі аргументи для обґрунтування позиції, аналізує різні погляди, чітко формулює висновки.	0,5
Достатній	Здобувач висловлює основну думку, проте не добирає переконливі докази для обґрунтування. Аргументи чіткі та зрозумілі, висновок відповідає темі.	0,4
Середній	Репродуктивний характер роботи, відсутня самостійність суджень. Аргументи чіткі та зрозумілі, проте не нові, не в повній мірі розкривають тему. Висновок лише частково відповідає темі або не пов'язаний з аргументами та прикладами.	0,3
Низький	Аргументи повністю скопійовані з навчальних матеріалів і не мають новизни.	0,2

Рекомендована література:

О.: 2.

Д.: 3; 4; 16.

Тема 2.1. Психолого-педагогічна характеристика дітей з сенсорними (слуху, зору) порушеннями

1. Заповнити таблицю «Порівняльна характеристика особливостей розвитку дітей з порушенням слуху та зору».

Форма подання: заповнена таблиця.

Порівняльна характеристика особливостей розвитку дітей з порушенням слуху та зору

Категорії дітей з порушеннями слуху	Особливості розвитку				
	Мислення	Мовлення	Увага, сприймання	Пам'ять	Особистість, емоційно-вольова сфера
Діти з порушеннями слуху					
Нечуючі діти					
Діти зі зниженим слухом					
Діти з порушеннями зору					
Незрячі діти					
Діти зі зниженим зором					

Максимальна оцінка за самостійну роботу з теми 1 бали. Самостійна робота здобувачів вищої освіти з теми 2.1. оцінюється за такими критеріями:

Рівні	Критерії та показники оцінювання	Кількість балів
Обсяг виконаного завдання		
Високий	Завдання виконане повністю, усі характеристики вписані у таблицю.	0,5
Достатній	Завдання виконане не повністю, окремі (1-2) характеристики ступенів інтелектуальних порушень не вписані у таблицю.	0,4
Середній	Завдання виконане частково, 3-4 позиції таблиці не заповненні.	0,3
Низький	Значна кількість позицій не заповнена / робота не виконана.	0,2
Правильність заповнення таблиці		
Високий	Характеристики особливостей розвитку пізнавальної, емоційно-вольової та особистісної сфер при різних ступенях ІП є правильними та повними, представлені стисло, логічно.	0,5
Достатній	Окремі (1-2) характеристики визначені не правильно або частково, інформація не точно характеризує особливості розвитку дітей за визначеними показниками або є зайвою (не стосується теми).	0,4
Середній	Наявні помилки у визначенні характеристик (3-4), значна частина з яких визначена частково або наявною є зайва інформація.	0,3
Низький	Велика кількість помилок у визначенні характеристик.	0,2

Рекомендована література:

О.: 2; 3.

Д.: 3; 7; 8; 14; 16; 17.

Тема 2.2. Психолого-педагогічна характеристика дітей з інтелектуальними порушеннями

1. Заповнити таблицю «Ступені порушення інтелекту».

Форма подання: заповнена таблиця.

Ступені порушення інтелекту

Ступені порушення інтелекту	Позначка в міжнародній класифікації хвороб	IQ	Особливості розвитку
Легкий			
Помірний			
Важкий			
Глибокий			

Максимальна оцінка за самостійну роботу з теми 1 бали. Самостійна робота здобувачів вищої освіти з теми 2.2. оцінюється за такими критеріями:

Рівні	Критерії та показники оцінювання	Кількість балів
Обсяг виконаного завдання		
Високий	Завдання виконане повністю, усі характеристики вписані у таблицю.	0,5
Достатній	Завдання виконане не повністю, окремі (1-2) характеристики ступенів інтелектуальних порушень не вписані у таблицю.	0,4
Середній	Завдання виконане частково, 3-4 позиції таблиці не заповнені.	0,3
Низький	Значна кількість позицій не заповнена / робота не виконана.	0,2
Правильність заповнення таблиці		
Високий	Характеристики особливостей розвитку пізнавальної, емоційно-вольової та особистісної сфер при різних ступенях ІП є правильними та повними, представлені стисло, логічно.	0,5
Достатній	Окремі (1-2) характеристики визначені не правильно або частково, інформація не точно характеризує особливості розвитку дітей за визначеними показниками або є зайвою (не стосується теми).	0,4
Середній	Наявні помилки у визначенні характеристик (3-4), значна частина з яких визначена частково або наявною є зайва інформація.	0,3
Низький	Велика кількість помилок у визначенні характеристик.	0,2

Рекомендована література:

О.: 2; 3.

Д.: 2; 3; 7; 8; 13; 16.

Тема 2.3. Психолого-педагогічна характеристика дітей з затримкою психічного розвитку

1. Заповнити таблицю «Характеристика типів ЗПР».

Форма подання: заповнена таблиця.

Характеристика типів ЗПР

Типи ЗПР	Причини виникнення	Особливості розвитку дітей

Максимальна оцінка за самостійну роботу з теми 1 бали. Самостійна робота здобувачів вищої освіти з теми 2.3. оцінюється за такими критеріями:

Рівні	Критерії та показники оцінювання	Кількість балів
Обсяг виконаного завдання		
Високий	Завдання виконане повністю, усі характеристики вписані у таблицю.	0,5
Достатній	Завдання виконане не повністю, окремі (1-2) характеристики ступенів інтелектуальних порушень не вписані у таблицю.	0,4
Середній	Завдання виконане частково, 3-4 позиції таблиці не заповненні.	0,3
Низький	Значна кількість позицій не заповнена / робота не виконана.	0,2
Правильність заповнення таблиці		
Високий	Характеристики особливостей розвитку пізнавальної, емоційно-вольової та особистісної сфер при різних ступенях ІП є правильними та повними, представлені стисло, логічно.	0,5
Достатній	Окремі (1-2) характеристики визначені не правильно або частково, інформація не точно характеризує особливості розвитку дітей за визначеними показниками або є зайвою (не стосується теми).	0,4
Середній	Наявні помилки у визначенні характеристик (3-4), значна частина з яких визначена частково або наявною є зайва інформація.	0,3
Низький	Велика кількість помилок у визначенні характеристик.	0,2

Рекомендована література:

О.: 2; 3.

Д.: 3; 7; 10; 12.

Тема 2.4. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями опорно-рухового апарату

1. Розробити тестові завдання з теми «Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями опорно-рухового апарату».

Вимоги до тестів:

1. Кількість питань у тестів – 10.
2. Питання має бути чітким, зрозумілими, відповідати темі.
3. Кількість відповідей 4 з них 1 правильна.
4. Правильна відповідь має бути виділена.

Форма подання: письмова робота – тести.

Максимальна оцінка за самостійну роботу з теми 0,6 бала. Самостійна робота здобувачів вищої освіти з теми 2.4. оцінюється за такими критеріями:

Рівні	Критерії та показники оцінювання	Кількість балів
Відповідність питань змісту теми		
Високий	Повністю відповідає.	0,3
Достатній	В цілому відповідає, за винятком окремих запитань (1-3).	0,2
Середній	Частково відповідає (4-5).	0,1
Низький	Не відповідає.	0
Відповідність тестів визначеним вимогам		
Високий	Відповідають визначеним вимогам. Кількість запитань -10. Питання чіткі, зрозумілі, логічно сформульовані. Наявні 4 відповіді, правильна з яких виділена.	0,3
Достатній	Відповідають у більшості визначеним вимогам, проте кількість запитань 9-8. Питання зрозумілі, проте не достатньо логічно сформульовані. Наявні 4 відповіді, правильна з яких виділена.	0,2
Середній	Частково відповідають визначеним вимогам; кількість запитань 7-6. Питання не достатньо зрозумілі, не логічно сформульовані. Кількість відповідей менше 3-2, правильна з яких виділена.	0,1
Низький	Не відповідають визначеним вимогам.	0

Рекомендована література:

О.: 2; 3.

Д.: 3; 7; 8; 16; 19; 20.

Тема 2.5. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями мовлення

1. Заповнити таблицю «Етапи мовленнєвого розвитку дитини в онтогенезі».

Етапи мовленнєвого розвитку дитини в онтогенезі

Вікові періоди	Особливості розвитку
Немовлячий період	
Ранній вік	
Дошкільний вік	
Молодший шкільний вік	

Максимальна оцінка за самостійну роботу з теми 0,8 бала. Самостійна робота здобувачів вищої освіти з теми 2.5. оцінюється за такими критеріями:

Рівні	Критерії та показники оцінювання	Кількість балів
Обсяг виконаного завдання		
Високий	Завдання виконане повністю, усі характеристики вписані у таблицю.	0,4
Достатній	Завдання виконане не повністю, окремі (1-2) характеристики ступенів інтелектуальних порушень не вписані у таблицю.	0,3
Середній	Завдання виконане частково, 3-4 позиції таблиці не заповненні.	0,2
Низький	Значна кількість позицій не заповнена / робота не виконана.	0,1
Правильність заповнення таблиці		
Високий	Характеристики особливостей розвитку пізнавальної, емоційно-вольової та особистісної сфер при різних ступенях ІП є правильними та повними, представлені стисло, логічно.	0,4
Достатній	Окремі (1-2) характеристики визначені не правильно або частково, інформація не точно характеризує особливості розвитку дітей за визначеними показниками або є зайвою (не стосується теми).	0,3
Середній	Наявні помилки у визначенні характеристик (3-4), значна частина з яких визначена частково або наявною є зайва інформація.	0,2
Низький	Велика кількість помилок у визначенні характеристик.	0,1

Рекомендована література:

О.: 3.

Д.: 9; 12.

Тема 2.6. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями емоційно-вольової сфери

1. Написати есе на тему «Відмінність порушень емоційно-вольової сфери від інших порушень психофізичного розвитку».

Форма подання: письмова робота (есе) – 2-3 сторінки.

Максимальна оцінка за самостійну роботу з теми 1 бали. Самостійна робота здобувачів вищої освіти з теми 2.6. оцінюється за такими критеріями:

Рівні	Критерії та показники оцінювання	Кількість балів
Розкриття теми, послідовність та логічність		
Високий	Тема повністю розкрита, наявний творчий підхід, цілісний, послідовний і несуперечливий розвиток думки.	0,5
Достатній	Тема розкрита загалом, висловлена основна думка. Незначне відхилення від теми. Недостатня логічність та послідовність матеріалу.	0,5
Середній	Тема розкрита частково. Помітне відхилення від теми, є порушення логічності, цілісності, послідовності. Робота не структурована за абзацами.	0,3
Низький	Тема не розкрита. Логіки викладу, цілісності й послідовності думки немає.	0,2
Оригінальність бачення проблеми та аргументованість		
Високий	Здобувач чітко висловлює власну думку, наводить доречні й переконливі аргументи для обґрунтування позиції, аналізує різні погляди, чітко формулює висновки.	0,5
Достатній	Здобувач висловлює основну думку, проте не добирає переконливі докази для обґрунтування. Аргументи чіткі та зрозумілі, висновок відповідає темі.	0,4
Середній	Репродуктивний характер роботи, відсутня самостійність суджень. Аргументи чіткі та зрозумілі, проте не нові, не в повній мірі розкривають тему. Висновок лише частково відповідає темі або не пов'язаний з аргументами та прикладами.	0,3
Низький	Аргументи повністю скопійовані з навчальних матеріалів і не мають новизни.	0,2

Рекомендована література:

О.: 2; 3.

Д.: 7; 8; 12; 15; 16; 18.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Визначте основні принципові позиції створення зони європейської вищої освіти (цілі Болонського процесу) в Україні.
2. Охарактеризуйте систему вищої освіти в Україні.
3. Дайте порівняльну характеристику порівняльну характеристику таких видів навчальних занять як: лекція, практичне, лабораторне та індивідуальне заняття, консультація.
4. Охарактеризуйте самостійну роботу здобувачів вищої освіти.
5. Назвіть види порушень академічної доброчесності.
6. Назвіть види академічної мобільності.
7. Дайте визначення поняття «дитина з особливими освітніми потребами» та наведіть сучасні наукові синоніми.
8. Назвіть основні категорії дітей з особливими освітніми потребами.
9. Назвіть причини порушень психофізичного розвитку у дітей.
10. Визначте проблеми розвитку властиві всім категоріям дітей з особливими освітніми потребами.
11. Поясніть сутність складної структури порушеного розвитку.
12. Визначте особливості процесу порушеного розвитку.
13. Дайте визначення спеціальної педагогіки, назвіть її предмет та завдання.
14. Визначте галузі спеціальної педагогіки.
15. Охарактеризуйте зв'язок спеціальної педагогіки з іншими науками.
16. Розкрийте сутність основних понять спеціальної педагогіки.
17. Охарактеризуйте принципи організації навчання для дітей з особливими освітніми потребами в умовах різних типів закладів.
18. Визначте систему закладів для дітей з особливими освітніми потребами.
19. Визначте завдання роботи інклюзивно-ресурсного центру.
20. Розкрийте поняття інклюзії та інклюзивної освіти.
21. Назвіть переваги та бар'єри впровадження інклюзивної освіти.
22. Визначте структуру та зміст професійної діяльності фахівця спеціальної освіти.
23. Назвіть професійні функції (напрямів діяльності) фахівця спеціальної освіти.
24. Визначте вимоги до особистості фахівця спеціальної освіти.
25. Охарактеризуйте професійну мобільність фахівців спеціальної освіти.

26. Охарактеризуйте основні закономірності розвитку мовлення в онтогенезі.
27. Назвіть причини виникнення порушень мовлення.
28. Назвіть клініко-педагогічну класифікацію порушень мовлення.
29. Назвіть психолого-педагогічну класифікацію порушень мовлення.
30. Опишіть особливості психічного розвитку дітей з порушеннями мовлення.
31. Охарактеризуйте заклади для дітей з порушеннями мовлення.
32. Розкрийте поняття затримки психічного розвитку як психолого-педагогічної проблеми.
33. Охарактеризуйте різні види затримки психічного розвитку.
34. Дайте психолого-педагогічну характеристику дітей із ЗПР.
35. Дайте визначення паралічу, охарактеризуйте функціональні та органічні паралічі.
36. Охарактеризуйте ДЦП та його форми.
37. Охарактеризуйте ДЦП та причини його виникнення.
38. Дайте характеристику поліомієліту та прогресуючих м'язевих атрофій.
39. Охарактеризуйте відносно легкі психічні розлади непсихотичного типу, які виникають при наявності ДЦП.
40. Охарактеризуйте спеціальні заклади освіти для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.
41. Назвіть причини виникнення порушень слуху.
42. Дайте визначення понять «глухота», «зниження слуху», «пізнооглухлість».
43. Охарактеризуйте особливості мовлення дитини зі зниженим слухом.
44. Назвіть класифікацію порушень слухової функції.
45. Охарактеризуйте спеціальні заклади освіти для дітей з порушеннями слуху.
46. Охарактеризуйте прогресуючі та стаціонарні порушення зорового аналізатора.
47. Назвіть причини виникнення порушень зору.
48. Визначте особливості психічного розвитку незрячих дітей.
49. Визначте особливості психічного розвитку дітей зі зниженим зором.

50. Визначте причини виникнення якісних особливостей психічного розвитку дітей з порушеннями зору.
51. Назвіть класифікацію порушень зорової функції.
52. Охарактеризуйте спеціальні заклади освіти для дітей з порушеннями зору.
53. Дайте визначення інтелектуальним порушенням, назвіть основні ознаки.
54. Визначте структуру порушеного розвитку при інтелектуальних порушеннях.
55. Охарактеризуйте види інтелектуальних порушень.
56. Визначте відмінність між олігофренією і деменцією.
57. Назвіть ступені інтелектуальних порушень згідно сучасної Міжнародної класифікації хвороб.
58. Охарактеризуйте легкий ступінь інтелектуальних порушень.
59. Охарактеризуйте помірний ступінь інтелектуальних порушень.
60. Охарактеризуйте важкий ступінь інтелектуальних порушень.
61. Охарактеризуйте глибокий ступінь інтелектуальних порушень.
62. Визначте мету різних типів закладів для дітей з інтелектуальними порушеннями і яким чином вона реалізується.
63. Охарактеризуйте спеціальні заклади освіти для дітей з легким ступенем інтелектуальних порушень.
64. Визначити причини виникнення інтелектуальних порушень.
65. Визначити відмінність порушень емоційно-вольової сфери від інших порушень психофізичного розвитку.
66. Охарактеризуйте недорозвиток емоційно-вольової сфери внаслідок недостатності регулюючої функції лобних відділів кори головного мозку.
67. Дайте характеристику психопатії як порушення емоційно-вольової сфери у дітей.
68. Дайте характеристику неврозів у дітей.
69. Дайте характеристику реактивним станам у дітей.
70. Дайте характеристику конфліктним переживанням у дітей.
71. Охарактеризуйте розлади спектру аутизму у дітей.
72. Назвати класифікацію шкідливих та небезпечних чинників, що супроводжують навчальний процес та трудову діяльність.
73. Охарактеризувати природні небезпечні процеси і явища.

74. Методи та засоби захисту від іонізуючого випромінювання.

75. Охарактеризувати вплив інформаційного чинника на здоров'я людини та безпеку суспільства, формування адитивної поведінки у дітей з ООП.

76. Охарактеризуйте першу допомогу при кровотечах та травмах кісток.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Безпека життєдіяльності та охорона праці: навч. посіб. / П.С. Атаманчук, Р.М. Білик, В.В. Мендерецький, О.П. Панчук, Т.Д. Поведа, О.Г. Чорна. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута»», 2017. 164 с.
2. Колишкін О.В. Корекційна освіта. Вступ до спеціальності: навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2013. 391 с. URL: <https://repository.sspu.sumy.ua/handle/123456789/4001>
3. Миронова С.П., Гаврилов О.В., Матвеева М.П. Основи корекційної педагогіки: навч.-метод. посіб. / за заг. ред. С.П. Миронової. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. 264 с.

Допоміжна література

1. Безпека життєдіяльності та охорона праці: навч. посіб. / П.С. Атаманчук, В.В. Мендерецький, О.П. Панчук, О.Г. Чорна. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 175 с.
2. Гаврилов О.В. Особливі діти в закладі і соціальному середовищі: навч. посіб. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2009. 308 с.
3. Дефектологічний словник: навч. посіб. / за ред. В.І. Бондаря, В.М. Синьова. Київ: МП «Леся», 2011. 528 с.
4. Докучина Т.О. Аналіз проблеми професійної мобільності корекційних педагогів. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2020. № 9 (103). С. 54-65.
5. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII (Редакція станом на 12.05.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
6. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII набрав чинності 28 вересня 2017 р. URL: <https://osvita.ua/legislation/law/2231/>
7. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навч.-метод. посіб. Харків: Вид-во «Ранок», 2019. 304 с. URL: <https://cutt.ly/HCBB4uz>
8. Логопедія: підручник / М.К. Шеремет, В.В. Тарасун, С.Ю. Конопляста, В.О. Кондратенко та ін. Київ: Слово, 2014. 672 с.
9. Мамічева О.В. Корекція затримки психічного розвитку засобами фізичного виховання. Слов'янськ, 2008. 168 с. URL: <https://cutt.ly/uCVNqo8>

10. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр» від 12.07.2017 р. № 545. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF>
11. Сак Т.В. Особлива дитина: Від народження до 6 років: поради батькам. Київ: Літера ЛТД, 2008. 144 с.
12. Самостійна робота студентів з дисциплін професійної підготовки за спеціальністю 016 Спеціальна освіта: навчально-методичний посібник / кол. авторів; за заг. ред. С.П. Миронової. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2018. 144 с.
13. Синьов В.М. Психолого-педагогічні основи дефектології та пенітенціарії. Київ: «МП Леся», 2010. 779 с.
14. Синьова Є.П., Федоренко С.В. Тифлопедагогіка: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 325 с. URL: http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/34588/Tyflopedahohika_2018.pdf?sequence=1
15. Скрипник Т.В. Феноменологія аутизму: монографія. Київ: «Фенікс», 2010. 368 с.
16. Спеціальна педагогіка: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.В. Мартинчук, І.М. Маруненко, К.В. Луцько та ін. Київ: Київ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2017. 364 с. URL: <https://cutt.ly/FCBN4Px>
17. Сурдопедагогіка. Хрестоматія / за ред. М.І. Фомічової. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2003. 262 с.
18. Тарасун В.В. Аутологія: монографія. Київ: МП «Леся», 2014. 580 с.
19. Чеботарьова О.В., Коваль Л.В., Данілавичюте Е.А. Дитина із церебральним паралічем. Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 40 с. URL: <https://dnmcps.com.ua/sites/default/files/2018-12/5/5-14/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.%20%D0%94%D0%B8%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%20%D1%96%D0%B7%20%D1%86%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%BC%20%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%87%D0%B5%D0%BC.pdf>
20. Шевцов А.Г. Освітні основи реабілітології: монографія. Київ: МП «Леся», 2009. 484 с.
21. Яковлева С.Д. Анатомо-фізіологічні та клінічні основи дефектології: навч. посіб. Херсон, 2004. 217 с.

2.2. ОСНОВИ НЕВРО- ТА ПСИХОПАТОЛОГІЇ

Робоча програма та силабус (<https://k-psmpokr.kpnu.edu.ua/wp-admin/post.php?post=147&action=edit>) навчальної дисципліни «**Основи невро- та психопатології**» укладені відповідно до освітньо-професійних програм (Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка. Логопедія), Корекційна психопедагогіка та інклюзивне навчання) підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта зі спеціалізації 016.02 Корекційна психопедагогіка.

«Основи невро- та психопатології» є обов'язковим освітнім компонентом професійної підготовки.

Метою вивчення навчальної дисципліни є опанування здобувачами вищої освіти основ знань з невропатології та психопатології з успішним застосуванням їх на практиці. Вивчення особливостей структури та функціонування нервової системи, основ неврологічної пропедевтики та семіотики, розуміння етіологічних факторів та патогенетичних механізмів розвитку основних захворювань нервової системи, котрі супроводжуються як когнітивним дефіцитом, так і різноманітними порушеннями мовлення.

Вивчення розділу психопатології має за мету навчити здобувачів вищої освіти розмежовувати справжні психічні симптоми від подібних за своєю суттю ускладнень соматичних захворювань або особистісних особливостей.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Основи невро- та психопатології» є:

- розуміння характеру порушення та творчого використання цих знань з метою корекції і компенсації змін в процесі комплексного медико-психолого-педагогічного впливу на дитину;
- формування у здобувачів вищої освіти спеціальних наукових знань та навичок необхідних для коректного аналізу впливу на здоров'я людини уражень нервової системи різної етіології;
- ознайомити студентів з методами медико-педагогічного обстеження неврологічних хворих, особливостям протікання найбільш розповсюджених захворювань у дітей.

За результатами вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти мають:

знати:

- методологічні основи з теоретичних і практичних питань невропатології та психопатології, який необхідний вчителю-дефектологу для успішного навчання і виховання дітей з порушеннями інтелекту;
- закономірності змін психічного розвитку, про структуру порушення та його вплив на проблеми соціалізації цих дітей;
- філогенез і онтогенез нервової системи;
- загальну будову нервової системи і окремих її структур;
- типи вищої нервової діяльності;
- симптоми центрального і периферичного паралічу;
- основні методи дослідження в невропатології;
- основні принципи лікувально-корекційної роботи;
- етіології і патогенез захворювань нервової системи.

вміти:

- користуватися методами психопатологічного дослідження та можливостями корекції психічних порушень;
- визначати в структурі захворювань основні психопатологічні синдроми;
- за конкретною схемою здійснювати аналіз нервового та психічного стану дитини;
- визначати психічні розлади в сфері різних психічних процесів;
- провести клініко-психопатологічне обстеження.

Технічне й програмне забезпечення, обладнання

Вивчення курсу не потребує спеціального матеріально-технічного та/або інформаційного забезпечення; можливе використання проектора й ноутбука / персонального комп'ютера для створення презентацій у форматі MS PowerPoint. Передбачається застосування об'єктно-модульного динамічного середовища навчання MOODLE.

Політика курсу (правила та вимоги)

Вивчення навчальної дисципліни «Основи невро- та психопатології» передбачає обов'язкове відвідування лекційних та практичних занять; активність та ініціативність під час занять; виконання завдань для само-

стійної роботи, відкритість, доброзичливість, пунктуальність учасників освітнього процесу; конструктивне підтримування зворотного зв'язку на всіх заняттях; бути пунктуальним і обов'язковим..

Неприпустимою є академічна недоброчесність здобувачів вищої освіти, пропуски навчальних занять з неповажних причин; користування телефонами та іншими гаджетами під час занять.

Якщо здобувач вищої освіти через поважні причини був відсутній під час проведення контрольного заходу, написання МКР, йому надається можливість виконати його в додатково призначений викладачем час.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Основи невропатології

Тема 1. Вступ до невропатології. Предмет та зміст невропатології. Історичні відомості про становлення невропатології. Методи обстеження хворого.

Тема 2. Основні неврологічні синдроми. Поняття про симптоми і синдроми. Синдроми порушень чутливості і функцій аналізаторів. Синдроми ураження трійчастого нерву. Синдроми зорових порушень. Синдроми порушень слуху. Синдроми рухових порушень (характеристика центрального та периферичного паралічу). Синдроми порушень вищих кіркових функцій.

Тема 3. Патологічні процеси, які ушкоджують нервову систему. Гемолітична хвороба новонароджених. Загальна характеристика мікроцефалії. Загальна характеристика гідроцефалії. Загальна характеристика нейроінфекцій (менінгіти, енцефаліти, мієліти, поліомієліт). Загальна характеристика дегенеративних захворювань нервової системи.

Змістовий модуль 2. Основи психопатології

Тема 4. Зміст і задачі психопатології. Методи дослідження в психопатології. Етіологія, патогенез і класифікація психічних захворювань. Зміст і задачі психопатології. Методи дослідження в психопатології (психічне обстеження, інструментальні обстеження, параклінічні методи, нейрофізіологічні методи). Класифікація психічних розладів.

Тема 5. Загальна психопатологія. Психопатологічні синдроми. Розлади відчуттів і сприймання. Розлади пам'яті і інтелекту. Розлади свідомості.

мості. Розлади мислення. Психомоторні розлади. Емоційно-вольові розлади. Невротичні синдроми.

Тема 6. Психогенні захворювання. Психічна травма. Реактивні психози (афективно-шокові реакції, істеричні психози, психогенні психотичні розлади). Неврози (невротична депресія, невроз нав'язливих станів, істеричний невроз, неврастенія).

Тема 7. Психічні розлади при різних патологічних станах. Психічні порушення при черепно-мозкових травмах. Алкоголізм і алкогольні психози. Наркоманії і токсикоманії. Психічні розлади при загальних інфекційних захворюваннях.

Тема 8. Основні психічні хвороби. Загальна характеристика МДП. Етіологія, патогенез та поширеність МДП. Загальна характеристика та клінічні прояви епілепсії. Загальна характеристика шизофренії. Особливі форми шизофренії.

Формою підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Основи невро- та психопатології» є **екзамен**.

САМОСТІЙНА РОБОТА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ НЕВРО- ТА ПСИХОПАТОЛОГІЇ»

Метою самостійної роботи здобувачів вищої освіти з дисципліни «Основи невро- та психопатології» є закріплення та розширення наукових знань з дисципліни за підручниками, навчальними і методичними посібниками, періодичними виданнями з фаху; розвиток навичок самоосвіти, пізнавальних інтересів, професійної мотивації навчання; виховання відповідального ставлення до навчання за обраною професією.

Контроль за самостійною роботою здійснює викладач. Оцінка за самостійну роботу є складовою загальної оцінки, що виставляється здобувачеві за поточний контроль. Максимальна оцінка за самостійну роботу – 20 балів.

Здобувачі вищої освіти для виконання завдань самостійної роботи можуть заводити окремий зошит.

Перелік завдань для самостійної роботи

Тема 1. Вступ до невропатології

Завдання для практичного виконання:

1. Накреслити та заповнити таблицю на тему: «Функціональна асиметрія півкуль головного мозку в нормі і патології».

Форма звітності: таблиця.

Рекомендована література:

О.: 1; 2; 5.

Д.: 1; 5; 9.

Тема 2. Основні неврологічні синдроми

Завдання для практичного виконання:

1. Підготувати доповідь на одну із запропонованих тем.

Тематика доповідей:

1. Семіотика уражень нервової системи.
2. Характеристика порушень вегетативної нервової системи.
3. Особливості порушень тактильної чутливості.
4. Характеристика порушень рухових функцій.
5. Рухові розлади, зміна пози, тремор, повільні мимовільні рухи, їх критерії.
6. Основні нейрофізіологічні механізми компенсаторних процесів.
7. Особливості нейропсихічної діяльності у дітей з порушеннями інтелекту.

Форма звітності: доповідь.

Рекомендована література:

О.: 1; 2; 5.

Д.: 1; 5; 9.

Тема 3. Патологічні процеси, які ушкоджують нервову систему

Завдання для практичного виконання:

1. Підготувати презентацію «Ураження нервової системи та її розвиток в залежності від етіології захворювання».

2. Підготувати доповідь на одну із запропонованих тем:

1. Причини і наслідки гіпоксії плоду і новонароджених.
2. Причини виникнення та прогноз при внутрішньочерепних родових травмах.
3. Хромосомні захворювання: етіологія, клініка, прогноз.
4. Порушення мозкового кровообігу: етіологія, патогенез, клінічні прояви, наслідки.
5. Види травм головного мозку. Перебіг, прогноз і наслідки.
6. Пухлини головного мозку: етіологія, клінічні прояви.
7. Етіологія, патогенез, клініка та прогноз при нейроендокринних і спадково-дегенеративних захворюваннях нервової системи.
8. Синдром мінімальної мозкової дисфункції у дітей.

Форма звітності: презентація і доповідь.

Рекомендована література:

О.: 1; 2; 5.

Д.: 1; 5; 9.

Тема 4. Зміст і задачі психопатології. Методи дослідження в психопатології. Етіологія, патогенез і класифікація психічних захворювань

Завдання для практичного виконання:

1. Підготувати презентацію із запропонованих тем.

Тематика презентацій:

1. Сучасні методи дослідження в психопатології.
2. Історія розвитку психопатології.
3. Психопатологічні симптоми і синдроми.
4. Розлади невротичного і психотичного рівня.
5. Продуктивна і негативна симптоматика.
6. Нейрофізіологічні методи дослідження в психопатології.

Форма звітності: презентація і доповідь.

Рекомендована література:

О.: 3; 4.

Д.: 2; 3; 4; 5.

Тема 5. Загальна психопатологія

1. Підготувати реферат із запропонованих тем.

Тематика рефератів:

1. Порушення константності сприймання. Розщеплення сприймання.
2. Характеристика ілюзій (афективні ілюзії, вербальні ілюзії, парейдолії).
3. Галюцинації. Зорові, слухові, смакові, нюхові, тактильні галюцинації. Моторні і вісцеральні галюцинації.
4. Псевдогалюцинації. Галюциноїди.
5. Психопатологія відчуттів та зміна інтенсивності відчуттів.
6. Клінічні ознаки сенестопатій.
7. Порушення динаміки мислення: прискорене мислення, загальмованість мислення, ментизм.
8. Порушення зв'язності процесів мислення: розірваність мислення, інкогерентність мислення.
9. Особливості перебігу порушень окремих видів мислення: логічного мислення, образного мислення, егоцентричного мислення.
10. Маячні ідеї, їх види та клінічні форми.

Форма звітності: реферат.

Рекомендована література:

О.: 3; 4.

Д.: 2; 3; 4; 5.

Тема 6. Психогенні захворювання

Завдання для практичного виконання:

1. Підготувати есе на тему: «Особливості впливу соматичних захворювань на психіку людини»

Форма звітності: есе.

Рекомендована література:

О.: 3; 4.

Д.: 2; 3; 4; 5.

Тема 7. Психічні розлади при різних патологічних станах

Завдання для практичного виконання:

1. Підготувати реферат із запропонованих тем.

Тематика рефератів:

1. Психічні порушення при гострих та хронічних інфекційних захворюваннях.
2. Особливості психічних порушень при деяких інфекціях.
3. Психічні розлади при СНІДі.
4. Особливості психічної сфери особистості при нейросифілісі.
5. Психічні розлади при гострих мозкових і позамозкових інфекціях. Епідемічний енцефаліт.
6. Поширеність, етіологія і патогенез ураження судин головного мозку.
7. Неврозоподібні і психопатоподібні стани при судинній патології головного мозку.
8. Гострі судинні психози: ендормні судинні психози та дефектно-органічна симптоматика.
9. Особливості психічних порушень при гіпертонічній, гіпотонічній хворобах і вазопатіях.
10. Хронічні серцеві захворювання.
11. Захворювання органів травлення.
12. Характеристика психічних порушень при захворюваннях нирок.
13. Характеристика психічних розладів при порушенні функції гіпофіза.
14. Характеристика психічних розладів при порушенні функції щитовидної залози.
15. Характеристика психічних порушень при цукровому діабеті.
16. Характеристика психічних розладів при порушенні функції статевих залоз.

Форма звітності: реферат.

Рекомендована література:

О.: 3; 4.

Д.: 2; 3; 4; 5.

Тема 8. Основні психічні хвороби

Завдання для практичного виконання:

1. Розробити порівняльну таблицю співставлення теоретичних моделей для пояснення природи психічних розладів.

2. Написати есе: «Образ світу залежної особистості».

Форма звітності: таблиця, есе.

Рекомендована література:

О.: 3; 4.

Д.: 2; 3; 4; 5.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Дайте характеристику невропатології, її завдання.
2. Визначте будову, функції та патологію вегетативної нервової системи.
3. Опишіть периферичний параліч, його причини та симптоми.
4. Опишіть центральний параліч, його причини та симптоми.
5. Дайте характеристику видам порушень чутливості.
6. Опишіть зорові порушення та причини їх виникнення.
7. Опишіть порушення слуху, їх причини та симптоми протікання.
8. Опишіть порушення вищих кіркових функцій.
9. Опишіть розлади пам'яті та мислення.
10. Охарактеризуйте порушення мови обумовлені пошкодженням нервових шляхів і центрів.
11. Охарактеризуйте заїкання та розлади мови: патогенез, клініка, прогноз.
12. Опишіть мовні порушення обумовлені недорозвитком та пошкодженням кіркових мовних центрів.
13. Охарактеризуйте розлади мови та письма: патогенез, клініка, прогноз.
14. Опишіть гіпоксію плоду і новонароджених: етіологія, патогенез, клініка.
15. Охарактеризуйте внутрішньочерепну пологову травму: етіологія, клініка, прогноз.
16. Дайте характеристику гемолітичній хворобі новонароджених: етіологія, патогенез, клініка, профілактика.
17. Опишіть гідроцефалію: етіологія, патогенез, клініка, прогноз.
18. Дайте характеристику мікроцефалії: етіологія, патогенез, клініка, прогноз.

19. Дайте характеристику менінгітам: етіологія, патогенез, клініка, прогноз.
20. Опишіть енцефаліти: етіологія, патогенез, клініка, прогноз.
21. Дайте характеристику ДЦП.
22. Опишіть вроджені захворювання з ушкодженням нервової системи.
23. Охарактеризуйте хромосомні захворювання: етіологія, клінічна характеристика, прогноз.
24. Охарактеризуйте спадкові хвороби обміну речовин з ушкодженням нервової системи: патогенез, клініка.
25. Охарактеризуйте м'язові дистрофії: клініка, лікування.
26. Дайте визначення психопатології. Її предмет і завдання.
27. Дайте визначення поняттю психічної хвороби, патологічного стану.
28. Охарактеризуйте порушення відчуття.
29. Опишіть розлади сприймання, мислення.
30. Охарактеризуйте види, типи і механізми пам'яті.
31. Опишіть форми порушення волі.
32. Охарактеризуйте види рухових порушень і розлади уваги.
33. Опишіть порушення емоцій.
34. Охарактеризуйте синдроми розладу свідомості.
35. Охарактеризуйте реактивні психози.
36. Опишіть логоневроз.
37. Охарактеризуйте неврастенію.
38. Дайте характеристику неврозу нав'язливих станів.
39. Опишіть невроз страху і тривожного очікування.
40. Дайте характеристику органічній психопатії.
41. Опишіть істеричну психопатію.
42. Дайте загальну характеристику деменції.
43. Опишіть психічні порушення при соматичних захворюваннях.
44. Опишіть психічні захворювання при ендокринних захворюваннях.
45. Дайте характеристику порушенням психічної та мовної діяльності при судинних захворюваннях.
46. Дайте характеристику психічним порушенням і розладам мови при пухлинах мозку різної локалізації.
47. Охарактеризуйте психози при інфекціях.
48. Охарактеризуйте алкогольні психози.
49. Опишіть наркоманію у підлітків.
50. Охарактеризуйте токсикоманію у підлітків.
51. Охарактеризуйте гострі психічні розлади при епілепсії.
52. Дайте характеристику основних розладів при шизофренії.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Григорова І.А. Неврологія: національний підручник / [за ред. проф. І.А. Григорової, проф. Л.І. Соколової]. Київ: «Медицина», 2015. 640с.
2. Психіатрія і наркологія: нац. підруч. для студентів ВНЗ – мед. ун-тів, ін-тів и акад. / Г.Т. Сонник та ін. 3-е вид., випр. Київ: Медицина, 2017. 422 с.

Допоміжна література

1. Віничук С.М. Нервові хвороби: підручник / [за ред. проф. С.М. Віничука, проф. Є.Г. Дубенка]. Київ: Здоров'я, 2001. 696 с.
2. Дитяча психіатрія: підруч. для студ. вищ. мед. навч. закладів IV рівня акредитації, лікарів-інтернів та лікарів-курсантів вищ. мед. навч. закладів (ф-тів) післядиплом. освіти / [за ред. Г. М. Кожина, В. Д. Мішієва]. Київ: Медицина, 2014. 375 с.
3. Клінічна психіатрія: навчальний посібник / [за ред. І.Д. Спіріної]. Дніпро: Домінанта принт, 2018. 124 с.
4. Критерії діагностики і лікування психічних розладів та розладів поведінки у дорослих: клінічний посібник / [за ред. проф. П.В. Волошина, проф. В.М. Пономаренка, проф. О.К. Напреенка, проф. Н.О. Марути та ін.]. Харків: Арсис. 2000. 303 с.
5. Михальська Ю.А. Особливості фізичного розвитку та психопатологічна структура недорозвитку при інтелектуальних порушеннях. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*: збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів: у 3-х томах. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2020. Вип. 19. Т. 1. С.150-151.
6. Михальська Ю.А. Особливості організації комплексної допомоги дітям з порушеннями опорно-рухового апарату. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*: збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів: у 3-х томах. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2020. Вип. 19. Т. 1. С.151-154.
7. Михальська Ю.А., Рудзевич І.Л. Психогімнастика, як метод корекції емоційної сфери особистості. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*: збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів: у 3-х томах. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2021. Вип. 20. Т. 1. С.122-123.
8. Наркологія: Психічні та поведінкові розлади, спричинені зловживанням психоактивними речовинами: довідкове видання / О. К. Напреєнко. Київ: Здоров'я, 2011. 207 с.
9. Неврологія: підручник / [за ред. проф. В.М. Шевага, проф. А.В. Паєнок]. Київ: Медицина, 2009. 656 с.

2.3. ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ОСОБИСТІСТЬ КОРЕКЦІЙНОГО ПЕДАГОГА

Робоча програма та силабус

(<https://kaf-korped.kpnu.edu.ua/sylabusy-bakalavriv/>)

навчальної дисципліни «Професійна діяльність та особистість корекційного педагога» укладені відповідно до освітньо-професійних програм (Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка. Логопедія), Корекційна психопедагогіка та інклюзивне навчання) підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта зі спеціалізації 016.02 Корекційна психопедагогіка.

«Професійна діяльність та особистість корекційного педагога» є обов'язковим освітнім компонентом професійної підготовки.

Метою вивчення навчальної дисципліни є засвоєння здобувачами вищої освіти теоретичних засад і сутності професійної діяльності корекційного педагога, структури, особливостей та функцій його педагогічної діяльності, вимог до професійних знань, умінь та особистості фахівця.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Професійна діяльність та особистість корекційного педагога» є:

- формування позитивної професійної мотивації;
- засвоєння знань про сутність, призначення, функції і структуру професійної діяльності корекційного педагога;
- ознайомлення з професіограмою корекційного педагога та професійно зумовленими вимогами до його особистості;
- формування у здобувачів вищої освіти мотивації до волонтерства у професійній діяльності;
- формування позитивної мотивації до професійного розвитку та самовиховання;
- формування здатності до міжособистісної, суб'єкт-суб'єктної взаємодії у професійній діяльності.

За результатами вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти мають:

знати:

- теоретико-методологічні та нормативно-правові засади професії корекційного педагога;

- професійні та соціальні функції корекційного педагога у сучасному суспільстві;
- вимоги до професійних знань та умінь корекційного педагога;
- вимоги до особистості корекційного педагога;
- протипоказання до професії корекційного педагога;
- кваліфікаційні характеристики посади «вчитель-дефектолог», «асистент вчителя»;
- особливості професійної діяльності вчителя-дефектолога (олігофренопедагога) у різних типах закладів;
- методи професійного самовиховання;
- особливості підготовки корекційних педагогів в Україні та за кордоном.

вміти:

- визначати структуру професійної діяльності корекційного педагога та відмінності її змісту від загальної педагогічної діяльності;
- взаємодіяти з різними учасниками освітнього процесу на засадах партнерства;
- обирати правильні стилі поведінки в різних професійних ситуаціях, в тому числі, й конфліктних;
- розвивати в собі професійно спрямовані особистісні якості, передбачені професіограмою корекційного педагога;
- виконувати різні соціальні ролі згідно з вимогами професійної діяльності;
- раціонально організовувати свою навчальну діяльність;
- складати програму професійного самовиховання, добирати та застосовувати методи професійного самовиховання.

Технічне й програмне забезпечення, обладнання

Вивчення курсу не потребує спеціального матеріально-технічного та/або інформаційного забезпечення; можливе використання проектора й ноутбука / персонального комп'ютера для створення презентацій у форматі MS PowerPoint. Передбачається застосування об'єктно-модульного динамічного середовища навчання MOODLE.

Політика курсу (правила та вимоги)

Вивчення навчальної дисципліни «Професійна діяльність та особистість корекційного педагога» передбачає обов'язкове відвідування лек-

ційних, практичних та лабораторних занять; активність та ініціативність під час занять; виконання завдань для самостійної роботи. Пунктуальність, організованість, цілеспрямованість, толерантність, наполегливість та комунікабельність здобувачів вищої освіти схвалюються.

Неприпустимою є академічна недоброчесність здобувачів вищої освіти, пропуски навчальних занять з неповажних причин; користування телефонами та іншими гаджетами під час занять.

Якщо здобувач вищої освіти через поважні причини був відсутній під час проведення контрольного заходу, написання МКР, йому надається можливість виконати його в додатково призначений викладачем час.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Професія корекційного педагога та його особистість

Тема 1. Сутність та особливості педагогічної діяльності. Історичні аспекти розвитку педагогічної професії. Сучасні нормативно-правові засади професійної діяльності педагога. Сутність, структура та особливості педагогічної діяльності. Характеристика системи педагогічної діяльності в умовах НУШ. Вимоги до особистості сучасного вчителя.

Тема 2. Професія корекційного педагога та її соціальне значення. Ретроспектива поглядів українських вчених щодо особистості та професійної діяльності вчителя спеціальної школи. Соціальні функції корекційного педагога у сучасному суспільстві. Характеристика професійних функцій корекційного педагога. Нормативно-правові засади професійної діяльності корекційного педагога.

Тема 3. Професіограма корекційного педагога. Характеристика професіограми корекційного педагога. Роль професіограми у професійній підготовці, самоосвіті та підвищенні кваліфікації корекційного педагога. Особливості професійної діяльності корекційного педагога в закладах інклюзивної освіти. Професійні функції асистента вчителя інклюзивного класу.

Тема 4. Особистість корекційного педагога. Вимоги до особистості корекційного педагога. Здатність до партнерства та колективної взаємодії як компетентність сучасного корекційного педагога. Особливості професійного спілкування у фаховій діяльності корекційного педагога. Імідж корекційного педагога в структурі особистості та педагогічної діяльності. Видатні українські корекційні педагоги минулого та сучасності.

Тема 5. Психолого-педагогічні засади підготовки майбутніх корекційних педагогів до професійної діяльності. Сучасні нормативно-правові засади та наукові підходи до підготовки майбутніх корекційних педагогів до професійної діяльності. Психологічна готовність до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами як складова фахової компетентності майбутнього корекційного педагога. Роль професійно-особистісного компоненту у формуванні професійної компетентності майбутніх корекційних педагогів.

Тема 6. Волонтерська діяльність як складова професійного становлення майбутніх корекційних педагогів. Сутність волонтерства та волонтерської діяльності: визначення, принципи, види та критерії волонтерської діяльності. Характеристика нормативно-правових документів, які регламентують волонтерську діяльність в Україні. Характеристика мотивації особистості до волонтерської діяльності, вимоги до морально-особистісних якостей волонтерів. Особливості волонтерства у професійній діяльності корекційного педагога. Форми та методи волонтерської діяльності з особами з особливими освітніми потребами. Волонтерські організації для людей з особливими освітніми потребами в Україні.

Тема 7. Професійний розвиток та самовиховання корекційного педагога. Професійне самовиховання в системі підготовки майбутніх корекційних педагогів. Методи професійного зростання корекційного педагога. Поняття про професійні деформації та професійне вигорання у педагогічній діяльності, шляхи їх профілактики та подолання.

Формою підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Професійна діяльність та особистість корекційного педагога» є екзамен.

САМОСТІЙНА РОБОТА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ОСОБИСТІСТЬ КОРЕКЦІЙНОГО ПЕДАГОГА»

Метою самостійної роботи здобувачів вищої освіти з дисципліни «Професійна діяльність та особистість корекційного педагога» є формування позитивної професійної мотивації, поглиблення знань про сутність та особливості професійної діяльності корекційного педагога у різних типах закладів, розвиток творчих здібностей, пізнавальних інтересів, бажання займатися самоосвітою, професійним саморозвитком та самовихованням.

Контроль за самостійною роботою здійснює викладач. Оцінка за самостійну роботу є складовою загальної оцінки, що виставляється здобувачеві за поточний контроль. Максимальна оцінка за самостійну роботу – 10 балів. Загальні критерії оцінювання самостійної роботи представлені у розділі 1 посібника. Окремі завдання самостійної роботи, які передбачають підготовку до практичних занять, оцінюються під час їх проведення за 12-бальною шкалою.

Здобувачі вищої освіти для виконання завдань самостійної роботи можуть заводити окремий зошит.

Перелік завдань для самостійної роботи

Тема 1. Сутність та особливості педагогічної діяльності

Тематика доповідей і рефератів:

1. Особливості розвитку педагогічної професії у Стародавньому світі.
2. Розвиток педагогічної думки в епоху Середньовіччя.
3. Виховання, школа і педагогічна думка в Київській Русі.
4. Школа і педагогічна думка в Європі в епоху Відродження.
5. Особливості української педагогічної думки у XVI-XVIII ст.
6. Видатні українські педагоги ХХ ст.
7. Стили педагогічної діяльності.
8. Педагогічне покликання і педагогічні здібності.
9. Педагогічна майстерність та шляхи її розвитку.
10. Значущість педагогічної творчості для професійної діяльності вчителя.
11. Поняття про педагогічну культуру вчителя та її рівні.
12. Професійна етика і педагогічний такт учителя.

Завдання для практичного виконання:

1. Підготувати твір-роздум на тему за вибором: «Мій улюблений учитель», «Мій ідеал учителя сучасної школи», «Образ учителя в українській художній літературі».

2. Розв'язання педагогічних задач.

Задача 1

В учительській точилася розмова про труднощі вчительської праці, критерії її оцінювання. Думки були різними. Одні говорили, що вчитель тоді вчитель, коли він блискуче знає свій предмет. Інші стверджували,

що тільки той учитель – майстер, хто вільно володіє формами позаурочної роботи. Треті віддавали пріоритет умінню працювати з батьками, казали, що це найскладніша ділянка учительської роботи. А ще була така думка: треба навчити дитину вчитися все життя, тому головне в учителя – його методичний багаж. Дехто вважав, що найважливіший показник якості вчителя – його кругозір.

Раптом Олена Петрівна шумно склала зошити, окуляри і тоном, який свідчив, що висловлювання вчителів зачепили її самолюбство, голосно сказала:

– А я вважала і вважаю, що головне в учителеві – це сумлінність. – І після невеликої паузи продовжувала: – Я ось всі двадцять п'ять років першою приходжу в школу і останньою йду. Я всю себе віддаю дітям.

Підійшовши до дверей, вона рішуче повторила:

– Треба всього себе віддавати дітям – ось що робить учителя Учителем!

У цей момент Анатолій Миколайович, молодий фізик, додав:

– А ще треба мати що віддавати!

Дискусія в учительській на цьому не скінчилася. Літня вчителька Софія Павлівна, котра досі не брала участі в розмові, зітхнувши, промовила:

– Якість нашої роботи, а отже, нашу компетентність і сумлінність можна визначити лише за результатами нашої роботи – яких дітей випустили ми в життя, ким і якими вони стали. Серед моїх, наприклад, два академіки, один у загоні космонавтів, троє докторів наук, четверо артистів, п'ять педагогів, суддя, навіть заступник міністра є, а вже інженерів, лікарів, журналістів, робітників – не злічити.

– Софіє Павлівно, а скількох ви не врятували? – раптом запитав Анатолій Миколайович.

– Як це – не врятувала? Від чого не врятувала? – не відразу зрозуміла колега.

– Ну, скільки тих, хто спився чи опинився на лаві підсудних? Або тих, які вирости поганими людьми?

Софія Павлівна без образи сприйняла запитання молодого вчителя.

– А ви маєте рацію. Я ніколи не рахувала тих, кого не врятувала. Є, мабуть, і такі. Мені, як і іншим, завжди приємно було працювати із сильними, здібними, яскравими дітьми, які самі хотіли вчитися. За ними когось, напевно, і проґавила. Мабуть, якби кожен учитель за роки роботи в школі врятував хоча б одну долю, то в країні не було б негідників і підлих людей.

1. Що ж головне в діяльності вчителя?
2. Хто з учителів має рацію?
3. Поясніть вислів: «Учитель продовжує себе в дітях».

Задача 2

Оберіть один із запропонованих варіантів відповіді або вкажіть свій. Відповідь обґрунтуйте.

На уроці учень несподівано запитує: «Ольго Петрівно, а яка у Вас зарплата?». Що відповісти:

- а) пожартувати: «Це комерційна таємниця»;
- б) відповісти чесно;
- в) відповісти питанням на питання: «А чому це тебе цікавить?»;
- г) розіграти здивування: «Ну і запитання у тебе! Запитай що-небудь простіше!»;
- д) вдати, що ви не почули запитання;
- е) ваш варіант відповіді?

Що означає для педагога гідно вийти із ситуації?

Задача 3

Оберіть один із запропонованих варіантів відповіді або вкажіть свій. Відповідь обґрунтуйте.

Молода вчителька організувала у школі гурток біології. Учні з різних класів потягнулись до неї. Одного разу на занятті гуртка одна учениця несподівано сказала: «Приходьте у наш клас вести уроки біології, будь ласка! А то вчителька у нас – просто жах».

Що відповісти:

- а) сухо сказати: «Марійко, я була про тебе кращої думки»;
- б) сказати: «Ось вивчите мене краще, і будете так само критикувати перед іншими вчителями»;
- в) скромно пояснити: «Не можу, кожен з нас робить свою справу; у мене й так велике навантаження»;
- г) розтлумачити дітям: «Заняття в гуртку для вас – за бажанням, тому цікаві, а обов'язкові уроки, хто б їх не проводив, такими бути не можуть»;
- г) висловити невдоволення: «У яке становище ви мене ставите перед колегою? Будемо вважати, що я цього не чула»;

д) весело відгукнутися: «Чудова ідея, треба буде поговорити із завучем»;

е) вдати, що ви не почули або не зрозуміли, а згодом обов'язково розповісти колезі, що говорять про неї учні;

є) ваш варіант відповіді?

Що таке професійна етика? Чи можна з учнями обговорювати іншого вчителя, його діяльність? Чому?

Задача 4

Оберіть один із запропонованих варіантів відповіді або вкажіть свій. Відповідь обґрунтуйте.

На уроці учениця нагадує вчительці: «Ірино Петрівно, на попередньому уроці Ви обіцяли, що розкажете нам...». Учителька зовсім забула про свою обіцянку і виконати її не готова.

Як бути:

а) упевнено сказати: «Звичайно, звичайно, тільки сьогодні у нас на це не вистачить часу. Давайте я вам розповім на наступному уроці»;

б) рішуче заявити: «Поговоримо про це після контрольної – тоді у нас і часу буде більше»;

в) сказати здивовано: «Розповісти? Ні, сьогодні ви не настільки добре працюєте на уроці, щоб я робила вам такі подарунки!»;

г) здивуватися: «Щось не пам'ятаю, щоб я вам таке обіцяла, але, якщо вам цікаво, то на наступному уроці поговоримо про це»;

ґ) чесно зізнатися, що забула про свою обіцянку, попросити вибачення і сказати, що наступного разу обов'язково її виконаєте;

д) ваш варіант відповіді.

Чи допустимо педагогові визнавати свої помилки перед учнями? А може, варто вдатися до хитрощів? Відповідь обґрунтуйте. Як педагогу відновити втрачену довіру учнів?

1. За психодіагностичною методикою «Мотиви вибору професії» визначити власні домінуючі мотиви вибору професії корекційного педагога.

Рекомендована література:

О.: 1; 3.

Д.: 13; 24; 27; 30.

Тема 2. Професія корекційного педагога та її соціальне значення

1. Зробити опорні конспекти нормативно-правових документів, які регламентують професійну діяльність корекційного педагога.

2. Підготувати доповідь на одну із запропонованих тем:

1. Погляди на професійну діяльність та особистість корекційного педагога В.М. Синьова.
2. Вплив особистого прикладу вчителя на виховання та формування особистості дітей з інтелектуальними порушеннями.
3. Покликання до професії як чинник професійного становлення корекційного педагога.

Рекомендована література:

О.: 3; 4.

Д.: 1; 4; 14; 16; 21; 22.

Тема 3. Професіограма корекційного педагога

Завдання для практичного виконання:

1. Проаналізувати кваліфікаційну характеристику посади «вчитель-дефектолог», посадову інструкцію асистента вчителя.

2. Запропонувати програму екзамену чи тестування для визначення професійної придатності здобувачів вашої групи до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

3. Здійснити самоаналіз власної відповідності професіограмі корекційного педагога (форма презентації результатів – письмова).

Рекомендована література:

О.: 3; 4.

Д.: 7; 14; 15; 16; 17; 19; 20; 26; 29; 34.

Тема 4. Особистість корекційного педагога

Тематика доповідей та рефератів:

1. Професійна діяльність та особистість Л.С. Виготського.
2. Професійна діяльність та особистість І.Г. Єременка.
3. Професійна діяльність та особистість Г.М. Дульнєва.
4. Професійна діяльність та особистість В.М. Синьова.
5. Професійна діяльність та особистість В.І. Бондаря.
6. Професійна діяльність та особистість Є.П. Синьової.

7. Професійна діяльність та особистість С.П. Миронової.
8. Професійна діяльність та особистість І.В. Дмитрієвої.
9. Професійна діяльність та особистість С.Д. Яковлевої.
10. Професійна діяльність та особистість О.В. Чеботарьової.
11. Професійна діяльність та особистість О.В. Гаврилова.
12. Професійна діяльність та особистість Д.І. Шульженко.

Завдання для практичного виконання:

1. Підготувати презентацію іміджу сучасного корекційного педагога (форма презентації за вибором).
2. Розробити програму діагностики особистісних якостей корекційного педагога (форма роботи – групова (4-5 осіб)).
3. На основі програми діагностики особистості корекційного педагога здійснити самодіагностику рівня розвитку професійно значущих особистісних якостей.

Рекомендована література:

О.: 3; 5.

Д.: 1; 4; 5; 8; 16; 32.

Тема 5. Психолого-педагогічні засади підготовки майбутніх корекційних педагогів до професійної діяльності

Тематика доповідей та рефератів:

1. Досвід та особливості підготовки корекційних педагогів у закордонних закладах вищої освіти.
2. Роль педагогічної практики у підготовці майбутнього корекційного педагога.
3. Роль дисциплін загальної підготовки у професійній підготовці майбутнього корекційного педагога.
4. Значущість науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти для формування професійної компетентності.

Завдання для практичного виконання:

1. Добрати тренінгові вправи, спрямовані на подолання суспільних стереотипів щодо дітей з особливими освітніми потребами.

Рекомендована література:

О.: 2; 3.

Д.: 3; 6; 9; 17; 20; 23; 28; 31; 33.

Тема 6. Волонтерська діяльність як складова професійного становлення майбутніх корекційних педагогів.

Завдання для практичного виконання:

1. Підготувати доповіді з презентаціями про діяльність громадських, волонтерських організації та програм для людей з особливими освітніми потребами в Україні.

2. Написання есе на тему «Чому я хочу займатися волонтерською діяльністю з людьми з особливими освітніми потребами» або «У чому цінність волонтерства з людьми з особливими освітніми потребами».

3. Розробити майстер-клас, який можна провести з дітьми з особливими освітніми потребами (листівки, декупаж, бісер, квілінг та ін.).

4. Підготувати рухливу гру чи пантоміму, яку можна провести з дітьми з особливими освітніми потребами.

5. Обрати та адаптувати казку для дітей з особливими освітніми потребами.

Рекомендована література:

О.: 2; 3.

Д.: 10; 11; 12; 18; 25; 35.

Тема 7. Професійний розвиток та самовиховання корекційного педагога

Завдання для практичного виконання:

1. Написати твір-роздум на тему «Що в моєму характері мені допоможе і що може перешкодити стати хорошим корекційним педагогом?»

2. Розробити програму самовиховання відповідно до визначеної структури:

1. Назва програми.
2. Мета програми.
3. Завдання програми.
4. Основні напрямки програми.
5. Методи самовиховання.
6. Прогнозовані результати.

3. Добрати проблемні ситуації, які б стосувалися процесу самовиховання майбутніх корекційних педагогів (для подальшого обговорення у групі).

Рекомендована література:

О.: 1; 2; 3.

Д.: 2; 14; 16; 30; 31.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ЕКЗАМЕНУ

Екзаменаційні білети з навчальної дисципліни «Професійна діяльність та особистість корекційного педагога» містять два теоретичних та одне практичне завдання. **Теоретична підготовка** здобувачів вищої освіти здійснюється за такими питаннями:

1. Охарактеризуйте соціальне призначення професії вчителя.
2. Охарактеризуйте етапи та особливості становлення вчительської професії.
3. Дайте визначення поняття «педагогічна діяльність» та охарактеризуйте її компоненти.
4. Визначте сутність та особливості педагогічної діяльності.
5. Охарактеризуйте структурні компоненти системи педагогічної діяльності.
6. Охарактеризуйте сучасні нормативно-правові документи, які регламентують професійну діяльність педагога.
7. Загальна характеристика концепції НУШ.
8. Дайте характеристику стилів педагогічної діяльності.
9. Характеристика вимог, які висуваються до особистості вчителя.
10. Сутність та структура педагогічного спілкування.
11. Дайте характеристику стилів педагогічного спілкування.
12. Особливості професійного спілкування у фаховій діяльності корекційного педагога.
13. Здатність до партнерства та колективної взаємодії як компетентність сучасного корекційного педагога.
14. Педагогічні здібності та їх значення у становленні майбутнього вчителя.
15. Педагогічна творчість та її значення у професійній діяльності корекційного педагога.
16. Характеристика соціальних функцій корекційного педагога в сучасному суспільстві.
17. Характеристика професійних функцій корекційного педагога.

18. Розкрийте ретроспективу поглядів українських вчених щодо особистості та професійної діяльності вчителя спеціальної школи.
19. Вимоги до особистості корекційного педагога.
20. Нормативно-правові засади професійної діяльності корекційного педагога.
21. Імідж корекційного педагога в структурі його особистості та педагогічної діяльності.
22. Професіограма та її роль у підготовці фахівців.
23. Охарактеризуйте структурні компоненти професіограми корекційного педагога.
24. Охарактеризуйте особливості професійної діяльності корекційного педагога в інклюзивному закладі.
25. Охарактеризуйте особливості професійної діяльності асистента вчителя в інклюзивному закладі.
26. Особливості підготовки корекційних педагогів в Україні.
27. Специфіка підготовки корекційних педагогів за кордоном.
28. Сучасні наукові підходи до підготовки майбутніх корекційних педагогів до професійної діяльності.
29. Роль професійно-особистісного компоненту у формуванні професійної компетентності майбутніх корекційних педагогів.
30. Психологічна готовність до роботи з дітьми з ООП як складова фахової компетентності майбутнього корекційного педагога.
31. Наукова робота студентів у процесі професійної підготовки.
32. Роль педагогічної практики у становленні особистості та формуванні професійної компетентності майбутнього корекційного педагога.
33. Дайте визначення понять «волонтерство», «волонтерська діяльність» та охарактеризуйте принципи волонтерської діяльності.
34. Охарактеризуйте критерії та види волонтерської діяльності.
35. Дайте характеристику нормативно-правових документів, які регламентують волонтерську діяльність в Україні.
36. Характеристика мотивації особистості до волонтерської діяльності, вимоги до морально-особистісних якостей волонтерів.
37. Особливості волонтерської роботи з особами з особливими освітніми потребами (зміст, напрямки, специфіка роботи).
38. Форми та методи волонтерської діяльності з особами з особливими освітніми потребами.
39. Охарактеризуйте діяльність волонтерських організацій для людей з особливими освітніми потребами в Україні.

40. Сутність професійного самовиховання майбутнього корекційного педагога.
41. Охарактеризуйте умови і чинники професійного самовиховання.
42. Самопізнання як передумова самовиховання майбутнього корекційного педагога.
43. Самовиховання майбутнього вчителя як система.
44. Характеристика методів самовиховання.
45. Характеристика програми самовиховання (на основі власної програми).
46. Поняття про професійне вигорання, шляхи його профілактики та подолання.
47. Поняття про професійні деформації у педагогічній діяльності, їх основні ознаки.
48. Професійне вигорання педагога, його ознаки та шляхи профілактики.
49. Опишіть професійну діяльність та особистість Л.С. Виготського.
50. Опишіть професійну діяльність та особистість І.Г. Єременка.
51. Опишіть професійну діяльність та особистість Г.М. Дульнєва.
52. Опишіть професійну діяльність та особистість В.М. Синьова.
53. Опишіть професійну діяльність та особистість Є.П. Синьової.
54. Опишіть професійну діяльність та особистість Д.І. Шульженко.
55. Опишіть професійну діяльність та особистість В.І. Бондаря.
56. Опишіть професійну діяльність та особистість С.П. Миронової.
57. Опишіть професійну діяльність та особистість І.В. Дмитрієвої.
58. Опишіть професійну діяльність та особистість О.В. Гаврилова.
59. Професійна діяльність та особистість С.Д. Яковлевої.
60. Професійна діяльність та особистість О.В. Чеботарьової.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Мешко Г.М. Вступ до педагогічної професії: навч. пос. Київ: Академвидав, 2012. 200 с.
2. Мартинчук О.В. Теорія та практика підготовки фахівців зі спеціальної освіти до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі: дис. ... докт. пед. наук: 13.00.03. Київ, 2019. 614 с.

3. Миронова С.П., Буйняк М.Г. Професійна діяльність та особистість корекційного педагога: навч. пос. Кам'янець-Подільський, 2020. 162 с. URL <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/123456789/5706>
4. Миронова С.П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту: монографія. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2007. 304 с.
5. Психолого-педагогічні проблеми освіти дітей з ускладненнями процесів розвитку і соціалізації. Наукова школа Віктора СИНЬОВА: науково-допоміжний біобібліограф. покажчик / укл. Світлана Миронова. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. 184 с. URL: http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/7702/Nauk_Shkola_S%20%b8nov_ch-b.pdf?sequence=3&isAllowed=y

Допоміжна література

1. Бондар В.І., Золотоверх В.В. Історія олігофренопедагогіки: підручник. Київ: Знання, 2007. 375 с.
2. Бещук-Венгерська Н.В. Профілактика синдрому професійного вигорання у педагогів: метод. посіб. Вінниця: ММК, 2015. 45 с.
3. Буйняк М.Г. Дослідження психологічної готовності здобувачів вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта до професійної діяльності. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 63. Т. 2. С. 43-46. [Електронне видання]. URL: http://innovpedagogy.od.ua/archives/2023/63/part_2/8.pdf
4. Буйняк М.Г., Миронова С.П. Формування соціальних навичок у процесі підготовки фахівців спеціальності 016 Спеціальна освіта. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2020. Вип. 39. С. 74-80.
5. Буйняк М.Г. Особливості педагогічного спілкування у професійній діяльності майбутніх корекційних педагогів. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів*. [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. Вип. 22. С. 300-302. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/7325>
6. Буйняк М.Г. Психологічна готовність педагогів до інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами: соціально-психологічний тренінг: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2021. 116 с.
7. Буйняк М.Г. Розуміння студентами спеціальності 016 Спеціальна освіта сутності партнерства у майбутній професійній діяльності. *Acta Paedagogica Volynienses*. 2021. Вип. 5. С. 137-143.
8. Василишина Т. В. Емпатія як фактор ефективності педагогічного спілкування: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Київ, 2000. 20 с.

9. Вища освіта України і Болонський процес: навч. посіб. / за ред. В.Г. Кременя. Київ: Освіта, 2004. 384 с.
10. Гладуш В.А. Інклюзивний освітній процес і волонтерство: досвід співпраці. *Народна освіта. Електронне наукове фахове видання*, 2014. №4. URL: http://narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2205
11. Горелов Д. М., Корнієвський О. А Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики: аналіт. доп. Київ: НІСД, 2015. 36 с.
12. Загальна Декларація волонтерів. Інтернет ресурс. URL: <http://www.volunteer.kiev.ua/pages/70-zagalna-deklaracya-volontery>
13. Концепція Нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
14. Миронова С.П. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет, 2015. 256 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3005>
15. Миронова С.П. Нова українська школа: особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи в інклюзивних класах: навч.-метод. посіб. Тернопіль: Астон, 2020. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3005>
16. Миронова С.П. Теоретико-методичні основи підготовки майбутніх учителів до корекційної роботи в освітніх закладах для дітей з вадами інтелекту: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.03. Київ, 2007. 390 с.
17. Михальська С.А., Буйняк М.Г. Тренінг як метод підготовки майбутніх фахівців спеціальної освіти до партнерської взаємодії у професійній діяльності. *Актуальні питання корекційної освіти*. 2022. Вип. 19. С. 181-190.
18. Омельченко М.С., Кузнецова Т.Г. Розвиток інклюзивної компетентності корекційних педагогів у волонтерській роботі з психолого-педагогічного супроводу дітей з психофізичними особливостями. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*, 2021. Вип. 40. С. 77–83.
19. Організаційні засади діяльності асистента вчителя в інклюзивному класі: метод. посіб. / уклад.: О. В. Коган та ін. Харків: Друкарня Мадрид, 2019. 110 с.
20. Пінчук Ю.В. Професійна компетентність вчителя-логопеда: дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2005. 201 с.
21. Положення про навчально-реабілітаційний центр. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/221-2019-%D0%BF>
22. Положення про спеціальну школу. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/221-2019-%D0%BF>
23. Про вищу освіту: закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
24. Про загальну середню освіту: закон України. URL: <https://osvita.ua/legislation/law/2232/>
25. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19 квітня 2011 р. № 3236-VI. [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>

26. Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій (посад) педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів: наказ Міністерства освіти і науки України. URL: https://docs.google.com/viewer?url=http://mon.gov.ua/files/normative/2013-11-01/1672/nmon_665_01062013.doc&embedded=false
27. Про освіту: закон України. URL: <https://zakon.help/law/2145-VIII>
28. Руденко Л.М. Рівні спеціальної медичної підготовки в процесі професійного становлення вчителя-дефектолога. *Наук. часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2005. Вип. 3. С.112-119.
29. Савінова Н.В., Берегова М.І. Культура мовлення як складова деонтологічної культури корекційного педагога у системі інклюзивної освіти. *Актуальні проблеми корекційної освіти* / за ред. О.В. Гаврилова, В.М. Синьова. Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2015. Вип. 5. С.292-302.
30. Фіцула М.М. Вступ до педагогічної професії: навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга «Богдан», 2003. 214 с.
31. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2006. 352 с.
32. Хуртенко О.В. Структура професійного іміджу молодого педагога та фактори, що впливають на його формування. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. 2017. Вип. 21. С.194-203.
33. Шеремет М.К. Підготовка корекційних педагогів у вищих навчальних закладах // *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: соціально-педагогічна*. Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2011. Вип. XVII, в 2-х част. Ч. 1. 368 с.
34. Щодо посадових обов'язків асистента вчителя: лист МОНмолодьспорту України. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/32125/
35. Юрченко О.В. Волонтерська діяльність: одна із складових професійної підготовки майбутніх педагогів. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/handle/6789/7318>

2.4. КЛІНІКА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ПОРУШЕНЬ

Робоча програма та силабус (<https://k-psmpokr.kpnu.edu.ua/wp-admin/post.php?post=147&action=edit>) навчальної дисципліни «Клініка інтелектуальних порушень» укладені відповідно до освітньо-професійних програм (Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка. Логопедія), Корекційна психопедагогіка та інклюзивне навчання) підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта зі спеціалізації 016.02 Корекційна психопедагогіка.

«Клініка інтелектуальних порушень» є обов'язковим освітнім компонентом професійної підготовки.

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти системи знань про причини вроджених і набутих інтелектуальних порушень, їх патогенезу, клініки, профілактики та лікування, закономірності та особливості розвитку дітей з особливими потребами, про механізми перебігу психічних процесів, пов'язаних з порушенням інтелекту, визначити корекційно-розвивальні підходи та методи діагностики.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Клініка інтелектуальних порушень» є:

- ознайомлення з особливостями розвитку та навчання різних категорій дітей з інтелектуальними порушеннями;
- засвоєння знань про структуру порушення та потенціальні можливості розвитку особистості кожної категорії дітей з інтелектуальними порушеннями;
- формування активної соціально-корисної особистості до самостійної трудової діяльності.

За результатами вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти мають:

знати:

- клініко-фізіологічні особливості і закономірності фізичного і психічного розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями;
- структуру психо-фізіологічних змін при інтелектуальних порушеннях та потенціальні можливості розвитку різних сторін особистості кожної з категорій дітей з такими порушеннями;

- історію розвитку і сучасний стан вчення про інтелектуальні порушення;
- класифікацію інтелектуальних порушень;
- причини виникнення інтелектуальних порушень;
- основні симптоми інтелектуальних порушень.

вміти:

- діагностувати інтелектуальні порушення, опираючись на симптоми;
- відмежовувати різні форми інтелектуальних порушень;
- орієнтуватися в класифікації інтелектуальних порушень з урахуванням Міжнародної класифікації хвороб МКХ-10;
- диференціювати інтелектуальні порушення із схожими станами;
- визначати ефективні шляхи та засоби профілактики порушень інтелекту.

Технічне й програмне забезпечення, обладнання

Вивчення курсу не потребує спеціального матеріально-технічного та/або інформаційного забезпечення; можливе використання проектора й ноутбука / персонального комп'ютера для створення презентацій у форматі MS PowerPoint. Передбачається застосування об'єктно-модульного динамічного середовища навчання MOODLE.

Політика курсу (правила та вимоги)

Вивчення навчальної дисципліни «Клініка інтелектуальних порушень» передбачає обов'язкове відвідування лекційних та практичних занять; активність та ініціативність під час занять; виконання завдань для самостійної роботи, відкритість, доброзичливість, пунктуальність учасників освітнього процесу; конструктивне підтримування зворотного зв'язку на всіх заняттях; бути пунктуальним і обов'язковим.

Неприпустимою є академічна недоброчесність здобувачів вищої освіти, пропуски навчальних занять з неповажних причин; користування телефонами та іншими гаджетами під час занять.

Якщо здобувач вищої освіти через поважні причини був відсутній під час проведення контрольного заходу, написання МКР, йому надається можливість виконати його в додатково призначений викладачем час.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Теоретичні аспекти клініки інтелектуальних порушень.

Значення курсу «Клініка інтелектуальних порушень» в спеціальній освіті, його ціль, задачі, структура. Характеристика об'єкту і предмету дисципліни. Місце дисципліни в медико-педагогічному комплексі навчальних дисциплін. Визначення олігофренії, деменції, затримки психічного розвитку. Поняття про інтелект та інтелектуальні порушення. Поширеність інтелектуальних порушень. Методи дослідження в «Клініці інтелектуальних порушень».

Тема 2. Історія розвитку вчення про інтелектуальні порушення.

Коротка історія розвитку вчення про інтелектуальні порушення. Вивчення порушень інтелекту в історичному аспекті. Роль зарубіжних психіатричних досліджень в галузі вивчення олігофреній і організації лікувально-корекційної допомоги при порушеннях інтелекту. Сучасний стан розвитку вчення про інтелектуальні порушення.

Тема 3. Класифікація інтелектуальних порушень. Історія формування класифікацій порушень інтелекту. Класифікації за ступенем інтелектуального порушення Ф. Пінеля, Е. Ескіроля. Сучасна характеристика ступенів зниження інтелекту: дебільність, імбецильність, ідіотія. Морфологічна класифікація. Клініко-фізіологічні класифікації Д. Ісаєва (астенічний, дисфоричний, атонічний і стеничний типи) і М. Певзнер Етіопатогенетична класифікація Г. Сухаревої. Міжнародна статистична класифікація хвороб (МКХ) 10 перегляду.

Тема 4. Етіологія і патогенез інтелектуальних порушень. Етіологія інтелектуальних порушень. Екзогенні причини порушень інтелекту. Ендогенні причини порушень інтелекту. Шкідливості пренатального та постнатального періоду. Патогенез інтелектуальних порушень. Анатомо-фізіологічні зміни при порушеннях інтелекту.

Тема 5. Клінічні форми інтелектуальних порушень. Порушення інтелекту зумовлені хромосомними аномаліями: етіологія, патогенез, симптоматика. Порушення інтелекту зумовлені порушеннями обміну речовин: етіологія, патогенез, клінічні прояви. Ксеродермічні і дизостозичні форми порушень інтелекту. Етіологія і симптоматика різних форм мікроцефалії. Гідроцефалія: етіологія, патогенез, клінічні прояви. Клінічні прояви порушень інтелекту, викликаних вірусними і бактеріальними інфекціями в період внутрішньоутробного розвитку плоду. Порушення інтелек-

ту зумовлені ендокринними порушеннями. Порушення інтелекту зумовлені імунологічною несумісністю крові матері і плоду. Клінічні прояви порушень інтелекту зумовлені пренатальною патологією та шкідливостями, які діють в постнатальному періоді життя.

Тема 6. Ранній дитячий аутизм та дитячий церебральний параліч. Деменції. Природа раннього дитячого аутизму. Основні прояви раннього дитячого аутизму. Етіологія і патогенез ДЦП. Клінічна картина та форми ДЦП. Причини розвитку, класифікація та симптоми деменції. Клінічні варіанти деменції.

Формою підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Клініка інтелектуальних порушень» є **екзамен**.

САМОСТІЙНА РОБОТА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «КЛІНІКА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ПОРУШЕНЬ»

Метою самостійної роботи здобувачів вищої освіти з дисципліни «Клініка інтелектуальних порушень» є закріплення та розширення наукових знань з дисципліни за підручниками, навчальними і методичними посібниками, періодичними виданнями з фаху; розвиток навичок самоосвіти, пізнавальних інтересів, професійної мотивації навчання; виховання відповідального ставлення до навчання за обраною професією.

Контроль за самостійною роботою здійснює викладач. Оцінка за самостійну роботу є складовою загальної оцінки, що виставляється здобувачеві за поточний контроль. Максимальна оцінка за самостійну роботу – 20 балів.

Здобувачі вищої освіти для виконання завдань самостійної роботи можуть заводити окремий зошит.

Перелік завдань для самостійної роботи

Тема 1. Теоретичні аспекти клініки інтелектуальних порушень

1. Підготувати доповідь із запропонованих тем.

Тематика доповідей:

1. Підхід Г. Ю. Айзенка в порівнянні з когнітивними моделями інтелекту.
2. Культурний вплив на інтелектуальну діяльність в роботах О.Р. Лурія.
3. Особливості інтелектуального розвитку дитини в концепції Ж. Піаже.

4. Інтелект як передумова навчання в контексті психолого-педагогічної теорії навчання.
5. Порівняльна характеристика основних підходів до визначення інтелектуальних порушень у різних психіатричних і психологічних школах.
6. Єдність походження понять: «інтелект», «здатність до навчання», «рівень розумового розвитку» в концепції С. Л. Рубінштейна.

Форма звітності: доповідь.

Рекомендована література:

О.: 2; 3.

Д.: 1; 2; 7; 9.

Тема 2. Історія розвитку вчення про інтелектуальні порушення

1. Написати есе із запропонованих тем.

Тематика есе:

1. Л. С. Виготський про роль біологічних і соціальних факторів у розвитку психіки і формуванні особистості дитини з порушенням інтелекту.
2. Сутність понять педагогічних категорій дефектології та необхідність знання клінічних особливостей дітей, стосовно кожної категорії.
3. Охарактеризуйте етапи розвитку суспільної допомоги особам із порушеннями психофізичного розвитку.
4. Зародження ідей виховання і навчання дітей з інтелектуальними порушенням.

Форма звітності: есе.

Рекомендована література:

О.: 2; 3.

Д.: 1; 2; 7; 9.

Тема 3. Класифікація інтелектуальних порушень

Завдання для практичного виконання:

1. Накреслити та заповнити таблиці на тему: «Основні принципи і підходи у визначенні інтелектуальних порушень в класифікаціях психічних хвороб IX і X перегляду» і «Порівняльна характеристика морфологічної і клініко-фізіологічної класифікацій».

Форма звітності: таблиці.

Рекомендована література:

О.: 2; 3.

Д.: 1; 2; 7.

Тема 4. Етіологія і патогенез інтелектуальних порушень

Завдання для практичного виконання:

1. Складіть таблицю «Основні форми дизонтогенезу», дайте характеристики цим формам.

Форма звітності: таблиці.

Рекомендована література:

О.: 2; 3.

Д.: 1; 2; 4; 7; 9.

Тема 5. Клінічні форми інтелектуальних порушень

Завдання для практичного виконання:

1. Опишіть спадково-обумовлені форми інтелектуальних порушень за схемою:

- фенотипові особливості;
- психічні особливості;
- психологічні особливості;
- соціальна адаптація.

2. Підготувати презентацію «Імунологічні методи дослідження дітей з інтелектуальними порушеннями».

3. Підготувати доповідь на одну із запропонованих тем:

1. Ушкодження плоду при алкогольній інтоксикації.
2. Профілактичні заходи для попередження внутрішньоутробних ушкоджень плоду.
3. Психопатологічні порушення в клінічній картині спадкових захворювань.
4. Методи клінічної і психолого-педагогічної діагностики спадкових захворювань.
5. Соціальна адаптація дітей з хромосомними порушеннями.
6. Основні підходи до діагностики інтелектуальних порушень при спадкових захворюваннях.

7. Особливості інтелектуальних порушень у дітей, що перенесли асфіксію і пологову травму.

Форма звітності: презентація і доповідь.

Рекомендована література:

О.: 1; 2; 3.

Д.: 1; 2; 3; 4; 5; 6; 8; 9.

Тема 6. Ранній дитячий аутизм та дитячий церебральний параліч. Деменції

Завдання для практичного виконання:

1. Складіть таблицю «Психопатологічні симптоми і патопсихологічні риси хвороби Бурневіля, хвороби Піка і хвороби Альцгеймера».

2. Напишіть есе на тему «Залежність несформованості сенсорно-просторових функцій при ДЦП».

Форма звітності: таблиці, есе.

Рекомендована література:

О.: 1; 2; 3.

Д.: 1; 2; 3; 4; 5; 6; 8; 9.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ЕКЗАМЕНУ

Екзаменаційні білети з навчальної дисципліни «Клініка інтелектуальних порушень» містить два теоретичних питання. **Теоретична підготовка** студентів здійснюється за такими питаннями:

1. Дайте характеристику характерним анатомо-фізіологічним змінам при порушеннях інтелекту.

2. Опишіть етіологію і патогенез інтелектуальних порушень.

3. Розкрийте поняття «інтелектуальне порушення», «олігофренія» та «деменція».

4. Охарактеризуйте основні етапи вчення про порушення інтелекту.

5. Проведіть порівняння Міжнародної класифікації порушень інтелекту, яка використовується в Україні із закордонними аналогами.

6. Опишіть класифікації інтелектуальних порушень за ступенем інтелектуального порушення Ф. Пінеля та Е. Ескіроля.

7. Охарактеризуйте класифікацію інтелектуальних порушень запропоновану Г. Сухаревою.
8. Загальна характеристика ендогенно зумовлених форм інтелектуальних порушень.
9. Загальна характеристика екзогенно зумовлених форм інтелектуальних порушень.
10. Загальна характеристика інтелектуальних порушень зумовлених порушеннями обміну речовин.
11. Дайте характеристику клінічним проявам інтелектуальних порушень, зумовлених інфекціями в період внутрішньоутробного розвитку плода.
12. Характеристика інтелектуальних порушень зумовлених асфіксією при народженні і пологовою травмою.
13. Опишіть інтелектуальні порушення зумовлені ранніми постнатальними ураженнями головного мозку.
14. Дайте характеристику етіології, патогенезу і клінічній картині мікроцефалії.
15. Опишіть етіології, патогенезу і клінічну картину гідроцефалії.
16. Дайте характеристику етіології, патогенезу і клінічній картині краніостенозу.
17. Назвіть причини виникнення і симптоми кретинізму.
18. Охарактеризуйте дизостозичні форми інтелектуальних порушень.
19. Дайте характеристику етіології, патогенезу та клінічній картині гемолітичної хвороби новонароджених.
20. Опишіть етіологію і клініку фенілкетонурії.
21. Охарактеризуйте клінічні прояви рубеолярної олігофренії.
22. Опишіть етіологію і клінічну картину інтелектуальних порушень зумовлених сифілісом.
23. Охарактеризуйте етіологію та клінічні прояви інтелектуальних порушень зумовлених лістеріозом.
24. Опишіть інтелектуальні порушення зумовлені токсоплазмозом.
25. Дайте характеристику етіології та клінічним проявам алкогольного синдрому плода.
26. Загальна характеристика хромосомних хвороб та синдромів.
27. Охарактеризуйте етіологію та клінічні прояви синдрому Дауна.
28. Опишіть етіологію та клінічні прояви синдрому Шерешевського-Тернера.

29. Охарактеризуйте етіологію та клінічні прояви синдрому Клайн-фельтера.
30. Опишіть етіологію та клінічні прояви синдрому Едвардса і Патау.
31. Охарактеризуйте етіологію та клінічні прояви трисомії Х.
32. Назвіть причини розвитку та симптоми деменції.
33. Загальна характеристика класифікації та клінічних форм деменції.
34. Опишіть клінічні форми деменції.
35. Проведіть диференційну діагностику олігофренії і деменції.
36. Опишіть основні форми ДЦП.
37. Охарактеризуйте клінічну картину ДЦП.
38. Особливості мовленнєвих, емоційних та інтелектуальних порушень при ДЦП.
39. Охарактеризуйте етіологію та клінічні прояви раннього дитячого аутизму.
40. Опишіть основні симптоми аутизму виділені Каннером.
41. Профілактика і лікування порушень інтелекту.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Синьов В.М. Психологія розумово відсталої дитини: підручник. Київ: Знання, 2008. 359 с.
2. Синьов В.М., Кобернік Г.М. Основи дефектології: [навч. посібник]. Київ: Вища школа 1994. 143 с.
3. Спеціальна психологія. Тексти: навч. посібник / за ред. М.П. Матвеевої, С.П. Миронової. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. держ. пед. ун-т, інформ.-вид. від., 2001. Ч. II. 140 с.

Допоміжна література

1. Дефектологічний словник: навч. посіб. / за ред. В.І. Бондаря, В.М. Синьова. Київ: МП «Леся», 2011. 528 с.
2. Зиглер Е., Ходапп Р. Розуміння розумової відсталості / пер. з англ. Н.М. Вельбовець. Київ: Сфера, 2001. 360 с.
3. Косарева О.І. Розвиток пізнавальних процесів дітей з розумовою відсталістю. *Наукові записки РДГУ*. 2014. Вип. 10. С. 36-38. URL: <https://is.gd/A09yvE>
4. Мартинчук О.В. Основи корекційної педагогіки: [навч.-метод. посіб. для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта»]. Київ: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. 288 с.

5. Михальський А.В., Жигульова Е.О., Михальська Ю.А. Здоров'язберігаючі технології при роботі з дітьми із обмеженими можливостями здоров'я: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: Видавець Ковальчук О.В., 2020. 228 с.
6. Михальська Ю.А., Рудзевич І.Л. Особливості застосування здоров'язберігаючих технологій у навчанні дітей з ООП. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)*: збірник наукових праць. 2022. Вип. 19. С.191-201.
7. Міжнародна класифікація хвороб. URL: <http://mkh10.com.ua/>
8. Пахомова Н.Г., Кононова М.М. Спеціальна психологія. Полтава: АСМІ, 2015. 389 с.
9. Томіч Л. М. Клінічні основи РВД, ЗПР, ДЦП, РДА (вид. II, доп.): [навч. посіб. (за вимогами кредитно-модульної системи організації навч. процесу) для студ. вищ. навч. закл.]. Бердянськ: Видавець О. В. Ткачук, 2010. 320 с.

2.5. ПСИХОЛОГІЯ ДИТИНИ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Робоча програма та силабус

(<https://kaf-korped.kpnu.edu.ua/sylabusy-bakalavriv/>)

навчальної дисципліни «**Психологія дитини з інтелектуальними порушеннями**» укладені відповідно до освітньо-професійних програм (Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка); Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка. Логопедія); Корекційна психопедагогіка та інклюзивне навчання) підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта зі спеціалізації 016.02 Корекційна психопедагогіка.

«Психологія дитини з інтелектуальними порушеннями» є обов'язковим освітнім компонентом професійної підготовки.

Метою викладання навчальної дисципліни «Психологія дитини з інтелектуальними порушеннями» є ознайомлення здобувачів вищої освіти зі своєрідністю психічного розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями; формування вміння забезпечувати умови оптимального психічного розвитку дітей; виховання толерантного ставлення до дітей з інтелектуальними порушеннями.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни є:

- **теоретичні:** формувати знання про психологічну сутність інтелектуальних порушень; їхній вплив на психічний розвиток дитини; психологічні основи організації корекційно спрямованого навчання та виховання дітей з інтелектуальними порушеннями;
- **практичні:** формувати вміння та навички психолого-педагогічної оцінки особливостей розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями; враховувати типові та індивідуальні психологічні особливості дітей з інтелектуальними порушеннями у процесі навчання та виховання; корекції порушень пізнавальної, емоційно-вольової та особистісної сфер дитини з інтелектуальними порушеннями.

За результатами вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти мають:

- **знати:** сутність, структуру, ознаки, види та ступені інтелектуальних порушень; особливості пізнавальної, емоційно-вольової та особисті-

сної сфер дітей з інтелектуальними порушеннями; психологічні основи корекційно спрямованого навчання та виховання учнів з інтелектуальними порушеннями.

➤ **вміти:** визначати індивідуально-психологічні особливості дітей з інтелектуальними порушеннями та враховувати їх при організації навчально-виховного процесу; визначати шляхи, добирати доцільні методи та засоби психологічної оцінки та корекції порушень розвитку у дітей з інтелектуальними порушеннями.

Технічне й програмне забезпечення, обладнання

Вивчення курсу не потребує спеціального матеріально-технічного та/або інформаційного забезпечення; можливе використання проектора й ноутбука / персонального комп'ютера для створення презентацій у форматі MS PowerPoint. Передбачається застосування об'єктно-модульного динамічного середовища навчання MOODLE.

Політика курсу (правила та вимоги)

Вивчення навчальної дисципліни «Психологія дитини з інтелектуальними порушеннями» передбачає відвідування лекційних, практичних, лабораторних занять; активність під час занять; відкритість, доброзичливість, пунктуальність учасників освітнього процесу; конструктивне підтримування зворотного зв'язку на всіх заняттях.

Очікується, що здобувачі вищої освіти дотримуватимуться термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом. Якщо в силу будь-яких поважних причин здобувачі були відсутні під час проведення контрольного заходу, їм надається можливість пройти його в додатково призначений викладачем час.

Під час організації занять з використанням технологій дистанційного навчання очікується, що здобувач працюватиме на заняттях (з використанням платформ для відеоконференцій) з увімкненою вебкамерою.

Вивчення курсу передбачає академічну доброчесність студента, відповідальне ставлення до навчання та майбутньої професії. Для пошуку рекомендованої літератури здобувачі вищої освіти можуть послуговуватися бібліотекою університету, фахових кафедр та інтернетними ресурсами. Здобувачі заохочуються до використання літератури, якої немає з-поміж рекомендованої. Підтримується креативна ініціатива здобувачів вищої освіти. Очікується, що здобувачі будуть задавати запитання, цікавитися додатковими відомостями й сучасними науковими знаннями з курсу.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Загальні питання психології дитини з інтелектуальними порушеннями

Тема 1.1. Психологія дитини з інтелектуальними порушеннями як галузь психологічної науки. Предмет та завдання психології дитини з інтелектуальними порушеннями. Галузі спеціальної психології. Зв'язок психології дитини з інтелектуальними порушеннями з іншими науками: з медичними дисциплінами, з загальною та спеціальною педагогікою, загальною та віковою психологією, філософією та ін. Методи та принципи дослідження у психології дитини з інтелектуальними порушеннями. Особливості використання психологічних методів для оцінки психічного розвитку дитини з інтелектуальними порушеннями.

Тема 1.2. Розвиток психології дитини з інтелектуальними порушеннями як науки. Медичний та педагогічний напрями вивчення інтелектуальних порушень (Ж. Ескіроль, Ж. Ітар, Е. Сеген та ін.). Психометричний напрям вивчення інтелектуальних порушень. Внесок Л. Виготського у розвиток спеціальної психології. Поняття про соціальну природу порушення та його компенсацію. Складна структура порушеного розвитку. Поняття про зони актуального та найближчого розвитку. Розвиток психології дитини з інтелектуальними порушеннями у XX-XIX ст. Сучасна проблематика психології дитини з інтелектуальними порушеннями.

Тема 1.3. Характеристика інтелектуальних порушень. Сутність, ознаки та структура інтелектуальних порушень. Причини виникнення інтелектуальних порушень: пренатальні, натальні, постнатальні; екзогенні, ендогенні. Характеристика олігофренії та деменції. Психологічна характеристика ступенів інтелектуальних порушень.

Тема 1.4. Психологічні особливості розвитку дітей з різними формами олігофренії та деменції. Класифікація олігофренії за М. Певзнер. Неускладнена олігофренія. Олігофренія ускладнена порушеннями нейродинаміки: переважання збудження над гальмуванням, переважання гальмування над збудженням, слабкість процесів збудження та гальмування. Олігофренія ускладнена порушеннями емоційно-вольової сфери: лобний та психопатоподібний синдроми. Олігофренія ускладнена сенсомоторними порушеннями: зору, слуху, мовлення, опорно-рухового апарату. Резидуальна деменція: деменція, що виникла через нейроінфекцію, травматична деменція. Плинна деменція через гід-

роцефалію, сифіліс головного мозку, ревматизм ЦНС; епілептична та шизофренічна деменції.

Тема 1.5. Загальні та специфічні закономірності розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями. Спільні закономірності психічного розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями та типовим розвитком. Своєрідність психічного розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями. Особливості психічного розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями у ранньому дитячому віці, проходження кризи трьох років. Особливості психічного розвитку дошкільників з інтелектуальними порушеннями. Особливості ігрової діяльності дітей з інтелектуальними порушеннями. Характеристика рівня психологічної готовності до школи та особливості навчальної діяльності дітей з інтелектуальними порушеннями молодшого шкільного віку. Особистісний розвиток підлітків з інтелектуальними порушеннями.

Змістовий модуль 2. Психологічна характеристика пізнавальної діяльності та особистості дітей з інтелектуальними порушеннями

Тема 2.1. Мислення дітей з інтелектуальними порушеннями. Властивості та операції мислення дітей з інтелектуальними порушеннями. Особливості основних видів мислення дітей з інтелектуальними порушеннями. Особливості наочно-образного мислення. Поява елементів вербально-логічного мислення. Формування уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити висновки, міркувати. Психологічна оцінка розвитку та методи корекції порушень мислення дітей з інтелектуальними порушеннями.

Тема 2.2. Відчуття та сприймання дітей з інтелектуальними порушеннями. Особливості аналізаторної діяльності дітей з інтелектуальними порушеннями. Пороги чутливості. Властивості сприймання при інтелектуальних порушеннях. Порушення системності, цілісності, вибірковості, обсягу сприймання. Особливості сприймання кольору, форми, величини, простору і часу при інтелектуальних порушеннях. Психологічна оцінка розвитку та корекція порушень сприймання у дітей з інтелектуальними порушеннями.

Тема 2.3. Увага дітей з інтелектуальними порушеннями. Мимовільна та довільна увага дітей з інтелектуальними порушеннями. Власти-

вості уваги при порушеннях інтелекту: обсяг, стійкість, розподіл, переключення. Психологічна оцінка розвитку уваги дітей з інтелектуальними порушеннями. Корекція порушень уваги.

Тема 2.4. Особливості пам'яті дітей з інтелектуальними порушеннями. Особливості процесу запам'ятовування учнів з інтелектуальними порушеннями: мимовільне та довільне запам'ятовування. Умови підвищення ефективності мимовільного та довільного запам'ятовування. Обсяг пам'яті. Механічне та осмислене запам'ятовування. Характеристика зберігання та забування у дітей з інтелектуальними порушеннями. Умови ефективності зберігання. Особливості процесу відтворення у дітей з інтелектуальними порушеннями. Психологічна оцінка розвитку та корекція порушень пам'яті у дітей з інтелектуальними порушеннями.

Тема 2.5. Мовлення дітей з інтелектуальними порушеннями. Характеристика усного мовлення дітей з інтелектуальними порушеннями. Причини недорозвитку мовлення. Особливості експресивного усного мовлення та звуковимови. Особливості лексики. Граматична будова мовлення дітей при інтелектуальних порушеннях. Особливості імпресивного мовлення у дітей при інтелектуальних порушеннях. Фонематичне сприймання. Розуміння мовленнєвих інструкцій. Особливості регулюючої функції мовлення у дітей з інтелектуальними порушеннями.

Писемне мовлення учнів з інтелектуальними порушеннями. Причини порушення писемного мовлення. Характеристика процесів читання та письма при порушеннях інтелекту. Методи оцінки сформованості та шляхи корекції порушень мовлення у дітей з інтелектуальними порушеннями.

Тема 2.6. Особистість учня з інтелектуальними порушеннями. Потребово-мотиваційна сфера дітей з порушеннями інтелекту. Характеристика «Я-концепції» та причини її недорозвитку при інтелектуальних порушеннях. Особливості та рівні сформованості «Я-образу» при порушеннях інтелекту. Самооцінка та рівень домагань. Особливості формування характеру. Психологічна оцінка розвитку та шляхи корекції порушень особистості дітей з інтелектуальними порушеннями.

Тема 2.7. Особливості емоційно-вольової сфери дітей з інтелектуальними порушеннями. Причини недорозвитку емоцій у дітей з інтелектуальними порушеннями. Особливості розвитку емоцій почуттів в учнів з інтелектуальними порушеннями. Характеристика волі при інтелектуальних порушеннях. Психологічна оцінка розвитку емоційно-вольової

сфери дітей з інтелектуальними порушеннями. Формування довірливості психічних процесів.

Тема 2.8. Психологічна характеристика діяльності та мотивації учнів з інтелектуальними порушеннями. Сутність діяльності як основної форми активності людини. Особливості діяльності учнів з інтелектуальними порушеннями. Мотиваційний, змістовий, та організаційно-операційний аспекти діяльності школярів з інтелектуальними порушеннями. Ставлення та мотивація до навчання учнів з інтелектуальними порушеннями. Формування мотивації навчання.

Формами підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Психологія дитини з інтелектуальними порушеннями» є **залік, екзамен**.

САМОСТІЙНА РОБОТА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПСИХОЛОГІЯ ДИТИНИ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ»

Метою самостійної роботи є закріплення та розширення наукових знань з дисципліни за підручниками, навчальними і методичними посібниками, періодичними виданнями з фаху; розвиток навичок самоосвіти, пізнавальних інтересів, професійної мотивації навчання; виховання відповідального ставлення до навчання за обраною професією.

Самостійна робота оцінюється балами за визначені завдання з різних тем, виконання яких є обов'язковим для отримання підсумкового балу з навчальної дисципліни (залік) та допуску до екзамену. Максимальна оцінка самостійної роботи за «Змістовий модуль 1» – 20 балів, «Змістовий модуль 2» – 10 балів. Недотримання дедлайну може бути причиною оцінювання самостійної роботи на 1 бал нижче від загальної суми балів, але не менше мінімального балу до зарахування.

Перелік завдань для самостійної роботи

Тема 1.1. Психологія дитини з інтелектуальними порушеннями як галузь психологічної науки

1. Розробити бесіду (12-15 запитань) на визначення мотивації до навчання учнів з інтелектуальними порушеннями молодшого шкільного віку.

Форма подання: письмова робота.

Максимальна оцінка за самостійну роботу з теми 4 бали. Самостійна робота здобувачів вищої освіти з теми 1.1. оцінюється за такими критеріями:

Рівні	Критерії та показники оцінювання	Кількість балів
Відповідність змісту питань меті бесіди		
Високий	Повністю відповідає.	1
Достатній	В цілому відповідає, за винятком окремих запитань (1-3).	0,8
Середній	Частково відповідає, деякі питання не спрямовані на досягнення мети (4-5).	0,6
Низький	Не відповідає.	0
Дотримання вимог до формулювання питань бесіди		
Високий	Питання побудовані відповідно до вимог розробки бесіди як методу діагностики учнів з інтелектуальними порушеннями.	2
Достатній	Наявні поодинокі помилки (1-2) у формулюванні питань з урахуванням вимог до бесіди як методу діагностики учнів з інтелектуальними порушеннями.	1,6
Середній	Наявні помилки (3-4) у формулюванні питань з урахуванням вимог до бесіди як методу діагностики учнів з інтелектуальними порушеннями.	1,2
Низький	Питання побудовані не у відповідності до вимог розробки бесіди для учнів з інтелектуальними порушеннями. Наявні значні помилки.	0
Кількість розроблених запитань		
Високий	12-15 запитань.	1
Достатній	9-11 запитань.	0,8
Середній	7-8 запитань.	0,6
Низький	6 і менше.	0

Рекомендована література:

О.: 1.

Д.: 2; 10; 13.

Тема 1.2. Розвиток психології дитини з інтелектуальними порушеннями як науки

1. Підготувати есе на тему «Розвиток психології дитини з інтелектуальними порушеннями у ХХ-ХХІ ст.».

Форма подання: письмова робота (есе) – 1-2 сторінки.

Максимальна оцінка за самостійну роботу з теми 4 бали. Самостійна робота здобувачів вищої освіти з теми 1.2. оцінюється за такими критеріями:

Рівні	Критерії та показники оцінювання	Кількість балів
Розкриття теми		
Високий	Тема повністю розкрита, наявний творчий підхід.	1
Достатній	Тема розкрита загалом, висловлена основна думка.	0,8
Середній	Тема розкрита частково.	0,6
Низький	Тема не розкрита.	0
Оригінальність бачення проблеми та аргументованість		
Високий	Здобувач чітко висловлює власну думку, наводить доречні й переконливі аргументи для обґрунтування позиції, аналізує різні погляди, чітко формулює висновки.	2
Достатній	Здобувач висловлює основну думку, проте не добирає переконливі докази для обґрунтування. Аргументи чіткі та зрозумілі, висновок відповідає темі.	1,6
Середній	Репродуктивний характер роботи, відсутня самостійність суджень. Аргументи чіткі та зрозумілі, проте не нові, не в повній мірі розкривають тему. Висновок лише частково відповідає темі або не пов'язаний з аргументами та прикладами.	1,2
Низький	Аргументи повністю скопійовані з навчальних матеріалів і не мають новизни.	0
Послідовність та логічність		
Високий	Цілісний, послідовний і несуперечливий розвиток думки.	1
Достатній	Незначне відхилення від теми. Недостатня логічність та послідовність матеріалу.	0,8
Середній	Помітне відхилення від теми, є порушення логічності, цілісності, послідовності. Робота не структурована за абзацами.	0,6
Низький	Логіки викладу, цілісності й послідовності думки немає.	0

Рекомендована література:

О.: 2; 3.

Д.: 5; 10; 12.

Тема 1.3. Характеристика інтелектуальних порушень

1. Дати характеристику особливостям розвитку пізнавальної, емоційно-вольової та особистісної сфер дітей з різними ступенями інтелектуальних порушень.

Форма подання: заповнена таблиця «Характеристика ступенів інтелектуальних порушень».

Характеристика ступенів інтелектуальних порушень

Ступені ІП	Особливості розвитку						
	Мислення	Мовлення	Відчуття і сприймання	Увага	Пам'ять	Емоційно-вольова сфера	Особистість
Легкий							
Помірний							
Важкий							
Глибокий							

Максимальна оцінка за самостійну роботу з теми 4 бали. Самостійна робота здобувачів вищої освіти з теми 1.3. оцінюється за такими критеріями:

Рівні	Критерії та показники оцінювання	Кількість балів
Обсяг виконаного завдання		
Високий	Завдання виконане повністю, усі характеристики вписані у таблицю.	2
Достатній	Завдання виконане не повністю, окремі (1-2) характеристики ступенів інтелектуальних порушень не вписані у таблицю.	1,6
Середній	Завдання виконане частково, 3-4 позиції таблиці не заповненні.	1,2
Низький	Значна кількість позицій не заповнена, або робота не виконана.	0
Правильність заповнення таблиці		
Високий	Характеристики особливостей розвитку пізнавальної, емоційно-вольової та особистісної сфер при різних ступенях ІП є правильними та повними, представлені стисло, логічно.	2
Достатній	Окремі (1-2) характеристики визначені не правильно або частково, інформація не точно характеризує особливості розвитку дітей за визначеними показниками або є зайвою (не стосується теми).	1,6
Середній	Наявні помилки у визначенні характеристик (3-4), значна частина з яких визначена частково або наявною є зайва інформація.	1,2
Низький	Велика кількість помилок у визначенні характеристик.	0

Рекомендована література:

О.: 1; 2; 4.

Д.: 2; 4; 5; 10; 13; 14; 15.

Тема 1.4. Психологічна характеристика учнів з інтелектуальними порушеннями

1. Визначити особливості розвитку пізнавальної, емоційно-вольової та особистісної сфер дітей з різними формами олігофренії та деменції.

Форма подання: заповнена таблиця «Особливості розвитку дітей з різними формами олігофренії та деменції»

Особливості розвитку дітей з різними формами олігофренії та деменції

Форми олігофренії та деменції	Особливості розвитку						
	Мислення	Мовлення	Сприймання та відчуття	Увага	Пам'ять	Емоційно-вольова сфера	Особистість

Максимальна оцінка за самостійну роботу з теми 4 бали. Самостійна робота здобувачів вищої освіти з теми 1.4. оцінюється за такими критеріями:

Рівні	Критерії та показники оцінювання	Кількість балів
Обсяг виконаного завдання		
Високий	Завдання виконане повністю, усі характеристики вписані у таблицю.	2
Достатній	Завдання виконане не повністю, окремі (1-2) характеристики ступенів інтелектуальних порушень не вписані у таблицю.	1,6
Середній	Завдання виконане частково, 3-4 позиції таблиці не заповненні.	1,2
Низький	Значна кількість позицій не заповнена, або робота не виконана.	0
Правильність заповнення таблиці		
Високий	Характеристики особливостей розвитку пізнавальної, емоційно-вольової та особистісної сфер при різних формах олігофренії та деменції є правильними та повними, представлені стисло, логічно.	2
Достатній	Окремі (1-2) характеристики визначені не правильно або частково, інформація не точно характеризує особливості розвитку дітей за визначеними показниками або є зайвою (не стосується теми).	1,6
Середній	Наявні помилки у визначенні характеристик (3-4), значна частина з яких визначена частково або наявною є зайва інформація.	1,2
Низький	Велика кількість помилок у визначенні характеристик.	0

Рекомендована література:

О.: 1; 2; 4.

Д.: 2; 9; 13.

Тема 1.5. Загальні та специфічні закономірності розвитку дітей з порушеннями інтелекту

1. Визначити вікові особливості розвитку дітей з типовим розвитком та інтелектуальними порушеннями

Форма подання: заповнена таблиця «Вікові особливості розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями та типовим розвитком»

Вікові особливості розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями та типовим розвитком

Вікові періоди	Діти з інтелектуальними порушеннями	Діти з типовим розвитком
Немовлячий період		
Ранній вік		
Дошкільний вік		
Молодший шкільний вік		
Підлітковий вік		

Максимальна оцінка за самостійну роботу з теми 4 бали. Самостійна робота здобувачів вищої освіти з теми 1.5. оцінюється за такими критеріями:

Рівні	Критерії та показники оцінювання	Кількість балів
Обсяг виконаного завдання		
Високий	Завдання виконане повністю.	2
Достатній	Завдання виконане не повністю, окремі (1-2) періоди не описані у таблиці.	1,6
Середній	Завдання виконане частково, 3-4 позиції таблиці не заповненні.	1,2
Низький	Значна кількість позицій не заповнена, або робота не виконана.	0
Правильність заповнення таблиці		
Високий	Визначені показники розвитку є правильними та повними, представлені стисло, логічно.	2
Достатній	Окремі (1-2) характеристики розвитку не правильно визначені, або частково, неповна характеристика особливостей розвитку дітей або є зайва інформація, яка не стосується теми.	1,6
Середній	Наявні помилки у визначенні характеристик (3-4), значна частина з яких визначена частково, або наявною є зайва інформація.	1,2
Низький	Велика кількість помилок у визначенні характеристик.	0

Рекомендована література:

О.: 1; 2; 3; 4.

Д.: 3; 8; 10; 13.

Тема 2.1. Мислення дітей з інтелектуальними порушеннями

1. Підібрати методичку та наочний матеріал для оцінки розвитку мислення дітей з інтелектуальними порушеннями.

Форма подання: роздрукована методика, яка містить такі компоненти: титульний аркуш, мету, визначений вік дітей, стимульний матеріал, процедуру проведення, протокол для фіксації результатів, критерії оцінки результатів, наочність.

Максимальна оцінка за самостійну роботу з теми 1 бал. Самостійна робота здобувачів вищої освіти з теми 2.1. оцінюється за такими критеріями:

Рівні	Критерії та показники оцінювання	Кількість балів
Зміст методики		
Високий	Зміст методики повністю відповідає меті та віку досліджуваних. Чітко описана процедура та критерії оцінки результатів. Наочність правильно підібрана, відповідає віковим та психологічним особливостям дітей з ІП.	0,5
Достатній	Зміст методик відповідає меті та віку досліджуваних. Процедура проведення та критерії оцінки результатів описані не достатньо чітко. Наочність правильно підібрана, відповідає віковим та психологічним особливостям дітей з ІП.	0,4
Середній	Зміст методики в цілому відповідає меті, проте може бути складним для визначеного віку досліджуваних з ІП. Процедура проведення та критерії оцінки результатів описані не достатньо чітко, частково. Наочність правильно підібрана, проте не достатньо відповідає віковим та психологічним особливостям дітей з ІП.	0,3
Низький	Зміст методики не відповідає меті та віку досліджуваних. Процедура проведення та критерії оцінки результатів описані не точно, в загальному. Наочність не правильно підібрана, не відповідає віковим та психологічним особливостям дітей з ІП.	0
Оформлення методики		
Високий	Методика містить усі визначені компоненти, представлені у правильній послідовності. Відсутні стилістичні та орфографічні помилки, текст відформатований.	0,5
Достатній	Структура методики відповідає вимогам. Є поодинокі стилістичні та орфографічні помилки, текст відформатований.	0,4
Середній	Структура методики частково відповідає вимогам. Наявні стилістичні та орфографічні помилки (3-5), текст не відформатований.	0,3
Низький	Структура методики не відповідає вимогам. У тексті багато помилок, форматування тексту відсутнє.	0

Рекомендована література:

О.: 1; 4.

Д.: 8; 12; 16; 17.

Тема 2.2. Відчуття та сприймання дітей з інтелектуальними порушеннями

1. Підібрати методика для оцінки розвитку сприймання (кольору, розміру, форми, часу) дітей з інтелектуальними порушеннями.

Форма подання: роздрукована методика, яка містить такі компоненти: титульний аркуш, мету, визначений вік дітей, стимульний матеріал, процедуру проведення, протокол для фіксації результатів, критерії оцінки результатів, наочність.

Максимальна оцінка за самостійну роботу з теми 1 бал. Самостійна робота здобувачів вищої освіти з теми 2.2. оцінюється за такими критеріями:

Рівні	Критерії та показники оцінювання	Кількість балів
Зміст методики		
Високий	Зміст методики повністю відповідає меті та віку досліджуваних. Чітко описана процедура та критерії оцінки результатів. Наочність правильно підібрана, відповідає віковим та психологічним особливостям дітей з ІП.	0,5
Достатній	Зміст методик відповідає меті та віку досліджуваних. Процедура проведення та критерії оцінки результатів описані не достатньо чітко. Наочність правильно підібрана, відповідає віковим та психологічним особливостям дітей з ІП.	0,4
Середній	Зміст методики в цілому відповідає меті, проте може бути складним для визначеного віку досліджуваних з ІП. Процедура проведення та критерії оцінки результатів описані не достатньо чітко, частково. Наочність правильно підібрана, проте не достатньо відповідає віковим та психологічним особливостям дітей з ІП.	0,3
Низький	Зміст методики не відповідає меті та віку досліджуваних. Процедура проведення та критерії оцінки результатів описані не точно, в загальному. Наочність не правильно підібрана, не відповідає віковим та психологічним особливостям дітей з ІП.	0
Оформлення методики		
Високий	Методика містить усі визначені компоненти, представлені у правильній послідовності. Відсутні стилістичні та орфографічні помилки, текст відформатований.	0,5
Достатній	Структура методики відповідає вимогам. Є поодинокі стилістичні та орфографічні помилки, текст відформатований.	0,4
Середній	Структура методики частково відповідає вимогам. Наявні стилістичні та орфографічні помилки (3-5), текст не відформатований.	0,3
Низький	Структура методики не відповідає вимогам. У тексті багато помилок, форматування відсутнє.	0

Рекомендована література:

О.: 1; 4.

Д.: 8; 12; 16; 17.

Тема 2.3. Увага дітей з інтелектуальними порушеннями

1. Підібрати методика для оцінки розвитку уваги дітей з інтелектуальними порушеннями.

Форма подання: роздрукована методика, яка містить такі компоненти: титульний аркуш, мету, визначений вік дітей, стимульний матеріал, процедуру проведення, протокол для фіксації результатів, критерії оцінки результатів, наочність.

Максимальна оцінка за самостійну роботу з теми 1 бали. Самостійна робота здобувачів вищої освіти з теми 2.3. оцінюється за такими критеріями:

Рівні	Критерії та показники оцінювання	Кількість балів
Зміст методики		
Високий	Зміст методики повністю відповідає меті та віку досліджуваних. Чітко описана процедура та критерії оцінки результатів. Наочність правильно підібрана, відповідає віковим та психологічним особливостям дітей з ІП.	0,5
Достатній	Зміст методик відповідає меті та віку досліджуваних. Процедура проведення та критерії оцінки результатів описані не достатньо чітко. Наочність правильно підібрана, відповідає віковим та психологічним особливостям дітей з ІП.	0,4
Середній	Зміст методики в цілому відповідає меті, проте може бути складним для визначеного віку досліджуваних з ІП. Процедура проведення та критерії оцінки результатів описані не достатньо чітко, частково. Наочність правильно підібрана, проте не достатньо відповідає віковим та психологічним особливостям дітей з ІП.	0,3
Низький	Зміст методики не відповідає меті та віку досліджуваних. Процедура проведення та критерії оцінки результатів описані не точно, в загальному. Наочність не правильно підібрана, не відповідає віковим та психологічним особливостям дітей з ІП.	0
Оформлення методики		
Високий	Методика містить усі визначені компоненти, представлені у правильній послідовності. Відсутні стилістичні та орфографічні помилки, текст відформатований.	0,5
Достатній	Структура методики відповідає вимогам. Є поодинокі стилістичні та орфографічні помилки, текст відформатований.	0,4
Середній	Структура методики частково відповідає вимогам. Наявні стилістичні та орфографічні помилки (3-5), текст не відформатований.	0,3
Низький	Структура методики не відповідає вимогам. У тексті багато помилок, форматування відсутнє.	0

Рекомендована література:

О.: 1; 4.

Д.: 8; 12; 16; 17.

Тема 2.4. Особливості пам'яті дітей з інтелектуальними порушеннями

1. Підібрати методику для оцінки розвитку пам'яті дітей з інтелектуальними порушеннями.

Форма подання: роздрукована методика, яка містить такі компоненти: титульний аркуш, мету, визначений вік дітей, стимульний матеріал, процедуру проведення, протокол для фіксації результатів, критерії оцінки результатів, наочність.

Максимальна оцінка за самостійну роботу з теми 1 бали. Самостійна робота здобувачів вищої освіти з теми 2.4. оцінюється за такими критеріями:

Рівні	Критерії та показники оцінювання	Кількість балів
Зміст методики		
Високий	Зміст методики повністю відповідає меті та віку досліджуваних. Чітко описана процедура та критерії оцінки результатів. Наочність правильно підібрана, відповідає віковим та психологічним особливостям дітей з ІП.	0,5
Достатній	Зміст методик відповідає меті та віку досліджуваних. Процедура проведення та критерії оцінки результатів описані не достатньо чітко. Наочність правильно підібрана, відповідає віковим та психологічним особливостям дітей з ІП.	0,4
Середній	Зміст методики в цілому відповідає меті, проте може бути складним для визначеного віку досліджуваних з ІП. Процедура проведення та критерії оцінки результатів описані не достатньо чітко, частково. Наочність правильно підібрана, проте не достатньо відповідає віковим та психологічним особливостям дітей з ІП.	0,3
Низький	Зміст методики не відповідає меті та віку досліджуваних. Процедура проведення та критерії оцінки результатів описані не точно, в загальному. Наочність не правильно підібрана, не відповідає віковим та психологічним особливостям дітей з ІП.	0
Оформлення методики		
Високий	Методика містить усі визначені компоненти, представлені у правильній послідовності. Відсутні стилістичні та орфографічні помилки, текст відформатований.	0,5
Достатній	Структура методики відповідає вимогам. Є поодинокі стилістичні та орфографічні помилки, текст відформатований.	0,4
Середній	Структура методики частково відповідає вимогам. Наявні стилістичні та орфографічні помилки (3-5), текст не відформатований.	0,3
Низький	Структура методики не відповідає вимогам. У тексті багато помилок, форматування відсутнє.	0

Рекомендована література:

О.: 1; 4.

Д.: 8; 12; 16; 17.

Тема 2.5. Мовлення дітей з інтелектуальними порушеннями

1. Визначити особливості розвитку мовлення у дітей з інтелектуальними порушеннями. Розробити порівняльну таблицю.

Форма подання: заповнена таблиця «Розвиток мовлення дітей з інтелектуальними порушеннями та типовим розвитком в онтогенезі».

Розвиток мовлення дітей з інтелектуальними порушеннями та типовим розвитком в онтогенезі

Вікові періоди	Діти з інтелектуальними порушеннями	Діти з типовим розвитком
Немовлячий період		
Ранній вік		
Дошкільний вік		
Молодший шкільний вік		

Максимальна оцінка за самостійну роботу з теми 2 бали. Самостійна робота здобувачів вищої освіти з теми 2.5. оцінюється за такими критеріями:

Рівні	Критерії та показники оцінювання	Кількість балів
Обсяг виконаного завдання		
Високий	Завдання виконане повністю, усі характеристики вписані у таблицю.	1
Достатній	Завдання виконане не повністю, окремі (1-2) характеристики ступенів інтелектуальних порушень не вписані у таблицю.	0,8
Середній	Завдання виконане частково, 3-4 позиції таблиці не заповнені.	0,6
Низький	Значна кількість позицій не заповнена, або робота не виконана.	0
Правильність заповнення таблиці		
Високий	Визначені показники розвитку є правильними та повними, представлені стисло, логічно.	1
Достатній	Окремі (1-2) характеристики розвитку не правильно визначені, або частково, неповна характеристика особливостей розвитку дітей або є зайва інформація, яка не стосується теми.	0,8
Середній	Наявні помилки у визначенні характеристик (3-4), значна частина з яких визначена частково, або наявною є зайва інформація.	0,6
Низький	Велика кількість помилок у визначенні характеристик.	0

Рекомендована література:

О.: 1; 4.

Д.: 8; 12; 16; 17.

Тема 2.6. Особистість учня з інтелектуальними порушеннями

1. Порівняти погляди де Греєфа та Л. Виготського на причини завищеної самооцінки дітей з інтелектуальними порушеннями. Обґрунтуйте, який з них найбільше відповідає Вашій позиції та представте це у висновках.

Форма подання: таблиця

Погляди вчених на причини неадекватної самооцінки дітей з інтелектуальними порушеннями

Погляди де Греєфа	Погляди Л. Виготського
Висновки	

Максимальна оцінка за самостійну роботу з теми 1 бал. Самостійна робота здобувачів вищої освіти з теми 2.6. оцінюється за такими критеріями:

Рівні	Критерії та показники оцінювання	Кількість балів
Правильність заповнення таблиці		
Високий	Інформація представлена чітко, логічно, правильно. Погляди вчених чітко визначені, аргументовані.	0,5
Достатній	Інформація достатньо чітко, логічно, правильно. Погляди вчених визначені в загальному без аргументації.	0,4
Середній	Інформація представлена в не повному обсязі, в цілому правильно. Погляди вчених визначені в загальному без аргументації.	0,3
Низький	Інформація не представлена або представлена не правильно, фрагментарно.	0
Висновки та аргументованість власної позиції		
Високий	Висновки логічні, чіткі, аргументовані, відповідають змісту завдання.	0,5
Достатній	Висновки логічні, проте не достатньо аргументована власна позиція.	0,4
Середній	Висновки репродуктивного характеру, власна позиція не визначена повною мірою.	0,3
Низький	Висновки відсутні або не логічні та не аргументовані.	0

Рекомендована література:

О.: 1.

Д.: 1; 5; 8; 13.

Тема 2.7. Особливості емоційно-вольової сфери дітей з інтелектуальними порушеннями

1. Підібрати методика для оцінки емоційної сфери дітей з інтелектуальними порушеннями.

Форма подання: роздрукована методика, яка містить такі компоненти: титульний аркуш, мету, визначений вік дітей, стимульний матеріал, процедуру проведення, протокол для фіксації результатів, критерії оцінки результатів, наочність.

Максимальна оцінка за самостійну роботу з теми 1 бал. Самостійна робота здобувачів вищої освіти з теми 2.7. оцінюється за такими критеріями:

Рівні	Критерії та показники оцінювання	Кількість балів
Зміст методики		
Високий	Зміст методики повністю відповідає меті та віку досліджуваних. Чітко описана процедура та критерії оцінки результатів. Наочність правильно підібрана, відповідає віковим та психологічним особливостям дітей з ІП.	0,5
Достатній	Зміст методик відповідає меті та віку досліджуваних. Процедура проведення та критерії оцінки результатів описані не достатньо чітко. Наочність правильно підібрана, відповідає віковим та психологічним особливостям дітей з ІП.	0,4
Середній	Зміст методики в цілому відповідає меті, проте може бути складним для визначеного віку досліджуваних з ІП. Процедура проведення та критерії оцінки результатів описані не достатньо чітко, частково. Наочність правильно підібрана, проте не достатньо відповідає віковим та психологічним особливостям дітей з ІП.	0,3
Низький	Зміст методики не відповідає меті та віку досліджуваних. Процедура проведення та критерії оцінки результатів описані не точно, в загальному. Наочність не правильно підібрана, не відповідає віковим та психологічним особливостям дітей з ІП.	0
Оформлення методики		
Високий	Методика містить усі визначені компоненти, представлені у правильній послідовності. Відсутні стилістичні та орфографічні помилки, текст відформатований.	0,5
Достатній	Структура методики відповідає вимогам. Є поодинокі стилістичні та орфографічні помилки, текст відформатований.	0,4
Середній	Структура методики частково відповідає вимогам. Наявні стилістичні та орфографічні помилки (3-5), текст не відформатований.	0,3
Низький	Структура методики не відповідає вимогам. У тексті багато помилок, форматування відсутнє.	0

Рекомендована література:

О.: 1; 4.

Д.: 8; 12; 16; 17; 18.

Тема 2.8. Психологічна характеристика діяльності та мотивації учнів з інтелектуальними порушеннями

1. Визначити психологічні особливості розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями, які виявляються у процесі навчальної діяльності та визначають її специфіку.

Форма подання: заповнена таблиця

Психологічні особливості навчальної діяльності

Компоненти структури навчальної діяльності	Психологічні особливості дітей з ІП
Сприймання навчального матеріалу	
Осмислення навчального матеріалу, засвоєння знань та вмінь	
Закріплення навчального матеріалу	
Застосування знань, вмінь, навичок на практиці	

Максимальна оцінка за самостійну роботу з теми 2 бали. Самостійна робота здобувачів вищої освіти з теми 2.8. оцінюється за такими критеріями:

Рівні	Критерії та показники оцінювання	Кількість балів
Обсяг виконаного завдання		
Високий	Завдання виконане повністю, усі характеристики вписані у таблицю.	1
Достатній	Завдання виконане не повністю, 1 позиція не заповнена, або заповнена частково.	0,8
Середній	Завдання виконане частково, 2 позиції таблиці не заповнені, або представлені загальним поясненням – 1-м коротким реченням.	0,6
Низький	Значна кількість позицій не заповнена, або робота не виконана.	0
Правильність заповнення таблиці		
Високий	Визначені показники є правильними та повними, представлені логічно, відповідають компоненту навчальної діяльності.	1
Достатній	1 компонент навчальної діяльності не достатньо чітко охарактеризовано з позиції психологічних особливостей дітей з ІП, з помилками. Неповна характеристика психологічних особливостей розвитку дітей або є зайва інформація, яка не стосується теми.	0,8
Середній	Наявні помилки у характеристиці 2-х навчальних компонентів. Інформація в таблиці не повна, часткова, або наявною є зайва інформація.	0,6
Низький	Психологічні особливості дітей з ІП визначено не правильно.	0

Рекомендована література:

О.: 1; 2; 4.

Д.: 11; 13; 18.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Визначте сутність, предмет і завдання психології дитини з інтелектуальними порушеннями.
2. Дайте визначення поняттю «інтелектуальні порушення». Назвіть та охарактеризуйте основні ознаки порушення.
3. Назвіть методи вивчення особливостей розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями.
4. Охарактеризуйте експеримент як метод психологічного вивчення дітей з інтелектуальними порушеннями.
5. Охарактеризуйте спостереження як метод психологічного вивчення дітей з інтелектуальними порушеннями.
6. Охарактеризуйте бесіда як метод психологічного вивчення дітей з інтелектуальними порушеннями.
7. Охарактеризуйте олігофренію.
8. Охарактеризуйте деменцію.
9. Дайте порівняльну характеристику олігофренії та деменції.
10. Назвіть класифікація олігофренії за М. Певзнер.
11. Назвіть класифікація ступенів інтелектуальних порушень.
12. Дайте психологічну характеристику дітям з легким ступенем інтелектуальних порушень.
13. Дайте психологічну характеристику дітям з помірним ступенем інтелектуальних порушень.
14. Дайте психологічну характеристику дітям з важким ступенем інтелектуальних порушень.
15. Дайте психологічну характеристику дітям з глибоким ступенем інтелектуальних порушень.
16. Охарактеризуйте етапи корекційної роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями.
17. Визначте внесок Л. Виготського у психології дитини з інтелектуальними порушеннями.
18. Визначте структуру порушеного розвитку при інтелектуальних порушеннях.
19. Визначте своєрідність психічного розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями.
20. Визначте особливості психічного розвитку дитини немовлячого віку з легким ступенем інтелектуальних порушень.
21. Визначте особливості психічного розвитку дитини раннього віку з легким ступенем інтелектуальних порушень.

22. Визначте особливості психічного розвитку дитини дошкільного віку з легким ступенем інтелектуальних порушень.
23. Визначте особливості психічного розвитку дитини шкільного віку з легким ступенем інтелектуальних порушень.
24. Визначте диференціацію інтелектуальних порушень від подібних станів.
25. Визначте психологічні особливості дітей з неускладненою олігофренією.
26. Визначте психологічні особливості дітей з олігофренією, ускладненою переважанням гальмування над збудженням.
27. Визначте психологічні особливості дітей з олігофренією, ускладненою переважанням збудження над гальмуванням.
28. Визначте психологічна характеристика дітей з олігофренією, ускладненою психопатоподібним синдромом.
29. Визначте психологічні особливості дітей з олігофренією, ускладненою лобним синдромом.
30. Визначте психологічна характеристика дітей з деменцією, що виникла внаслідок менінго-енцефаліту.
31. Визначте психологічні особливості дітей з деменцією через сифіліс головного мозку.
32. Визначте психологічні особливості дітей з деменцією через ревматизм ЦНС.
33. Визначте психологічні особливості дітей з деменцією через гідроцефалію.
34. Визначте психологічні особливості дітей з травматичною деменцією.
35. Визначте психологічні особливості дітей з епілептичною деменцією.
36. Визначте психологічні особливості дітей з шизофренічною деменцією
37. Охарактеризуйте особливості відчуттів та сприймання при інтелектуальних порушеннях.
38. Охарактеризуйте сприймання простору і часу у дітей з інтелектуальними порушеннями.
39. Визначте особливості сприймання сюжетних картин дітьми з інтелектуальними порушеннями.
40. Охарактеризуйте властивості мислення дітей з інтелектуальними порушеннями.

41. Дайте характеристику операцій аналізу, синтезу і порівняння у дітей з інтелектуальними порушеннями.
42. Дайте характеристику операцій узагальнення та абстрагування у дітей з інтелектуальними порушеннями.
43. Охарактеризуйте наочно-дійове та наочно-образне мислення при інтелектуальних порушеннях.
44. Охарактеризуйте вербально-логічне мислення при інтелектуальних порушеннях.
45. Охарактеризуйте розуміння причинно-наслідкових зв'язків у дітей з інтелектуальними порушеннями.
46. Визначте особливості процесу запам'ятовування при інтелектуальних порушеннях.
47. Визначте особливості процесів зберігання та відтворення у дітей з інтелектуальними порушеннями.
48. Дайте характеристику механічної та осмисленої пам'яті дітей з інтелектуальними порушеннями.
49. Охарактеризуйте мимовільну та довільну увагу дітей з інтелектуальними порушеннями.
50. Визначте властивості уваги дітей з інтелектуальними порушеннями.
51. Назвіть причини недорозвитку мовлення у дітей з інтелектуальними порушеннями.
52. Визначте загальні особливості розвитку мовлення дітей з інтелектуальними порушеннями.
53. Охарактеризуйте експресивне усне мовлення дітей з інтелектуальними порушеннями.
54. Охарактеризуйте імпресивне усне мовлення дітей з інтелектуальними порушеннями.
55. Охарактеризуйте писемне мовлення дітей з інтелектуальними порушеннями.
56. Визначте особливості регулюючої функції мовлення дітей з інтелектуальними порушеннями.
57. Визначте особливості монологу та діалогу дітей з інтелектуальними порушеннями.
58. Назвіть причини недорозвитку «Я-концепції» у дітей з інтелектуальними порушеннями.

59. Дайте характеристику мотиваційно-потребової сфери при інтелектуальних порушеннях.
60. Охарактеризуйте самооцінку та рівень домагань у дітей з інтелектуальними порушеннями.
61. Визначте особливості самоусвідомлення у дітей з інтелектуальними порушеннями.
62. Назвіть причини порушень емоційної у дітей з інтелектуальними порушеннями.
63. Визначте своєрідність емоційної сфери при інтелектуальних порушеннях.
64. Визначте особливості розвитку почуттів у дітей з інтелектуальними порушеннями.
65. Дайте характеристику патологій емоційно-вольової сфери при інтелектуальних порушеннях.
66. Визначте особливості вольової регуляції поведінки дітей з інтелектуальними порушеннями.
67. Дайте характеристику міжособистісних стосунків учнів з інтелектуальними порушеннями.
68. Визначте чинники, що впливають на формування характеру у дітей з інтелектуальними порушеннями.
69. Охарактеризуйте ігрову діяльність дітей з порушеннями інтелекту.
70. Визначте особливості навчальної мотивації учнів з порушеннями інтелекту.
71. Визначте психологічні умови, що сприяють формуванню позитивних звичок та профілактиці виникнення негативних у дітей з інтелектуальними порушеннями.
72. Визначте та дайте коротку характеристику 2-м методикам для оцінки розвитку уваги у дітей з інтелектуальними порушеннями.
73. Визначте та дайте коротку характеристику 2-м методикам для оцінки розвитку пам'яті у дітей з інтелектуальними порушеннями.
74. Визначте та дайте коротку характеристику 2-м методикам для оцінки розвитку операцій аналізу та синтезу у дітей з інтелектуальними порушеннями.
75. Визначте та дайте коротку характеристику 2-м методикам для оцінки розвитку операції порівняння у дітей з інтелектуальними порушеннями.

76. Визначте та дайте коротку характеристику 2-м методикам для оцінки розвитку операції узагальнення у дітей з інтелектуальними порушеннями.

77. Визначте та дайте коротку характеристику 2-м методикам для оцінки розвитку сприймання у дітей з інтелектуальними порушеннями.

78. Визначте та дайте коротку характеристику 2-м методикам для оцінки розвитку вербально-логічного мислення дітей з інтелектуальними порушеннями.

79. Розробіть бесіду для визначення ставлення до навчання у молодших школярів з інтелектуальними порушеннями.

80. Розробіть протокол спостереження для визначення ставлення до навчання у молодших школярів з інтелектуальними порушеннями.

81. Розробіть психологічні рекомендації, яких слід дотримуватись у роботі з дітьми з олігофренією, ускладненою переважанням гальмування над збудження.

82. Розробіть психологічні рекомендації, яких слід дотримуватись у роботі з дітьми з олігофренією, ускладненою переважанням збудження над гальмуванням.

83. Розробіть психологічні рекомендації, яких слід дотримуватись у роботі з дітьми з олігофренією, ускладненою психопатоподібним синдромом.

84. Розробіть психологічні рекомендації, яких слід дотримуватись у роботі з дітьми з олігофренією, ускладненою з епілептичною деменцією.

85. Визначити корекційну цінність ігор «Чарівна торбинка», «Упізнай за звуком», «Вгадай, що зникло».

86. Сформулюйте психолого-педагогічні рекомендації щодо корекції пам'яті у дітей з інтелектуальними порушеннями.

87. Сформулюйте психолого-педагогічні рекомендації щодо корекції уваги у дітей з інтелектуальними порушеннями.

88. Сформулюйте психолого-педагогічні рекомендації щодо корекції мислення у дітей з інтелектуальними порушеннями.

89. Визначте шляхи корекції сприймання у дітей з інтелектуальними порушеннями.

90. Розробіть психологічні рекомендації щодо формування навальної мотивації учнів з інтелектуальними порушеннями.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Синьов В.М. Психологія розумово відсталої дитини: підручник. Київ: Знання, 2008. 359 с
2. Спеціальна психологія. Тексти: навч. посіб. / за ред. М.П. Матвєєвої, С.П. Миронової. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. держ. пед. ун-т, інформ.-вид. від., 1999. Ч. 1. 158 с.
3. Спеціальна психологія. Тексти: навч. посібник / за ред. М.П. Матвєєвої, С.П. Миронової. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. держ. пед. ун-т, інформ.-вид. від., 2001. Ч. II. 140 с.
4. Стадненко Н.М., Матвєєва М.П., Обухівська А.Г. Нариси з олігофренопсихології. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет, інформаційно-видавничий відділ, 2002. 200 с.

Допоміжна література

1. Афузова Г.В., Марченко К.В. Проблема формування самооцінки розумово відсталих дітей та підлітків. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2011. Вип. 17. С. 313-315.
2. Бочелюк В.Й., Турубарова А.В. Психологія людини з обмеженими можливостями: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 264 с.
3. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. Київ: Просвіта, 2001. 416 с.
4. Гаврилов О.В. Особливі діти в закладі і соціальному середовищі: навч. посіб. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2009. 308 с.
5. Дефектологічний словник: навч. посіб. / за ред. В.І. Бондаря, В.М. Синьова. Київ: МП «Леся», 2011. 528 с.
6. Докучина Т.О. Результати дослідження мотивації досягнення успіху розумово відсталих учнів молодших класів у навчально-виховній діяльності. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2013. Вип. 23. С. 69-72.
7. Заїка Є.В. Ігровий тренінг пізнавальних процесів учнів: ігри та вправи: навч. посіб. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2013. 256 с.
8. Максименко С.Д., Соловієнко В.О. Загальна психологія: навч. посібник. Київ: МАУП, 2000. 256 с.
9. Матвєєва М.П., Миронова С.П. Корекційна робота в системі освіти дітей з вадами розумового розвитку. Кам'янець-Подільський, 2005. 164 с.
10. Кобильченко В., Омельченко О. Спеціальна психологія: підручник. Київ: ВЦ «Академія», 2020. 224 с.
11. Косарева О.І. Розвиток пізнавальних процесів дітей з розумовою відсталістю. *Наукові записки РДГУ*. 2014. Вип. 10. С. 36-38.

12. Методика діагностики відхилень у розумовому розвитку молодших школярів та старших дошкільників / Н.М. Стадненко, Т.Д. Ілляшенко, Л.В. Борщевська, А.Г. Обухівська. Кам'янець-Подільський: Абетка, 1998. 144 с.
13. Миронова С.П., Докучина Т.О. Самостійна робота студентів з підготовки до підсумкової атестації за спеціальністю 016 Спеціальна освіта: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2019. 132 с.
14. Міжнародна класифікація хвороб. URL: <http://mkh10.com.ua/>
15. Пахомова Н.Г., Кононова М.М. Спеціальна психологія. Полтава: АСМІ, 2015. 389 с.
16. Психодіагностика розвитку дошкільників: ранній та молодший вік / В.О. Крамченкова. Харків: Ранок, 2013. 160 с.
17. Психолого-педагогічна діагностика розвитку дітей раннього дошкільного віку: навч.-метод. посіб. / за наук. ред. Л.А. Федорович; укладачі О.В. Гніту, І.В. Макаренко, Л.А. Федорович. Кременчук: Християнська Зоря, 2008. 217 с.
18. Шевченко Ю. Особливості розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями в сучасному освітньому просторі. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2020. № 3. С.36-52.

2.6. РИТОРИКА, КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ КОРЕКЦІЙНОГО ПЕДАГОГА

Робоча програма та силабус

(<https://kaf-korped.kpnu.edu.ua/sylabusy-bakalavriv/>)

навчальної дисципліни «**Риторика, культура мовлення корекційного педагога**» укладені відповідно до освітньо-професійних програм (Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка. Логопедія), Корекційна психопедагогіка та інклюзивне навчання) підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта зі спеціалізації 016.02 Корекційна психопедагогіка.

«Риторика, культура мовлення корекційного педагога» є обов'язковим освітнім компонентом професійної підготовки.

Метою вивчення навчальної дисципліни є засвоєння здобувачами вищої освіти знань про основні поняття риторики та культури мовлення як наукової дисципліни, внутрішніми і зовнішніми системними зв'язками структури мови, з комунікативними якостями, нормами і варіантами мови та мовлення, а також із різними аспектами практичного оволодіння нормами сучасної літературної мови та використання цих знань у практичній діяльності корекційного педагога.

Основними **завданнями** вивчення навчальної дисципліни «Риторика, культура мовлення корекційного педагога» є:

- ознайомлення здобувачів вищої освіти з сучасним термінологічним апаратом риторики та з методологічними засадами риторичної майстерності;
- вироблення у здобувачів вищої освіти навички монологічного та діалогічного мовлення;
- засвоєння здобувачами вищої освіти культури мовлення;
- формування у здобувачів вищої освіти системи мовленнєвих умінь (вести діалог, творити усні і писемні монологічні та діалогічні висловлювання різних видів, типів і жанрів);
- розвиток комунікативних компетенцій, необхідних у професійній діяльності корекційного педагога.

У результаті оволодіння дисципліною здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- основні поняття та терміни навчальної дисципліни: педагогічна риторика, образ і культура оратора, етикет вчителя, культура мовлення, мова, мовлення, спілкування, літературна мова, типи мовлення, ознаки культури мовлення, стилі мовлення, мовленнєвий етикет, техніка мовлення;
- загальну характеристику мовленнєвого процесу;
- норми сучасної української літературної мови;
- техніку усного та писемного мовлення;
- взаємозв'язок порушень психофізичного розвитку із мовленнєвими особливостями;
- особливості мовленнєвого розвитку дітей з особливими освітніми потребами;
- умови реалізації значення слова корекційного педагога у мовленні.

вміти:

- досконало володіти нормами сучасної української літературної мови, технікою усного і писемного мовлення;
- застосовувати мовні норми української мови у процесі професійної діяльності;
- правильно і логічно висловлювати свої думки;
- використовувати засоби емоційно-образного виразу, майстерність публічного виступу;
- використовувати засоби риторики, культури та техніки мовлення у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами, їхніми батьками, колегами.

Технічне й програмне забезпечення, обладнання

Вивчення курсу не потребує спеціального матеріально-технічного та/або інформаційного забезпечення; можливе використання проектора й ноутбука / персонального комп'ютера для створення презентацій у форматі MS PowerPoint. Передбачається застосування об'єктно-модульного динамічного середовища навчання MOODLE.

Політика курсу (правила та вимоги)

Вивчення навчальної дисципліни «Риторика, культура мовлення корекційного педагога» передбачає обов'язкове відвідування лекційних та

практичних занять; активність та ініціативність під час занять; виконання завдань для самостійної роботи. Пунктуальність, організованість, цілеспрямованість, толерантність, наполегливість та комунікабельність здобувачів вищої освіти схвалюються.

Неприпустимою є академічна недоброчесність здобувачів вищої освіти, не відвідування навчальних занять без поважних причин; користування телефонами та іншими гаджетами під час занять.

Якщо здобувач вищої освіти через поважні причини був відсутній під час проведення контрольного заходу, написання МКР, йому надається можливість виконати його в додатково призначений викладачем час.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Загальні питання риторики, культури мовлення корекційного педагога

Тема 1. Культура мовлення як складова частина загальної культури корекційного педагога. Культура мовлення як педагогічна необхідність. Поняття «мова» і «мовлення». Мова і мислення. Мовленнєве спілкування. Поняття державної, національної та літературної мови.

Тема 2. Культура мови і культура мовлення. Мовна норма. Типи норм. Класифікація типів мовних норм за мовними рівнями. Поняття «культура мови» і «культура мовлення». Стилi мовлення. Комунікативні якості мовлення та їх зв'язок із стилями мови. Культура мовлення і мовленнєві помилки. Основні причини недостатнього рівня культури мовлення підростаючого покоління. Функції мови.

Тема 3. Основні поняття риторики. Визначення риторики. Риторичні закони. Історичний розвиток риторики. Ораторське мистецтво стародавнього світу, красномовство біблійних проповідників, ораторське мистецтво в Середні віки, розвиток риторики в Європі нового часу. Розвиток ораторського мистецтва в Україні. Витоки давньоукраїнського красномовства, Київська школа риторики (XVII – XVIII ст.). Розвиток українського риторичного слова за часів панування Російської та Австро-Угорської імперій.

Тема 4. Види красномовства та сфери його застосування. Визначення видів красномовства та сфер їх застосування. Академічне красномовство. Політичне красномовство. Судове (юридичне) красномовство. Церковне красномовство. Суспільно-побутове красномовство. Мето-

дика та етапи підготовка промови. Типи промов за знаковим оформленням та закріпленням. Основні помилки у публічних виступах.

Тема 5. Культура ораторського мистецтва. Образ і культура оратора. Структура ораторського твору: вступ, основна частина, висновки. Логічні та емоційні засади промови. Елементи художності та літературні прийоми у мові оратора. Зовнішня культура оратора.

Тема 6. Педагогічна риторика. Визначення поняття «педагогічна риторика». Складові мовленнєвої майстерності педагога. Портрет риторичної особистості корекційного педагога. Мовленнєвий етикет вчителя. Правила мовленнєвого етикету для корекційного педагога. Особливості професійного мовлення корекційного педагога.

Тема 7. Техніка мовлення корекційного педагога. Компоненти техніки мовлення. Характеристика елементів техніки мовлення. Якості професійного педагогічного голосу. Характеристика мовленнєвого дихання. Дикція. Орфоепічна правильність мовлення. Засоби милозвучності української мови. Фонологічні засоби мовлення. Шляхи удосконалення техніки мовлення корекційного педагога.

Формою підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Риторика, культура мовлення корекційного педагога є **залік**.

САМОСТІЙНА РОБОТА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «РИТОРИКА, КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ КОРЕКЦІЙНОГО ПЕДАГОГА»

Метою самостійної роботи здобувачів вищої освіти з дисципліни «Риторика, культура мовлення корекційного педагога» є закріплення та розширення наукових знань з дисципліни за підручниками, навчальними і методичними посібниками, періодичними виданнями з фаху; розвиток навичок самоосвіти, пізнавальних інтересів, професійної мотивації навчання; виховання відповідального ставлення до навчання за обраною професією.

Для самостійної роботи здобувачів вищої освіти розроблені запитання і завдання за темами навчальної дисципліни. Видами самостійної роботи є: доповіді; реферати; обговорення дискусійних питань; індивідуальні письмові завдання; виконання практичних завдань.

Контроль за самостійною роботою здійснює викладач. Оцінка за самостійну роботу є складовою загальної оцінки, що виставляється здобу-

вачеві за поточний контроль. Максимальна оцінка за самостійну роботу – 20 балів.

Здобувачі вищої освіти для виконання завдань самостійної роботи можуть заводити окремий зошит, папку.

Перелік завдань для самостійної роботи

Тема 1. Культура мовлення як складова частина загальної культури корекційного педагога

1. Як ви розумієте роль мови у житті людини, педагога і суспільства?
2. Які функції виконує мова?
3. Що ви знаєте про походження та історію української мови?
4. До якої групи мов належить українська мова?
5. Що ви читали та знаєте про українську мову?

Теми рефератів:

1. Взаємозв'язок загальної та мовленнєвої культури педагога.
2. Мовленнєвий етикет – дзеркало загальної культури людини.
3. Вимоги до мовлення корекційного педагога.
4. Культура поведінки і культура мовленнєвого спілкування.
5. Проблема комунікації учнів з особливими освітніми потребами та корекційних педагогів.

Практичні завдання

1. Самопрезентація:

а) вийдіть на середину аудиторії і представте себе слухачам;
б) обґрунтуйте свій вибір навчального закладу та спеціальності, за якою ви навчаєтеся.

Тема 2. Культура мови і культура мовлення

1. Чим відрізняються поняття «мова» і «мовлення», «культура мови» та «культура мовлення»?
2. Що означає термін «мовна норма»?
3. У чому полягає зв'язок між мовленням і мисленням?
4. Якими є причини недостатнього рівня культури мовлення сучасної молоді?

5. Які стилі мовлення ви знаєте?
6. Які функції мови ви знаєте?
7. У чому виявляються особливості різних стилів мовлення?
8. Яких найпоширеніших мовних помилок варто уникати?

Теми рефератів:

1. Культура мови та культура мовлення.
2. Культура мовлення та мовленнєві помилки.
3. Етика професійного мовлення корекційного педагога.
4. Стилi спілкування.
5. Особливості стилів мовлення.
6. Причини недостатнього рівня культури мовлення сучасної молоді.
7. Умови досягнення ясності та доступності мовлення корекційного педагога.

Практичні завдання

1. Підготуйте виступ із представленням текстів, написаних різними стилями.
2. Пригадайте діалектні слова та вирази вашого краю, представте їх аудиторії.

Тема 3. Основні поняття риторики

1. Чому красномовство виникло, сформувалося і набуло найвищого розвитку саме у Давній Греції?
2. Які види давньогрецького красномовства були найрозвиненішими?
3. Чим Сократ збагатив риторичну практику?
4. Чому Арістотеля вважають автором наукової риторики?
5. Чому Цицерон став символом римського красномовства?
6. Які прийоми властиві біблійному оратору?
7. Як на розвитку риторики позначилося формування середньовічної культури в Європі у лоні Церкви?
8. У чому полягали особливості проповідницької майстерності Івана Златовустого?
9. Чому занепала риторична традиція у Західній Європі у VII-XIII ст.?
10. Хто був найвидатнішими риториками київського періоду?

11. Якою була доля української мови в самодержавній Росії та Австро-Угорській імперії?

12. У чому полягає причина спалаху інтересу до риторики у сьогоденному українському суспільстві?

Темати рефератів:

1. Виникнення і розвиток риторики у Давній Греції та Римі.
2. Красномовство біблійних проповідників.
3. Середньовічне європейське красномовство.
4. Розвиток риторики в Європі Нового часу.
5. Розвиток ораторського мистецтва в Україні.

Тема 4. Види красномовства та сфери його застосування

1. Що таке академічне красномовство?
2. Які форми діалогу із слухачами використовують академічні оратори?
3. Що таке політичне красномовство?
4. Які сфери функціонування політичної промови ви можете назвати?
5. Що таке юридичне (судове) красномовство?
6. Хто, крім юристів, може виступити у судових суперечках?
7. Що означає термін «церковне красномовство»?
8. Якою є структура проповіді?
9. У якій сфері функціонує суспільно-побутове красномовство?
10. Яку роль у цьому виді красномовства відіграє імпровізаційно-емоційне начало, гумор, міміка і жести тощо?

Темати рефератів:

1. Закони риторики.
2. Види красномовства та сфери його застосування.

Практичні завдання

1. До якого виду красномовства можна віднести ті чи інші звертання, з яких звичайно починається промова? Чи є серед них формули, які можна використовувати у різних аудиторіях?

Дорогі друзі!

Брати і сестри!

Шановні депутати!

*Пані та панове!
Високопреосвященніший Владико!
Шановна аудиторіє!
Любі мої!
Колеги!*

2. Спробуйте визначити, які з поданих нижче тем, об'єднаних поняттям «родина», органічно належать до того чи іншого виду красномовства.

- 1) *Шлюб як святе таїнство.*
- 2) *Сім'я як ланка суспільного організму.*
- 3) *Моя родина.*
- 4) *Справа про розлучення.*
- 5) *Чи вигідні Україні шлюби між представниками різних рас та націй?*
- 6) *Гадюче кубло.*
- 7) *Демографічне обличчя сучасної родини: минуле, сучасне, майбутнє.*

3. Придумайте ювілейні слова (тости) для ситуацій:

- а) день народження приятеля;*
- б) ювілей вашого начальника;*
- в) свято з нагоди народження найменшого члена вашої родини.*

Тема 5. Культура ораторського мистецтва

1. Який «алгоритм» підготовки промови пропонують С.Д. Абрамович і М.Ю. Чікарькова?
2. Які типи промов ви можете назвати?
3. У яких ситуаціях оратор мусить говорити «по-написаному»?
4. Якими є вимоги до оформлення рукопису?
5. Як слід користуватися конспектом під час виступу?
6. Що таке промова-експромт?
7. Чи можна твердити, що якийсь із типів промови є універсальним для усіх ситуацій?
8. Яких помилок варто уникати під час промови?
9. Що таке ораторські знаки партитури і яке їх призначення?
10. Навіщо потрібно оратору тренуватися перед виходом до аудиторії? Які способи тренування ви можете назвати?

Теми рефератів:

1. Структура ораторського твору.
2. Логічні та емоційні засади промови.
3. Літературні прийоми у мові оратора.
4. Зовнішня культура оратора.

Практичні завдання

1. Який тип промов за знаковим оформленням та закріпленням найдоцільніше використати у одній із ситуацій:

- 1) *Виступ на семінарі здобувачів вищої освіти.*
- 2) *Свідчення у суді.*
- 3) *Виступ на телебаченні.*
- 4) *Виступ на урочистих зборах трудового колективу.*
- 5) *Дипломатична нота.*
- 6) *Проголошення тосту на весіллі.*
- 7) *Виступ на підтримку політичної партії.*
- 8) *Відкриття дитячого майданчика у закладі дошкільної освіти.*

2. Спробуйте виголосити промову-експромт на одну із запропонованих тем:

- «Що таке щастя?»
- «Проблеми сучасної освіти».
- «Інклюзивна освіта в Україні».
- «Війна не минає жодну родину».

Якщо є можливість, запишіть свою імпровізацію на диктофон, прослухайте та продумайте, наскільки вдалою вона виявилася. Якщо ж ваша промова потребує доопрацювання, – зробіть це.

Тема 6. Педагогічна риторика

1. Які складові мовленнєвої майстерності педагога ви знаєте?
2. Якими знаннями та вміннями має володіти педагог як комунікативний лідер?
3. Яким є мовленнєвий етикет вчителя?
4. Якими є правила мовленнєвого етикету вчителя?
5. У чому полягає культура професійного мовлення корекційного педагога?

Теми рефератів:

1. Мовленнєвий етикет педагога.
2. Культура професійного мовлення корекційного педагога.

Практичні завдання

1. Проставте наголос у словах.

Батьківський, кулінарія, табу, дочка, завдання, читання, бажаний, дихання, український, запродаець, випадок, параліч, вихователі, вчителі. Перевірте себе, використовуючи словник.

2. Виправте неправильні вирази.

Оточуючий світ, у ході дослідження, роз'яснити про роль, є свідченням про те, що, вказали про це, наступаюче свято.

3. Підберіть фразеологізми до слів: *красивий, любов, ледачий, розумний.*

4. Пригадайте виступ (урок, виступ на телебаченні тощо), у якому ви спостерігали порушення літературної норми. Що це було за порушення? Опишіть реакцію аудиторії.

Тема 7. Техніка мовлення корекційного педагога

1. Які елементи техніки мовлення педагога ви знаєте?
2. Якими є якості професійного педагогічного голосу?
3. У чому полягає орфоепічна правильність мовлення?
4. Якими є засоби милозвучності української мови?
5. Якими є шляхи удосконалення техніки мовлення?

Теми рефератів:

1. Основні характеристики техніки мовлення,
2. Якості педагогічного голосу.
3. Інтонація та її роль у професійному мовленні корекційного педагога.
4. Гігієна голосового апарату педагога.
5. Дикція та методи її тренування.

Практичні завдання

1. Продемонструйте вправи для відпрацювання артикуляції голосних та приголосних звуків української мови.
2. Підберіть 10 звукосполучень, правильно і чітко вимовте їх.

3. Продемонструйте групі скоромовки і чистомовки, дотримуючись правильного видиху.
4. Промовте речення «*Зачини двері*» з якнайбільшою кількістю інтонацій.
5. Впізнайте інтонацію товариша.
6. Виразно прочитайте українською мовою текст.
7. Виразно прочитайте напам'ять вірш українською мовою.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Абрамович С.Д., Чікарьова М.Ю. Риторика. Львів: Світ, 2001. 240 с.
2. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови. Львів: Світ, 2003. 432 с.
3. Климова К.Я. Основи культури і техніки мовлення: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. 2. вид., випр. й доп. Київ: Ліра, 2007. 240 с.
4. Пінчук Ю.В. Риторика, культура та техніка мовлення корекційного педагога: навчально-методичний посібник. Київ: Книга-плюс, 2016. 168 с.

Допоміжна література

1. Андерсон К. Успішні виступи на TED. Рецепти найкращих спікерів / пер. з англ. Олександра Асташова. 4-те вид. Київ: Наш формат, 2019. 256 с.
2. Борг Д. Мистецтво говорити. Таємниці ефективного спілкування / пер. з англ. Н. Лазаревич. Харків: вид-во «Ранок»: Фабула, 2019. 304 с.
3. Дмитрієва О.І., Докучина Т.О. Розвиток комунікативної компетентності корекційних педагогів засобами тренінгу командної взаємодії. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)*: збірник наукових праць / за ред. В.М. Синьова, О.В. Гаврилова. Кам'янець-Подільський: ПП Медобори-2006, 2018. Вип.11 С.101-110.
4. Дмитрієва О.І. Риторика та культура мовлення корекційного педагога. *Самостійна робота студентів з дисциплін професійної підготовки за спеціальністю 016 Спеціальна освіта*: навчально-методичний посібник / [колектив авторів: за заг. ред. С.П. Миронової]. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2019. Частина 2. 224 с. С. 28-41.
5. Єлісовенко Ю.П. Ораторське мистецтво: постановка голосу й мовлення / за ред. В.В. Різуна. Київ: АТІКА, 2008. 204 с.
6. Зубенко Л.Г. Ораторське мистецтво: практ. посіб. Київ: Парламент. вид-во, 2002. 116 с.
7. Климова К.Я. Основи культури і техніки мовлення: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. 2. вид., випр. й доп. Київ: Ліра, 2007. 240 с.

8. Крутій К.Л., Лопатинська Н.А., Маковецька Н.В. Вчимося мови та розмови або Українська разом із матусею. Запоріжжя: Просвіта, 2001. 336 с.
9. Культура фахового мовлення / за ред. Н.Д. Бабиш. Чернівці: Книги – XXI, 2005. 572 с.
10. Мацько Л.І., Кравець Л.В. Культура української фахової мови. Київ: ВЦ «Академія», 2007. 360 с.
11. Мацько Л.І., Сидоренко О.М., Мацько О.М. Стилїстика української мови: підручник / за ред. Мацько Л.І. Київ: Вища школа, 2003. 462 с.
12. Мацько Л.І., Мацько О.М. Риторика: навч. посіб. Київ: Вища школа, 2003. 311 с.
13. Мацько Л.І., Мацько О.М., Сидоренко О.М. Українська мова: навч. посібник. Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2005. 480 с.
14. Опалюк О.М., Лісовий О.І. Основи красномовства: навч.-метод. посібник. Кам'янець-Подільський: ПП Мошак М.І., 2011. 216 с.
15. Опалюк О.М., Сербалюк Ю.В. Культура спілкування: навч.-метод. посібник. Кам'янець-Подільський: «Медобори» (ПП Мошак М.І.), 2002. 192 с.
16. Сагач Г. Риторика: Навч. посібник для середн. і вищих навч. закладів / КНУ ім. Т.Г. Шевченка. Київ: Ін Юре, 2000. 565 с.
17. Шевчук С.В., Клименко І.В. Українська мова за професійним спрямуванням: підручник. Київ: Алерта, 2012. 696 с.

2.7. КОРЕКЦІЙНА ПСИХОПЕДАГОГІКА

Робоча програма та силабус

(<https://kaf-korped.kpnu.edu.ua/sylabusy-bakalavriv/>)

навчальної дисципліни «Корекційна психопедагогіка» укладені відповідно до освітньо-професійних програм (Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка. Логопедія), Корекційна психопедагогіка та інклюзивне навчання) підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта зі спеціалізації 016.02 Корекційна психопедагогіка.

«Корекційна психопедагогіка» є обов'язковим освітнім компонентом професійної підготовки.

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування теоретичної та практичної основи фахової підготовки майбутніх корекційних педагогів, здатних творчо вирішувати завдання навчання, виховання та корекції психофізичного розвитку учнів з інтелектуальними порушеннями.

За результатами вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

➤ **знати:** сутність Нової української школи як ключової реформи освіти в Україні; загальні основи дисципліни, зокрема: уявлення про корекційну психопедагогіку як науку; диференційовану систему закладів для дітей з інтелектуальними порушеннями в Україні; про корекційну роботу як специфіку професійної діяльності корекційного педагога; теоретичні основи навчання дітей з інтелектуальними порушеннями, зокрема: сутність і зміст процесу навчання у спеціальній школі для дітей з інтелектуальними порушеннями; принципи, методи і форми організації навчання учнів з інтелектуальними порушеннями; специфіку перевірки та оцінювання знань, умінь і навичок учнів спеціальної школи; організацію з ними домашньої навчальної роботи; теоретичні основи виховання учнів, зокрема: зміст, принципи, форми і методи виховання учнів з інтелектуальними порушеннями; особливості співпраці спеціальної школи з сім'ями учнів; загальні основи школознавства у спеціальних закладах, зокрема: права і обов'язки педагогічного персоналу, форми його післядипломної освіти; управління і керівництво спеціальними закладами.

➤ **вміти:** застосовувати на практиці теорію навчання та виховання дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах Нової української школи; формувати в учнів світогляд, моральні якості; здійснювати національно-патріотичне, моральне, правове, трудове, естетичне, екологічне виховання з метою повної соціальної і трудової діяльності у відповідності з їх особистісними якостями; формувати здоровий спосіб життя в учнів з інтелектуальними порушеннями; проводити профорієнтаційну роботу у школі; здійснювати корекцію психофізичних недоліків дітей з інтелектуальними порушеннями в освітньому процесі; застосовувати методи психолого-педагогічного вивчення дітей з метою обґрунтованого індивідуального підходу до них; використовувати у навчанні елементи проблемного та частково-пошукового методів; використовувати метод спостереження; застосовувати всі методи навчання у відповідності із зоною найближчого розвитку дітей; поєднувати методи навчання на уроці з урахуванням працездатності учнів; вчити встановлювати причинно-наслідкові зв'язки і відношення між предметами і явищами навколишньої дійсності; формулювати питання, що вимагають застосування засвоєних раніше знань, порівняння, самостійних висновків; активізують пізнавальну діяльність; застосовувати інформаційно-комунікаційні та інші новітні технології, використовувати засоби наочності; викладати навчальний матеріал чітко, логічно, доступно, коротко, виразно; використовувати схеми, креслення, малюнки для викладення своїх думок; забезпечити перевірку, оцінку, коригування та корекцію в пам'яті учнів засвоєних раніше знань та умінь; проводити з дітьми позакласні навчально-виховні заходи; навчати учнів вмінню застосовувати знання при розв'язанні практичних завдань; керувати формуванням колективу учнів; планувати роботу, контролювати і об'єктивно оцінювати її; володіти навичками спілкування з учнями; вміти аналізувати та оцінювати педагогічний процес.

Технічне й програмне забезпечення, обладнання

Вивчення курсу не потребує спеціального матеріально-технічного та/або інформаційного забезпечення; можливе використання проектора й ноутбука / персонального комп'ютера для створення презентацій у форматі MS PowerPoint. Передбачається застосування об'єктно-модульного динамічного середовища навчання MOODLE.

Політика курсу (правила та вимоги)

Вивчення навчальної дисципліни «Корекційна психопедагогіка» передбачає обов'язкове відвідування лекційних, практичних та лабораторних занять; активність та ініціативність під час занять; виконання завдань для самостійної роботи. Пунктуальність, організованість, цілеспрямованість, толерантність, наполегливість та комунікабельність здобувачів вищої освіти схвалюються.

Неприпустимою є академічна недоброчесність здобувачів вищої освіти, пропуски навчальних занять з неповажних причин; користування телефонами та іншими гаджетами під час занять.

Якщо здобувач вищої освіти через поважні причини був відсутній під час проведення контрольного заходу, написання МКР, йому надається можливість виконати його в додатково призначений викладачем час.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль I. Нова українська школа

Тема 1. Сутність Нової української школи як ключової реформи освіти в Україні. Огляд концепції Нової української школи. Особливості організації освітнього середовища в Новій українській школі.

Тема 2. Особливості реалізації концепції НУШ в освіті дітей з особливими освітніми потребами. Сутність компетентнісного підходу в навчанні дітей з інтелектуальними порушеннями. Характеристика життєвих компетентностей школярів з інтелектуальними порушеннями.

Змістовий модуль II. Загальні основи корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки)

Тема 3. Корекційна психопедагогіка (олігофренопедагогіка) як наука. Предмет, завдання та методи корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки). Понятійно-категоріальний апарат корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки). Місце корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки) в системі наук.

Тема 4. Діти з порушеннями інтелектуального розвитку в освітньому та реабілітаційному процесі. Психолого-педагогічна характеристика осіб з інтелектуальними порушеннями. Диференційований підхід

до створення спеціальних закладів для осіб з інтелектуальними порушеннями в Україні.

Тема 5. Діяльність інклюзивно-ресурсних центрів. Організація та зміст роботи інклюзивно-ресурсних центрів. Проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку особи. Зміст діяльності психолого-педагогічного консилиуму.

Тема 6. Організація корекційно-виховної роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями в закладах дошкільної освіти. Роль дошкільного виховання у корекції порушень психофізичного розвитку та формуванні особистості дитини. Організація роботи спеціальних закладів дошкільної освіти. Особливості роботи педагогічного персоналу спеціального закладу дошкільної освіти.

Тема 7. Організація роботи закладів загальної середньої освіти, де можуть навчатися діти з інтелектуальними порушеннями. Характеристика діяльності спеціальних шкіл. Особливості діяльності навчально-реабілітаційних центрів. Навчання дітей з інтелектуальними порушеннями в спеціальних та інклюзивних класах.

Тема 8. Навчання, виховання і трудова підготовка дітей з помірним і важким ступенем інтелектуального порушення. Мета, завдання і зміст корекційно-розвиткової роботи з дітьми, які мають помірний і важкий ступінь інтелектуального порушення. Принципи корекційно-розвиткової роботи з дітьми, які мають помірний і важкий ступінь інтелектуального порушення.

Тема 9. Навчання, виховання, розвиток та корекція як єдиний педагогічний процес. Характеристика структури порушення інтелектуального розвитку. Сутність корекційно-розвиткової роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями. Взаємозв'язок навчання, виховання, розвитку і корекції. Спеціальні засоби корекції у навчально-виховному процесі та режимі дня.

Тема 10. Сутність процесу навчання дітей з інтелектуальними порушеннями. Сутність загальної та спеціальної дидактики. Особливості навчального процесу в спеціальній школі. Характеристика структури навчальної діяльності учнів з інтелектуальними порушеннями. Умови забезпечення якості освіти дітей з інтелектуальними порушеннями.

Тема 11. Зміст освіти дітей з інтелектуальними порушеннями. Навчальні плани для дітей з інтелектуальними порушеннями. Характеристика освітніх програм для дітей з інтелектуальними порушеннями. Вимоги до шкільних підручників.

Тема 12. Принципи спеціальної дидактики. Загальна характеристика дидактичних принципів. Характеристика принципів спеціальної дидактики. Індивідуальний та диференційований підхід як провідний принцип навчання учнів з інтелектуальними порушеннями.

Тема 13. Методи спеціальної дидактики. Сутність та класифікація методів сучасної дидактики. Особливості реалізації методів навчання учнів з інтелектуальними порушеннями. Характеристика методів навчання учнів з інтелектуальними порушеннями. Сучасні технології навчання дітей з інтелектуальними порушеннями.

Тема 14. Інформаційне забезпечення навчання дітей з інтелектуальними порушеннями. Сутність інформаційних технологій. Інформаційні технології в навчанні дітей з інтелектуальними порушеннями. Особливості дистанційного навчання дітей з інтелектуальними порушеннями.

Тема 15. Форми організації навчання в спеціальній школі. Урок як форма організації навчання в НУШ. Корекційно спрямована структура уроку. Типи уроків у спеціальних закладах освіти. Підготовка вчителя до уроку.

Тема 16. Контроль та оцінка знань, умінь та навичок учнів з інтелектуальними порушеннями. Функції оцінювання та контролю навчальних досягнень учнів. Види та об'єкти оцінювання навчальних досягнень учнів. Рівні оцінювання навчальних досягнень учнів з інтелектуальними порушеннями. Особливості формувального і завершального (підсумкового) оцінювання в НУШ.

Тема 17. Домашня навчальна робота учнів. Вимоги до організації самопідготовки в спеціальній школі. Взаємозв'язок у роботі вчителя і вихователя. Структура самопідготовки та форми її організації.

Змістовий модуль III. Теоретичні та прикладні аспекти виховання учнів з інтелектуальними порушеннями

Тема 18. Сутність процесу виховання. Мета і завдання виховання учнів. Принципи виховання учнів з інтелектуальними порушеннями.

Тема 19. Методи виховання учнів з інтелектуальними порушеннями. Сутність методів виховання. Особливості реалізації методів виховання учнів з інтелектуальними порушеннями.

Тема 20. Виховання дітей та підлітків з інтелектуальними порушеннями в сім'ї. Умови сімейного виховання дітей та підлітків. Особливості виховання дитини з інтелектуальними порушеннями у сім'ї. Зміст і форми співпраці закладів спеціальної освіти з батьками вихованців.

Тема 21. Особистість і колектив. Роль колективу у вихованні учнів з інтелектуальними порушеннями. Стадії розвитку колективу учнів. Методи виховання колективу в спеціальній школі.

Тема 22. Національно-патріотичне виховання учнів. Сутність національно-патріотичного виховання. Форми та методи національно-патріотичного виховання учнів з інтелектуальними порушеннями.

Тема 23. Моральне та правове виховання учнів. Сутність морального виховання. Форми та методи морального виховання учнів з інтелектуальними порушеннями. Завдання правового виховання учнів з інтелектуальними порушеннями. Форми та методи правового виховання.

Тема 24. Трудове виховання і профорієнтаційна робота у спеціальній школі. Роль трудової діяльності в особистісному розвитку та соціалізації учнів з інтелектуальними порушеннями. Організація трудового виховання та профорієнтаційної роботи у спеціальній школі.

Тема 25. Формування здорового способу життя в учнів з інтелектуальними порушеннями. Формування у дітей спрямованості на здоровий спосіб життя. Профілактика шкідливих звичок у дітей з інтелектуальними порушеннями. Зміст та завдання фізичного виховання учнів з інтелектуальними порушеннями.

Тема 26. Естетичне виховання учнів. Завдання естетичного виховання в спеціальній школі. Форми естетичного виховання.

Тема 27. Екологічне виховання учнів. Сутність екологічного виховання. Форми екологічного виховання в спеціальній школі.

Тема 28. Моральна підготовка учнів з інтелектуальними порушеннями до сімейного життя. Значення статевого виховання у соціалізації учнів з інтелектуальними порушеннями. Зміст та методи статевого виховання і підготовки учнів з інтелектуальними порушеннями до самостійного життя.

Змістовий модуль IV. Питання школознавства

Тема 29. Педагогічний персонал спеціальної школи. Специфіка педагогічної діяльності спеціального педагога, її структура. Особливості роботи вчителя, асистента вчителя, класного керівника, вихователя, логопеда, психолога спеціальної школи.

Тема 30. Управління і керівництво спеціальною школою. Сутність управління спеціальною школою. Внутрішкільний контроль і звітність. Планування навчально-виховної роботи в школі. Аналіз уроків, позакласних заходів як засіб удосконалення навчально-виховного процесу.

Тема 31. Методична робота в спеціальній школі. Сутність та завдання методичної роботи в спеціальній школі. Форми організації методичної роботи. Організація та зміст роботи методичних об'єднань. Корекційний аспект методичної роботи.

Формою підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Корекційна психопедагогіка» є залік і екзамен.

САМОСТІЙНА РОБОТА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «КОРЕКЦІЙНА ПСИХОПЕДАГОГІКА»

Метою самостійної роботи є закріплення та розширення наукових знань з дисципліни за підручниками, навчальними і методичними посібниками, періодичними виданнями з фаху; розвиток навичок самоосвіти, пізнавальних інтересів, професійної мотивації навчання; виховання відповідального ставлення до навчання за обраною професією.

Контроль за самостійною роботою здійснює викладач. У плани практичних занять, МКР включені запитання та практичні завдання, успішне виконання яких передбачає попереднє виконання самостійної роботи. Здобувачі вищої освіти для виконання завдань самостійної роботи можуть заводити окремий зошит, папку.

Оцінка за самостійну роботу є складовою загальної оцінки, що виставляється здобувачеві за поточний контроль. Максимальна оцінка за самостійну роботу – 20 балів (1 семестр), 10 балів (2 семестр). Здобувачі вищої освіти, які за результатами виконання самостійної роботи отримали рейтинговий бал менший 60% від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи або не виконали її завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість, ліквідація якої є обов'язковою. Не

дотримання дедлайну може бути причиною оцінювання самостійної роботи на 1 бал нижче від загальної суми балів, але не менше мінімального балу до зарахування.

Завдання самостійної роботи можуть бути перезараховані за результатами неформальної освіти здобувача, за умови їх відповідності темі та кількості годин (не менше виділених на самостійну роботу).

Перелік завдань для самостійної роботи

Тема 1. Сутність Нової української школи як ключової реформи освіти в Україні

Завдання для практичного виконання:

1. Скласти мапу знань «Формула НУШ».
2. Написати доповідь на тему: «Відмінності в реалізації концепції НУШ в освіті учнів з ООП різних категорій».
3. Скласти порівняльну таблицю особливостей організації освітнього процесу в НУШ і традиційній школі.

Тема 2. Особливості реалізації концепції НУШ в освіті дітей з особливими освітніми потребами

Завдання для практичного виконання:

1. Проаналізувати якості, якими повинен володіти вчитель НУШ, і скласти план свого розвитку.
2. Написати есе на тему: «Відмінності компетентностей школярів з інтелектуальними порушеннями (за О.Чеботарьовою) від компетентностей учнів з типовим розвитком згідно концепції НУШ».

Тема 3. Діти з порушеннями інтелектуального розвитку в освітньому та реабілітаційному процесі

Завдання для практичного виконання:

1. Порівняти поняття «олігофренія», «деменція», «порушення розумового розвитку».
2. Визначити напрямки корекційно-виховної роботи з учнями в залежності від їхнього клінічного діагнозу.
3. Скласти таблицю: «Диференційована система спеціальних закладів в Україні».

Тема 4. Діяльність інклюзивно-ресурсних центрів

Завдання для практичного виконання:

1. Розробити тези консультації для батьків першокласника, у якого виявили інтелектуальні порушення.
2. Прочитати психолого-педагогічну характеристику, встановити клінічний діагноз дитини і визначити відповідний для неї тип закладу.
3. Ділова гра «Засідання ІРЦ».

Тема 5. Організація корекційно-виховної роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями в закладах дошкільної освіти

Завдання для практичного виконання:

1. Розробити тези консультації для батьків дошкільника, у якого виявили інтелектуальні порушення.
2. Порівняти програми розвитку дітей дошкільного віку з типовим розвитком та інтелектуальними порушеннями (розділ програми обирається індивідуально для кожного здобувача вищої освіти).
3. Розробити рекомендації для вихователів закладів дошкільної освіти щодо виявлення інтелектуальних порушень у вихованців.
4. Ділова гра «Бесіда з батьками дошкільника».

Тема 6. Організація роботи закладів загальної середньої освіти, де можуть навчатися діти з інтелектуальними порушеннями

Завдання для практичного виконання:

1. Охарактеризувати принципи, покладені в основу організації спеціальних закладів для дітей з інтелектуальними порушеннями.
2. Визначити мету різних типів закладів для дітей з інтелектуальними порушеннями і шляхи її реалізації.
3. Порівняти зміст роботи спеціального закладу дошкільної освіти, спеціальної школи, будинку-інтернату для дітей з помірним ступенем інтелектуального порушення.

Тема 7. Навчання, виховання і трудова підготовка дітей з помірним і важким ступенем інтелектуального порушення

Завдання для практичного виконання:

1. Здійснити аналіз навчальних та корекційно-розвиткових програм для дітей з помірним і важким ступенем інтелектуальної неповносправ-

ності (вид програми обирається індивідуально для кожного здобувача вищої освіти).

2. Прочитати психолого-педагогічну характеристику, встановити ступінь інтелектуального порушення дитини і визначити відповідний для неї тип закладу.

Тема 8. Навчання, виховання, розвиток та корекція як єдиний педагогічний процес

Завдання для практичного виконання:

1. Порівняти зміст корекційно-виховної роботи у спеціальній школі, спеціальному закладі дошкільної освіти, будинку-інтернаті для дітей з помірним ступенем інтелектуального порушення.

2. Пояснити, що означає «рівень актуального розвитку», як його виявити.

3. Проаналізувати, як у програмах і підручниках спеціальної школи (клас і предмет за вибором) реалізується корекційна спрямованість навчання.

4. Сформулювати корекційну мету уроку (теми даються здобувачам вищої освіти індивідуально згідно програми спеціальної школи).

5. Визначити корекційну цінність дидактичних вправ, ігор.

Гра «ПІЗНАЙ ЗА ЗВУКОМ». 1 клас.

Зміст гри: на столі розташовують предмети з різного матеріалу. Діти заплющують очі, а вчитель у цей час дзвонить ключами, гортає книжку, стукає олівцем тощо. Учні повинні назвати предмет, який був джерелом звуку.

Гра «СКІЛЬКИ ЗВУКІВ І БУКВ». 1 клас.

Зміст гри: учитель вимовляє слова. Діти за допомогою карток з цифрами показують, скільки звуків і букв у кожному слові

Гра «ЩО ЗАХОВАНО?». 1 клас.

Зміст гри: На столі розкладають 3-5 предметів. Діти називають їх. Потім діти заплющують очі, а вчитель один з предметів ховає. Діти повинні вказати, що заховано.

Гра «ПІДНІМИ РУКУ». 1 клас.

Зміст гри: Учитель називає певну кількість слів, серед яких найбільше назв, наприклад, квітів. Коли учні почують назву квітки, то повинні підняти руку. Коли вчитель назве інше слово, то рука не піднімається.

Гра «ТАК БУВАЄ, ТАК НЕ БУВАЄ». 1 клас.

Зміст гри: Учитель каже фразу, у якій є недоречності. Наприклад, пароплав пливе по мосту. Діти повинні виправити ці недоречності.

Гра «СКАЖИ ОДНИМ СЛОВОМ». 1 клас.

Зміст гри: Кожному учневі дається 2-3 малюнки. Коли вчитель називає слово, наприклад, «одяг», то до нього повинні підійти діти з відповідними малюнками.

Гра «ЧАРІВНА ТОРБИНКА».

Дидактичне завдання: визнач предмети за дотиком.

Дидактичне завдання: виконай прочитане доручення.

Дидактичне завдання: дай оцінку власному вчинку і вчинку товариша.

6. Розв'язати педагогічні задачі.

Задача № 1. Під час прогулянки діти рухливі: бігають, стрибають, граються з м'ячем. Вова – флегматичний, тільки стоїть та дивиться на дітей. Ось він стан на цементний карниз обабіч доріжки. Вихователь запропонував хлопчику пройтися по ньому, проте у Вови це не виходить.

– Тоді переступи через цю канавку і прокоти по доріжці м'ячик, – звернувся до Вови вихователь.

Яку корекційну мету переслідував вихователь, доручаючи Вові різні дії?

Задача № 2. У 1-ий клас прийшов новий хлопчик. Василько був дуже неврівноваженим. Рухи його були швидкими, безконтрольними. На уроках Василько заважав дітям, був дуже неухважним. Під час сну лежати спокійно не хотів, будив всіх дітей. На прогулянці сварився з дітьми, заважав їм гратися.

1. Назвіть діагностичні особливості, що ускладнюють виховну роботу з хлопчиком.

2. Визначте послідовність корекційно-виховної роботи з Васильком.

Задача № 3. Вихователь принесла учням 1 класу набір різних матеріалів; тканину, папір, жолуді, палички та ін. Після ознайомлення з матеріалами вихователь запропонувала дітям погратися

У чому корекційна цінність таких ігор?

Задача № 4. Педагог проводить гру з дітьми. Він показує, як звучить свисток, і повідомляє, що за звуком свистка діти повинні бігти до нього. Завдання виконують спочатку разом, потім індивідуально. Після цього в гру включають барабан: за сигналом барабана діти повинні крокувати на місці, за сигналом свистка бігти до вихователя.

1. *Що розвивається в процесі гри?*

2. *Сформулюйте мету гри.*

7. Прочитати психолого-педагогічну характеристику дитини, визначити індивідуальні особливості її розвитку і спрямованість корекційно-виховної роботи.

Тема 9. Сутність процесу навчання дітей з інтелектуальними порушеннями

Завдання для практичного виконання:

1. Використовуючи підручники спеціальної школи, запропонувати завдання для активізації пізнавальної діяльності учнів на уроці (підгрупові завдання).

Тема 10. Зміст освіти дітей з інтелектуальними порушеннями

Завдання для практичного виконання:

1. Порівняти підручники закладів загальної середньої освіти та спеціальної школи, виявити особливості останніх.

2. Порівняти Типові освітні програми для спеціальних закладів загальної середньої освіти для осіб із порушеннями інтелектуального розвитку та Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти для дітей з типовим розвитком.

Тема 11. Принципи спеціальної дидактики

Завдання для практичного виконання:

1. Дати психолого-педагогічне обґрунтування своєрідності реалізації дидактичних принципів в спеціальній школі.

2. Визначити умови корекційної спрямованості наочності навчання.

3. На основі психолого-педагогічної характеристики на учня визначити зміст індивідуального підходу до нього на уроках.

4. Проаналізувати реалізацію принципів спеціальної дидактики у програмах і підручниках спеціальної школи для дітей з інтелектуальними порушеннями.

5. Проаналізувати відеозапис уроку згідно схеми.

Схема аналізу уроку

1. Чи чітко та доступно сформулював вчитель завдання уроку, ознайомив дітей з планом, як протягом уроку керувався ним, чи звертав протягом уроку увагу учнів на витрату навчального часу.
2. Як озброював учнів прийомами навчальної діяльності, досяг осмислення завдання, яку допомогу надавав у процесі його виконання.
3. Як вчитель створював позитивну мотивацію, підтримував увагу учнів, попереджав втомлення.
4. Як здійснював індивідуальний підхід: темп, рівень пізнавальних можливостей, самостійність, активність; ставлення до навчання (мотивація, індивідуальна стимуляція).
5. Як здійснюється контроль за якістю засвоєння знань, якими засобами вчителю вдавалось здійснювати зворотній зв'язок.
6. Чи вдалось вчителю досягти оптимального психологічного режиму на уроці (атмосфера доброзичливості, взаєморозуміння).
7. Як оцінював вчитель пізнавальну діяльність учнів.
8. Висновки:
 - результативність пізнавальної діяльності учнів;
 - ефективність засобів керування нею.

Тема 12. Методи спеціальної дидактики

Завдання для практичного виконання:

1. Скласти мапу знань «Словесні методи навчання учнів з інтелектуальними порушеннями».
2. Дати характеристику наочних методів навчання учнів з інтелектуальними порушеннями.
3. Дати характеристику практичних методів навчання учнів з інтелектуальними порушеннями.
4. Порівняти специфіку використання методів навчання в початкових і середніх класах спеціальної школи.
5. Проаналізувати методи, які використовував вчитель на уроці (відеозапис уроку) відповідно до наступних пунктів:

- відповідність методів темі уроку, основним дидактичним вимогам;
- врахування вікових особливостей учнів в виборі методів;
- різноманітність методів, їх доцільність в кожній частині уроку;
- ефективність застосування методів навчання:
- навчання учнів методам самостійного поповнення знань;
- методи індивідуальної роботи;
- методи управління і контролю пізнавальною діяльністю учнів,
- висновки:
 - а) ефективність використання методів;
 - б) питома вага найбільш ефективних (активних) методів,
 - в) педагогічна майстерність вчителя у застосуванні методів.

Тема 13. Інформаційне забезпечення навчання дітей з інтелектуальними порушеннями

Завдання для практичного виконання:

1. Написати есе на тему: «Роль інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні дітей з ІП в умовах НУШ».
2. Запропонувати комп'ютерну програму, яку можна використовувати у роботі з учнями з інтелектуальними порушеннями. Описати її.
3. Розробити рекомендації для батьків дітей з інтелектуальними порушеннями щодо організації дистанційного навчання вдома.

Тема 14. Форми організації навчання в спеціальній школі

Завдання для практичного виконання:

1. Проаналізувати відеозапис уроку згідно схеми.

Схема аналізу уроку

1. Загальні відомості про урок (правильне визначення теми та мети уроку, відповідність ходу уроку його меті, зв'язок уроку з сучасним життям).
2. Тип та структура уроку.
3. Здійснення міжпредметних зв'язків.
4. Методи та прийоми, застосовані вчителем на різних етапах уроку (різноманітність, доцільність, ефективність, реалізація корекційних завдань, індивідуальний підхід).
5. Шляхи активізації пізнавальної діяльності учнів на уроці.

6. Аналіз діяльності учнів на уроці (активність, зосередженість, інтерес до матеріалу, свідомість у процесі навчання).
7. Аналіз діяльності вчителя (уміння володіти класом, встановлення контакту з учнями, педагогічний такт).
8. Наслідки уроку. Досягнення мети уроку; виконання плану уроку, обсяг та рівень знань учнів. Об'єктивність оцінок. Освітньо-виховне та корекційне значення уроку. Підготовленість вчителя до уроку. Наукова та методична ерудиція вчителя.
9. Загальна оцінка уроку. Рекомендації, спрямовані на удосконалення позитивних якостей уроку і подолання його негативних сторін.

2. Розробити конспект уроку для учнів з інтелектуальними порушеннями (клас і навчальний предмет на вибір здобувача вищої освіти), використовуючи відповідний підручник.

Тема 15. Контроль та оцінка знань, умінь та навичок учнів з інтелектуальними порушеннями

Завдання для практичного виконання:

1. Опрацювати «Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з порушеннями інтелектуального розвитку» та «Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів 5-10 класів з порушеннями інтелектуального розвитку».
2. Порівняти вимоги до оцінювання учнів з інтелектуальними порушеннями з різних навчальних предметів (підгрупова робота з навчальними програмами).
3. Порівняти традиційне і формувальне оцінювання учнів з інтелектуальними порушеннями.

Тема 16. Домашня навчальна робота учнів

Завдання для практичного виконання:

1. Проаналізувати у підручниках спеціальної школи завдання для самостійної роботи учнів і визначити їх тип.
2. Порівняти пам'ятки з виконання різних видів домашніх завдань.
3. Детально прописати домашнє завдання у своєму конспекті, розробити пам'ятку до його виконання учнями на самопідготовці.

Тема 17. Сутність процесу виховання

Завдання для практичного виконання:

Прочитати психолого-педагогічну характеристику учня і виявити особливості психофізичного розвитку, що можуть ускладнювати процес його виховання (завдання для підгруп).

Тема 18. Методи виховання учнів з інтелектуальними порушеннями

Завдання для практичного виконання:

1. Навести приклади реалізації зв'язку виховання з життям.
2. Проаналізувати плани виховної роботи різних класів і показати, як реалізується принцип індивідуального підходу.
3. Довести, що вибір методів виховання залежить не тільки від особливостей розвитку учнів, а й від умов їхнього виховання в сім'ї.
4. Розв'язання педагогічних задач.

Задача №1. Учні 2-го класу закінчили малювати сніговика, і вчитель запропонувала Олі вибрати найкращі малюнки. Оля підбрала 2 малюнки. Проходячи повз Олексія почула його шепіт: «Візьми мій». Дівчинці його робота не подобається – неохайна, проте Оля замовкла. Олексіїв малюнок не показала. «А цього сніговика ти чому не показала? Чий він? А...», – говорить вчитель, це робота Олексія». Спокійно ставить малюнок на мольберт, пропонує дівчинці сісти і, ніяк не коментуючи випадок, закінчує урок.

– *Як ви вважаєте, чому педагог не загострила увагу всіх дітей на малюнку Олексія?*

Задача №2. Під час обіду хлопчик 7 років починає сьорбати суп із тарілки. Вихователь робить зауваження: «Ти що – собака? Перестань зараз же!». Відразу ж деякі діти починають теж сьорбати суп.

- *Поясніть, чим викликані дії дітей?*
- *Як вчинити у подібній ситуації?*

Тема 19. Виховання дітей та підлітків з інтелектуальними порушеннями в сім'ї

Завдання для практичного виконання:

1. Визначити, яка інформація необхідна корекційному педагогу для правильної організації роботи з сім'ями учнів.

2. Розробити поради для батьків: а) з питань попередження захворювань ЦНС у дітей; б) створення умов для розвитку дитини з інтелектуальними порушеннями в сім'ї.

3. Спланувати роботу шкільного батьківського комітету.

4. Розробити план проведення батьківських зборів (тема і клас за вибором).

5. Розв'язати педагогічні ситуації.

Ситуація 1. За Олександром прийшов батько. Підбігши до нього, хлопчик з радістю закричав: «Татко, я сьогодні такого гарного малюнка намалював!». І почув: «Що ти кричиш? Одягайся швидше».

– *Як вчинити вихователю, який спостерігав цю сцену?*

Ситуація 2. За Мирославом прийшла бабуся. Побачивши, що в онука мокрі чобітки, звернулася до вихователя: «Ви що не могли висушити чобітки?!». «Ми їх сушили, проте вони не встигли висохнути. Мирослав дуже багато набрав снігу у чобітки», – виправдовувалася вихователька. «Дивитись треба за дітьми, а не розмовляти із сусідкою!», – закричала бабуся і негативні епітети посипались на вихователя. Щоб уникнути конфлікту вихователька вийшла з класу.

– *А як вчинили б ви?*

– *Як можна було попередити конфлікт?*

Ситуація 3. В сім'ях часто неправильно ставляться до виховання дітей з інтелектуальними порушеннями. Одні батьки їх оберігають від турбот, виконують всі їхні бажання. Інші постійно сварять, карають за найменші провини, протиставляють їм дітей з типовим розвитком.

– *Яким повинно бути ставлення до дитини з інтелектуальними порушеннями?*

– *Що повинен зробити вчитель-олігофренопедагог, щоб сформувати у батьків правильне ставлення до дитини?*

Ситуація 4. Батьки не погоджуються з рішенням і рекомендаціями інклюзивно-ресурсного центру та не віддають дитину у спеціальну школу. Хоча програму закладу загальної середньої освіти дитина не засвоює, і діагноз «легкі порушення інтелектуального розвитку» підтверджується багатьма показниками.

– *Що потрібно зробити педагогам спеціальної школи, щоб переконати батьків у правильності рішення інклюзивно-ресурсного центру?*

Тема 20. Особистість і колектив

Завдання для практичного виконання:

1. Довести прикладами корекційний вплив колективу на особистість школяра з інтелектуальними порушеннями.
2. Виявити причини, які зумовлюють труднощі створення колективу школярів з інтелектуальними порушеннями.
3. Охарактеризувати види позакласної роботи, спрямовані на формування дитячого колективу.
4. Скласти перелік доручень для учнів певного класу (клас за вибором).
5. Проаналізувати психолого-педагогічну характеристику на клас:
 - а) визначити стадію розвитку колективу;
 - б) визначити мету розвитку цього колективу (ближні та перспективні цілі);
 - в) скласти програму формування цього колективу з вказівкою видів позакласної роботи.

Тема 21. Національно-патріотичне виховання учнів

Завдання для практичного виконання:

1. Розробити виховний захід для дітей з інтелектуальними порушеннями з метою національно-патріотичного виховання.
2. Написати виступ на батьківські збори з проблеми національно-патріотичного виховання дітей з інтелектуальними порушеннями.

Тема 22. Моральне та правове виховання учнів

Завдання для практичного виконання:

1. Назвати і обґрунтувати умови, при яких в процесі морального виховання буде здійснюватись моральний розвиток учнів спеціальної школи.
2. Проаналізувати власні спостереження із педагогічної практики і назвати найбільш актуальні проблеми морального і правового виховання учнів спеціальної школи.
3. Розв'язати педагогічну ситуацію:

7-річний Саша грубий з товаришами, егоїстичний. Він завжди першим біжить вмиватися, розштовхує інших, в їдальні капризує: то йому потрібна блискуча ложка, то особлива тарілка. Траплялося, що Саша за-

бруднить свою серветку і тихенько підкладе її іншій дитині, а собі візьме чисту.

- *Що могло бути причиною негативних звичок у хлопчика?*
- *Які виховні заходи необхідно застосувати до Саші?*
- *Складіть конкретний план дій стосовно подальшого виховання учня.*

4. Запропонувати позакласні заходи з морального і правового виховання для учнів початкових класів.

5. Запропонувати позакласні заходи з морального і правового виховання для учнів середніх класів.

6. Скласти тезовий конспект етичної бесіди (тема і клас за вибором).

7. Розробити теми консультацій для батьків з питань правового виховання учнів.

Тема 23. Трудове виховання і профорієнтаційна робота у спеціальній школі

Завдання для практичного виконання:

1. Підготувати презентацію про професії осіб з інтелектуальними порушеннями.

2. Проаналізувати програми з трудового навчання учнів з інтелектуальними порушеннями, визначити їх корекційну спрямованість.

3. Визначити критерії моральної готовності до праці.

4. Розробити приблизну тематику доповідей з питань трудового виховання на батьківських зборах в спеціальній школі (клас за вибором).

5. Розробити план проведення екскурсії або бесіди по ознайомленню дітей з працею дорослих (тема за вибором).

6. Скласти план профорієнтаційної роботи (клас за вибором).

Тема 24. Формування здорового способу життя в учнів з інтелектуальними порушеннями

Завдання для практичного виконання:

1. Запропонувати форми і методи роботи з дітьми, які доцільно використовувати педагогам з метою формування здорового способу життя і профілактики шкідливих звичок.

2. Порівняти шляхи профілактики шкідливих звичок дітей, які використовують у спеціальній школі і закладі загальної середньої освіти.

Тема 25. Естетичне виховання учнів

Завдання для практичного виконання:

1. Навести приклади заходів і їх тематику з естетичного виховання учнів.

Тема 26. Екологічне виховання учнів

Завдання для практичного виконання:

1. Розробити конспект бесіди для учнів початкових класів з метою екологічного виховання.
2. Написати конспект екологічної вікторини для учнів старших класів.

Тема 27. Моральна підготовка учнів з інтелектуальними порушеннями до сімейного життя

Завдання для практичного виконання:

1. Порівняти поняття «статеве виховання» і «статева освіта»
2. Визначити соціальні проблеми, які заважають особам з інтелектуальними порушеннями створювати власну сім'ю.
3. Розробити заходи з статевого виховання та підготовки учнів початкових класів до самостійного життя.
4. Розробити заходи з статевого виховання та підготовки учнів середніх класів до самостійного життя.

Тема 28. Педагогічний персонал спеціальної школи

Завдання для практичного виконання:

1. Визначити роль корекційного педагога у навчанні та вихованні дітей з інтелектуальними порушеннями.
2. Визначити, як розподіляються функції між вихователем та класним керівником в спеціальній школі при організації позакласної роботи.
3. Проаналізувати календарні плани роботи вчителів.
4. Скласти план виховної роботи класу на чверть (клас за вибором).

Тема 29. Управління і керівництво спеціальною школою

Завдання для практичного виконання:

1. Проаналізувати конспекти уроків.
2. Сформулювати порядок денний педагогічної ради.

3. Зробити аналіз шкільної документації (перспективний та календарний плани роботи школи, вчителів).

Тема 30. Методична робота в спеціальній школі

Завдання для практичного виконання:

1. Скласти план роботи методоб'єднання (за вибором – для вчителів початкових класів, вчителів, вчителів трудового навчання тощо).
2. Визначити приблизні теми засідань методоб'єднання (за вибором – для вчителів початкових класів, вчителів, вчителів трудового навчання тощо).

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Огляд концепції Нової української школи.
2. Особливості організації освітнього середовища в Новій українській школі.
3. Сутність компетентнісного підходу в навчанні дітей з інтелектуальними порушеннями.
4. Характеристика життєвих компетентностей школярів з інтелектуальними порушеннями.
5. Предмет, завдання та методи корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки).
6. Понятійно-категоріальний апарат корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки).
7. Місце корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки) в системі наук.
8. Психолого-педагогічна характеристика осіб з інтелектуальними порушеннями.
9. Диференційований підхід до створення спеціальних закладів для осіб з інтелектуальними порушеннями в Україні.
10. Організація та зміст роботи інклюзивно-ресурсних центрів.
11. Проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку особи.
12. Зміст діяльності психолого-педагогічного консилиуму.
13. Роль дошкільного виховання у корекції порушень психофізичного розвитку та формуванні особистості дитини.
14. Організація роботи спеціальних закладів дошкільної освіти.

15. Особливості роботи педагогічного персоналу спеціального закладу дошкільної освіти.
16. Характеристика діяльності спеціальних шкіл.
17. Особливості діяльності навчально-реабілітаційних центрів.
18. Навчання дітей з інтелектуальними порушеннями в спеціальних та інклюзивних класах.
19. Мета, завдання і зміст корекційно-розвиткової роботи з дітьми, які мають помірний і важкий ступінь інтелектуального порушення.
20. Принципи корекційно-розвиткової роботи з дітьми, які мають помірний і важкий ступінь інтелектуального порушення.
21. Характеристика структури порушення інтелектуального розвитку.
22. Сутність корекційно-розвиткової роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями.
23. Взаємозв'язок навчання, виховання, розвитку і корекції.
24. Спеціальні засоби корекції у навчально-виховному процесі та режимі дня.
25. Сутність загальної та спеціальної дидактики.
26. Особливості навчального процесу в спеціальній школі.
27. Характеристика структури навчальної діяльності учнів з інтелектуальними порушеннями.
28. Умови забезпечення якості освіти дітей з інтелектуальними порушеннями.
29. Навчальні плани для дітей з інтелектуальними порушеннями.
30. Характеристика освітніх програм для дітей з інтелектуальними порушеннями.
31. Вимоги до шкільних підручників.
32. Загальна характеристика дидактичних принципів.
33. Характеристика принципів спеціальної дидактики.
34. Індивідуальний та диференційований підхід як провідний принцип навчання учнів з інтелектуальними порушеннями.
35. Сутність та класифікація методів сучасної дидактики.
36. Особливості реалізації методів навчання учнів з інтелектуальними порушеннями.
37. Характеристика методів навчання учнів з інтелектуальними порушеннями.
38. Сучасні технології навчання дітей з інтелектуальними порушеннями.

39. Сутність інформаційних технологій.
40. Інформаційні технології в навчанні дітей з інтелектуальними порушеннями.
41. Особливості дистанційного навчання дітей з інтелектуальними порушеннями.
42. Урок як форма організації навчання в НУШ.
43. Корекційно спрямована структура уроку.
44. Типи уроків у спеціальних закладах освіти.
45. Підготовка вчителя до уроку.
46. Функції оцінювання та контролю навчальних досягнень учнів.
47. Види та об'єкти оцінювання навчальних досягнень учнів.
48. Рівні оцінювання навчальних досягнень учнів з інтелектуальними порушеннями.
49. Особливості формувального і завершального (підсумкового) оцінювання в НУШ.
50. Вимоги до організації самопідготовки в спеціальній школі.
51. Взаємозв'язок у роботі вчителя і вихователя.
52. Структура самопідготовки та форми її організації.
53. Мета і завдання виховання учнів.
54. Принципи виховання учнів з інтелектуальними порушеннями.
55. Сутність методів виховання.
56. Особливості реалізації методів виховання учнів з інтелектуальними порушеннями.
57. Умови сімейного виховання дітей та підлітків.
58. Особливості виховання дитини з інтелектуальними порушеннями у сім'ї.
59. Зміст і форми співпраці закладів спеціальної освіти з батьками вихованців.
60. Роль колективу у вихованні учнів з інтелектуальними порушеннями.
61. Стадії розвитку колективу учнів.
62. Методи виховання колективу в спеціальній школі.
63. Сутність національно-патріотичного виховання.
64. Форми та методи національно-патріотичного виховання учнів з інтелектуальними порушеннями.
65. Сутність морального виховання.

66. Форми та методи морального виховання учнів з інтелектуальними порушеннями.
67. Завдання правового виховання учнів з інтелектуальними порушеннями.
68. Форми та методи правового виховання.
69. Роль трудової діяльності в особистісному розвитку та соціалізації учнів з інтелектуальними порушеннями.
70. Організація трудового виховання та профорієнтаційної роботи у спеціальній школі.
71. Формування у дітей спрямованості на здоровий спосіб життя.
72. Профілактика шкідливих звичок у дітей з інтелектуальними порушеннями.
73. Зміст та завдання фізичного виховання учнів з інтелектуальними порушеннями.
74. Завдання естетичного виховання в спеціальній школі.
75. Форми естетичного виховання.
76. Сутність екологічного виховання.
77. Форми екологічного виховання в спеціальній школі.
78. Значення статевого виховання у соціалізації учнів з інтелектуальними порушеннями.
79. Зміст та методи статевого виховання і підготовки учнів з інтелектуальними порушеннями до самостійного життя.
80. Специфіка педагогічної діяльності спеціального педагога, її структура.
81. Особливості роботи вчителя, асистента вчителя, класного керівника, вихователя, логопеда, психолога спеціальної школи.
82. Сутність управління спеціальною школою.
83. Внутрішкільний контроль і звітність.
84. Планування навчально-виховної роботи в школі.
85. Аналіз уроків, позакласних заходів як засіб удосконалення навчально-виховного процесу.
86. Сутність та завдання методичної роботи в спеціальній школі.
87. Форми організації методичної роботи.
88. Організація та зміст роботи методичних об'єднань.
89. Корекційний аспект методичної роботи.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Миронова С., Чопік О. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник. 2-е вид., перероб. та доп. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. 332 с.
2. Синьов В.М., Бондар В.І. Освітня інтеграція учнів з інтелектуальними порушеннями: навчально-методичний посібник. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. 398 с.
3. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник. Київ: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2007. Ч. I. 238 с.
4. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник. Київ: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. Ч. II. 224 с.
5. Синьов В.М., Матвєєва М.П., Хохліна О.П. Психологія розумово відсталої дитини: підручник. Київ: Знання, 2008. 359 с.

Допоміжна література

1. Бондар В.І. Підготовка учнів допоміжної школи до самостійної трудової діяльності. Київ: Радянська школа, 1987. 128 с.
2. Вержиковська О.М., Бонецька О.М., Козак А.В. Теорія і спеціальна методика виховання дітей з особливостями інтелектуального розвитку: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: ТОВ Друкарня Рута, 2013. 372 с.
3. Висоцька А.М. Основні завдання, форми і методи громадянського виховання учнів спеціальних шкіл-інтернатів. *Дефектологія*. 2005. № 3. С. 29–34.
4. Гаврилов О.В. Особливі діти в закладі і соціальному середовищі: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: Аксиома, 2009. 308 с.
5. Демчук Л.В. Особливості музично-естетичного виховання учнів молодших класів. Олександрія: Діа-плюс, 2009. 98 с.
6. Державний стандарт початкової базової і повної освіти. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/
7. Державний стандарт початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/607-2013-%D0%BF#Text>
8. Дистанційне навчання: виклики, результати та перспективи. Порадник. З досвіду роботи освітян міста Києва: навч.-метод. посіб. / упоряд.: Воротникова І.П., Чайковська Н.В. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 456 с.
9. Діти з особливими потребами у початковій школі: поради батькам: Книга 3 / Л.С. Вавіна, А.М. Висоцька, В.В. Жук та ін.; за ред.. В.І. Бондаря, В.В. Засенка. Київ: Наук. світ, 2006. 212 с.
10. Дмитрієва І.В. Корекційна спрямованість естетичного виховання в старших класах допоміжної школи: монографія. Слов'янськ, 2008. 373 с.
11. Єременко І.Г. Наукові основи корекційно-виховної роботи в допоміжній школі: методичний лист. Київ: Рад. школа, 1970. 51 с.

12. Жерносе́к І.П. Науково-методична робота в загальноосвітній школі: навч.-метод. посібник. Київ: ІЗМН, 1999. 160 с.
13. Золотоверх В.В. Нариси з історії спеціальної дошкільної педагогіки: монографія. Київ: Наук. світ, 2004. 196 с.
14. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання. Київ: Вища школа, 1997. 304 с.
15. Кваліфікаційні характеристики вчителя, вихователя школи-інтернату, вчителя-дефектолога / авт. кол. Болтівець С.І., Луговий В.І., Міненко А.С., Нікітенко О.О. Київ, 1994. 28 с.
16. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з порушеннями інтелектуального розвитку: навчально-методичний посібник / авт.: Чеботарьова О.В., Трикоз С.В., Блеч Г.О., Гладченко І.В., Бобренко І.В., Королько Н.І., Дмитрієва І.В., Остапенко Л.І., Тарновська Л.І., Гломозда І.В., Чухліб О.А., Стрілець Л.В. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. 88 с.
17. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів 5-10 класів з порушеннями інтелектуального розвитку: навчально-методичний посібник / авт.: О.В. Чеботарьова, Г.О. Блеч, І.В. Гладченко, С.В. Трикоз, І.В. Бобренко, Н.А. Ярмола та ін.; за ред.: О.В. Чеботарьової. Київ: ІСП НАПН України, 2019. 120 с.
18. Левицький В.Е. Статеве виховання учнів молодших класів (гендерний підхід): навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: ПП Мошинський В.С., 2007. 108 с.
19. Матвєєва М.П., Миронова С.П. Корекційна робота в системі освіти дітей з вадами розумового розвитку: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет, 2005. 164 с.
20. Миронова С.П. Використання комп'ютера у корекційному навчанні дітей з вадами інтелекту. *Дефектологія*. 2003. № 3. С. 41–44.
21. Миронова С.П., Гаврилов О.В., Матвєєва М.П. Основи корекційної педагогіки: навчально-методичний посібник / за заг. ред. С.П. Миронової. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. 260 с.
22. Миронова С.П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту: монографія. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2007. 304 с.
23. Нова українська школа: поради для вчителя / за заг. ред. Н.М. Бібік. Київ: Літера ЛТД, 2018. 160 с.
24. Нова українська школа: путівник для вчителя 5-6 класів: навчально-методичний посібник / за ред. А.Л. Черній; відп за вип. В.М. Салтишева. Рівне: РОІППО, 2022. 168 с.
25. Освітні технології: навч. метод. посіб. / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; за заг. ред. О.М. Пехоти. Київ: А.С.К., 2001. 255 с.
26. Основи спеціальної дидактики / за ред. І.Г. Єременка. Київ: Рад. школа, 1986. 200 с.
27. Особливості реалізації компетентнісного підходу в освіті дітей з інтелектуальними порушеннями / навчально-методичний посібник /авт.: О. Чеботарьова, Г. Блеч, І. Бобренко, І. Гладченко, О. Мякушко, С. Трикоз, І. Сухіна, Н. Ярмола; за наук. ред.: О. Чеботарьової, І. Сухіної. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2019. 233 с.

28. Психолого-педагогічний супровід навчання дітей з інтелектуальними порушеннями: навчально-методичний посібник / авт.: О.В. Чеботарьова, Г.О. Блеч, І.В. Гладченко, С.В. Трикоз, І.В. Сухіна, Н.А. Ярмола; за наук. ред. О.В. Чеботарьової. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2018. 123 с.
29. Положення про спеціальні класи для навчання дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітніх навчальних закладах. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1412-10>
30. Положення про спеціальну школу. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/382380_682575
31. Положення про навчально-реабілітаційний центр. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/382380_682575
32. Положення про інклюзивно-ресурсний центр. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF#Text>
33. Порядок організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text>
34. Програма розвитку дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvne-navchannya/rozvitku-dlya-ditey-doshkilnogo-viku-z-rozumovoyu-vidstalistyu-2.doc>
35. Синьов В.М. Розумова відсталість як педагогічна проблема: навчальний посібник. Київ: ДІА, 2007. 120 с.
36. Спеціальна педагогіка: Понятійно-термінологічний словник / за ред. академіка В.І. Бондаря. Луганськ: Альма-матер, 2003. 436 с.
37. Спеціальна психологія. Тексти. Навчальний посібник / за ред. М.П. Матвєєвої, С.П. Миронової. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет, інформаційно-видавничий відділ, 1999. Ч. I. 158 с.
38. Спеціальна психологія. Тексти. Навчальний посібник / за ред. М.П. Матвєєвої, С.П. Миронової. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет, інформаційно-видавничий відділ, 2001. Ч. II. 140 с.
39. Сучасні засоби ІКТ підтримки інклюзивного навчання: навчальний посібник / [А.В. Гета, В.М. Заїка, В.В. Коваленко та ін.]; за заг. ред. Ю.Г. Носенко. Полтава: ПУЕТ, 2018. 261 с.
40. Стадненко Н.М., Матвєєва М.П., Обухівська А.Г. Нариси з олігофренопсихології. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-подільський державний педагогічний університет, інформаційно-видавничий відділ, 2002. 200 с.
41. Фіцула М.М. Педагогіка: навч. посібник для студ. вищих пед. закладів освіти. Київ: Академія. 2000. 542 с.
42. Хохліна О.П. Психолого-педагогічні основи корекційної спрямованості трудового навчання учнів з вадами розумового розвитку. Київ: Пед. думка, 2000. 286 с.
43. Чеботарьова О.В., Гладченко І.В. Учні початкових класів із порушеннями інтелектуального розвитку: навчання та розвиток: навчально-методичний посібник. Харків: Ранок, 2020. 128 с.

2.8. КОМПЛЕКСНА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ОЦІНКА РОЗВИТКУ ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Робоча програма та силабус

(<https://kaf-korped.kpnu.edu.ua/sylabusy-bakalavriv/>)

навчальної дисципліни «Комплексна психолого-педагогічна оцінка розвитку дитини з особливими освітніми потребами» укладені відповідно до освітньо-професійних програм (Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка. Логопедія), Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка), Корекційна психопедагогіка та інклюзивне навчання) підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта зі спеціалізації 016.02 Корекційна психопедагогіка.

«Комплексна психолого-педагогічна оцінка розвитку дитини з особливими освітніми потребами» є обов'язковим освітнім компонентом професійної підготовки.

Метою вивчення навчальної дисципліни є засвоєння здобувачами вищої освіти теоретичних знань про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини з особливими освітніми потребами, підготовка здобувачів вищої освіти до організації і проведення комплексної оцінки розвитку дитини з особливими освітніми потребами.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Комплексна психолого-педагогічна оцінка розвитку дитини з особливими освітніми потребами» є:

- засвоєння знань про теоретичні, емпіричні методи психолого-педагогічного дослідження;
- формування готовності до діагностико-консультативної діяльності;
- формування у здобувачів вищої освіти здатності організовувати і здійснювати психолого-педагогічне вивчення дітей з особливостями психофізичного розвитку, діагностико-консультативну діяльність.

За результатами вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти мають:

знати:

- мету та завдання комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини з особливими освітніми потребами;

- алгоритм здійснення комплексної психолого-педагогічної оцінки в інклюзивно-ресурсному центрі;
- діагностичні методики оцінки рівня розвитку дітей з ООП;
- перелік документів для проведення комплексної оцінки;
- особливості формування висновку комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини.

вмісту:

- підбирати діагностичні методики оцінки рівня розвитку дітей з ООП;
- проводити комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини;
- формувати висновок про комплексну оцінку розвитку дитини.

Технічне й програмне забезпечення, обладнання

Вивчення курсу не потребує спеціального матеріально-технічного та/або інформаційного забезпечення; можливе використання проектора й ноутбука / персонального комп'ютера для створення презентацій у форматі MS PowerPoint. Передбачається застосування об'єктно-модульного динамічного середовища навчання MOODLE.

Політика курсу (правила та вимоги)

Вивчення навчальної дисципліни «Комплексна психолого-педагогічна оцінка розвитку дитини з особливими освітніми потребами» передбачає обов'язкове відвідування лекційних та практичних занять; активність та ініціативність під час занять; виконання завдань для самостійної роботи. Пунктуальність, організованість, цілеспрямованість, толерантність, наполегливість та комунікабельність здобувачів вищої освіти схвалюються.

Неприпустимою є академічна недобросовісність здобувачів вищої освіти, пропуски навчальних занять з неповажних причин; користування телефонами та іншими гаджетами під час занять.

Якщо здобувач вищої освіти через поважні причини був відсутній під час проведення контрольного заходу, написання МКР, йому надається можливість виконати його в додатково призначений викладачем час.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Структура та завдання комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини

Тема 1. Організація та зміст діяльності інклюзивно-ресурсних центрів. Положення про діяльність інклюзивно-ресурсного центру. Функції та завдання інклюзивно-ресурсного центру. Рекомендації щодо оснащення приміщення інклюзивно-ресурсного центру.

Тема 2. Завдання та особливості проведення комплексної оцінки стану розвитку дитини фахівцями ІРЦ. Поняття, мета та завдання комплексної оцінки стану розвитку дитини. Напрями проведення комплексної оцінки фахівцями інклюзивно-ресурсного центру. Перелік документів для проведення комплексної оцінки. Особливості проведення комплексної оцінки в інклюзивно-ресурсному центрі. Етапи комплексної оцінки розвитку. Повторна комплексна оцінка розвитку.

Тема 3. Алгоритм здійснення комплексної психолого-педагогічної оцінки в інклюзивно-ресурсному центрі. Первинний прийом заявника. Оцінка фізичного розвитку особи. Оцінка мовленнєвого розвитку особи. Оцінка когнітивного розвитку особи. Оцінка емоційно-вольової сфери. Формування висновку про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини.

Тема 4. Висновок про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини. Форма висновку. Рекомендації щодо заповнення висновку. Алгоритм використання висновку ІРЦ в школі.

Тема 5. Підходи до оцінки рівня розвитку навичок дитини раннього віку. Алгоритм визначення категорій (типологій) освітніх труднощів у дітей з особливими освітніми потребами раннього та дошкільного віку та порядок забезпечення їх підтримки в закладі дошкільної освіти. Фактори ризику порушення нервово-психічного розвитку дитини. Оцінка розвитку дитини раннього віку (від народження до двох років). Діагностичний мінімум для визначення рівня підтримки у дітей раннього віку (2-3 років). Маркери для визначення освітніх труднощів (рівнів) у дітей раннього віку (2-3 років).

Тема 6. Підходи до оцінки рівня розвитку навичок дитини дошкільного віку. Картки досягнень дошкільників. Опитувальник для визначення I рівня підтримки здобувача дошкільної освіти. Діагностичний

мінімум для визначення рівня підтримки у дітей дошкільного віку (3-6 років). Маркери для визначення освітніх труднощів (рівнів) у дітей дошкільного віку (3-6 років).

Тема 7. Підходи до оцінки рівня розвитку освітніх труднощів. Категорії освітніх труднощів. Інтелектуальні освітні труднощі. Функціональні труднощі. Навчальні труднощі. Фізичні труднощі. Соціоадаптаційні труднощі.

Тема 8. Сучасні діагностичні методики оцінки рівня розвитку дітей з ООП. Методики для визначення рівня інтелектуального розвитку дитини (WISC-IV, Leiter-3). Методики, спрямовані на вивчення особливостей розвитку та пізнавальної активності дітей із РАС. Індивідуалізоване психоосвітнє оцінювання дітей із РАС за методикою TEACCH (PEP-3). Скринінгова шкала РАС (CASD). Опитувальник для виявлення наявності в дитини розладу дефіциту уваги з гіперактивністю (Conners-3).

Формою підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Комплексна психолого-педагогічна оцінка розвитку дитини з особливими освітніми потребами» є **екзамен**.

САМОСТІЙНА РОБОТА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «КОМПЛЕКСНА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ОЦІНКА РОЗВИТКУ ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ»

Метою самостійної роботи здобувачів вищої освіти з дисципліни «Комплексна психолого-педагогічна оцінка розвитку дитини з особливими освітніми потребами» є поглиблення знань про сутність та особливості проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини з особливими освітніми потребами, розвиток пізнавальних інтересів, бажання займатися самоосвітою, професійним саморозвитком.

Контроль за самостійною роботою здійснює викладач. Оцінка за самостійну роботу є складовою загальної оцінки, що виставляється здобувачеві за поточний контроль. Максимальна оцінка за самостійну роботу – 20 балів.

Здобувачі вищої освіти для виконання завдань самостійної роботи можуть заводити окремий зошит.

Перелік завдань для самостійної роботи

Тема 1. Організація та зміст діяльності інклюзивно-ресурсних центрів

Завдання для практичного виконання:

1. Скласти словник термінів та понять до заняття.

Словникова робота: ІРЦ, особливі освітні потреби, команда психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП.

2. Ознайомтесь з [Положенням про інклюзивно-ресурсний центр](#), затвердженим постановою КМУ № 545 від 12.07.2017.

3. Ознайомтесь з Постановою КМУ «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами» № 765 від 21.07.2021.

4. Ознайомтесь з Наказом МОН від 03.05.2018 р. № 447 «Про затвердження примірного переліку обладнання для оснащення кабінетів інклюзивно-ресурсних центрів».

5. Ознайомитись з Листом Міністерства освіти і науки України № 1/3710 від 28.03.2022 р. «Про роботу інклюзивно-ресурсних центрів та організацію освітнього процесу для осіб з особливими освітніми потребами у період воєнного стану» <https://drive.google.com/file/d/1uFnp-GN-MsfBJ-LvTY6VIVnEIoSa-Fix/view>

6. Написати есе: «Рекомендації щодо створення ресурсних кімнат у закладах загальної середньої освіти».

Рекомендована література:

О.: 1; 4; 5.

Д.: 1; 6; 10; 11; 15.

Тема 2. Завдання та особливості проведення комплексної оцінки стану розвитку дитини фахівцями ІРЦ

Тематика доповідей і рефератів:

1. Завдання і методи діагностичної і корекційно-освітньої роботи з батьками.
2. Індивідуальна програма розвитку – основний освітній документ для дітей з особливими освітніми потребами.

3. Комплексна оцінка мовленнєвого розвитку дитини з тяжкими порушеннями мовлення в діяльності інклюзивно-ресурсного центру.

Завдання для практичного виконання:

1. Скласти словник термінів та понять до заняття.

Словникова робота: комплексна оцінка розвитку, індивідуальна програма розвитку, фізичний розвиток, мовленнєвий розвиток, когнітивна сфера, емоційно-вольова сфера.

2. Скласти схему «Планування комплексної оцінки стану розвитку дитини фахівцями ІРЦ».

3. Написати поради, як налаштувати дитину на проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки.

4. Написати поради для батьків, які планують відвідати ІРЦ.

5. Скласти питання для опитування батьків дітей з особливими освітніми потребами, що звернулись до ІРЦ.

6. Скласти рекомендації щодо встановлення емоційного контакту з дитиною з ООП.

Рекомендована література:

О.: 1; 4; 5.

Д.: 10; 11; 15.

Тема 3. Алгоритм здійснення комплексної психолого-педагогічної оцінки в інклюзивно-ресурсному центрі

Тематика доповідей і рефератів:

1. Діагностика інтересів, здібностей та фізичного розвитку дітей з ООП на етапі вступу до творчих об'єднань позашкільної освіти.
2. Алгоритм здійснення комплексної психолого-педагогічної оцінки в інклюзивно-ресурсному центрі в період дії воєнного стану.

Завдання для практичного виконання:

1. Написати есе: «Підготовка батьків до оцінки розвитку дітей в ІРЦ».

2. Заповнити таблицю «Оцінка функціонування психічної сфери».

Оцінка функціонування психічної сфери

Предмет оцінки	Завдання / методика	Вік дитини
Сприймання		
Увага		
Пам'ять		
Мислення		
Комунікативно-мовленнєва діяльність		
Навчальна діяльність (навчальна мотивація, навчальні дії, навчальні завдання, контроль та самоконтроль навчальної діяльності)		
Емоційно-вольова сфера (емоції, самоконтроль)		
Ігрова діяльність		

Рекомендована література:

О.: 1; 4; 5.

Д.: 10; 11; 15.

Тема 4. Висновок про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини

Завдання для практичного виконання:

1. Ознайомитись із прикладами написання висновку про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини.

2. За результатами проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки написати рекомендації для асистента вчителя (вихователя), вчителів (вихователів/ викладачів), практичного психолога, соціального педагога, фахівців, які надають психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу).

3. За результатами проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки написати рекомендації для батьків або законних представників.

4. Написати есе: «Роль сім'ї у розвитку дитини».

5. Написати есе: «Роль професійної співпраці у складанні висновку про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини».

Рекомендована література:

О.: 1; 4; 5.

Д.: 10; 15.

Тема 5. Підходи до оцінки рівня розвитку навичок дитини раннього віку

Тематика доповідей і рефератів:

1. Соціально-емоційний розвиток дитини раннього віку.
2. Сенсорний розвиток у ранньому віці.
3. Мовленнєвий розвиток дитини раннього віку.
4. Когнітивний (пізнавальний) розвиток дитини раннього віку.
5. Рухова сфера дитини раннього віку.
6. Особливості розвитку дітей раннього віку (соціальна ситуація розвитку, провідний вид діяльності, кризовий період, новоутворення віку).

Завдання для практичного виконання:

1. Скласти рекомендації щодо проведення психолого-педагогічного вивчення дітей раннього віку.
2. Підібрати вправи / завдання для оцінки сенсорного розвитку у ранньому віці.
3. Підібрати вправи / завдання для оцінки мовленнєвого розвитку дитини раннього віку.
4. Підібрати вправи / завдання для оцінки соціально-емоційного розвитку дитини раннього віку.
5. Підібрати вправи / завдання для оцінки когнітивного (пізнавального) розвитку дитини раннього віку.
6. Підібрати вправи / завдання для оцінки рухової сфери / фізичного розвитку дитини раннього віку.

Рекомендована література:

- О.: 3; 4.
Д.: 3; 14; 20.

Тема 6. Підходи до оцінки рівня розвитку навичок дитини дошкільного віку

Тематика доповідей і рефератів:

1. Соціально-емоційний розвиток дитини дошкільного віку.
2. Сенсорний розвиток у дошкільному віці.
3. Мовленнєвий розвиток дитини дошкільного віку.

4. Когнітивний (пізнавальний) розвиток дитини дошкільного віку.
5. Рухова сфера дитини дошкільного віку.
6. Особливості розвитку дітей дошкільного віку (соціальна ситуація розвитку, провідний вид діяльності, кризовий період, новоутворення віку).

Завдання для практичного виконання:

1. Підібрати вправи / завдання для оцінки ігрової взаємодії у дошкільному віці.
2. Підібрати вправи / завдання для оцінки когнітивного (пізнавального) розвитку дитини дошкільного віку.
3. Підібрати вправи / завдання для визначення рівня підтримки дитини дошкільного віку (інтелектуальні труднощі).
4. Підібрати вправи / завдання для визначення рівня підтримки дитини дошкільного віку (функціональні труднощі).
5. Підібрати вправи / завдання для визначення рівня підтримки дитини дошкільного віку (фізичні труднощі).
6. Підібрати вправи / завдання для визначення рівня підтримки дитини дошкільного віку (навчальні труднощі).
7. Підібрати вправи / завдання для визначення рівня підтримки дитини дошкільного віку (соціоадаптаційні труднощі).

Рекомендована література:

О.: 2; 4.

Д.: 3; 5; 14; 17; 18; 20; 21.

Тема 7. Підходи до оцінки рівня розвитку освітніх труднощів

Тематика доповідей і рефератів:

1. Особливості молодшого шкільного віку (соціальна ситуація розвитку, провідний вид діяльності, кризовий період, новоутворення віку).
2. Особливості розвитку дітей підліткового віку (соціальна ситуація розвитку, провідний вид діяльності, кризовий період, новоутворення віку).

Завдання для практичного виконання:

1. Підібрати вправи / завдання для визначення рівня підтримки дитини шкільного віку (інтелектуальні труднощі).

2. Підібрати вправи / завдання для визначення рівня підтримки дитини шкільного віку (функціональні труднощі).

3. Підібрати вправи / завдання для визначення рівня підтримки дитини шкільного віку (фізичні труднощі).

4. Підібрати вправи / завдання для визначення рівня підтримки дитини шкільного віку (навчальні труднощі).

5. Підібрати вправи / завдання для визначення рівня підтримки дитини шкільного віку (соціоадаптаційні труднощі).

Рекомендована література:

О.: 2; 4.

Д.: 2; 3; 4; 7; 8; 9; 13; 14; 19; 20; 22.

Тема 8. Сучасні діагностичні методики оцінки рівня розвитку дітей з ООП

Завдання для практичного виконання:

1. Заповнити таблицю.

Назва методики	На що направлена	Віковий діапазон	Коротка характеристика
Тест CASD			
WISC-IV			
Leiter-3			
Conners-3			
PEP-3			

2. Написати есе: «Критерії вибору діагностичних методик, якими має користуватися фахівець для здійснення комплексної оцінки розвитку дитини».

3. Підготувати презентацію на тему: «Сучасні міжнародні психодіагностичні методики оцінки рівня розвитку дитини з особливими освітніми потребами».

4. Розробити папку «Методики для оцінки розвитку дитини з особливими освітніми потребами».

Рекомендована література:

О.: 4; 5.

Д.: 3; 6; 12; 16; 23.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Положення про ІРЦ.
2. Охарактеризуйте функції ІРЦ.
3. Охарактеризуйте завдання ІРЦ.
4. Дайте характеристику оснащення приміщення ІРЦ.
5. Поняття та мета комплексної оцінки стану розвитку дитини.
6. Визначте завдання комплексної оцінки стану розвитку дитини.
7. Опишіть напрями проведення комплексної оцінки фахівцями ІРЦ.
8. Опишіть документи для проведення комплексної оцінки.
9. Особливості проведення комплексної оцінки в ІРЦ.
10. Етапи комплексної оцінки розвитку.
11. Сутність повторної комплексної оцінки розвитку.
12. Охарактеризуйте первинний прийом заявника.
13. Оцінка фізичного розвитку особи .
14. Оцінка мовленнєвого розвитку особи.
15. Оцінка когнітивного розвитку особи.
16. Оцінка емоційно-вольової сфери.
17. Опишіть формування висновку.
18. Опишіть рекомендації щодо заповнення висновку.
19. Алгоритм використання висновку ІРЦ в школі.
20. Алгоритм визначення категорій (типологій) освітніх труднощів у дітей з особливими освітніми потребами раннього віку.
21. Алгоритм визначення категорій (типологій) освітніх труднощів у дітей з особливими освітніми потребами дошкільного віку.
22. Фактори ризику порушення нервово-психічного розвитку дитини.
23. Охарактеризуйте оцінку розвитку дитини раннього віку (від народження до двох років).
24. Опишіть діагностичний мінімум для визначення рівня підтримки у дітей раннього віку (2-3 років).
25. Опишіть маркери для визначення освітніх труднощів (рівнів) у дітей раннього віку (2-3 років).
26. Визначте картки досягнень дошкільників.
27. Охарактеризуйте опитувальник для визначення I рівня підтримки здобувача дошкільної освіти.
28. Діагностичний мінімум для визначення рівня підтримки у дітей дошкільного віку (3-6 років).

29. Опишіть маркери для визначення освітніх труднощів (рівнів) у дітей дошкільного віку (3-6 років).
30. Охарактеризуйте категорії освітніх труднощів.
31. Охарактеризуйте інтелектуальні освітні труднощі.
32. Охарактеризуйте функціональні труднощі.
33. Охарактеризуйте навчальні труднощі.
34. Охарактеризуйте фізичні труднощі.
35. Охарактеризуйте соціоадаптаційні труднощі.
36. Дайте характеристику методикам для визначення рівня інтелектуального розвитку дитини (WISC-IV, Leiter-3).
37. Дайте характеристику методикам, спрямованим на вивчення особливостей розвитку та пізнавальної активності дітей із РАС.
38. Дайте характеристику методиці TEACCH (PEP-3).
39. Дайте характеристику скринінговій шкалі РАС (CASD).
40. Дайте характеристику опитувальнику для виявлення наявності в дитини розладу дефіциту уваги з гіперактивністю (Conners-3).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Заєркова Н.В., Трейтяк А.О. Інклюзія від А до Я: poradnik для фахівців інклюзивно-ресурсних центрів. Інклюзивне навчання. Київський університет імені Бориса Грінченка, Київський університет імені Бориса Грінченка. 2021. 59 с.
2. Методичні рекомендації для інклюзивно-ресурсних центрів щодо визначення категорій (типології) освітніх труднощів у осіб з ООП та рівнів підтримки в освітньому процесі / Л. Прохоренко, Н. Ярмола та ін. Київ: Інститут спеціальної педагогіки та психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2021. 198 с. URL: https://ispukr.org.ua/?page_id=8429
3. Методичні рекомендації щодо визначення освітніх труднощів та рівнів підтримки у дітей раннього та дошкільного віку / Л. Прохоренко, В. Шевченко та ін. Київ: Інститут спеціальної педагогіки та психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2022. 115 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/2022/06/23/List.MON-4.1196-22-08.6.2022.pdf>
4. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник / за заг. ред. М.А. Порошенко та ін. Київ: Б.в., 2018. 252 с.
5. Положення про інклюзивно-ресурсний центр [Електронний ресурс]. 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF>

Допоміжна література

1. Буйняк М.Г., Михальська С.А. Особливості психолого-педагогічного супроводу батьків, які виховують дошкільників з ООП, в інклюзивно-ресурсному центрі. *Inclusion and Diversity: науковий журнал / МОН України, Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка; [гол. ред. О.В. Боряк, редкол.: М.А. Бойченко, Ю.А. Бондаренко, Т.М. Дегтяренко та ін.]*. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 1. С. 20–23. DOI: <https://doi.org/10.32782/inclusion/2023.1.4>
2. Векслер Д. Шкала інтелекту Векслера для дітей: керівництво з проведення та підрахунку результатів тесту / Л. Бурлачук, О. Орел, К. Шкурпат, В. Шумакова, Міськова О. Київ: ТОВ «ОС Україна», 2018. 204 с.
3. Діагностичний інструментарій фахівця – консультанта ІРЦ (вчителя – дефектолога): методичні рекомендації / уклад. Полупанова Я.М., Толошина С.М., Корольов М.Г. Дніпро: Б.в., 2023. 58 с.
4. Діти з особливими освітніми потребами у загальноосвітньому просторі: навчально-методичний посібник / авт.: Н. Ярмола, Л. Коваль-Бардаш, Н. Компанець, Н. Квітка, А. Лапін. Київ: ІСПП ім. Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. 208 с.
5. Дидактичні та методичні засади спеціальної освіти дошкільників з порушеннями інтелектуального розвитку: навч.-метод. посіб. / Н.О. Макаруч, А.М. Висоцька, О.В. Чеботарьова, І.В. Гладченко, А.В. Міненко, С.В. Трикоз, Г.О. Блеч, І.В. Бобренко. Київ, 2014. 337 с.
6. Інноваційні технології в діяльності інклюзивно-ресурсного центру: метод. посіб. / авт. кол. за ред. А.Г. Обухівської, Т.Д. Ілляшенко. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 228 с.
7. Компанець Н.М., Луценко І.В. Моделювання індивідуального розвитку дитини з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного ДНЗ: навчально-методичний посібник. Київ, 2018. 66 с.
8. Консультативно-діагностичний супровід дітей з особливими освітніми потребами в діяльності психолого-медико-педагогічних консультацій: посіб. / Жук Т.В., Ілляшенко Т.Д., Луценко І.В. та ін.; за ред. А.Г. Обухівської. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2016. 247 с.
9. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з порушеннями інтелектуального розвитку: навчально-методичний посібник / О.В. Чеботарьова, Г.О. Блеч, І.В. Гладченко, С.В. Трикоз, І.В. Бобренко та ін.; за ред. О.В. Чеботарьової, І.В. Гладченко. Київ: ІСП НАПН України, 2016. 87 с.
10. Литовченко С. Діяльність ІРЦ у системі підтримки дітей з особливими освітніми потребами: актуальні питання. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2019. № 4(93). С. 30–36.
11. Литовченко С. Система автоматизації роботи інклюзивно-ресурсних центрів: контент щодо особливих освітніх потреб. *Вісник післядипломної освіти. Серія «Педагогічні науки»*. 2020. Вип. 13(42). С. 123–140. DOI: [https://doi.org/10.32405/2218-7650-2020-13\(42\)-123-139](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2020-13(42)-123-139)

12. Маєс С.Д. CASD – опитувальник розладів аутистичного спектра: керівництво / переклад з англ. О. Литвиненко. Київ: ТОВ «ОС Україна» (Giunti Psychometrics Ukraine), 2013. 36 с.
13. Методичні рекомендації до психолого-педагогічного обстеження розвитку школярів з інтелектуальними порушеннями в умовах позашкільної освіти / укл. В.Є. Коваленко. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2022. 100 с.
14. Методичні рекомендації «Основи діагностичної діяльності корекційного педагога в роботі з дітьми з комплексними порушеннями розвитку»: навч.- метод. посіб. / О.В. Чеботарьова, І.В. Гладченко, Н.А. Ярмола. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2019. 96 с. URL: <https://ispukr.org.ua/?p=5105>
15. Миронова С.П., Чопік О.В. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник. 2-е вид., перероб. і доп. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. 332 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3005>
16. Островська К.О., Качмарик Х.В., Дробіт Л.Р. Основи діагностики дітей з розладами аутистичного спектра: навчальний посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 124 с.
17. Психолого-педагогічна діагностика розвитку дітей раннього дошкільного віку: навчально-методичний посібник / за наук. ред. Л. О. Федорович; уклад. О.В. Гнітій, І.В. Макаренко, Л.О. Федорович. Кременчук: Християнська Зоря, 2010. 217 с.
18. Психолого-педагогічне вивчення інтелектуального розвитку дитини дошкільного віку: Діагностичні матеріали на допомогу консультантам психолого-медико-педагогічної консультації / [упорядник Л. Дудченко]. Первомайськ, 2016. 40 с. URL: <http://divovo.in.ua/diagnostichni-materiali-na-dopomogu-konsuletantam-psiologo-me.html>
19. Стадненко Н.М., Ілляшенко Т.Д., Обухівська А.Г. Методика діагностики відхилень в інтелектуальному розвитку молодших школярів. 2-е вид. перероб. та доповн. Кам'янець-Подільський: ПП Зволейко Д.Г., 2006. 36 с.
20. Терлецька Л.Г. Вікова психологія і психодіагностика: підручник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2013. 608 с.
21. Трофименко Л.І. Діагностика та корекція загального недорозвитку мовлення у дітей дошкільного віку: навчально-методичний посібник. Київ, 2015. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/8723/>
22. Чопік О.В., Бугера Ю.Ю., Краківська О.А. Діагностика рівня сформованості соціальної компетентності у молодших школярів з інтелектуальними порушеннями. *Інноваційна педагогіка*. Вип. 51. Т. 1. 2022. С. 94-98. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/51/part_1/18.pdf
23. Keith Connors, С. Керівництво Connors-3. Connors третє видання / Адаптація української версії тесту О. Орел, О. Кришовська. Київ: ТОВ «ОС Україна» (Giunti Psychometrics Ukraine), 2017. 220 с.

2.9. МЕТОДИКА КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВОЇ РОБОТИ ПРИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ПОРУШЕННЯХ І ЗАТРИМЦІ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ

Робоча програма та силабус навчальної дисципліни «**Методика корекційно-розвиткової роботи при інтелектуальних порушеннях і затримці психічного розвитку**» укладені відповідно до освітньо-професійної програми «Корекційна психопедагогіка та інклюзивне навчання» підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта зі спеціалізації 016.02 Корекційна психопедагогіка.

«Методика корекційно-розвиткової роботи при інтелектуальних порушеннях і затримці психічного розвитку» є обов'язковим освітнім компонентом професійної підготовки.

Метою вивчення навчальної дисципліни є інтеграція та удосконалення знань і умінь здобувачів вищої освіти щодо здійснення корекційної функції професійної діяльності корекційного педагога з дітьми з інтелектуальними порушеннями та затримкою психічного розвитку; закріплення професійно значущих ціннісних орієнтацій.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Методика корекційно-розвиткової роботи при інтелектуальних порушеннях і затримці психічного розвитку» є:

- налагодження міжпредметних зв'язків у знаннях і вміннях здобувачів вищої освіти;
- осмислення та узагальнення здобувачами вищої освіти теоретичних і прикладних знань про корекційно-розвиткову роботу як провідну складову професійної діяльності корекційного педагога;
- удосконалення вмінь корекційно-розвиткової роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями та затримкою психічного розвитку;
- формування емоційно позитивного ставлення до специфіки професійної діяльності, впевненості у оптимістичній перспективності корекційно-розвиткової роботи та закріплення професійних ціннісних орієнтацій.

За результатами вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти мають:

➤ **знати:** сутність корекційно-розвиткової роботи, її психолого-педагогічні засади; сутність ранньої корекційно-розвиткової допомоги, її завдання та зміст; зміст та особливості організації корекційно-розвиткової роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями та ЗПР у різних типах закладів; шляхи реалізації корекційно-розвиткового компоненту інклюзивного навчання учнів з інтелектуальними порушеннями та затримкою психічного розвитку; корекційні можливості інноваційних освітніх технологій; зміст і форми підготовки батьків до здійснення корекційно-розвиткового впливу на розвиток дитини; форми удосконалення корекційних компетенцій педагога у процесі методичної роботи.

➤ **вміти:** здійснювати корекційно-розвиткову роботу з подолання порушень пізнавальної діяльності у дітей з інтелектуальними порушеннями та затримкою психічного розвитку різного віку у процесі їхнього навчання та виховання у різних типах закладів.

Технічне й програмне забезпечення, обладнання

Вивчення курсу не потребує спеціального матеріально-технічного та/або інформаційного забезпечення; можливе використання проектора й ноутбука / персонального комп'ютера для створення презентацій у форматі MS PowerPoint. Передбачається застосування об'єктно-модульного динамічного середовища навчання MOODLE.

Політика курсу (правила та вимоги)

Вивчення навчальної дисципліни «Методика корекційно-розвиткової роботи при інтелектуальних порушеннях і затримці психічного розвитку» передбачає обов'язкове відвідування лекційних та практичних занять; активність та ініціативність під час занять; виконання завдань для самостійної роботи. Пунктуальність, організованість, цілеспрямованість, толерантність, наполегливість та комунікабельність здобувачів вищої освіти схвалюються.

Неприпустимою є академічна недобросовісність здобувачів вищої освіти, пропуски навчальних занять з неповажних причин; користування телефонами та іншими гаджетами під час занять.

Якщо здобувач вищої освіти через поважні причини був відсутній під час проведення контрольного заходу, написання МКР, йому надається можливість виконати його в додатково призначений викладачем час.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Організаційно-методичні засади корекційно-розвиткової роботи при інтелектуальних порушеннях та затримці психічного розвитку

Тема 1. Теоретичні засади корекційно-розвиткової роботи при порушеннях пізнавальної діяльності. Проблема корекційної спрямованості навчання осіб з інтелектуальними порушеннями в історії олігофренопедагогіки. Дослідження проблеми корекції інтелектуальних порушень у сучасній корекційній психопедагогіці (кінець XX – XXI століття).

Тема 2. Сутність та зміст корекційно-розвиткової роботи при інтелектуальних порушеннях. Визначення корекційно-розвиткової роботи, компоненти, принципи та умови її реалізації. Характеристика об'єкту корекції при порушеннях пізнавальної діяльності.

Тема 3. Зміст і організація корекційно-розвиткової роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями в спеціальних закладах освіти. Організаційні та змістові засади корекційної допомоги дітям немовлячого та раннього віку з інтелектуальним недорозвитком. Організація та зміст корекційно-розвиткової роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями в спеціальних дошкільних закладах. Організація та зміст корекційно-розвиткової роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями в закладах загальної середньої освіти зі спеціальним навчанням. Навчання, виховання і трудова підготовка дітей з помірним ступенем інтелектуального порушення. Залежність змісту та методики корекційної роботи від ступеня та виду інтелектуального порушення, якісних особливостей структури порушення, показників здоров'я, віку дітей.

Тема 4. Прогнозування і методика реалізації корекційних цілей у процесі спеціального навчання дітей з інтелектуальними порушеннями. Поняття корекційної спрямованості навчання при порушеннях пізнавальної діяльності. Корекційна спрямованість принципів навчання учнів з інтелектуальними порушеннями. Корекційна спрямованість дидактичних методів у навчанні дітей з інтелектуальними порушеннями. Методика корекції порушень розвитку у процесі навчання дітей з інтелектуальними порушеннями.

Тема 5. Реалізація корекційно-розвиткового компоненту інклюзивного навчання учнів з інтелектуальними порушеннями та затри-

мкою психічного розвитку. Реалізація корекційних цілей у процесі навчання і виховання дітей в інклюзивному закладі. Проведення корекційно-розвиткових занять спеціалістами. Включення спеціальних засобів корекції у навчально-виховний процес та режим дня. Виконання батьками вимог і рекомендацій фахівців щодо корекційного впливу на дитину. Організація корекційно-розвиткової роботи зі школярами, які мають затримку психічного розвитку.

Тема 6. Види та методика проведення корекційно-розвиткових занять з дітьми з порушеннями пізнавальної діяльності. Особливості та методика проведення корекційно-розвиткових занять з дітьми з інтелектуальними порушеннями. Особливості корекційно-розвиткових занять з дітьми із ЗПР в інклюзивних закладах.

Тема 7. Корекційні можливості педагогічних і психотерапевтичних технологій у навчанні та вихованні дітей з ООП. Значущість різних технологій для корекції розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями та затримкою психічного розвитку. Особливості реалізації педагогічних технологій у роботі з дітьми з інтелектуальними порушеннями та затримкою психічного розвитку. Корекційні можливості прикладних комп'ютерних програм у навчанні та вихованні дітей з інтелектуальними порушеннями та затримкою психічного розвитку. Використання у корекційно-розвитковій роботі нетрадиційних методів лікувальної педагогіки і психотерапевтичних технологій.

Тема 8. Підготовка батьків до здійснення корекційного впливу на розвиток дитини. Співпраця з батьками дітей з інтелектуальними порушеннями та ЗПР в умовах різних типів закладів і служб. Зміст і методика навчання батьків окремим корекційним прийомам і методам виховання дитини у сім'ї.

Тема 9. Удосконалення професійно корекційних компетенцій педагога у процесі методичної роботи. Цілісність особистості педагога як необхідна передумова ефективності корекційної роботи. Зміст корекційної функції у діяльності колекційного педагога. Зміст і форми удосконалення професійно корекційних компетенцій у процесі післядипломної освіти. Рівні оволодіння професійною майстерністю.

Формою підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Методика корекційно-розвиткової роботи при інтелектуальних порушеннях і затримці психічного розвитку» є екзамен.

САМОСТІЙНА РОБОТА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МЕТОДИКА КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВОЇ РОБОТИ ПРИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ПОРУШЕННЯХ І ЗАТРИМЦІ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ»

Метою самостійної роботи здобувачів вищої освіти з дисципліни «Методика корекційно-розвиткової роботи при інтелектуальних порушеннях і затримці психічного розвитку» є поглиблення знань про сутність та специфіку корекційно-розвиткової роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями та затримкою психічного розвитку у різних типах закладів; удосконалення вмінь планування та проведення корекційно-розвиткових занять з дітьми, які мають інтелектуальні порушення та затримку психічного розвитку в різних типах закладів; розвиток навичок самостійного пошуку інформації, розв'язання професійно спрямованих проблемних ситуацій; закріплення професійно значущих цінностей та якостей особистості.

Самостійна робота здобувача вищої освіти передбачає опрацювання матеріалу лекційних занять, попередню підготовку до практичних занять; виконання завдань і вправ в позааудиторний час; самостійне вивчення окремих теоретичних питань курсу; підготовку до написання модульної контрольної роботи; відвідування консультацій (згідно з графіком консультацій кафедри); підготовка до складання екзамену.

Контроль за самостійною роботою здійснює викладач. Оцінка за самостійну роботу є складовою загальної оцінки, що виставляється здобувачеві за поточний контроль. Максимальна оцінка за самостійну роботу – 20 балів.

Здобувачі вищої освіти для виконання завдань самостійної роботи можуть заводити окремий зошит.

Перелік завдань для самостійної роботи

Тема 1. Теоретичні засади корекційно-розвиткової роботи при порушеннях пізнавальної діяльності

Підготуватись до обговорення таких питань:

1. Що є природничо-науковою основою вітчизняної системи корекційної роботи?
2. Як змінювались погляди на сутність корекційно-виховної роботи з дітьми, що мають порушення інтелекту, в історії олігофренопедагогіки?

3. Доведіть перевагу принципу корекційної роботи над застосуванням особливих корекційних вправ.

4. Розкрийте, що є фізіологічною основою корекції порушень психофізичного розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями; що є її психологічною основою.

5. У чому полягає значення класифікації олігофренії, зробленої М.С. Певзнер, для розуміння питань корекційної роботи?

6. Назвіть основні цілі, завдання, умови допоміжного навчання і виховання за О.М. Граборовим.

7. Поясніть, чому О.М. Граборов ототожнює допоміжне навчання і корекцію.

8. Як Е.В. Герье та Н.В. Чехов формулюють мету допоміжного навчання?

9. Які два напрямки виділяє Л.В. Занков у корекційній роботі?

10. Чи погоджуєтесь ви з тлумаченням корекції, зробленим І.І. Фінкельштейном?

11. Поясніть тлумачення В. Баудішем поняття «корекційно-виховна робота».

12. Що пропонує Н.П. Долгобородова у якості критеріїв позитивних результатів корекційної роботи спеціальних шкіл?

13. Яке місце у системі спеціальної освіти відводить Б.К. Тупоногов корекції?

14. Чому В.І. Бондар вважає трудове навчання основою всебічного розвитку особистості учнів з інтелектуальними порушеннями?

15. Розкрийте внесок наукових досліджень В.М. Синьова у теорію корекційної педагогіки.

16. Яку роль у теорії корекційної роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями відіграють наукові праці О.В. Гаврилова, І.В. Дмитрієвої, М.П. Матвєєвої, С.П. Миронової, Н.М. Стадненко, М.О. Супруна, О.П. Хохліної та інших українських вчених?

Тематика доповідей та рефератів:

1. Дослідження проблем корекції в історії олігофренопедагогіки.
2. Роль наукових праць Л.В. Занкова у теорії та практиці корекційної роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями.
3. Внесок Е.В. Герье та Н.В. Чехова у теорію та практику корекційної роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями.

4. Внесок О.М. Граборова у теорію та практику корекційної роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями.
5. Роль наукових праць Г.М. Дульнєва у теорії та практиці корекційної роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями.
6. Роль наукових праць І.Г. Єременка у теорії та практиці корекційної роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями.
7. Розробка В.І. Бондарем наукових засад трудового навчання як основи всебічного розвитку особистості учнів з інтелектуальними порушеннями.
8. Внесок наукових досліджень В.М. Синьова у теорію корекційної педагогіки.
9. Роль наукових праць М.П. Матвєєвої у теорії корекційної роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями.
10. Роль наукових праць С.П. Миронової у теорії корекційної роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями.
11. Роль наукових праць Н.М. Стадненко у теорії корекційної роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями.
12. Роль наукових праць О.П. Хохліної у теорії корекційної роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями.
13. Роль наукових праць І.В. Дмитрієвої у теорії корекційної роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями.
14. Роль наукових праць М.О. Супруна у теорії корекційної роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями.
15. Роль наукових праць Д.І. Шульженко у теорії корекційної роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями.
16. Роль наукових праць О.В. Гаврилова у теорії корекційної роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями.

Тема 2. Сутність та зміст корекційно-розвиткової роботи при інтелектуальних порушеннях

Підготуватись до обговорення таких питань:

1. У яких взаємопов'язаних напрямках реалізується корекційна робота з дітьми з інтелектуальними порушеннями?
2. Дайте характеристику компонентів системи корекційної роботи.
3. Від яких умов залежить забезпечення корекційної спрямованості навчання і виховання?

4. Охарактеризуйте об'єкт корекції при порушеннях пізнавальної діяльності.

Тематика доповідей:

1. Сучасне розуміння сутності корекційно-розвиткової роботи.
2. Умови забезпечення корекційної спрямованості навчання і виховання.

Тема 3. Зміст і організація корекційно-розвиткової роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями в спеціальних закладах освіти

Підготуватись до обговорення таких питань:

1. У чому полягає значущість ранньої корекційно-розвиткової роботи дітям з інтелектуальними порушеннями?

2. Яким чином організовується корекційно-виховна робота у спеціальному закладі дошкільної освіти для дітей з інтелектуальними порушеннями?

3. Назвіть особливості корекційно-розвиткової роботи у закладах загальної середньої освіти зі спеціальним навчанням.

4. Як відбувається навчання, виховання і трудова підготовка дітей з помірним ступенем інтелектуального порушення?

5. Прослідкуйте залежність змісту і методики корекційно-розвиткової роботи від ступеня та виду інтелектуального порушення.

6. Яким чином зміст і методика корекційно-розвиткової роботи залежать від показників здоров'я дітей?

7. Поясніть, чому в процесі спеціального навчання слід спиратись на резервні можливості дитини з інтелектуальними порушеннями.

8. Чому в корекційній роботі з учнями з інтелектуальними порушеннями слід поєднувати медичний і педагогічний вплив?

9. Обґрунтуйте комплексний підхід до здійснення корекційної роботи.

10. Чому корекційний вплив на хід розвитку школяра з інтелектуальними порушеннями має бути системним?

11. Поясніть різницю між загальною та індивідуальною корекційно-розвитковою роботою.

12. Визначте відмінності у корекційно-розвитковій роботі з дітьми різного віку.

13. Охарактеризуйте критерії ефективності корекційної роботи.

14. Назвіть кінцеву мету корекційно-педагогічної роботи з дітьми при різних ступенях інтелектуального порушення.

Виконання практичних завдань:

Порівняйте зміст корекційно-виховної роботи у спеціальному закладі дошкільної освіти, спеціальній школі, будинку-інтернаті для дітей з помірним ступенем інтелектуального порушення.

Тематика доповідей:

1. Значення раннього віку для розвитку дитини з порушеннями психофізичного розвитку.
2. Мета та завдання ранньої корекційно-розвиткової допомоги дітям з інтелектуальними порушеннями.
3. Залежність змісту і методики корекційної роботи від ступеня та виду інтелектуального порушення.
4. Навчання, виховання і трудова підготовка дітей з помірним ступенем інтелектуального порушення в різних країнах світу.

Тема 4. Прогнозування і методика реалізації корекційних цілей у процесі спеціального навчання дітей з інтелектуальними порушеннями

Підготуватись до обговорення таких питань:

1. Поясніть, який процес навчання називають корекційно спрямованим.
2. У чому полягає корекційний вплив зменшення обсягу навчальної програми та уповільненість процесу навчання учнів з інтелектуальними порушеннями?
3. Охарактеризуйте принципи корекційно-розвивальної спрямованості навчального процесу учнів з інтелектуальними порушеннями.
4. Обґрунтуйте вимоги, які забезпечують корекційну мету навчання учнів з інтелектуальними порушеннями.
5. Обґрунтуйте, чому корекційно-розвиткова робота проводиться на матеріалі навчальних предметів.
6. Розкрийте корекційну спрямованість принципів навчання учнів з інтелектуальними порушеннями.
7. Яким чином досягається корекційна спрямованість дидактичних методів у навчанні дітей з порушеннями інтелекту?
8. Обґрунтуйте важливість принципу індивідуального та диференційованого підходу для корекційної роботи з дітьми, які мають інтелектуальні порушення.

9. У чому полягає сутність методики корекції порушень розвитку у процесі навчання учнів з інтелектуальними порушеннями?

10. Яким чином корекційна мета уроку залежить від дидактичної?

11. Чому корекційні прийоми відрізняються у залежності від типу уроку?

12. У чому полягає корекційна спрямованість структури уроку?

Виконання практичних завдань:

1. Наведіть приклади прийомів корекції: а) наочно-дійового мислення; б) сприймання; в) розумових операцій.

2. Порівняйте цілі навчально-виховної та корекційно-розвиткової роботи.

3. Проаналізуйте, як у програмах і підручниках для учнів з інтелектуальними порушеннями (клас і предмет за вибором) реалізується корекційна спрямованість навчання.

4. Сформулюйте корекційну мету уроку (теми пропонують індивідуально відповідно до програми для учнів з інтелектуальними порушеннями).

Тема 5. Реалізація корекційно-розвиткового компонента інклюзивного навчання учнів з інтелектуальними порушеннями та затримкою психічного розвитку

Підготуватись до обговорення таких питань:

1. Чому корекційна спрямованість є особливістю навчально-виховного процесу дітей з ООП?

2. Назвіть та охарактеризуйте шляхи реалізації корекційно-розвиткового компонента інклюзивного навчання.

3. Які особливості дитини слід вивчити для визначення корекційних цілей?

4. Якими знаннями мають володіти вчителі інклюзивних класів для забезпечення корекційного складника навчання?

5. Як диференціюється робота спеціалістів, що проводять корекційно-розвиткові заняття?

6. Визначте роль батьків у команді психолого-педагогічного супроводу інклюзивного навчання.

7. Опишіть особливості корекційно-розвиткової роботи з дітьми із ЗПР.

8. Порівняйте зміст та організацію корекційно-розвиткової роботи з дітьми, які мають інтелектуальні порушення та ЗПР.

9. Розкрийте співвідношення корекції і компенсації у роботі з дітьми з інтелектуальними порушеннями, із ЗПР.

Виконання практичних завдань:

1. Розробіть тематику консультацій для батьків учнів інклюзивних класів з інтелектуальними порушеннями, із затримкою психічного розвитку.
2. Запропонуйте тематику батьківських зборів для інклюзивних класів.
3. Розробіть зошит співпраці спеціалістів команди психолого-педагогічного супроводу дітей з порушеннями пізнавальної діяльності в інклюзивному закладі.

Тема 6. Види та методика проведення корекційно-розвиткових занять з дітьми з порушеннями пізнавальної діяльності

Виконання практичних завдань:

1. Проаналізуйте корекційні програми для дітей з інтелектуальними порушеннями (соціально-побутове орієнтування, лікувальна фізкультура, ритміка, розвиток мовлення), визначте їхню структуру, зміст та корекційну спрямованість.
2. Проаналізуйте корекційні програми для дітей із затримкою психічного розвитку (розвиток мовлення, ритміка, корекція розвитку), визначте їхню структуру, зміст та корекційну спрямованість.
3. Розробіть конспекти корекційно-розвиткових занять з соціально-побутового орієнтування, розвитку мовлення, ритміки для дітей з інтелектуальними порушеннями (тема заняття за вибором здобувача вищої освіти).
4. Розробіть конспекти корекційно-розвиткових занять з корекції розвитку, розвитку мовлення, ритміки для дітей із ЗПР (тема заняття за вибором здобувача вищої освіти).

Тема 7. Корекційні можливості педагогічних і психотерапевтичних технологій у навчанні та вихованні дітей з ООП

Підготуватись до обговорення таких питань:

1. У чому полягає значущість різних технологій для корекції розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями?
2. Назвіть корекційні цілі, які можуть реалізовуватись у разі використання педагогічних технологій у навчанні дітей з інтелектуальними порушеннями.

3. Яким чином слід використовувати технологію розвивального навчання у роботі дітьми, що мають інтелектуальні порушення?

4. Чому при організації розвивального навчання здійснюється максимальна опора на збережені можливості розумового розвитку дітей?

5. Обґрунтуйте корекційний потенціал методики М. Монтесорі для практики спеціального навчання.

6. У чому полягає корекційно-виховне значення групової форми навчальної діяльності з учнями з інтелектуальними порушеннями? На яких уроках доцільно використовувати цю технологію?

7. Який вплив на особистість дитини з порушенням інтелекту здійснює технологія «Створення ситуації успіху»?

8. Доведіть, що педагогіка Р. Штайнера дозволяє максимально реалізувати індивідуальний підхід до дітей з інтелектуальними порушеннями.

9. У чому полягають корекційні завдання використання комп'ютерної техніки на уроках у спеціальній школі?

10. Яким чином можуть використовуватись у корекційно-розвитковій роботі з дітьми з інтелектуальними порушеннями та ЗПР нетрадиційні методи лікувальної педагогіки і психотерапевтичні технології?

Виконання практичних завдань:

1. Наведіть орієнтовну структуру уроку в спеціальній школі з використанням комп'ютерної техніки.

2. Сформулюйте мету уроку за технологією розвивального навчання (клас і тема за вибором).

3. Покажіть на прикладах можливості новітніх освітніх технологій відповідно до віку дітей і ступеня їх інтелектуального порушення.

4. Розробіть елементи уроків з використанням дидактичного матеріалу і вправ М. Монтесорі (клас і предмет за вибором).

5. Ділова гра «Фрагмент уроку» (клас і технологія за вибором).

Теми доповідей:

1. Значущість різних технологій для корекції розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями.

2. Опис сучасних технологій, які можуть використовуватись у навчанні та корекційно-розвитковій роботі з дітьми з інтелектуальними порушеннями.

Тема 8. Підготовка батьків до здійснення корекційного впливу на розвиток дитини

Підготуватись до обговорення таких питань:

1. Яку роль виконує соціальне середовище у корекційно-педагогічному процесі?
2. Чому однією з умов ефективності корекційно-розвиткової роботи є співпраця педагогів з батьками учнів?
3. Від чого залежить зміст сімейного виховання і його корекційна спрямованість?
4. Обґрунтуйте основні методи навчання батьків корекційним прийомам виховання.
5. Чим відрізняється співпраця корекційного педагога з батьками вихованців в умовах різних типів закладів і служб?
6. Назвіть форми співпраці з батьками дітей фахівців інклюзивно-ресурсного центру.
7. Які форми роботи використовує у роботі з батьками корекційний педагог навчально-реабілітаційного центру?

Виконання практичних завдань:

1. Доберіть форми роботи з сім'ями залежно від типу закладу, віку дитини, ступеня її інтелектуального порушення, особливостей психофізичного розвитку.
2. Розробити план роботи з батьками учнів (зазначається конкретний клас).
3. Підібрати форми і методи навчання батьків корекційній роботі в умовах сім'ї з урахуванням типу сім'ї й індивідуальних особливостей дитини.

Теми доповідей:

1. Функції сім'ї, що виховує дитину з порушеннями психофізичного розвитку.
2. Шляхи співпраці з батьками учнів з інтелектуальними порушеннями в умовах різних типів закладів і служб.
3. Форми співпраці з сім'ями, що виховують дітей з порушеннями інтелектуального розвитку в різних країнах світу.

Тема 9. Удосконалення професійно корекційних компетенцій педагога у процесі методичної роботи

Підготуватись до обговорення таких питань:

1. Розкрийте значення особистості корекційного педагога для навчання, корекційної роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями.
2. Якими якостями повинен володіти корекційний педагог, щоб ефективно коригувати порушення психофізичного розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями?
3. Порівняйте зміст корекційної функції діяльності вчителя-дефектолога відповідно до його посади і типу закладу.
4. Чи є поняття «вчитель спеціальної школи», «вчитель-дефектолог», «корекційний педагог» тотожними? Яким чином їх правильно вживати?
5. Від чого залежать рівні оволодіння корекційним педагогом професійною майстерністю?
6. Які вчені доводили значення особистості вчителя для корекційної роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями?
7. Чому І.Г. Єременко відводить вирішальну роль у навчанні дітей з інтелектуальними порушеннями вчителю?

Виконання практичних завдань:

1. Складіть план роботи методоб'єднання з урахуванням корекційної функції діяльності (за вибором – для вчителів початкових класів, вихователів, вчителів праці та ін.).
2. Визначити орієнтовні теми методичних семінарів з корекційною проблематикою змісту (за вибором – для вчителів початкових класів, вихователів, вчителів праці та ін.).
3. Оцініть сформованість у себе необхідних особистісних якостей, професійних знань і вмінь відповідно до компонентів майбутньої фахової діяльності.

Теми доповідей:

1. Цілісність особистості педагога як необхідна передумова ефективності корекційно-розвиткової роботи.
2. Зміст корекційної функції у діяльності корекційного педагога.
3. Форми удосконалення професійної компетентності корекційних педагогів в різних країнах світу.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ

Екзаменаційні білети з навчальної дисципліни «Методика корекційно-розвиткової роботи при інтелектуальних порушеннях і затримці психічного розвитку» містять два теоретичних та одне практичне завдання. Теоретична підготовка здобувачів вищої освіти здійснюється за такими питаннями:

1. Дослідження проблеми корекції інтелектуальних порушень в сучасній корекційній психопедагогіці.
2. Сутність корекційно-розвиткової роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями: визначення, компоненти системи.
3. Визначення корекційно-розвиткової роботи, умови її реалізації.
4. Характеристика структури порушення при ІП.
5. Характеристика об'єкту корекції при інтелектуальних порушеннях.
6. Характеристика єдності навчання, виховання, розвитку і корекції в умовах спеціального / інклюзивного закладу освіти.
7. Значення і мета надання ранньої корекційно-розвиткової допомоги дітям з інтелектуальними порушеннями.
8. Етапи ранньої корекційної допомоги.
9. Принципи ранньої корекційної роботи.
10. Форми організації ранньої корекційно-педагогічної роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями.
11. Порівняльна характеристика видів інтелектуального порушення.
12. Характеристика ступенів інтелектуального порушення.
13. Характеристика видів затримки психічного розвитку.
14. Особливості організації корекційної роботи в спеціальному закладі дошкільної освіти.
15. Особливості організації корекційної роботи закладі загальної середньої освіти зі спеціальним навчанням.
16. Загальна характеристика шляхів реалізації корекційно-розвиткового компоненту інклюзивного навчання дітей з порушеннями пізнавальної діяльності.
17. Види корекційно-розвиткових занять для дітей з інтелектуальними порушеннями, їх характеристика.
18. Види корекційно-розвиткових занять для дітей із затримкою психічного розвитку, їх характеристика.
19. Характеристика засобів корекції у процесі навчання в умовах спеціального та інклюзивного навчання.

20. Залежність змісту та методики корекційно-розвиткової роботи від віку дитини.

21. Залежність змісту та методики корекційно-розвиткової роботи від показників здоров'я (при олігофренії).

22. Залежність змісту та методики корекційної роботи від показників здоров'я (при деменції).

23. Зміст та прийоми реалізації індивідуального підходу у навчанні та корекційно-розвитковій роботі з дітьми з інтелектуальними порушеннями.

24. Характеристика корекційної спрямованості принципів навчання дітей з інтелектуальними порушеннями.

25. Корекційна спрямованість наочних методів навчання дітей з інтелектуальними порушеннями.

26. Характеристика корекційної спрямованості словесних методів навчання дітей з інтелектуальними порушеннями.

27. Визначення фронтальних та індивідуальних корекційних цілей у процесі навчання дітей з інтелектуальними порушеннями.

28. Реалізація корекційних цілей у вихованні учнів з інтелектуальними порушеннями.

29. Характеристика методів і прийомів корекції пам'яті у дітей з інтелектуальними порушеннями.

30. Характеристика методів і прийомів корекції сприймання у дітей з інтелектуальними порушеннями.

31. Відображення корекційних цілей у навчальних програмах для дітей з інтелектуальними порушеннями.

32. Можливості використання психотерапевтичних технологій у корекційній роботі з дітьми з інтелектуальними порушеннями.

33. Корекційні можливості прикладних комп'ютерних програм у навчанні дітей з інтелектуальними порушеннями.

34. Зміст корекційної функції у діяльності педагогів спеціальної школи.

35. Кваліфікаційні рівні корекційного педагога, їх характеристика.

36. Вимоги до науково-методичної роботи у спеціальній школі.

37. Форми удосконалення професійної компетентності корекційних педагогів.

38. Характеристика функцій сім'ї, яка виховує дитину з порушеннями пізнавальної діяльності.

39. Умови успішного сімейного виховання дітей з інтелектуальними порушеннями.

40. Зміст і форми роботи з батьками дітей з інтелектуальними порушеннями раннього віку.

41. Зміст та методика навчання батьків корекційним прийомом виховання дитини з інтелектуальними порушеннями в сім'ї.

42. Форми роботи з батьками дітей з інтелектуальними порушеннями.

43. Характеристика принципів роботи з батьками учнів з інтелектуальними порушеннями.

44. Проблеми організації життєдіяльності дитини з інтелектуальними порушеннями в сім'ї.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Миронова С.П., Буйняк М.Г., Гаяш О.В. Методика проведення корекційно-розвиткових занять з дітьми з порушеннями пізнавальної діяльності: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. 2022. 172 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/123456789/6836>
2. Миронова С.П. Методика корекційної роботи при порушеннях пізнавальної діяльності: підручник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. 2014. 260 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3007>
3. Миронова С.П. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. 2015. 312 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3005>
4. Миронова С.П. Нова українська школа: особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи в інклюзивних класах: навчально-методичний посібник. Тернопіль: Астон, 2020. 176 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3005>

Допоміжна література

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти): нова редакція. URL:
2. https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
3. Буйняк М.Г. Зміст корекційної роботи з дітьми раннього віку з інтелектуальними порушеннями. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*: зб. за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів. [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. Вип. 21. С. 190–191. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/123456789/6229>
4. Буйняк М.Г. Корекційно-розвиткова робота з формування навичок самообслуговування у молодших школярів з комплексними порушеннями розвитку (інтелектуальними порушеннями та РСА). *Збірник наукових праць за матеріалами Все-*

української науково-практичної конференції «Формування життєвої компетентності осіб з особливими освітніми потребами в системі позашкільної, спеціальної та інклюзивної освіти» / за заг. ред. Ю.Д. Бойчука. Харків: ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, 2023. С. 40–44. [Електронне видання]. URL:

<https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/10567>

5. Буйняк М.Г., Рудзевич І.Л. Підготовка батьків до здійснення корекційно-розвиткового впливу на дитину з ООП як засіб їх залучення до партнерської взаємодії із закладом освіти. *Психолого-педагогічний супровід дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах спеціальної та інклюзивної освіти*: матеріали II всеукр. наук.-практ. конф. (м. Кам'янець-Подільський, 9 листоп. 2022 р.) / за ред. Т.О. Докучиної, О.І. Дмитрієвої. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. С. 27-30.
6. Кобильченко В., Омельченко І. Спеціальна психологія: підручник. Київ: Академія, 2020. 224 с.
7. Комплексна програма розвитку дітей дошкільного віку з аутизмом «Розквіт». URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>
8. Корекційні програми. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchannya-ditej-u-specialnih-zakladah-osviti/osvita-ditej-z-osoblivimi-potrebami/navchalni-programi/korekcijni-programi>
9. Матвеева М.П., Миронова С.П. Корекційна робота в системі освіти дітей з вадами розумового розвитку: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет. 2005. 164 с.
10. Психолого-педагогічні основи корекційної роботи в спеціальній школі. Хрестоматія: навчальний посібник / за ред. С.П. Миронової. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет. 2004. 220 с.
11. Програма розвитку дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchannya-ditej-u-specialnih-zakladah-osviti/osvita-ditej-z-osoblivimi-potrebami/navchalni-programi/korekcijni-programi/programi-rozvitku-dlya-ditej-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-doshkilnogo-viku>
12. Сак Т.В. Особлива дитина: від народження до 6 років. Київ: Літера ЛТД, 2008. 144 с.
13. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник. Київ: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова. 2007. Частина I. 238 с.
14. Синьов В.М., Матвеева М.П., Хохліна О.П. Психологія розумово відсталої дитини: підручник. Київ: Знання. 2008. 359 с.
15. Ужченко І.Ю. Психологія дітей із затримкою психічного розвитку: навчально-методичний посібник. Луганськ: ДЗ ЛНУ ім. Т. Шевченка. 2011. 140 с.
16. Химченко М.В. Корекційно-розвиткові заняття як невід'ємна складова інклюзивного навчання дітей з інтелектуальними порушеннями помірного ступеня. URL: <https://vseosvita.ua/library/stattia-korektsiino-rozvytkovi-zanyattya-yak-nevidiemna-skladova-inkliuzyvnoho-navchannya-ditei-z-intelektualnymporushennyamy-pomirnoho-stupenya-564666.html>

2.10. ПЕДАГОГІКА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Робоча програма та силабус

(<https://kaf-korped.kpnu.edu.ua/sylabusy-bakalavriv/>)

навчальної дисципліни «Педагогіка інклюзивної освіти» укладені відповідно до освітньо-професійних програм (Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка. Логопедія), Корекційна психопедагогіка та інклюзивне навчання) підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта зі спеціалізації 016.02 Корекційна психопедагогіка.

«Педагогіка інклюзивної освіти» є обов'язковим освітнім компонентом професійної підготовки.

Метою вивчення навчальної дисципліни є засвоєння здобувачами вищої освіти теоретико-методологічних, нормативно-правових та організаційно-методичних засад інклюзивної освіти.

За результатами вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти мають:

- **знати:** теоретико-методологічні, нормативно-правові, організаційні, змістові та методичні засади інклюзивної освіти.
- **вміти:** використовувати ефективні стратегії взаємодії з різними фахівцями та батьками дітей з особливими освітніми потребами; здійснювати необхідні адаптації/модифікації навчально-методичного забезпечення інклюзивного навчання; брати участь у розробці індивідуальних програм розвитку та індивідуальних навчальних планів для дітей з особливими освітніми потребами на основі визначення їхніх потреб; реалізувати індивідуальний підхід до навчання дітей з особливими освітніми потребами; проводити корекційно-розвиткові заняття з дітьми з особливими освітніми потребами.

Технічне й програмне забезпечення, обладнання

Вивчення курсу не потребує спеціального матеріально-технічного та/або інформаційного забезпечення; можливе використання проектора й ноутбука / персонального комп'ютера для створення презентацій у форматі MS PowerPoint. Передбачається застосування об'єктно-модульного динамічного середовища навчання MOODLE.

Політика курсу (правила та вимоги)

Вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка інклюзивної освіти» передбачає відвідування лекційних, практичних занять; активність під час занять; відкритість, доброзичливість, пунктуальність учасників освітнього процесу; конструктивне підтримування зворотного зв'язку на всіх заняттях; бути пунктуальним і обов'язковим. Під час відвідування всіх видів занять і консультацій очікується дотримання правил внутрішнього розпорядку Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (<https://cutt.ly/alqb9CF>) та етичних норм поведінки.

Очікується, що здобувачі вищої освіти дотримуватимуться термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом. Якщо в силу будь-яких поважних причин здобувачі були відсутні під час проведення контрольного заходу, їм надається можливість пройти його в додатково призначений викладачем час.

Під час організації занять з використанням технологій дистанційного навчання очікується, що здобувач працюватиме на заняттях (з використанням платформ для відеоконференцій) з увімкненою вебкамерою.

Вивчення курсу передбачає академічну доброчесність здобувача вищої освіти, відповідальне ставлення до навчання та майбутньої професії. Дотримання академічної доброчесності регулюється Кодексом академічної доброчесності Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (<https://cutt.ly/4TiCHkS>) та Положенням про дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними працівниками, науковими працівниками та здобувачами вищої освіти в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (<https://cutt.ly/vTiVowX>).

Для пошуку рекомендованої літератури здобувачі вищої освіти можуть послуговуватися бібліотекою університету, фахових кафедр та інтернетними ресурсами. Здобувачі заохочуються до використання літератури, якої немає з-поміж рекомендованої.

Спілкування з викладачем здійснюється під час лекційних, практичних занять (участь у бесідах, дискусіях, відповіді на питання тощо). Викладач щотижня проводить консультації (офлайн і онлайн). Підтримується креативна ініціатива здобувачів вищої освіти. Очікується, що здобувачі будуть задавати запитання, цікавитися додатковими відомостями й сучасними науковими знаннями з курсу.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль I. Організаційне, змістове та методичне забезпечення інклюзивної освіти

Тема 1. Інклюзивна освіта як соціальна модель. Історичне підґрунтя інклюзивної освіти. Міжнародна політика і законодавча база інклюзивної освіти. Світовий досвід запровадження інклюзивної освіти.

Тема 2. Сутність інклюзивної освіти. Ключові аспекти інтеграції та інклюзії. Основні поняття інклюзивної освіти. Принципи інклюзивної освіти.

Тема 3. Організація інклюзивної освіти в Україні. Нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти в Україні. Мета і завдання інклюзивної освіти. Переваги та перешкоди інклюзії. Руйнування стереотипів про осіб з ООП та їхню освіту. Умови ефективності інклюзивної освіти. Порядок організації закладів дошкільної та загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням.

Тема 4. Командний підхід до забезпечення психолого-педагогічного супроводу. Партнерство в інклюзивній освіті як провідний принцип Нової української школи. Сутність і завдання психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами. Програма психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами. Роль учасників команди психолого-педагогічного супроводу. Сутність компетентності педагогів у галузі інклюзивної освіти та шляхи її формування.

Тема 5. Партнерська взаємодія з батьками як членами команди інклюзивного закладу. Мета і завдання співпраці з батьками в інклюзивному закладі. Принципи побудови роботи з батьками. Зміст і методи вивчення готовності сім'ї до партнерської взаємодії. Участь батьків у роботі команди психолого-педагогічного супроводу.

Тема 6. Реалізація корекційно-розвиткового компоненту інклюзивного навчання. Сутність корекційно-розвиткового компоненту освіти дітей з ООП. Шляхи реалізації корекційно-розвиткового компоненту: реалізація корекційних цілей у процесі навчання і виховання дітей; проведення корекційно-розвиткових занять спеціалістами; включення спеціальних засобів корекції у навчально-виховний процес та у режим дня; виконання батьками вимог і рекомендацій фахівців щодо корекційного впливу на дитину.

Тема 7. Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів з ООП в інклюзивному закладі. Роль педагогічної оцінки у стимулюванні учнів з ООП до навчання. Портфоліо учнів з ООП.

Тема 8. Навчально-методичне забезпечення інклюзивної освіти. Вимоги до ділової документації в інклюзивному закладі. Ділова документація корекційних педагогів. Внутрішкільний контроль в інклюзивному закладі.

Формою підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Педагогіка інклюзивної освіти» є екзамен.

САМОСТІЙНА РОБОТА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПЕДАГОГІКА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ»

Метою самостійної роботи здобувачів вищої освіти з дисципліни «Педагогіка інклюзивної освіти» є закріплення та розширення наукових знань з дисципліни за підручниками, навчальними і методичними посібниками, періодичними виданнями з фаху; розвиток навичок самоосвіти, пізнавальних інтересів, професійної мотивації навчання; виховання відповідального ставлення до навчання за обраною професією.

Контроль за самостійною роботою здійснює викладач. У плани практичних занять, МКР включені запитання та практичні завдання, успішне виконання яких передбачає попереднє виконання самостійної роботи. Здобувачі вищої освіти для виконання завдань самостійної роботи можуть заводити окремий зошит, папку.

Оцінка за самостійну роботу є складовою загальної оцінки, що виставляється здобувачеві за поточний контроль. Максимальна оцінка за самостійну роботу – 10 балів. Здобувачі вищої освіти, які за результатами виконання самостійної роботи отримали рейтинговий бал менший 60% від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи або не виконали її завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість, ліквідація якої є обов'язковою. Недотримання дедлайну може бути причиною оцінювання самостійної роботи на 1 бал нижче від загальної суми балів, але не менше мінімального балу до зарахування.

Завдання самостійної роботи можуть бути перезараховані за результатами неформальної освіти здобувача, за умови їх відповідності темі та кількості годин (не менше виділених на самостійну роботу).

Перелік завдань для самостійної роботи

Тема 1. Інклюзивна освіта як соціальна модель

Завдання для практичного виконання:

1. Заповніть таблицю.

Етапи еволюції в західній Європі державно-суспільного ставлення до осіб з ООП та їх освіти

Період еволюції	Хронологічні межі	Етапи становлення системи спеціальної освіти

2. Охарактеризуйте основні міжнародні документи в галузі прав осіб з ООП.

№ з/п	Назва документа	Зміст документа
1.	Загальна Декларація ООН про права людини, 1948 р.	
2.	Декларація прав дитини, 1959 р.	
3.	Декларація про права розумово відсталих осіб, 1971 р.	
4.	Декларація про права інвалідів, 1975 р.	
5.	Конвенція ООН про права дитини, 1989 р. (ратифікована Постановою Верховної Ради України 27 лютого 1991 року).	
6.	Всесвітня декларація «Освіта для всіх», 1990 р.	
7.	Стандартні правила ООН щодо забезпечення рівних можливостей для осіб з інвалідністю, 1993 р.	
8.	Саламанкська декларація та Рамки дій щодо освіти осіб з особливими потребами, 1994 р.	
9.	Дакарська Декларація, 2000 р.	
10.	Конвенція ООН про права інвалідів, 2006 р. (ратифікована Постановою Верховної Ради України 16.12.2009 р., набрала чинності 06.03.2010 р.).	
11.	Резолюція 48 сесії ЮНЕСКО «Інклюзивна освіта: шлях у майбутнє», 2008 р.	

3. Підготуйте доповіді та реферати на теми:

- Становлення та розвиток інклюзивної освіти в країнах Європи (Італія, Австрія, Бельгія, Голландія, Швеція, Німеччина, Ісландія).
- Становлення та розвиток інклюзивної освіти в країнах Північної Америки.
- Інклюзивні тенденції розвитку системи освіти у країнах пострадянського простору.

Тема 2. Сутність інклюзивної освіти

Завдання для практичного виконання:

1. Підберіть з власного досвіду приклад педагогічної ситуації, що ілюструє стихійну інклюзію дитини з ООП у заклад загальної середньої освіти та прокоментуйте його письмово.

2. Порівняйте форми навчання дітей з ООП.

Інклюзивне навчання	Індивідуальне навчання	Сегрегативне навчання

Тема 3. Організація інклюзивної освіти в Україні

Завдання для практичного виконання:

1. Підготуйте презентацію на тему: «Закони та нормативно-правові акти, які регламентують інклюзивне навчання дітей з ООП в Україні».

2. Розкрийте основні переваги інклюзивної освіти для всіх учасників освітнього процесу.

3. Підготуйтеся до дебатів на тему: «Переваги та недоліки інклюзивної освіти учнів з легким ступенем порушення інтелектуального розвитку».

4. Складіть мапу знань: «Умови ефективності інклюзивної освіти».

5. Поясніть порядок оформлення дитини з ООП до інклюзивного закладу освіти.

6. Які основні завдання постають перед закладом загальної середньої освіти щодо впровадження інклюзії?

7. Обґрунтуйте, яким чином Нова українська школа сприяє розвитку інклюзивної освіти.

Тема 4. Командний підхід до забезпечення психолого-педагогічного супроводу

Завдання для практичного виконання:

1. Визначте фахівців, які мають супроводжувати дитину з ООП в інклюзивному закладі відповідно до її особливостей розвитку, визначених під час обстеження в інклюзивно-ресурсному центрі.

А) Хлопчик легко вступає в контакт. Наявне відставання у розвитку психічних процесів, зумовлене дефіцитом уваги і порушеннями довільної регуляції. Емоції лабільні. Швидко втомлюється, повільно включається в роботу. Висока виснажливість нервової системи. Темп роботи нерівномірний, потребує контролю та стимулювання. Пізнавальні інтереси сформовані недостатньо. Хлопчик спілкується простими реченнями. На письмі плутає глухі-дзвінкі звуки, не дописує закінчення. Темп читання повільний. Недостатній рівень узагальнень.

Б) Для встановлення контакту потребує часу. Інтелект відповідає віку, проте наявні розлади шкільних навичок. Увага нестійка. Поведінка імпульсивна, самооцінка низька, рівень тривожності підвищений. Процеси збудження переважають над процесами гальмування. Словниковий запас збіднений. На письмі плутає і пропускає букви, недописує слова. Порушення писемного мовлення. Швидка втомлюваність, падіння працездатності при невеликому навантаженні.

В) Для встановлення контакту потребує часу. Інтелект відповідає віку. Емоції лабільні. Самооцінка занижена. Потребує спрямовуючої допомоги з боку педагога під час виконання завдань. Дитина погано бачить віддалені предмети. Утруднений перехід погляду з близької на далеку відстань. Гострота зору знижена. У дитини порушена цілісність зорового сприймання.

Г) Для встановлення контакту потребує часу. Інтелект відповідає віку. Розумова працездатність та пізнавальні інтереси знижені. Увага нестійка, самооцінка занижена, підвищений рівень тривожності. У дитини наявні порушення зору: погано бачить віддалені предмети, примружує очі при розгляданні предметів. Утруднений перехід погляду з близької на далеку відстань. Порушені окорухові функції. Дитина при виконанні завдань швидко втомлюється, потребує перерв та допомоги дорослого.

Д) Для встановлення контакту потребує часу. Інтелектуальна незрілість зі збереженою здатністю до наочності. Дівчинка нерішуча, по-

требує заохочення. Емоційні реакції адекватні. Словниковий запас бідний. Порушена звуковимова: с, з, ц. В учениці недостатньо сформовані фонематичний аналіз та синтез, труднощі виникають при складанні розповіді за малюнками та опорними словами. Оволоділа побуквеним читанням.

Е) Потребує часу для встановлення контакту. Відставання в інтелектуальному розвитку з порушеною здатністю до навчованості. Самооцінка занижена, гостре переживання комплексу неповноцінності, що зумовлює негативістичні прояви. Відмовляється від виконання завдань за появи щонайменших труднощів. Читає по складах, не завжди розуміє зміст прочитаного, частково сформовані навички читання і письма. Несформовані математичні знання і вміння, порушений розвиток пам'яті. Спілкується простими реченнями, які не завжди граматично правильно побудовані. Словниковий запас обмежений. Несформовані операції мислення, логічне мислення. Несформована відповідно до віку потребово-мотиваційна сфера.

Є) Інтелект відповідає віку дитини з важкою соматичною хворобою. Пізнавальні та навчальні процеси на низькому та середньому рівні. Судження поверхневі, в окремих випадках недостатньо послідовні. Звужений обсяг короткочасної оперативної пам'яті. Повільно опановує навчальний матеріал. Важко утримує темп роботи з класом. Потребує індивідуального підходу з боку вчителів.

Ж) Інтелект відповідає віку дитини. Підвищена втомлюваність, що впливає на зниження працездатності, тому потребує допомоги педагога. Має виражені порушення в рухах нижніх кінцівок. Пересувається з опорою на носочки, ставлячи одну ногу на перехрест з іншою. Не може працювати в одному темпі з учнями класу. Низька орієнтація в соціально-побутових умовах.

З) Інтелект відповідає віку. Знижені розумова працездатність та пізнавальні інтереси. Виснажлива нервова система. Зовнішня самооцінка є неадекватно завищеною на фоні низької внутрішньої самооцінки, тому поведінка характеризується демонстративністю, показовістю та впертістю. Характерним є недостатньо сформований рівень переключення, стійкості та розподілу уваги. Навчальна мотивація і мотивація досягнення успіху є низькою. Навчальна діяльність характеризується пасивністю. Наявні порушення звуковимови. Потребує індивідуального підходу в умовах охоронно-педагогічного режиму.

2. Складіть карту знань: «Модель взаємодії учасників команди психолого-педагогічного супроводу учня з ООП в умовах інклюзивного навчання».

3. Підготуйте теми методичних повідомлень корекційного педагога для вихователів ДЗО, вчителів предметів, вихователів групи продовженого дня з метою ознайомлення з особливостями психофізичного розвитку дітей з ООП, які навчаються в інклюзивному закладі.

4. Запропонуйте шляхи формування партнерської взаємодії для членів команди супроводу.

5. Підберіть форми методичної роботи для учасників команди психолого-педагогічного супроводу учня з ООП з проблеми формування колективу школярів інклюзивного класу.

Тема 5. Партнерська взаємодія з батьками як членами команди інклюзивного закладу

Завдання для практичного виконання:

1. Підготуйте доповіді на теми:

- Роль батьків у здобутті освіти дітей з ООП.
- Відповідальність батьків за освіту дітей з ООП.

2. Запропонуйте форми роботи для учасників команди психолого-педагогічного супроводу з батьками учнів інклюзивних груп/класів.

3. Розробіть теми консультацій для корекційного і соціального педагогів, спеціального психолога, класного керівника з батьками дітей з ООП і батьками школярів з типовим розвитком.

Тема 6. Реалізація корекційно-розвиткового компоненту інклюзивного навчання

Завдання для практичного виконання:

1. Проаналізуйте програми з корекційно-розвиткової роботи для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку, з порушеннями опорно-рухового апарату, з затримкою психічного розвитку, з порушеннями слуху і зору.

2. Складіть карту знань: «Система реалізації корекційно-розвиткового компоненту інклюзивного навчання».

3. Підготуйте есе на тему: «Педагог інклюзивного закладу: десять кроків до вдосконалення».

Тема 7. Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів з ООП в інклюзивному закладі

Завдання для практичного виконання:

1. Розробіть методичні рекомендації для вчителів предметів інклюзивних класів щодо оцінювання навчальних досягнень учнів з ООП кожної нозології з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей.

2. Запропонуйте прийоми стимулювання школярів початкової та середньої школи до виконання навчальних завдань.

Тема 8. Навчально-методичне забезпечення інклюзивної освіти

Завдання для практичного виконання:

1. Складіть мапу знань: «Документація корекційного педагога».

2. Напишіть рекомендації для МОН України з проханням внести зміни до нормативно-правової бази, яка регулює впровадження інклюзивної освіти в Україні (вказіть, які, на Вашу думку, треба внести зміни і до яких документів з метою удосконалення механізму організації інклюзивного навчання в закладах дошкільної освіти і загальної середньої освіти).

3. Розробіть рекомендації для керівників закладів дошкільної освіти і загальної середньої освіти, які впроваджуватимуть інклюзивну форму навчання у своїх закладах освіти.

4. Запропонуйте теми для самоосвіти корекційних педагогів та розробіть план роботи над кожною темою.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ

Екзаменаційні білети з навчальної дисципліни «Педагогіка інклюзивної освіти» містять два теоретичних та одне практичне завдання. Теоретична підготовка здобувачів вищої освіти здійснюється за такими питаннями:

1. Етапи еволюції державно-суспільного ставлення до осіб з ООП та їх освіти.

2. Характеристика медичної та соціальної моделі порушень психофізичного розвитку.

3. Характеристика основних понять інклюзивної освіти: інтеграція, інклюзія, інклюзивна освіта, інклюзивне навчання.
4. Ключові аспекти розуміння інклюзії.
5. Принципи інклюзивної освіти.
6. Міжнародна політика та законодавство в галузі інклюзивної освіти (в т.ч. характеристика Саламанкської декларації).
7. Досвід впровадження інклюзивної освіти в зарубіжних країнах, зокрема: Канада, Ізраїль, Польща.
8. Нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти в Україні.
9. Мета і завдання інклюзивної освіти.
10. Переваги інклюзивної освіти над спеціальною та її проблеми.
11. Перешкоди інклюзивної освіти в Україні.
12. Умови ефективності інклюзивної освіти.
13. Порядок організації інклюзивних закладів.
14. Участь педагогів загальноосвітньої підготовки у реалізації інклюзивної освіти.
15. Організація корекційно-розвивальних занять спеціалістами.
16. Характеристика спеціальних засобів корекції у навчально-виховному процесі та режимі дня інклюзивних закладів.
17. Участь батьків у реалізації корекційно-розвивального компоненту інклюзивної освіти.
18. Характеристика індивідуальної програми розвитку учня з ООП в інклюзивному закладі.
19. Характеристика індивідуального навчального плану та портфоліо учня в інклюзивному закладі.
20. Ведення ділової документації корекційними педагогами інклюзивних закладів.
21. Функції контролю і оцінювання навчальних досягнень учнів з ООП.
22. Об'єкти контролю навчальних досягнень та рівні їх оцінювання.
23. Види контролю навчальних досягнень.
24. Вимоги до оцінювання навчальних досягнень учнів з ООП та роль якісної оцінки.
25. Види та характеристика портфоліо як засобу оцінювання навчальних досягнень учнів з ООП.
26. Характеристика проблем сім'ї, яка виховує дитину з ООП.
27. Варіанти ставлення батьків до народження дитини з ООП.

28. Мета і завдання роботи з батьками учнів з ООП.
29. Принципи побудови роботи з батьками учнів з ООП.
30. Зміст вивчення сім'ї, яка виховує дитину з ООП.
31. Методи вивчення сім'ї, яка виховує дитину з ООП.
32. Напрямки роботи з сім'ями, які виховують дитину з ООП.
33. Форми роботи з батьками, які виховують дитину з ООП.
34. Участь батьків у команді психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП.

ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ

1. Розробити теми методичних повідомлень для вихователів ЗДО, вчителів молодших і старших класів, класних керівників, батьків учнів ЗЗСО з інклюзивним навчанням.
2. Запропонувати теми батьківських зборів для ЗДО, шкіл з проблем інклюзивної освіти.
3. Запропонувати теми і форми роботи з учнями з типовим розвитком з проблем інклюзивної освіти.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Інклюзивна освіта: теорія та практика: навчально-методичний посібник / [кол. авторів; за заг. ред. С.П. Миронової]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. Частина 2. 184 с.
2. Миронова С.П. Нова українська школа: особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи в інклюзивних класах: навчально-методичний посібник. Тернопіль: Астон, 2020. 176 с. URL: <http://surl.li/ajqry>
3. Миронова С.П., Гаврилов О.В., Матвеєва М.П. Основи корекційної педагогіки: навчально-методичний посібник; [за заг. ред. С.П. Миронової]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. 264 с.
4. Миронова С.П. Педагогіка інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. 164 с. URL: <http://surl.li/asath>
5. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvne-navchannya/posibniki/inklyuziyavnz.pdf>

6. Психологічний супровід інклюзивної освіти: підручник / [кол. авторів; за заг. ред. Т.О. Докучиної]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2020. 152 с.

Допоміжна література

1. Діти з особливими потребами у початковій школі: поради батькам: Книга 3 / Л.С. Вавіна, А.М. Висоцька, В.В. Жук та ін.; за ред. В.І. Бондаря, В.В. Засенка. Київ: Наук. світ, 2006. 212 с.
2. Дитина з порушеннями опорно-рухового апарату в загальноосвітньому просторі. Методичні рекомендації та впровадження інклюзивної форми навчання дітей з порушеннями функцій опорно-рухового апарату: навч.-метод. посіб. / А.Г. Шевцов, О.В. Романенко, Л.О. Ханзерук, О.В. Чеботарьова. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2014. 200 с.
3. Інклюзивна освіта: теорія та практика: навчально-методичний посібник / за заг. ред. С.П. Миронової. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2012. 192 с.
4. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія. Київ: «Самміт-Книга», 2009. 272 с.
5. Миронова С.П. Роль педагогічної оцінки в соціальній та психологічній адаптації учнів з особливими потребами до інклюзивного навчання. *Нові технології навчання: збірник наукових праць* / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки України; Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. Вінниця-Київ, 2014. С. 174–177.
6. Наказ МОН від 08.06.2018 р. № 609 «Про затвердження примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти». URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-primirnogo-polozhennya-pro-komandu-psihologo-pedagogichnogo-suprovodu-ditini-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-v-zakladi-zagalnoyi-serednoyi-ta-doshkilnoyi-osviti>
7. Нечепорчук А. Новий освітній простір. Інформаційний посібник. 2019. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/novij-osvitnij-prostir>
8. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / за заг. ред. Н.М. Бібік. Київ: Літера ЛТД, 2018. 160 с.
9. Нова українська школа: путівник для вчителя 5-6 класів: навчально-методичний посібник / за ред. А.Л. Черній; відп за вип. В.М. Салтишева. Рівне: РОІППО, 2022. 168 с.
10. Організація індивідуальної освітньої траєкторії для дитини з особливими потребами в закладі загальної середньої освіти: навчально-методичний посібник / за ред. О.С. Голентовської. Житомир: Полісся, 2020. 132 с.
11. Практика взаємодії з батьками дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному просторі: методичний посібник / уклад.: О.В. Коган. Лисичанськ: ТОВ «ФОКСПРИНТ», 2021. 80 с.

12. Психологічний супровід інклюзивної освіти: методичні рекомендації / за заг. ред. А.Г. Обухівська. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. 92 с.
13. Сучасні засоби ІКТ підтримки інклюзивного навчання: навчальний посібник / А.В. Гета, В.М. Заїка, В.В. Коваленко та ін.; за заг. ред. Ю.Г. Носенко. Полтава: ПУЕТ, 2018. 261 с.
14. Теорія і практика інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник / упорядник К.М. Бондар. 2-ге вид. Кривий Ріг, 2019. 170 с.
15. Учні початкових класів із особливими освітніми потребами: навчання та супровід: навчально-методичний посібник / Л.І. Прохоренко, О.О. Бабяк, В.В. Засенко, Н.А. Ярмола. Харків: Ранок, 2020. 160 с.
16. Чопік О.В. Особливості підготовки вчителів до роботи в умовах закладу загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)*: зб. наук. праць. Кам'янець-Подільський: Видавець Панькова А.С., 2020. Вип. 15. С. 211–219.
17. Чопік О.В. Психолого-педагогічний супровід дітей з ДЦП в інклюзивному закладі. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)*: збірник наукових праць: Кам'янець-Подільський: ПП Медобори-2006, 2017. Вип. 9, у 2 т. Т. 2. С. 254–262.
18. Bunch G., Valeo A. Inclusion: Recent research. Toronto: Inclusion Press, 1997. URL: https://inclusion.com/site/wp-content/uploads/2017/12/1997-Recent-Research-Complete-book-OCRd_FINAL.pdf
19. Handbook for Teachers on Inclusive Education. Central Board of Secondary Education, Academic Unit, New Delhi. 2020. 194 p. URL: https://cbseacademic.nic.in/web_material/Manuals/handbook-inclusive-education.pdf
20. Tichá R., Abery B., Johnstone C., Poghosyan A. Inclusive Education Strategies: A Textbook. University of Minnesota, United States of America Armenian State Pedagogical University, Republic of Armenia. March, 2019. 260 p. URL: <https://www.researchgate.net/publication/331742360>

2.11. РОБОТА АСИСТЕНТА ВЧИТЕЛЯ І ВИХОВАТЕЛЯ ІНКЛЮЗИВНИХ ЗАКЛАДІВ

Робоча програма та силабус

(<https://kaf-korped.kpnu.edu.ua/sylabusy-bakalavriv/>)

навчальної дисципліни «Робота асистента вчителя і вихователя інклюзивних закладів» укладені відповідно до освітньо-професійних програм (Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка. Логопедія), Корекційна психопедагогіка та інклюзивне навчання) підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта зі спеціалізації 016.02 Корекційна психопедагогіка.

«Робота асистента вчителя і вихователя інклюзивних закладів» є обов'язковим освітнім компонентом професійної підготовки.

Метою викладання навчальної дисципліни «Робота асистента вчителя і вихователя інклюзивних закладів» є формування професійних компетентностей для супроводу дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання.

За результатами вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

➤ **знати:** основні положення інклюзивної освіти; посадові обов'язки асистента вчителя і вихователя в інклюзивному закладі; способи адаптацій та модифікацій навчально-методичного забезпечення інклюзивного навчання; особливості індивідуального підходу до дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного закладу; особливості командної роботи у навчанні та вихованні дітей з особливими освітніми потребами; стратегії взаємодії з батьками дітей з особливими потребами; вимоги до ділової документації асистента вчителя і вихователя.

➤ **вміти:** здійснювати необхідні адаптації/модифікації навчально-методичного забезпечення інклюзивного навчання; брати участь у розробці індивідуальних навчальних планів та програм для дітей з особливими освітніми потребами на основі визначення їхніх потреб; реалізовувати індивідуальний підхід до дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного закладу; працювати в команді психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами; налагоджувати співпрацю з батьками дітей з особливими освітніми потребами.

Технічне й програмне забезпечення, обладнання

Вивчення курсу не потребує спеціального матеріально-технічного та/або інформаційного забезпечення; можливе використання проектора й ноутбука / персонального комп'ютера для створення презентацій у форматі MS PowerPoint. Передбачається застосування об'єктно-модульного динамічного середовища навчання MOODLE.

Політика курсу (правила та вимоги)

Вивчення навчальної дисципліни «Робота асистента вчителя і вихователя інклюзивних закладів» передбачає відвідування лекційних, практичних занять; активність під час занять; відкритість, доброзичливість, пунктуальність учасників освітнього процесу; конструктивне підтримування зворотного зв'язку на всіх заняттях; бути пунктуальним і обов'язковим. Під час відвідування всіх видів занять і консультацій очікується дотримання правил внутрішнього розпорядку Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (<https://cutt.ly/alqb9CF>) та етичних норм поведінки.

Очікується, що здобувачі вищої освіти дотримуватимуться термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом. Якщо в силу будь-яких поважних причин здобувачі були відсутні під час проведення контрольного заходу, їм надається можливість пройти його в додатково призначений викладачем час.

Під час організації занять з використанням технологій дистанційного навчання очікується, що здобувач працюватиме на заняттях (з використанням платформ для відеоконференцій) з увімкненою вебкамерою.

Вивчення курсу передбачає академічну доброчесність здобувача вищої освіти, відповідальне ставлення до навчання та майбутньої професії. Дотримання академічної доброчесності регулюється Кодексом академічної доброчесності Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (<https://cutt.ly/4TiCHkS>) та Положенням про дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними працівниками, науковими працівниками та здобувачами вищої освіти в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (<https://cutt.ly/vTiVowX>).

Для пошуку рекомендованої літератури здобувачі вищої освіти можуть послуговуватися бібліотекою університету, фахових кафедр та інтернетними ресурсами. Здобувачі заохочуються до використання літератури, якої немає з-поміж рекомендованої.

Спілкування з викладачем здійснюється під час лекційних, практичних занять (участь у бесідах, дискусіях, відповіді на питання тощо). Викладач щотижня проводить консультації (офлайн і онлайн). Підтримується креативна ініціатива здобувачів вищої освіти. Очікується, що здобувачі будуть задавати запитання, цікавитися додатковими відомостями й сучасними науковими знаннями з курсу.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль I. Сутність та особливості роботи асистента вчителя і вихователя в умовах інклюзивного закладу

Тема 1. Роль асистента вчителя і вихователя у класі/групі з інклюзивним навчанням. Функції асистента вчителя і вихователя. Компетентності асистента вчителя і вихователя.

Тема 2. Організація освітнього процесу в класі з інклюзивним навчанням. Участь асистента вчителя у складанні індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами. Особливості засвоєння знань математичної освітньої галузі дітьми з особливими освітніми потребами та алгоритм діяльності асистента вчителя. Особливості засвоєння знань мовно-літературної освітньої галузі дітьми з особливими освітніми потребами та алгоритм діяльності асистента вчителя. Диференціація процесу оцінювання навчальних результатів учнів з особливими освітніми потребами.

Тема 3. Сутність процесів адаптації та модифікації для вдосконалення процесу освіти учнів з особливими освітніми потребами. Характеристика понять адаптація і модифікація. Види адаптацій і модифікацій.

Тема 4. Особливості розвитку та педагогічної підтримки дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання. Особливості розвитку та підтримки дітей з розладами аутичного спектру. Особливості розвитку та підтримки дітей з порушеннями розумового розвитку. Особливості розвитку та підтримки дітей із затримкою психічного розвитку. Особливості розвитку та підтримки дітей з дитячим церебральним паралічем. Особливості розвитку та підтримки дітей з порушеннями зору. Особливості розвитку та підтримки дітей з порушеннями слуху. Особливості розвитку та підтримки дітей з порушеннями мовлення. Особливості розвитку та підтримки дітей із синдромом дефіциту уваги та гіперактивністю. Формування позитивної атмосфери в дитячому колективі.

Тема 5. Співпраця асистента вчителя і вихователя з фахівцями психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами. Особливості роботи мультидисциплінарної команди. Співпраця асистента вчителя (вихователя) з іншими фахівцями.

Тема 6. Співпраця асистента вчителя і вихователя з батьками. Основні напрями роботи щодо налагодження педагогічної взаємодії асистента вчителя (вихователя) та батьків. Правила спілкування асистента вчителя (вихователя) з батьками. Роль батьків як членів команди психолого-педагогічного супроводу.

Тема 7. Ділова документація асистента вчителя і вихователя. Документація ЗЗСО з інклюзивним навчанням, яка регламентує освітній процес. Вимоги до ділової документації асистента вчителя і вихователя.

Формою підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Робота асистента вчителя і вихователя інклюзивних закладів» є екзамен.

САМОСТІЙНА РОБОТА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ РОБОТА «АСИСТЕНТА ВЧИТЕЛЯ І ВИХОВАТЕЛЯ ІНКЛЮЗИВНИХ ЗАКЛАДІВ»

Метою самостійної роботи є закріплення та розширення наукових знань з дисципліни за підручниками, навчальними і методичними посібниками, періодичними виданнями з фаху; розвиток навичок самоосвіти, пізнавальних інтересів, професійної мотивації навчання; виховання відповідального ставлення до навчання за обраною професією.

Контроль за самостійною роботою здійснює викладач. У плани практичних занять, МКР включені запитання та практичні завдання, успішне виконання яких передбачає попереднє виконання самостійної роботи. Здобувачі вищої освіти для виконання завдань самостійної роботи можуть заводити окремий зошит, папку.

Здобувачі вищої освіти, які за результатами виконання самостійної роботи отримали рейтинговий бал менший 60% від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи або не виконали її завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість, ліквідація якої є обов'язковою.

Завдання самостійної роботи можуть бути перезараховані за результатами неформальної освіти здобувача, за умови їх відповідності темі та кількості годин (не менше виділених на самостійну роботу).

Самостійна робота оцінюється балами за визначеними завданнями з різних тем, виконання яких є обов'язковим для отримання допуску до екзамену. Максимальна оцінка самостійної роботи – 10 балів. Не дотримання дедлайну може бути причиною оцінювання самостійної роботи на 1 бал нижче від загальної суми балів, але не менше мінімального балу до зарахування.

Перелік завдань для самостійної роботи

Тема 1. Роль асистента вчителя і вихователя у класі/групі з інклюзивним навчанням

Завдання для практичного виконання:

1. Скласти професіограму асистента вчителя.
2. Оцінити власні компетентності, які є необхідними для виконання посадових обов'язків асистента вчителя/вихователя.
3. Скласти план власного професійного розвитку.

Тема 2. Організація освітнього процесу в класі з інклюзивним навчанням

Завдання для практичного виконання:

1. Проаналізувати запропоновану ІПР учня з ООП?
2. Розробити ІПР на учня з ООП згідно висновку про комплексну оцінку психолого-педагогічного розвитку дитини.
3. Розробити алгоритм діяльності асистента вчителя під час вивчення правила з математики (тема уроку і клас на вибір здобувача).
4. Розробити алгоритм діяльності асистента вчителя під час вивчення теми з української мови (тема і клас на вибір здобувача).

Тема 3. Сутність процесів адаптації та модифікації для вдосконалення процесу освіти учнів з особливими освітніми потребами

Завдання для практичного виконання:

1. Навести приклади адаптацій у навчанні на різних уроках.
2. Адаптувати навчальну програму (навчальний предмет та клас на вибір) для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.
3. Навести приклади модифікацій навчальної програми (навчальний предмет і клас на вибір).

4. Підготувати повідомлення про можливі варіанти адаптації та модифікації для дітей з різними освітніми потребами.

Адаптації та модифікації для дітей з ООП

Категорія порушення	Адаптація	Модифікація
Діти з ІП		
Діти з ЗПР		
Діти з порушеннями слуху		
Діти з порушеннями зору		
Діти з порушеннями мовлення		
Діти з ПОРА		
Діти з РСА		

Тема 4. Особливості розвитку та педагогічної підтримки дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання

Завдання для практичного виконання:

1. Описати критичні ситуації, що зустрічаються в роботі з дітьми з розладами аутичного спектру, інтелектуальними порушеннями, затримкою психічного розвитку, з дитячим церебральним паралічем, порушеннями слуху та зору, порушеннями мовлення (на вибір).

2. Розробити педагогічні умови формування колективу учнів інклюзивного класу.

3. Запропонувати форми роботи з учнями щодо налагодження позитивної атмосфери в інклюзивному класі.

Тема 5. Співпраця асистента вчителя і вихователя з фахівцями психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами

Завдання для практичного виконання:

1. Скласти карту знань «Принципи взаємодії асистента вчителя з фахівцями супроводу».

2. Підготувати есе на тему «Як я бачу свою роль в якості асистента педагога у здійсненні практики спільного викладання?».

3. Описати шляхи реалізації формування ефективних стосунків між вчителем та асистентом вчителя.

4. Підготувати повідомлення на тему «Умови та складові ефективної команди: моє бачення».

5. Розробити рекомендації педагогам щодо роботи з дітьми з ООП (з кожною категорією дітей).

Рекомендації педагогам щодо роботи з дітьми з ООП

Категорія порушення	Рекомендації
Діти з ІП	
Діти з ЗПР	
Діти з порушеннями слуху	
Діти з порушеннями зору	
Діти з порушеннями мовлення	
Діти з ПОРА	
Діти з РСА	

6. Запропонувати форми роботи асистента вчителя і вихователя з фахівцями команди психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП та їх тематику.

Форми роботи асистента вчителя і вихователя з фахівцями команди психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП

Фахівці	Форми роботи
Класний керівник	
Вчителі предметів	
Вчителі-дефектологи	
Соціальний педагог	
Практичний (спеціальний) психолог	

Тема 6. Співпраця асистента вчителя і вихователя з батьками

Завдання для практичного виконання:

1. Розробити тренінг для батьків учнів з типовим розвитком з метою подолання стереотипів щодо інклюзивного навчання дітей з ООП.

2. Розробити форми співпраці асистента вчителя і вихователя з батьками дітей з ООП.

3. Розробити рекомендації батькам щодо виховання дітей з розладами аутичного спектру, інтелектуальними порушеннями, затримкою психічного розвитку, дитячим церебральним паралічем, з порушеннями мовлення, слуху та зору.

Рекомендації батькам щодо виховання дітей з ООП

Категорія порушення	Рекомендації
Діти з ІП	
Діти з ЗПР	
Діти з порушеннями слуху	
Діти з порушеннями зору	
Діти з порушеннями мовлення	
Діти з ДЦП	
Діти з РСА	

Тема 7. Ділова документація асистента вчителя і вихователя

Завдання для практичного виконання:

1. Розробити орієнтовний річний план роботи асистента вчителя і вихователя.
2. Розробити орієнтовний журнал спостережень за дитиною з ООП.
3. Скласти орієнтовний графік роботи асистента вчителя.
4. Розробити орієнтовний журнал обліку консультацій асистента вчителя (вихователя) на півріччя.

Журнал обліку консультацій

№ з/п	Дата	Особа, якій надано консультацію	Тема консультації	Підпис особи, якій надано консультацію	Підпис особи, яка надала консультацію

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ

Екзаменаційні білети з навчальної дисципліни «Робота асистента вчителя і вихователя інклюзивних закладів» містять два теоретичних та одне практичне завдання.

Теоретична підготовка студентів здійснюється за такими питаннями:

1. Функції асистента вчителя і вихователя.
2. Формування ефективних стосунків між учителем та асистентом учителя.

3. Компетентності асистента вчителя і вихователя.
4. Участь асистента вчителя і вихователя у складанні індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами.
5. Особливості засвоєння знань математичної освітньої галузі дітьми з особливими освітніми потребами та алгоритм діяльності асистента вчителя.
6. Особливості засвоєння знань мовно-літературної освітньої галузі дітьми з особливими освітніми потребами та алгоритм діяльності асистента вчителя.
7. Характеристика понять адаптація і модифікація.
8. Види адаптацій і модифікацій.
9. Особливості підтримки асистентом дітей з розладами аутичного спектру.
10. Особливості підтримки дітей асистентом з порушеннями розумового розвитку.
11. Особливості підтримки асистентом дітей із затримкою психічного розвитку.
12. Особливості підтримки асистентом дітей з порушеннями зору.
13. Особливості підтримки асистентом дітей з ДЦП.
14. Особливості підтримки асистентом дітей з порушеннями слуху.
15. Особливості підтримки асистентом дітей з порушеннями мовлення.
16. Особливості підтримки асистентом дітей із синдромом дефіциту уваги та гіперактивністю.
17. Формування позитивної атмосфери в дитячому колективі
18. Особливості роботи мультидисциплінарної команди.
19. Співпраця асистента вчителя з учителем та іншими фахівцями.
20. Правила спілкування асистента вчителя (вихователя) з батьками.
21. Роль батьків як членів команди психолого-педагогічного супроводу.
22. Форми співпраці з батьками.
23. Документація ЗЗСО з інклюзивним навчанням, яка регламентує освітній процес.
24. Вимоги до ділової документації асистента вчителя і вихователя.

ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ

1. Розробити рекомендації батькам щодо виховання дітей з розладами аутичного спектру, інтелектуальними порушеннями, затримкою психічного розвитку, дитячим церебральним паралічем, з порушеннями

слуху та зору, порушенням мовлення, синдромом дефіциту уваги з гіперактивністю (на вибір).

2. Підготувати повідомлення про можливі варіанти адаптації та модифікації для дітей з різними освітніми потребами.

3. Розробити теми консультацій для вихователів ЗДО, вчителів молодших і старших класів, класних керівників ЗЗСО щодо реалізації індивідуального підходу до учнів з ООП в освітньому процесі.

4. Запропонувати теми і форми роботи з учнями з типовим розвитком з проблеми формування колективу інклюзивного класу.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Асистент вчителя у закладі загальної середньої освіти з інклюзивною формою навчання: навчально-методичний посібник. Харків: Видавництво «Ранок», 2019. 216 с. URL: <http://surl.li/ekxvr>
2. Асистент учителя в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник / Н.М. Дятленко, Н.З. Софій, О.В. Мартинчук, Ю.М. Найда, під заг. ред. М.Ф. Войцехівського. Київ: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 172 с. URL: <http://surl.li/ekxvx>
3. Миронова С.П. Нова українська школа: особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи в інклюзивних класах: навчально-методичний посібник. Тернопіль: Астон, 2020. 176 с. URL: <http://surl.li/ajqry>
4. Миронова С.П. Педагогіка інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. 164 с. URL: <http://surl.li/asath>
5. Організаційні засади діяльності асистента вчителя в інклюзивному класі: метод. посіб. / уклад.: О.В. Коган та ін. Харків: «Друкарня Мадрид», 2019. 110 с. URL: <http://surl.li/ekxwe>

Допоміжна література

1. Даніелс Елен Р., Стаффорд К. Залучення дітей з особливими потребами до системи загальноосвітніх закладів. Львів: Надія, 2000. 256 с.
2. Діти з особливими потребами у початковій школі: поради батькам: Книга 3 / Л.С. Вавіна, А.М. Висоцька, В.В. Жук та ін.; за ред. В.І. Бондаря, В.В. Засенка. Київ: Наук. світ, 2006. 212 с.
3. Дитина з порушеннями опорно-рухового апарату в загальноосвітньому просторі. Методичні рекомендації та впровадження інклюзивної форми навчання дітей з порушеннями функцій опорно-рухового апарату: навч.-метод. посіб. / А.Г. Шевцов, О.В. Романенко, Л.О. Ханзерук, О.В. Чеботарьова. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2014. 200 с.

4. Дитина зі світу тиші: на допомогу батькам нечуючої дитини: наук.-метод посібник / уклад. Н.А. Зборовська та ін.; за ред. С.В. Кульбиди. Київ: «СПКTB УТОГ», 2011. 328 с.
5. Ілляшенко Т.Д. Чому їм важко вчитися: методичний посібник. Київ: Початкова школа, 2003. 128 с.
6. Миронова С.П., Олійник Т.Г. Ділова документація асистента вчителя щодо роботи з учнями з особливими освітніми потребами. *Заступник директора школи*. 2016. № 6. С. 55–61.
7. Миронова С.П. Робота спеціалістів дошкільного навчального закладу з родинами дітей, що мають вади психофізичного розвитку. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2010. № 12. С. 62–72.
8. Миронова С.П. Роль педагогічної оцінки в соціальній та психологічній адаптації учнів з особливими потребами до інклюзивного навчання. *Нові технології навчання: збірник наукових праць / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки України; Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки*. Вінниця-Київ, 2014. С. 174–177.
9. Наказ МОН від 08.06.2018 р. № 609 «Про затвердження примірною положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти». URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-primirnogo-polozhennya-pro-komandu-psihologo-pedagogichnogo-suprovodu-ditini-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-v-zakladi-zagalnoyi-serednoyi-ta-doshkilnoyi-osviti>
10. Організація індивідуальної освітньої траєкторії для дитини з особливими потребами в закладі загальної середньої освіти: навч.-метод. посібник / за ред. О.С. Голентовської. Житомир: Полісся, 2020. 132 с.
11. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: ТОВ «Агентство Україна», 2019. 300 с.
12. Практика взаємодії з батьками дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному просторі: метод. посіб. / уклад.: О.В. Коган та ін. Лисичанськ: ТОВ «ФОКСПРИНТ», 2021. 80 с.
13. Про визначення завдань працівників психологічної служби системи освіти в умовах інклюзивного навчання: Лист МОНмолодьспорту від 02.01.13 № 1/9-1. URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/33692/
14. Синьова Є.П. Тифлопсихологія: підручник. Київ: Знання, 2008. 365 с.
15. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007. Частина I: Загальні основи корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки). 238 с.
16. Сучасні засоби ІКТ підтримки інклюзивного навчання: навчальний посібник / [А.В. Гета, В.М. Заїка, В.В. Коваленко та ін.]; за заг. ред. Ю.Г. Носенко. Полтава: ПУЕТ, 2018. 261 с.
17. Теорія і практика інклюзивної освіти: [навчально-методичний посібник] / упорядник К.М. Бондар. [2-ге вид., доп.]. Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. 170 с.

18. Учні початкових класів із особливими освітніми потребами: навчання та супровід: навчально-методичний посібник / [Л.І. Прохоренко, О.О. Бабяк, В.В. Засенко, Н.А. Ярмола]. Харків: Ранок, 2020. 160 с.
19. Федоренко С.В. Тифлодидактика: навчальний посібник для студентів ВНЗ. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. 144 с.
20. Чопік О.В. Особливості підготовки вчителів до роботи в умовах закладу загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)*: зб. наук. праць. Кам'янець-Подільський: Видавець Панькова А.С., 2020. Вип. 15. С. 211–219.
21. Чопік О.В. Психолого-педагогічний супровід дітей з ДЦП в інклюзивному закладі. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)*: збірник наукових праць: Кам'янець-Подільський: ПП Медобори-2006, 2017. Вип. 9, у 2 т. Т. 2. С. 254–262.
22. Чопік О.В. Ставлення педагогів до інклюзивного навчання дітей з розладами спектру аутизму. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)*: зб. наук. праць. Кам'янець-Подільський: ПП Медобори-2006, 2018. Вип. 12. С. 320–329.
23. Шульженко Д.І. Основи психологічної корекції аутистичних порушень у дітей: монографія. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. 385 с.
24. Щодо посадових обов'язків асистента вчителя: Лист МОНмолодьспорт № 1/9-675 від 25.09.12 року. URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/32125/
25. Handbook for Teachers on Inclusive Education. Central Board of Secondary Education, Academic Unit, New Delhi. 2020. 194 p. URL: https://cbseacademic.nic.in/web_material/Manuals/handbook-inclusive-education.pdf
26. Jackson, C., Sharma, U., Odier-Guedj, D., & Deppeler, J. (2021). Teachers' Perceptions of Their Work with Teacher Assistants: A Systematic Literature Review. *Australian Journal of Teacher Education*, 46 (11). P. 68-88. DOI: <http://dx.doi.org/10.14221/ajte.2021v46n11.5>
27. Tichá R., Abery B., Johnstone C., Poghosyan A. Inclusive Education Strategies: A Textbook. University of Minnesota, United States of America Armenian State Pedagogical University, Republic of Armenia. March, 2019. 260 p. URL: <https://www.researchgate.net/publication/331742360>

РОЗДІЛ 3

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІН ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

3.1. НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ В УМОВАХ НУШ

Робоча програма та силабус

(<https://kaf-korped.kpnu.edu.ua/sylabusy-mahistriv/>)

навчальної дисципліни «Навчання дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах НУШ» укладені відповідно до освітньо-професійної програми Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка) підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта зі спеціалізації 016.02 Корекційна психопедагогіка.

«Навчання дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах НУШ» є обов'язковим освітнім компонентом професійної підготовки.

Метою вивчення навчальної дисципліни є оволодіння здобувачами вищої освіти знаннями і вміннями для організації навчання дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах НУШ.

За підсумками вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти мають **знати:**

- мету і ключові компоненти Концепції НУШ;
- основи організації освітнього середовища в умовах НУШ;
- особливості суб'єкт-суб'єктної взаємодії в освітньому процесі НУШ;
- особливості діяльнісного підходу;
- особливості формувального оцінювання;
- особливості наскрізного виховання цінностей та якостей особистості в освітньому процесі;
- особливості використання сучасних ІКТ в умовах НУШ;

- організації дистанційного навчання школярів з ООП;
- співпраці з батьками учнів з ООП.

За підсумками вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти мають **вміти:**

- організовувати освітнє середовище в НРЦ, враховуючи індивідуальні особливості психофізичного розвитку учнів з ООП;
- застосовувати для забезпечення суб'єкт-суб'єктного підходу в педагогічній діяльності навички координації та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності учнів з ООП, підтримування їх прагнення до саморозвитку, розкриття їх здібностей і пізнавальних можливостей;
- впроваджувати діяльнісні методи навчання в освітній процес;
- аналізувати й узагальнювати результати формувального оцінювання;
- використовувати сучасні ІКТ та технології дистанційного навчання в освітньому процесі;
- надавати батькам інформацію про успіхи дітей і труднощі у вирішенні навчальних завдань, чіткі і зрозумілі поради, рекомендації щодо підтримки учнів за межами закладу освіти.

Технічне й програмне забезпечення, обладнання

Вивчення курсу не потребує спеціального матеріально-технічного та/або інформаційного забезпечення; можливе використання проектора й ноутбука / персонального комп'ютера для створення презентацій у форматі MS PowerPoint. Передбачається застосування об'єктно-модульного динамічного середовища навчання MOODLE.

Політика курсу (правила та вимоги)

Вивчення навчальної дисципліни «Навчання дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах НУШ» передбачає обов'язкове відвідування лекційних та практичних занять; активність та ініціативність під час занять; виконання завдань для самостійної роботи. Пунктуальність, організованість, цілеспрямованість, толерантність, наполегливість та комунікабельність здобувачів вищої освіти схвалюються.

Неприпустимою є академічна недобросовісність здобувачів вищої освіти, пропуски навчальних занять з неповажних причин; користування телефонами та іншими гаджетами під час занять.

Якщо здобувач вищої освіти через поважні причини був відсутній під час проведення контрольного заходу, написання МКР, йому надається можливість виконати його в додатково призначений викладачем час.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль I. Організація навчання дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах НУШ

Тема 1. Сутність Нової української школи як ключової реформи освіти в Україні. Огляд концепції Нової української школи. Особливості організації освітнього середовища в Новій українській школі.

Тема 2. Особливості реалізації концепції НУШ в освіті дітей з особливими освітніми потребами. Сутність компетентнісного підходу в навчанні дітей з інтелектуальними порушеннями. Характеристика життєвих компетентностей школярів з інтелектуальними порушеннями.

Тема 3. Суб'єкт-суб'єктна взаємодія в освітньому процесі НУШ. Суб'єкт-суб'єктні взаємовідносини педагога та вихованця в умовах особистісно орієнтованого виховання. Технологія навчання в парах чи невеликих групах, або кооперативне навчання.

Тема 4. Діяльнісний підхід – основа організації освітнього процесу закладу загальної середньої школи. Діяльнісний підхід: цілі, принципи, завдання. Основні положення діяльнісного навчання. Порівняльна характеристика навчальної діяльності за традиційним та діяльнісним підходами. План діяльності вчителя та учнів на різних етапах уроку. Алгоритм організації уроку за діяльнісним підходом. Розвиток свідомого ставлення до навчання у дітей з інтелектуальними порушеннями в контексті реалізації концепції НУШ.

Тема 5. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів з ООП. Характеристика, закономірності й особливості впровадження в освітній процес початкової школи формувального оцінювання. Психолого-етичний аспект формувального оцінювання. Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів з порушеннями інтелектуального розвитку в сучасних умовах трансформаційних змін в освіті.

Тема 6. Наскрізне виховання цінностей та якостей особистості в освітньому процесі. Концептуальне значення наскрізного виховання. Ціннісна основа педагогічного партнерства у системі «учень – учитель». Формування спільних цінностей. Особливості виховання дітей з ІП.

Тема 7. Використання сучасних ІКТ в умовах НУШ. Роль інформаційно-комунікаційних технологій у роботі з дітьми з інтелектуальними порушеннями. Основні типи ІКТ, доцільні для використання для дітей з інтелектуальними порушеннями.

Тема 8. Організація дистанційного навчання школярів з ООП. Сутність дистанційного навчання. «Недоліки» дистанційного режиму навчання. Прийоми роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями в умовах дистанційного навчання. Поради вчителям щодо навчання дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах воєнного стану.

Тема 9. Педагогіка партнерства як основа успішної взаємодії з батьками здобувачів освіти. Мета і завдання співпраці з батьками учнів з інтелектуальними порушеннями. Принципи побудови роботи з батьками. Зміст і методи вивчення готовності сім'ї до партнерської взаємодії. Участь батьків у роботі команди психолого-педагогічного супроводу.

Формою підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Навчання дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах НУШ» є екзамен.

САМОСТІЙНА РОБОТА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ В УМОВАХ НУШ»

Метою самостійної роботи здобувачів вищої освіти з дисципліни «Навчання дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах НУШ» є формування позитивної професійної мотивації, поглиблення знань про організацію навчання дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах НУШ, розвиток творчих здібностей, пізнавальних інтересів, бажання займатися самоосвітою, професійним саморозвитком та самовихованням.

Контроль за самостійною роботою здійснює викладач. У плани практичних занять, МКР включені запитання та практичні завдання, успішне виконання яких передбачає попереднє виконання самостійної роботи. Здобувачі вищої освіти для виконання завдань самостійної роботи можуть заводити окремий зошит, папку.

Оцінка за самостійну роботу є складовою загальної оцінки, що виставляється здобувачеві за поточний контроль. Максимальна оцінка за самостійну роботу – 10 балів. Здобувачі вищої освіти, які за результатами виконання самостійної роботи отримали рейтинговий бал менший 60% від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи або не виконали її завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість, ліквідація якої є обов'язковою. Недотримання дедлайну може бути причиною оцінювання самостійної роботи на 1 бал нижче від загальної суми балів, але не менше мінімального балу до зарахування.

Завдання самостійної роботи можуть бути перезараховані за результатами неформальної освіти здобувача, за умови їх відповідності темі та кількості годин (не менше виділених на самостійну роботу).

Перелік завдань для самостійної роботи

Тема 1. Сутність Нової української школи як ключової реформи освіти в Україні

Завдання для практичного виконання:

1. Порівняйте особливості організації освітнього процесу в НУШ і традиційній школі.
2. Розробіть авторську модель «Ранкової зустрічі».

Тема 2. Особливості реалізації концепції НУШ в освіті дітей з особливими освітніми потребами

Завдання для практичного виконання:

1. Порівняйте життєві компетентності школярів з інтелектуальними порушеннями (за О. Чеботарьовою) і компетентності учнів з типовим розвитком згідно концепції НУШ.
2. Обґрунтуйте особливості реалізації концепції НУШ в освіті учнів з ООП різних категорій.

Особливості реалізації концепції НУШ в освіті учнів з ООП

Учасники освітнього процесу	Особливості реалізації концепції НУШ
Учні з інтелектуальними порушеннями	
Учні з розладами спектру аутизму	
Учні з порушеннями зору	
Учні з порушеннями слуху	
Учні з порушеннями опорно-рухового апарату	
Учні з порушеннями мовлення	
Учні з затримкою психічного розвитку	
Учні з складними порушеннями розвитку	

Тема 3. Суб'єкт-суб'єктна взаємодія в освітньому процесі НУШ

Завдання для практичного виконання:

1. Запропонуйте завдання для роботи в парах чи групах на уроках з дітьми з інтелектуальними порушеннями (предмет і клас на вибір).
2. Розробіть рекомендації для вчителів щодо організації парної і групової роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями на уроках, враховуючи їхні особливості психофізичного розвитку.

Тема 4. Діяльнісний підхід – основа організації освітнього процесу закладу загальної середньої школи

Завдання для практичного виконання:

1. Опишіть труднощі, які, на Вашу думку, виникають у вчителів предметів у процесі реалізації діяльнісного підходу у навчанні дітей з інтелектуальними порушеннями.
2. Порівняйте навчальну діяльність за традиційним та діяльнісним підходами.

Порівняльна характеристика навчальної діяльності за традиційним та діяльнісним підходами

Компоненти навчальної діяльності	Традиційний підхід	Діяльнісний підхід
Мета		
Мотивація		
Засоби		
Дія		
Результат		

Тема 5. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів з ООП

Завдання для практичного виконання:

1. Опишіть алгоритм діяльності вчителя під час організації формувального оцінювання.
2. Порівняйте традиційне і формувальне оцінювання учнів з інтелектуальними порушеннями.
3. Підготуйте есе на тему: «Моє ставлення до формувального оцінювання учнів з інтелектуальними порушеннями».

Тема 6. Наскрізне виховання цінностей та якостей особистості в освітньому процесі

Завдання для практичного виконання:

1. Підготуйте доповідь на тему: «Сутність наскрізного виховання у роботі з дітьми з інтелектуальними порушеннями».
2. Назвіть особливості психофізичного розвитку учнів з інтелектуальними порушеннями, які ускладнюють процес виховання.
3. Опишіть завдання, які реалізуються у процесі виховання учнів з інтелектуальними порушеннями в умовах НУШ.

Тема 7. Використання сучасних ІКТ в умовах НУШ

Завдання для практичного виконання:

Запропонуйте комп'ютерну програму, яку можна використовувати у роботі з учнями з інтелектуальними порушеннями. Опишіть її.

Тема 8. Організація дистанційного навчання школярів з ООП

Завдання для практичного виконання:

Розробіть рекомендації батькам дітей з інтелектуальними порушеннями щодо їхньої участі в організації дистанційного навчання їхніх дітей.

Тема 9. Педагогіка партнерства як основа успішної взаємодії з батьками здобувачів освіти

Завдання для практичного виконання:

1. Розробіть презентацію на тему: «Участь батьків у роботі команди психолого-педагогічного супроводу».
2. Розробіть анкету для батьків «Виховання дітей у сім'ї».
3. Запропонуйте форми роботи з батьками учнів з інтелектуальними порушеннями, які, на Вашу думку, якнайкраще сприятимуть налагодженню партнерської взаємодії педагогів і батьків учнів.

Форми роботи з батьками учнів з інтелектуальними порушеннями

Педагоги	Форми роботи та їх тематика
Класний керівник	
Вчителі предметів	
Вихователь	
Корекційний педагог	

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Огляд концепції Нової української школи.
2. Особливості організації освітнього середовища в Новій українській школі.
3. Сутність компетентнісного підходу в навчанні дітей з інтелектуальними порушеннями.
4. Характеристика життєвих компетентностей школярів з інтелектуальними порушеннями.
5. Суб'єкт-суб'єктні взаємовідносини педагога та вихованця в умовах особистісно орієнтованого виховання.
6. Технологія навчання в парах чи невеликих групах, або кооперативне навчання.
7. Діяльнісний підхід: цілі, принципи, завдання.
8. Основні положення діяльнісного навчання.
9. Порівняльна характеристика навчальної діяльності за традиційним та діяльнісним підходами.
10. План діяльності вчителя та учнів на різних етапах уроку.
11. Алгоритм організації уроку за діяльнісним підходом.
12. Розвиток свідомого ставлення до навчання у дітей з інтелектуальними порушеннями в контексті реалізації концепції НУШ.
13. Характеристика, закономірності й особливості впровадження в освітній процес початкової школи формувального оцінювання.
14. Психолого-етичний аспект формувального оцінювання.
15. Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів з порушеннями інтелектуального розвитку в сучасних умовах трансформаційних змін в освіті.
16. Концептуальне значення наскрізного виховання.
17. Ціннісна основа педагогічного партнерства у системі «учень – учитель».
18. Формування спільних цінностей.
19. Особливості виховання дітей з ІП.
20. Роль інформаційно-комунікаційних технологій у роботі з дітьми з інтелектуальними порушеннями.
21. Основні типи ІКТ, доцільні для використання для дітей з інтелектуальними порушеннями.
22. Сутність дистанційного навчання.
23. «Недоліки» дистанційного режиму навчання.

24. Прийоми роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями в умовах дистанційного навчання.

25. Поради вчителям щодо навчання дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах воєнного стану.

26. Мета і завдання співпраці з батьками учнів з інтелектуальними порушеннями.

27. Принципи побудови роботи з батьками.

28. Зміст і методи вивчення готовності сім'ї до партнерської взаємодії.

29. Участь батьків у роботі команди психолого-педагогічного супроводу.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Миронова С., Чопік О. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник. 2-е видання, перероблене та доповнене. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. 332 с.
2. Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред. Н.М. Бібік. Київ: Літера ЛТД, 2018. 160 с.
3. Нова українська школа: путівник для вчителя 5-6 класів: навчально-методичний посібник / за ред. А.Л. Черній; відп. за вип. В.М. Салтишева. Рівне: РОІППО, 2022. 168 с.
4. Особливості реалізації компетентнісного підходу в освіті дітей з інтелектуальними порушеннями / навчально-методичний посібник / авт.: О. Чеботарьова, Г. Блеч, І. Бобренко, І. Гладченко, О. Мякушко, С. Трикоз, І. Сухіна, Н. Ярмола; за наук. ред.: О. Чеботарьової, І. Сухіної. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2019. 233 с.

Додаткова література

1. Дистанційне навчання: виклики, результати та перспективи. Порадник. З досвіду роботи освітян міста Києва: навч.-метод. посіб. / упоряд.: Вороникова І.П., Чайковська Н.В. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 456 с.
2. Діти з особливими потребами у початковій школі: поради батькам: Книга 3 / Л.С. Вавіна, А.М. Висоцька, В.В. Жук та ін.; за ред.. В.І. Бондаря, В.В. Засенка. Київ: Наук. світ, 2006. 212 с.
3. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з порушеннями інтелектуального розвитку: навчально-методичний посібник / авт.: О.В. Чеботарьова, Г.О. Блеч, І.В. Гладченко, С.В. Трикоз та ін. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. 88 с.

4. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів 5-10 класів з порушеннями інтелектуального розвитку: навчально-методичний посібник / авт.: О.В. Чеботарьова, Г.О. Блеч, І.В. Гладченко, С.В. Трикоз та ін.: за ред.: О.В. Чеботарьової. Київ: ІСП НАПН України, 2019. 120 с.
5. Миронова С.П. Нова українська школа: особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи в інклюзивних класах: навчально-методичний посібник. Тернопіль: Астон, 2020. 176 с.
6. Нечепорчук А. Новий освітній простір. Інформаційний посібник. 2019. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/novij-osvitnij-prostir>
7. Сучасні засоби ІКТ підтримки інклюзивного навчання: навчальний посібник / [А.В. Гета, В.М. Заїка, В.В. Коваленко та ін.]; за заг. ред. Ю.Г. Носенко. Полтава: ПУЕТ, 2018. 261 с.
8. Чеботарьова О.В., Гладченко І.В. Учні початкових класів із порушеннями інтелектуального розвитку: навчання та розвиток: навчально-методичний посібник. Харків: Вид-во «Ранок», 2020. 128 с.
9. Чопік О.В. Особливості адаптації дітей з особливими освітніми потребами до навчання в умовах НУШ. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*: зб. за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів: вип. 19, у 3 т. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2020. Т. 1. С. 174–175.
10. Чопік О.В., Гудима О.М. Ставлення педагогів до навчання дітей з ООП в умовах НУШ. *Психолого-педагогічний супровід дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах спеціальної та інклюзивної освіти*: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю 9 листопада 2022 р. / за ред. Т.О. Докучиної, відп. секретар О.І. Дмитрієва. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. С. 228–231.

3.2. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Робоча програма та силабус

(<https://kaf-korped.kpnu.edu.ua/sylabusy-mahistriv/>)

навчальної дисципліни «Інноваційні технології корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами» укладені відповідно до освітньо-професійної програми Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка) підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта зі спеціалізації 016.02 Корекційна психопедагогіка.

«Інноваційні технології корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами» є обов'язковим освітнім компонентом професійної підготовки.

Метою вивчення навчальної дисципліни є засвоєння здобувачами вищої освіти теоретичних засад і сутності здійснення корекційної функції професійної діяльності вчителя-дефектолога; формування вмінь впровадження традиційних та інноваційних форм корекційної роботи з дітьми, що мають особливі освітні потреби.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Інноваційні технології корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами» є:

- узагальнення здобувачами теоретичних і прикладних знань про корекційну роботу з дітьми з особливими освітніми потребами;
- удосконалення вмінь корекційної діяльності;
- формування вмінь впровадження традиційних та інноваційних форм корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами;
- формування емоційно позитивного ставлення до специфіки професійної діяльності.

За результатами вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти мають:

знати:

- сутність традиційних та інноваційних технологій корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами;

- зміст інноваційних технологій корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами;
- корекційні можливості інноваційних технологій;
- можливості удосконалення професійно-корекційних компетенцій корекційного педагога у процесі післявузівської методичної роботи.

вмісту:

- впроваджувати традиційні та інноваційні технології корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, у різних типах закладів корекційної та інклюзивної освіти;
- застосувати традиційні та інноваційні технології корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами;
- розробляти та реалізовувати заходи зі створення безпечного і здоров'язберезувального освітнього середовища.

Технічне й програмне забезпечення, обладнання

Вивчення курсу не потребує спеціального матеріально-технічного та/або інформаційного забезпечення; можливе використання проектора й ноутбука / персонального комп'ютера для створення презентацій у форматі MS PowerPoint. Передбачається застосування об'єктно-модульного динамічного середовища навчання MOODLE.

Політика курсу (правила та вимоги)

Вивчення навчальної дисципліни «Інноваційні технології корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами» передбачає обов'язкове відвідування лекційних та практичних занять; активність та ініціативність під час занять; виконання завдань для самостійної роботи. Пунктуальність, організованість, цілеспрямованість, толерантність, наполегливість та комунікабельність здобувачів вищої освіти схвалюються.

Неприпустимою є академічна недобросовісність здобувачів вищої освіти, пропуски навчальних занять з неповажних причин; користування телефонами та іншими гаджетами під час занять.

Якщо здобувач вищої освіти через поважні причини був відсутній під час проведення контрольного заходу, написання МКР, йому надається можливість виконати його в додатково призначений викладачем час.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теорія та методика впровадження новітніх технологій у корекційну роботу з дітьми з особливими освітніми потребами

Тема 1. Поняття технології в корекційній роботі. Генезис понять «технологія», «педагогічна технологія». Структура педагогічної технології. Співвідношення понять «технологія», «методологія», «метод», «методика».

Тема 2. Інноваційна діяльність корекційного педагога. Деонтологічна компетентність корекційного педагога в умовах інклюзивного навчання. Готовність корекційного педагога до інноваційної професійної діяльності. Психологічний аспект упровадження нових корекційних технологій.

Тема 3. Системні інноваційні педагогічні технології. «Будинок вільної дитини» М. Монтесорі. «Йена-план-школа» П. Петерсена. Антропософські школи Р. Штейнера. «Школа успіху і радості» С. Френе. «Школа для життя, через життя» Ж.-О. Декролі. Технології розвивального навчання.

Змістовий модуль 2. Використання інноваційних технологій у корекційній роботі

Тема 4. Використання у корекційній педагогіці модульних та локальних інноваційних педагогічних технологій. Технологія раннього навчання М. Зайцева. Технологія раннього навчання Г. Домана. Технологія розвитку творчої особистості Г. Альтшуллера. Технологія фізичного виховання М. Єфименка.

Тема 5. Здоров'язберігаючі технології в освіті дітей з ООП. Сучасне розуміння здоров'я людини і його основних складових. Здоров'язберігаючі технології в освітньому процесі. Особливості реалізації здоров'язберігаючих технологій при роботі з дітьми з ООП.

Тема 6. Реалізація корекційних цілей у разі використання новітніх освітніх технологій. Корекційні технології, методики та методи у роботі з дітьми з ООП. Особливості впровадження педагогічних технологій у систему сучасної корекційної освіти. Інформаційно-комунікаційні технології в спеціальній та інклюзивній освіті. Нетрадиційні технології корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

Формою підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Інноваційні технології корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами» є екзамен.

САМОСТІЙНА РОБОТА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ»

Метою самостійної роботи здобувачів вищої освіти з дисципліни «Інноваційні технології корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами» є формування позитивної професійної мотивації, поглиблення знань про сутність та особливості здійснення корекційної функції професійної діяльності вчителя-дефектолога; формування вмінь впровадження традиційних та інноваційних форм корекційної роботи з дітьми, що мають особливі освітні потреби, розвиток творчих здібностей, пізнавальних інтересів, бажання займатися самоосвітою, професійним саморозвитком та самовихованням.

Контроль за самостійною роботою здійснює викладач. Оцінка за самостійну роботу є складовою загальної оцінки, що виставляється здобувачеві за поточний контроль. Максимальна оцінка за самостійну роботу – 20 балів (по 10 балів за кожен змістовий модуль).

Здобувачі вищої освіти для виконання завдань самостійної роботи можуть заводити окремий зошит.

Перелік завдань для самостійної роботи

Тема 1. Поняття технології в корекційній роботі

Тематика доповідей і рефератів:

1. Психологічні та педагогічні засади корекційної роботи.
2. Дидактичні та методичні основи корекції.
3. Проблеми корекційної роботи в історії корекційної педагогіки.
4. Застосування педагогічної теорії, новітнього педагогічного досвіду у практичній діяльності корекційного педагога.

Завдання для практичного виконання:

1. Скласти словник термінів та понять до заняття.

Словникова робота: технологія, інновація, розвиток, соціалізація, корекція, реабілітація, корекційна освіта, педагогічна технологія.

2. Написати есе: «Значення передового й новаторського досвіду для інноваційної педагогічної діяльності».

Рекомендована література:

О.: 1; 5.

Д.: 3; 5; 10.

Тема 2. Інноваційна діяльність корекційного педагога

Тематика доповідей і рефератів:

1. Формування індивідуального педагогічного стилю корекційного педагога.
2. Підготовка корекційного педагога до впровадження інноваційних технологій у процесі післядипломної освіти.
3. Зміст дослідницько-творчої діяльності корекційного педагога.
4. Компоненти готовності до інноваційної педагогічної діяльності, їх характеристика.
5. Методи розвитку інноваційної поведінки педагога.

Завдання для практичного виконання:

1. Скласти словник термінів та понять до заняття.

Словникова робота: педагогічна деонтологія, інноваційна компетентність педагога, готовність до інноваційної педагогічної діяльності, рефлексивне мислення, креативність, мотивація.

2. Провести діагностику щодо виявлення готовності до інноваційної діяльності («Методика вивчення здатності педагога до саморозвитку», «Карта педагогічної оцінки здібностей вчителя до інноваційної діяльності»).

3. Розробити програму діагностики готовності корекційного педагога до інноваційної діяльності.

4. Написати есе: «Підготовка корекційного педагога до впровадження інноваційних технологій у процесі післядипломної освіти».

Рекомендована література:

О.: 1; 2; 5.

Д.: 3; 7; 12; 16.

Тема 3. Системні інноваційні педагогічні технології

Тематика доповідей і рефератів:

1. Теоретичні основи корекційної роботи з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку.
2. Сутність системних, модульних, локальних інноваційних педагогічних технологій.
3. Особливості використання інноваційних педагогічних технологій у роботі з дітьми з ООП.

4. Короткі відомості про життя і творчість М. Монтесорі.
5. Організація педагогічного процесу у вальдорфських школах / дитячих садках.

Завдання для практичного виконання:

1. Переглянути та проаналізувати відео про технологію «Будинок вільної дитини» М. Монтесорі.
2. Підготувати презентацію на тему: «Використання Монтесорі-матеріалу у роботі з дітьми з ООП».
3. Підготувати наочні посібники для презентації на тему: «Використання Монтесорі-матеріалу у повсякденному житті».
4. Розробити конспект заняття з використанням системних інноваційних педагогічних технологій (технологію і порушення розвитку дитини на вибір).
5. Написати есе: «Проблеми та труднощі корекційного педагога при впровадженні системних інноваційних педагогічних технологій».
6. Підготувати презентації: «Досвіду роботи в Україні дитячих садків за системою М. Монтесорі / Р. Штейнера».
7. Заповнити таблицю «Переваги та недоліки у використанні системних інноваційних педагогічних технологій в роботі з дітьми з ООП».

Технологія	Переваги	Слабкі сторони
«Будинок вільної дитини» М. Монтесорі		
«Йена-план-школа» П. Петерсена		
Антропософські школи Р. Штейнера		
«Школа успіху і радості» С. Френе		
«Школа для життя, через життя» Ж.-О. Декролі		
Розвивального навчання		

Рекомендована література:

- О.: 1; 2; 3; 4; 5.
Д.: 1; 5; 10.

Тема 4. Використання у корекційній педагогіці модульних та локальних інноваційних педагогічних технологій

Тематика доповідей і рефератів:

1. Сутність реабілітаційних технологій у процесі соціальної реабілітації різних категорій осіб: рання соціальна реабілітація; реабілітаційна педагогіка; модель «Тріада життя»; кондуктивна педагогіка; технології сенсорної корекції.
2. Сутність соціальної реабілітації осіб з порушеннями психофізичного розвитку.
3. Технології навчання грамоти і математики Г. Домана
4. Суть «тотального ігрового методу» та найголовніші характеристики заняття-спектаклю в технології М. Єфименка.

Завдання для практичного виконання:

1. Розробити конспект заняття з використанням модульних інноваційних педагогічних технологій (технологію і порушення розвитку дитини на вибір).

2. Написати есе: «Важливість технології фізичного виховання М. Єфименка у роботі з дітьми з ООП».

3. Розробити конспект заняття з використанням локальних інноваційних педагогічних технологій (технологію і порушення розвитку дитини на вибір).

4. Заповнити таблицю «Переваги та недоліки у використанні модульних та локальних інноваційних педагогічних технологій в роботі з дітьми з ООП».

Технологія	Переваги	Слабкі сторони
Раннього навчання Г. Домана		
Розвитку творчої особистості Г. Альтшуллера		
Фізичного виховання М. Єфименка		

Рекомендована література:

О.: 1; 2; 3; 4; 5.

Д.: 1; 4; 5; 10; 12.

Тема 5. Здоров'язберігаючі технології в корекційній роботі з дітьми з ООП

Тематика доповідей і рефератів:

1. Здоров'язберігаючі технології в інклюзивному класі початкової школи.
2. Здоров'язберігаючі технології, як засіб формування мовленнєвої компетентності дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної освіти.

Завдання для практичного виконання:

1. Скласти словник термінів та понять до заняття.
Словникова робота: здоров'я, здоровий спосіб життя, здоров'язберігаюча технологія, профілактика, психогігієна.
2. Написати есе: «Значущість здоров'язберігаючих технологій у навчанні дітей з ООП».
3. Розробити майстер-клас, який можна провести з дітьми з особливими освітніми потребами з метою формування здорового способу життя.
4. Підібрати вправи, що сприяють запобіганню станам перевтоми, гіподинамії та інших дезадаптивних станів дітей з ООП.
5. Скласти рекомендації щодо застосування здоров'язберігаючих технологій в практиці роботи з дітьми з ООП.
6. Заповнити таблицю «Використання здоров'язберігаючих технологій в роботі з дітьми з ООП».

Здоров'язберігаюча технологія	Приклад вправи	З якими категоріями порушень у дітей можна використовувати

7. Підготувати вправи для гімнастики, яку можна провести з дітьми з особливими освітніми потребами.

Рекомендована література:

О.: 3; 4; 5.

Д.: 6; 8; 9; 10; 12; 13; 15; 20.

Тема 6. Реалізація корекційних цілей у разі використання новітніх освітніх технологій

Тематика доповідей і рефератів:

1. Методична робота як засіб оволодіння інноваційними технологіями у процесі післядипломної освіти.
2. Застосування педагогічної теорії, новітнього педагогічного досвіду у практичній діяльності корекційного педагога.
3. Значущість різних технологій для корекції розвитку дітей з ООП.

Завдання для практичного виконання:

1. Написати есе: «Труднощі реалізації корекційних цілей у разі використання інноваційних технологій (технологія на вибір) у роботі з дітьми з інтелектуальними порушеннями».

2. Заповнити таблицю «Використання ІКТ в інклюзивному класі початкової школи».

ІКТ	З якими категоріями порушень у дітей можна використовувати

3. Написати есе: «Шляхи удосконалення навчально-виховного процесу і корекційної роботи у спеціальних та інклюзивних закладах освіти».

4. Заповнити таблицю «Переваги та недоліки у використанні інноваційних технологій в роботі з дітьми з ООП».

Технологія	Переваги	Слабкі сторони
ІКТ		
Ейдетика		
Мнемотехніка		
Створення ситуації успіху		
Раннього та інтенсивного навчання грамоті		
Інтелектуальні карти		

Рекомендована література:

О.: 1; 2; 3; 4; 5.

Д.: 1; 2; 6; 10; 11; 14; 16; 17; 18; 19.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ

Екзаменаційні білети з навчальної дисципліни «Інноваційні технології корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами» містять два теоретичних питання. Теоретична підготовка здобувачів здійснюється за такими питаннями:

1. Дайте визначення поняттям «технологія», «інноваційна технологія».
2. Розкрийте співвідношення понять «технологія», «методологія», «метод», «методика».
3. Визначте структуру технології.
4. Сформулюйте основні правила впровадження інноваційних технологій у корекційній роботі.
5. Визначте професіограму корекційного педагога.
6. Сформулюйте деонтологічну компетентність корекційного педагога в умовах інклюзивного навчання.
7. Охарактеризуйте готовність корекційного педагога до інноваційної професійної діяльності.
8. Опишіть психологічний аспект упровадження нових освітніх технологій.
9. Опишіть сучасне розуміння здоров'я людини і його основних складових.
10. Опишіть особливості впровадження педагогічних технологій у систему сучасної корекційної освіти.
11. Охарактеризуйте технологію розвитку творчої особистості Г. Альтшуллера.
12. Охарактеризуйте «Школа для життя, через життя» Ж.-О. Декролі.
13. Охарактеризуйте «Йена-план-школа» П. Петерсена.
14. Охарактеризуйте «Будинок вільної дитини» М. Монтесорі.
15. Охарактеризуйте антропософські школи Р. Штейнера.
16. Охарактеризуйте «Школа успіху і радості» С. Френе.
17. Охарактеризуйте технологію фізичного виховання М. Єфименка.
18. Охарактеризуйте технологію раннього навчання М. Зайцева.
19. Охарактеризуйте ІКТ.
20. Охарактеризуйте технологію «ейдетика».
21. Опишіть здоров'язберігаючі технології в освітньому процесі.
22. Дайте характеристику технології раннього навчання Г. Домана.

23. Охарактеризуйте особливості реалізації здоров'язберігаючих технологій при роботі з дітьми з ООП.
24. Опишіть технології розвивального навчання.
25. Дайте характеристику нетрадиційним технологіям корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.
26. Встановіть взаємозв'язок інновації і традиції.
27. Визначте роль інноваційних процесів у сучасній освіті.
28. Класифікація педагогічних технологій
29. Визначте роль передового й новаторського досвіду для інноваційної педагогічної діяльності.
30. Опишіть компоненти готовності до інноваційної педагогічної діяльності, їх характеристика.
31. Охарактеризуйте методи розвитку інноваційної поведінки педагога
32. Опишіть короткі відомості про життя і творчість М. Монтесорі.
33. Охарактеризуйте організацію педагогічного процесу у вальдорфських школах.
34. Охарактеризуйте організацію педагогічного процесу у вальдорфських дитячих садках.
35. Визначте сутність реабілітаційних технологій у процесі соціальної реабілітації різних категорій осіб (рання соціальна реабілітація; реабілітаційна педагогіка; модель «Тріада життя»; кондуктивна педагогіка; технології сенсорної корекції).
36. Розкрийте суть «тотального ігрового методу» та найголовніші характеристики заняття-спектаклю в технології М. Єфименка.
37. Опишіть формування індивідуального педагогічного стилю корекційного педагога.
38. Застосування педагогічної теорії, новітнього педагогічного досвіду у практичній діяльності корекційного педагога.
39. Охарактеризуйте здоров'язберігаючі технології в інклюзивному класі початкової школи.
40. Охарактеризуйте здоров'язберігаючі технології, як засіб формування мовленнєвої компетентності дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної освіти.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Практикум: навчальний посібник. Київ: Слово, 2013. 448 с.
3. Корекційно-розвивальні технології навчання дітей з комплексними порушеннями розвитку: навчально-методичний посібник / Чеботарьова О.В., Блеч Г.О., Гладченко І.В., Бобренко І.В., Мякушко О.І., Сухіна І.В., Трикоз С.В.; за наук. ред. О.В. Чеботарьової, О.І. Мякушко. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. 558 с. URL:
<https://lib.iitta.gov.ua/725704/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%9A%D0%A0%D0%A2-2020.pdf>
4. Михальська С.А. Особливості використання інноваційних технологій у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 48. Т. 1. С. 117-120. URL:
http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/48/part_1/24.pdf
5. Шнайдер В.І. Інноваційні технології в навчально-виховному процесі дітей з особливими освітніми потребами: навчально-методичний посібник. Хмельницький: ОІППО, 2010. 156 с.

Допоміжна література

1. Веремчук А., Хом'як О. Інноваційні технології навчання дітей з особливими освітніми потребами. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. Вип. 1 (5). 2021. С. 71–78. URL:
<https://dspace.megu.edu.ua:8443/jspui/handle/123456789/3578>
2. Дегтяренко Т.М. Поширення ідей упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у систему спеціальної освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2015. Т. 46. Вип. 2. С. 11-21. URL:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2015_46_2_4
3. Дичківська І.М. Основи педагогічної інноватики: навчальний посібник. Рівне: Зелент, 2001. 222 с.
4. Єфименко М.М. Сучасні підходи до корекційно спрямованого фізичного виховання дошкільників з порушеннями опорно-рухового апарату: монографія. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2013. 356 с.
5. Інноваційні технології в корекційній роботі з дітьми з особливими освітніми потребами: навч.-метод. посібник / за заг. ред. Л. Галенко. Харків: «Друкарня Мадрид», 2018. 110 с.
6. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник. Харків: Видво «Ранок», 2019. 304 с. URL:
<http://interactive.ranok.com.ua/upload/file/%D0%98%D0%BD%D0%BA%D0%BB>

[%D1%8E%D0%B7%D0%B8%D1%8F/Navch%20ditei%20z%20osobl%20osvitnim%20potrebamy%20v%20inkl%20seredovyshchi%20\(Kolupaieva_Taranchenko\).pdf](#)

7. Миронова С.П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту: монографія. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2007. 304 с.
8. Михальський А.В., Жигульова Е.О., Михальська Ю.А. Здоров'язберігаючі технології при роботі з дітьми із особливими освітніми потребами: навч. посібник. Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2020. 228 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/3879/Zdoroviazberihaiuchi-tekhnohii-pry-roboti-z-ditmy-iz-osoblyvymy-osvitnimy-potrebamy.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
9. Омельченко М.С., Кузнецова Т.Г. Здоров'язбережувальні технології і фізичне виховання дошкільників з порушеннями інтелектуального розвитку: навчально-методичний посібник. Слов'янськ: Вид-во Б.І. Маторіна, 2020. 144 с.
10. Освітні технології: навчально-методичний посібник / О.М. Пехота, А.С. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; за заг. ред. О.М. Пехоти. Київ: А.С.К., 2001. 256 с.
11. Почкун Ю.О. Вивчення досвіду застосування новітніх корекційних освітніх технологій у роботі із аутичними дітьми. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2016. Вип. 32(2). С. 78-83. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2016_32%282%29_16
12. Психолого-педагогічні основи корекційної роботи в спеціальній школі. Хрестоматія: навчальний посібник / за ред. С.П. Миронової. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет, інформаційно-видавничий відділ, 2004. 220 с.
13. Соціальна та освітня інклюзія: історія, сучасність та перспективи розвитку: колективна монографія у 2 частинах. Частина 1. Інституційні та особистісні аспекти впровадження в Україні / за ред. С.П. Миронової, Л.Б. Платаш. Чернівці: «Технодрук», 2021. 352 с. URL: https://lib.lntu.edu.ua/sites/default/files/2021-11/MONOGRAF_2021.pdf#page=104
14. Сучасні засоби ІКТ підтримки інклюзивного навчання: навчальний посібник / [А.В. Гета, В.М. Заїка, В.В. Коваленко та ін.]; за заг. ред. Ю.Г. Носенко. Полтава: ПУЕТ, 2018. 261 с. URL: <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/SUCHASNI-ZASOBY-IKT-PIDTRYMKY-INKLYUZIVNOHO-NAVCHANNYA.pdf>
15. Сучасні здоров'язбережувальні технології: монографія / за заг. ред. проф. Ю.Д. Бойчука. Харків: Оригінал, 2018. 724 с. URL: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Kaf_zdor_ta_korr_os/M_Suchasni_ZZT.pdf
16. Федоренко І.В. Підготовка майбутніх учителів-дефектологів до використання новітніх комп'ютерних технологій у процесі корекційного навчання: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.03. Київ, 2011. 20 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/aref/20111003001194>

17. Чопік О.В., Дмитрієва О.І. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні старшокласників з порушеннями інтелектуального розвитку. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2021. Том 86. № 6. С. 30–51. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/4119>
18. Andrew, Bayor & Brereton, Margot & Sitbon, Laurianne & Ploderer, Bernd. (2023). ICT use and competencies of school children with intellectual disabilities in low-resource settings: the case of Ghana in sub-Saharan Africa. *Universal Access in the Information Society*. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10209-023-01059-x>
19. Pantelis, E., 2018. The Application of Information and Communication Technologies (ICT) in the Education of Children with Mild Intellectual Disabilities (ID). *Pedagogika-Pedagogy*, vol. 90, no. 4, pp. 570 – 582. ISSN 1314–8540.
20. Shubayeva, Galiya & Bersugirova, Tolganay & Ibragim, Inabat. (2023). Features of health competencies of preschool children with intellectual disabilities. *InterConf*. 175-180. DOI: <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.12.2023.016>

3.3. ПАРТНЕРСЬКА ВЗАЄМОДІЯ В ЗАКЛАДАХ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Робоча програма та силабус

(<https://kaf-korped.kpnu.edu.ua/sylabusy-mahistriv/>)

навчальної дисципліни «Партнерська взаємодія в закладах спеціальної та інклюзивної освіти» укладені відповідно до освітньо-професійної програми Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка) підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта зі спеціалізації 016.02 Корекційна психопедагогіка.

«Партнерська взаємодія в закладах спеціальної та інклюзивної освіти» є обов'язковим освітнім компонентом професійної підготовки.

Метою викладання навчальної дисципліни «Партнерська взаємодія в закладах спеціальної та інклюзивної освіти» є інтегрування знань здобувачів вищої освіти про теоретичні та практичні засади партнерської взаємодії у закладах спеціальної та інклюзивної освіти, формування здатності до партнерської взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Партнерська взаємодія в закладах спеціальної та інклюзивної освіти» є:

- налагодження міжпредметних зв'язків у знаннях і вміннях здобувачів вищої освіти;
- осмислення та узагальнення здобувачами вищої освіти теоретичних і практичних засад педагогіки партнерства та партнерської взаємодії суб'єктів освітнього процесу у спеціальних закладах освіти та закладах освіти з інклюзивним навчанням;
- удосконалення навичок командної взаємодії корекційного педагога з усіма учасниками освітнього процесу;
- формування навичок складання та реалізації освітніх проєктів, спрямованих на оптимізацію партнерської взаємодії суб'єктів освітнього процесу у спеціальних закладах освіти та закладах освіти з інклюзивним навчанням;
- розвиток професійної мотивації, професійне та особистісне зростання здобувачів вищої освіти.

За результатами вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти мають:

знати: теоретико-методичні засади педагогіки партнерства; принципи педагогіки партнерства в умовах впровадження концепції НУШ; особливості реалізації принципів педагогіки партнерства у спеціальній та інклюзивній освіті; теоретичні та прикладні засади формування та реалізації партнерської взаємодії з учнями з ООП, їхніми батьками та членами команд психолого-педагогічного супроводу

вміти: налагоджувати партнерські взаємини з різними суб'єктами освітнього процесу у спеціальних закладах освіти та закладах освіти з інклюзивним навчанням; реалізовувати процес взаємодії з дітьми з ООП, їхніми батьками та колегами на засадах партнерства; планувати та реалізовувати освітні проєкти, спрямовані на оптимізацію партнерської взаємодії суб'єктів освітнього процесу у спеціальних закладах освіти та закладах освіти з інклюзивним навчанням;

Технічне й програмне забезпечення, обладнання

Вивчення курсу не потребує спеціального матеріально-технічного та/або інформаційного забезпечення; можливе використання проектора й ноутбука / персонального комп'ютера для створення презентацій у форматі MS PowerPoint. Передбачається застосування об'єктно-модульного динамічного середовища навчання MOODLE.

Політика курсу (правила та вимоги)

Вивчення навчальної дисципліни «Партнерська взаємодія в закладах спеціальної та інклюзивної освіти» передбачає обов'язкове відвідування лекційних та практичних занять; активність та ініціативність під час занять; виконання завдань для самостійної роботи. Пунктуальність, організованість, цілеспрямованість, толерантність, наполегливість та комунікабельність здобувачів вищої освіти схвалюються.

Неприпустимою є академічна недобросовісність здобувачів вищої освіти, пропуски навчальних занять з неповажних причин; користування телефонами та іншими гаджетами під час занять.

Якщо здобувач вищої освіти через поважні причини був відсутній під час проведення контрольного заходу, написання МКР, йому надається можливість виконати його в додатково призначений викладачем час.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Особливості партнерської взаємодії у спеціальній та інклюзивній освіті

Тема 1. Теоретико-методологічні засади педагогіки партнерства. Поняття про партнерство та партнерську взаємодію. Сутність та історичні передумови педагогіки партнерства. Реалізація принципів педагогіки партнерства в умовах впровадження концепції НУШ.

Тема 2. Організація і зміст партнерської взаємодії у закладах спеціальної та інклюзивної освіти. 1. Партнерство у спеціальній та інклюзивній освіті як провідний принцип НУШ. 2. Особливості реалізації принципів педагогіки партнерства у закладах спеціальної та інклюзивної освіти.

Тема 3. Реалізація педагогіки партнерства у взаємодії з учнями з ООП. 1. Партнерство як засіб соціалізації особистості. 2. Суб'єкт-суб'єктна взаємодія між вчителем та учнями як основа партнерства. 3. Бар'єри у спілкуванні педагога з дітьми з ООП. 4. Характеристика моделей взаємодії педагога з учнями. 5. Шляхи формування партнерської взаємодії з дітьми з ООП.

Тема 4. Особливості партнерської взаємодії з батьками учнів з ООП. Мета і завдання співпраці з батьками у закладах спеціальної та інклюзивної освіти. 2. Принципи побудови ефективної взаємодії з батьками дітей з ООП. 3. Зміст і методи вивчення готовності батьків до партнерської взаємодії. 4. Участь батьків у команді психолого-педагогічного супроводу. 5. Форми і методи партнерської взаємодії закладів освіти з батьками учнів з ООП.

Тема 5. Особливості реалізації партнерської взаємодії у роботі педагогічних колективів закладів спеціальної та інклюзивної освіти. 1. Сприятливий соціально-психологічний клімат у педагогічному колективі як передумова партнерської взаємодії. 2. Спілкування як чинник формування партнерської взаємодії. 3. Конфлікти у педагогічних колективах та шляхи їх подолання. 4. Проблеми та шляхи оптимізації партнерської взаємодії між членами команди психолого-педагогічного супроводу.

Формою підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Партнерська взаємодія в закладах спеціальної та інклюзивної освіти» є екзамен.

САМОСТІЙНА РОБОТА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПАРТНЕРСЬКА ВЗАЄМОДІЯ В ЗАКЛАДАХ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ»

Метою самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни «Партнерська взаємодія в закладах спеціальної та інклюзивної освіти» є поглиблення знань з основних тем змістового модуля; формування умінь і навичок реалізації педагогіки партнерства у закладах спеціальної та інклюзивної освіти; розвиток позитивної професійної мотивації.

Самостійна робота здобувача вищої освіти передбачає опрацювання матеріалу лекційних занять, попередню підготовку до практичних занять; виконання завдань і вправ в позааудиторний час; самостійне вивчення окремих теоретичних питань курсу; підготовку до написання модульної контрольної роботи; відвідування консультацій (згідно з графіком консультацій кафедри); підготовка до складання екзамену.

Контроль за самостійною роботою здійснює викладач. Оцінка за самостійну роботу є складовою загальної оцінки, що виставляється здобувачеві за поточний контроль. Максимальна оцінка за самостійну роботу оцінюється в 20 балів.

№ з/п	Назва теми змістового модуля	Форми контролю самостійної роботи	Кількість годин (денна / заочна форма навчання)
1.	Тема 1. Теоретико-методологічні засади педагогіки партнерства.	Реферат, перевірка проєктів	16/20
2.	Тема 2. Організація і зміст партнерської взаємодії у закладах спеціальної та інклюзивної освіти.	Перевірка виконання практичних завдань	16/20
3.	Тема 3. Реалізація педагогіки партнерства у взаємодії з учнями з ООП.	Перевірка виконання практичних завдань, проєктів	16/20
4.	Тема 4. Особливості партнерської взаємодії з батьками учнів з ООП.	Перевірка виконання практичних завдань, проєктів	16/20
5.	Тема 5. Особливості реалізації партнерської взаємодії у роботі педагогічних колективів закладів спеціальної та інклюзивної освіти.	Перевірка виконання практичних завдань, повідомлень	16/20

Перелік завдань для самостійної роботи

Тема 1. Теоретико-методологічні засади педагогіки партнерства

1. Підготувати реферат про одного з теоретиків педагогіки партнерства, висвітлити його педагогічні погляди та підходи до її реалізації (В.О. Сухомлинський, Ш.О. Амонашвілі, І.П. Волков, І.П. Іванов, В.А. Караковський, С.М. Лисенкова, В.Ф. Шаталов).
2. Опрацювати Концепцію НУШ, проаналізувати підходи до реалізації партнерства в умовах НУШ.
3. Підготувати матеріали для розробки проєкту «Профіль особистості педагога в умовах НУШ».

Тема 2. Організація і зміст партнерської взаємодії у закладах спеціальної та інклюзивної освіти

1. Проаналізувати бар'єри у впровадженні педагогіки партнерства в практику роботи закладів інклюзивної освіти (аналіз здійснювати у таких сферах «учні з ООП – педагоги загальноосвітньої підготовки», «батьки учнів з ООП – педагоги загальноосвітньої підготовки», «батьки учнів з ООП – корекційні педагоги», «партнерство між членами команди психолого-педагогічного супроводу», «учні з ООП – учні з типовим розвитком».
2. Порівняти стан партнерської взаємодії в спеціальних та інклюзивних закладах.

Тема 3. Реалізація педагогіки партнерства у взаємодії з учнями з ООП

1. Проаналізувати особливості дітей з різними категоріями освітніх потреб та визначити, як вони впливають на здатність цих дітей до партнерства у взаєминах з однолітками і вчителями (діти з ІП, діти з порушеннями слуху, діти з порушеннями зору, діти з РСА, діти з порушеннями мовлення, діти із СГДУ, діти з ПОРА, діти із ЗПР).
2. Підготувати матеріали для розробки проєкту, орієнтованого на оптимізацію партнерської взаємодії з учнями з ООП в спеціальних та інклюзивних закладах.

Тема 4. Особливості партнерської взаємодії з батьками учнів з ООП

1. Здійснити добір методик для вивчення готовності батьків до партнерської взаємодії із закладом освіти.
2. Підготувати матеріали для розробки проєкту на тему: «Партнерство з батьками як умова ефективності психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП».

Тема 5. Особливості реалізації партнерської взаємодії у роботі педагогічних колективів закладів спеціальної та інклюзивної освіти

1. Розробити конспект тренінгового заняття з розвитку колективної взаємодії між педагогами у закладі спеціальної (або інклюзивної) освіти.
2. Підготувати повідомлення на тему: «Конфлікти у педагогічних колективах: причини, динаміка розвитку та шляхи подолання».

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ЕКЗАМЕНУ

Екзаменаційний білет складається з двох питань (перше – теоретичне, друге – практичне). Теоретична підготовка здобувачів вищої освіти здійснюється за такими питаннями:

1. Поняття про партнерство та партнерську взаємодію.
2. Сутність педагогіки партнерства.
3. Історичні передумови педагогіки партнерства.
4. Реалізація принципів педагогіки партнерства в умовах впровадження концепції НУШ.
5. Особливості реалізації принципів педагогіки партнерства в освіті дітей з ООП.
6. Партнерство у спеціальній та інклюзивній освіті як провідний принцип НУШ.
7. Партнерство як засіб соціалізації особистості.
8. Суб'єкт-суб'єктна взаємодія між вчителем та учнями як основа партнерства.
9. Характеристика факторів, що перешкоджають формуванню партнерської взаємодії з учнями з ООП.
10. Характеристика моделей взаємодії педагога з учнями з ООП.
11. Бар'єри у спілкуванні педагога з дітьми з ООП.

12. Шляхи формування партнерської взаємодії з дітьми з ООП.
13. Методи та прийоми формування партнерської взаємодії з дітьми з ООП.
14. Вплив негативних суспільних стереотипів на становлення партнерської взаємодії вчителів загальноосвітньої підготовки та учнів з ООП в інклюзивному закладі.
15. Мета і завдання співпраці з батьками у закладах спеціальної та інклюзивної освіти.
16. Принципи побудови партнерської взаємодії з батьками дітей з ООП.
17. Зміст і методи вивчення готовності батьків до партнерської взаємодії.
18. Командний підхід до психолого-педагогічного вивчення родини, яка виховує дитину з ООП.
19. Роль батьків дітей з ООП у команді психолого-педагогічного супроводу інклюзивного навчання.
20. Характеристика форм і методів навчання батьків прийомам корекційного впливу на розвиток дитини з ООП.
21. Форми і методи партнерської взаємодії закладів освіти з батьками учнів з ООП.
22. Характеристика причин, які перешкоджають партнерській взаємодії педагогів та батьків дітей з ООП.
23. Зміст підготовки батьків до партнерської взаємодії з членами команди психолого-педагогічного супроводу інклюзивного навчання.
24. Сутність, завдання та принципи психолого-педагогічного супроводу інклюзивного навчання.
25. Функції членів команди психолого-педагогічного супроводу інклюзивного навчання.
26. Сприятливий соціально-психологічний клімат у педагогічному колективі як передумова партнерської взаємодії.
27. Спілкування як чинник формування партнерської взаємодії у педагогічному колективі.
28. Особливості професійного спілкування корекційного педагога.
29. Конфлікти у педагогічних колективах та шляхи їх подолання.
30. Шляхи оптимізації партнерської взаємодії між членами команди психолого-педагогічного супроводу інклюзивного навчання.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Буйняк М.Г. Розуміння студентами спеціальності 016 Спеціальна освіта сутності партнерства у майбутній професійній діяльності. *Acta Paedagogica Volynienses*. 2021. Вип. 5. С. 137-143.
2. Буйняк М.Г., Рудзевич І.Л. Дослідження готовності батьків дітей з ООП до партнерської взаємодії з фахівцями інклюзивного закладу. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 45. С. 136-140. (електронне видання). URL: <http://innovpedagogy.od.ua/archives/2022/45/27.pdf>
3. Миронова С.П. Нова українська школа: особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи в інклюзивних класах: навч.-метод. посіб. Тернопіль: Астон, 2020. 176 с.
4. Концепція «Нова українська школа» [Електронний ресурс]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
5. Коханова О.П. Психологія партнерської взаємодії в освіті: навч.-метод. посібник. Київ: Вид-во ПП Щербатих О. В., 2011. 104 с.

Допоміжна література

1. Артемова В. Історія педагогіки України: підручник. Київ: Либідь, 2006. 424 с.
2. Буйняк М.Г., Михальська С.А. Тренінг як метод підготовки майбутніх фахівців спеціальної освіти до партнерської взаємодії у професійній діяльності. *Актуальні питання корекційної освіти*. 2022. Вип. 19. С. 181-190.
3. Буйняк М.Г., Миронова С.П., Чопік О.В. Розуміння сутності партнерства у педагогічній діяльності вчителями спеціальних шкіл. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)*: збірник наукових праць / за ред. М.К. Шеремет. Кам'янець-Подільський: Видавець Ковальчук О.В., 2021. Вип. 17. С. 35-44.
4. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Дрогобич: Коло, 2006. 326 с.
5. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.
6. Закон «Про освіту» [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
7. Кравченко Т.В. Соціалізація дітей шкільного віку у взаємодії сім'ї і школи: монографія. Київ: Фенікс, 2009. 416 с.
8. Кравчинська Т.С. Педагогіка партнерства: основні ідеї, принципи та сутність. *Підготовка керівних та педагогічних кадрів до реалізації Концепції Нової української школи*: зб. статей Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 6 квітня 2017 р. Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2017. С. 85-88. URL: http://conf-hano.at.ua/load/zbirniki/elektronnij_zbirnik_materialiv/4-1-0-680

9. Мартинчук О.В. Теорія і практика підготовки фахівців зі спеціальної освіти до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі: дис. ... докт. пед. наук: 13.00.03. Київ. 2019. 589 с.
10. Миронова С.П., Буйняк М.Г. Професійна діяльність та особистість корекційного педагога: навч. пос. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2020. 136 с.
11. Оржеховська В.М., Кириченко В.І., Ковганич Г.Г. Взаємодія навчального закладу і сім'ї: стратегії, технології, моделі: [практико орієнтований посібник]. Харків: Точка, 2007. 200 с.
12. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навч. посіб. Київ: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.
13. Психологічний супровід інклюзивної освіти: підручник / за заг. ред. Т.О. Докучинової. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка, 2020. 172 с.
14. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: навч.-метод. посіб. / за заг. ред. А.А. Колупаєвої. Київ: ТОВ ВПЦ «Літопис –ХХ» – 2010.
15. Сім'я і дитина в умовах інклюзивної освіти. Методичні поради батькам щодо сімейного супроводу навчання дітей з порушеннями функцій опорно-рухового апарату: навч.-метод. посіб. / за заг. ред. наук. ред. А.Г. Шевцова. Київ: Видавничий дім «Слово», 2013. 112 с.
16. Шевцов А.Г. Методичні основи організації соціальної реабілітації дітей з вадами здоров'я: монографія. Київ: НТІ «Інститут соціальної політики», 2004. 240 с.

3.4. НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ СПЕКТРУ АУТИЗМУ

Робоча програма та силабус

(<https://moodle.kpnu.edu.ua/course/view.php?id=384>)

навчальної дисципліни «**Навчання дітей з розладами аутизму**» укладені відповідно до освітньо-професійної програми Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка) підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта зі спеціалізації 016.02 Корекційна психопедагогіка.

«Навчання дітей з розладами аутизму» є обов'язковим освітнім компонентом професійної підготовки.

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування професійних компетентностей для навчання, виховання, корекції поведінкових особливостей дітей з РСА та компенсації інших порушень психічного розвитку; оволодіння здобувачами вищої освіти методикою корекційної роботи з цією категорією дітей.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Навчання дітей з розладами спектру аутизму» є:

- засвоєння знань про сутність, функції і структуру професійної діяльності щодо навчання дітей з РСА;
- формування навичок корекції поведінкових особливостей дітей із РСА;
- формування компетентностей у здобувачів освіти щодо психолого-педагогічного супроводу дітей з РСА у різних типах закладів;
- формування позитивної мотивації до професійного розвитку;

За результатами вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти мають

знати:

- психофізичні особливості дітей з РСА;
- теоретичні та практичні основи навчання та виховання цієї категорії дітей;
- принципи корекційно-розвиткової роботи з дітьми з РСА;
- технології психолого-педагогічного супроводу дітей з РСА;
- особливості навчання дітей з РСА закладах освіти з інклюзивним навчанням;

- науково доведені технології втручання;
- принципи та технології роботи команди психолого-педагогічного супроводу щодо організації навчання дітей з розладами спектру аутизму;

вміти:

- використовувати методи, форми, засоби навчання та виховання дітей з РСА з урахуванням їх особистісних характеристик в умовах різних типів закладів освіти;
- реалізувати індивідуальний підхід до цієї категорії дітей у навчанні;
- використовувати ефективні стратегії взаємодії з фахівцями та батьками дітей з РСА;
- аналізувати та оцінювати педагогічний процес.

Технічне й програмне забезпечення, обладнання

Вивчення курсу не потребує спеціального матеріально-технічного та/або інформаційного забезпечення; можливе використання проектора й ноутбука / персонального комп'ютера для створення презентацій у форматі MS PowerPoint. Передбачається застосування об'єктно-модульного динамічного середовища навчання MOODLE.

Політика курсу (правила та вимоги)

Освоєння курсу «Навчання дітей з розладами спектру аутизму» передбачає обов'язкове відвідування лекційних та практичних занять; активність під час занять; здачу завдань у встановлені терміни; бути терпимим, відкритим і доброзичливим; конструктивно підтримувати зворотний зв'язок на всіх заняттях; бути пунктуальним і обов'язковим.

Під час відвідування всіх видів занять і консультацій очікується дотримання правил внутрішнього розпорядку Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (<https://cutt.ly/alqb9CF>) та етичних норм поведінки. Неприпустимим є пропуски з неповажних причин; користування телефонами під час занять; списування. Якщо в силу будь-яких поважних причин здобувач вищої освіти був відсутній під час проведення контрольного заходу, то надається можливість пройти його в додатково призначений викладачем час.

Вивчення курсу передбачає академічну доброчесність здобувача вищої освіти, відповідальне ставлення до навчання та майбутньої професії. Дотримання академічної доброчесності регулюється Кодексом академічної доброчесності Кам'янець-Подільського національного уніве-

рситету імені Івана Огієнка (<https://cutt.ly/4TiCHkS>) та Положенням про дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними працівниками, науковими працівниками та здобувачами вищої освіти в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (<https://cutt.ly/vTiVowX>). Для пошуку рекомендованої літератури здобувачі можуть послуговуватися бібліотекою університету, фахових кафедр та інтернетними ресурсами. Здобувачі заохочуються до використання літератури, якої немає з-поміж рекомендованої.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Зміст і методика навчання та виховання дітей з РСА

Тема 1. Аутизм як особливий вид дизонтогенезу. Історія вивчення аутизму як окремої нозології. Поняття РСА та причини виникнення. Класифікація РСА. Проблеми розмежування РСА та інших порушень розвитку.

Тема 2. Технології психолого-педагогічного супроводу дітей з РСА. Характеристика технологій психолого-педагогічного супроводу дітей з РСА. Етапи психолого-педагогічного супроводу дітей з РСА. Технологія виявлення особливостей розвитку дитини, визначення її потреб для подальшого розроблення корекційно-розвивальної стратегії Технологія психопрофілактики як створення відповідних умов в закладі освіти з опорою на середовищні ресурси. Технологія проведення засідань групи супроводу, що визначає пріоритети, стратегію супроводу та розробляє індивідуальну програму розвитку дитини. Технологія формулювання актуальних цілей за принципами ціле покладання SMART та узгодженого їх досягнення всіма учасниками групи супроводу. Технологія командної взаємодії. Технологія самооцінки професійного розвитку педагогів.

Тема 3. Система ранньої психолого-педагогічної допомоги дітям з РСА. Сутність раннього втручання для дітей з РСА. Ключові принципи раннього втручання. Програми раннього втручання у розвиток дітей з РСА.

Тема 4. Особливості розвитку мовлення дітей з РСА. Альтернативна комунікація у роботі з дітьми з РСА. Жестова мова. Комунікативна система обміну картинками (PECS). Комунікативні дошки. Мовленнева

програма «Makaton». Метод мовленнєвого оперантного обслуговування (Operant speech training). Формування комунікативної діяльності в дітей з РСА. Принципи комунікативної взаємодії з дітьми, що мають розлади спектра аутизму.

Тема 5. Методи допомоги дітям з РСА з доведеною ефективністю. Поведінкові та когнітивно-поведінкові втручання. Підходи, спрямовані на соціально-комунікативний розвиток. Метод «Фізичні вправи».

Тема 6. Системна корекційно-розвивальна робота з дітьми з РСА. Використання науково-обґрунтованих методик здійснення психолого-педагогічної допомоги дітям з РСА. Становлення життєвої компетентності як пріоритетний напрям розвитку дітей з РСА. Відбір, адаптація та використання корекційно-розвивальних стратегій та матеріалів до потреб певної особи з РСА.

Тема 7. Базові програми розвитку дітей дошкільного віку з РСА. Загальна характеристика програм розвитку дошкільників з РСА. Вік немовляти (від народження до одного року). Ранній вік (другий і третій роки життя). Молодший дошкільний вік (четвертий і п'ятий роки життя). Старший дошкільний вік (шостий і сьомий роки життя).

Тема 8. ТЕАССН-підхід у роботі з дітьми з РСА. Структурування простору. Структурування часу. Структурування діяльності і матеріалів.

Тема 9. Оперантне навчання дітей з РСА. Сутність оперантного навчання. Навчання окремими пробами. Використання допомоги в оперантному навчанні. Використання підкріплення в оперантному навчанні.

Тема 10. Особливості навчання і виховання дітей з РСА в закладі з інклюзивним навчанням. Прикладні аспекти реалізації інклюзивної форми освіти дітей із РСА. Психологічна корекція в практиці інклюзивного навчання дітей з РСА. Роль та місце педагогічної корекції в освітній інтеграції дітей з РСА.

Тема 11. Готовність фахівців до роботи з дітьми з РСА. Особливості формування готовності вчителів до роботи з дітьми з РСА. Прогностична функція корекційного педагога. Зміст корекційної роботи дефектолога. Формування фахової компетентності педагогів для корекційної роботи в умовах інклюзії. Технологія командної взаємодії.

Тема 12. Співпраця з батьками дітей з РСА. Медико-соціальні та педагогічні проблеми сім'ї з дитиною з РСА. Спільна діяльність спеціа-

лістів і сім'ї дитини з РСА в реалізації системного підходу у психічному розвитку дитини у процесі інтеграції її в соціум. Форми та методи роботи з батьками дітей з РСА. Особливості співпраці з батьками дітей з РСА в інклюзивному середовищі.

Тема 13. Сучасні підходи до проблеми навчання дітей з РСА за кордоном. Особливості роботи з дітьми з РСА у США і Франції. Організація допомоги і підтримки дітям з РСА у Швеції. Специфіка навчання учнів з РСА в Бельгії. Особливості організації спеціальної освіти для дітей з РСА в Ізраїлі.

Формою підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Навчання дітей з розладами спектру аутизму» є екзамен.

САМОСТІЙНА РОБОТА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ СПЕКТРУ АУТИЗМУ»

Метою самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни «Навчання дітей з розладами спектру аутизму» є поглиблення знань з основних тем щодо формування у здобувачів вищої освіти професійних компетентностей для навчання, виховання, корекції поведінкових особливостей дітей з РСА та компенсації інших порушень психічного розвитку; оволодіння студентами методикою корекційної роботи з цією категорією дітей.

Контроль за самостійною роботою здійснює викладач. Оцінка за самостійну роботу є складовою загальної оцінки, що виставляється здобувачеві за поточний контроль. Максимальна оцінка за самостійну роботу – 10 балів.

Перелік завдань для самостійної роботи

Тема 1. Аутизм як особливий вид дизонтогенезу

1. Підготувати інформаційне повідомлення про пояснювальні моделі аутизму, саме: синдром поведінкових дефіцитів і надлишків; афективне порушення; дисфункція виконавчих процесів; слабе регулювання імунної реакції; пошкоджена робота системи дзеркальних нейронів, дефіцит соціального пізнання.

2. Провести аналіз теорій походження аутизму та заповнити таблицю «Теорії аутизму»

№	Назва теорії	Головні положення	Автори (представники)
1.			
2.			
...			

Рекомендована література:

О.: 1.

Д.: 12; 15.

Тема 2: Технології психолого-педагогічного супроводу дітей з РСА

1. Підготувати доповіді на теми:

- РСА як особливий спосіб існування особистості.
- Труднощі організації навчально-виховного процесу дітей з РСА.

2. Провести аналіз доведених технологій втручання, визначити сильні та слабкі сторони кожної технології (форма звіту – таблиця).

Назва технології	Сильні сторони	Слабкі сторони

Рекомендована література:

О.: 1; 5.

Д.: 4; 8; 11; 14; 21.

Тема 3. Система ранньої психолого-педагогічної допомоги дітям з РСА

1. Здійснити порівняльний аналіз аутизму і подібних до нього порушень комунікативно-мовленнєвого розвитку. Розробити карту знань відповідно теми.

2. Розробити карту знань «Вивчення дітей з різним ступенем аутизм» (за матеріалами посібника Островської К.О. Основи діагностики дітей з розладами аутистичного спектра: навчальний посібник, 2017. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 80 с.)

Рекомендована література:

О.: 4; 5.

Д.: 2; 6; 14; 16.

Тема 4. Особливості розвитку мовлення дітей з РСА

1. Проаналізувати методики навчання альтернативної комунікації дітей з РСА. Розробити та заповнити таблицю методів альтернативної комунікації.

2. Розробити тематичну карту з формування комунікативних навичок дитини дошкільного віку на основі комунікативної системи обміну картинками (PECS)

Рекомендована література:

О.: 1; 2; 5.

Д.: 2; 17; 22.

Тема 5. Методи допомоги дітям з РСА з доведеною ефективністю

1. Розробити презентацію у PowerPoint з ілюстрацією 1 методу з доведеною ефективністю для дітей з РСА.

Рекомендована література:

О.: 1; 4.

Д.: 6; 10; 12; 15; 16.

Тема 6. Системна корекційно-розвивальна робота з дітьми з РСА

1. Сформулювати 5 головних положень системної корекційно-розвивальної роботи з дітьми з РСА. Визначити їх ієрархію та обґрунтувати свою думку.

2. Підготувати доповіді на теми:

- Система інтенсифікації корекції розвитку дітей з РСА.
- Стратегії допомоги дітям з РСА.

3. Розробити дорожню карту системної аутологічної допомоги дітям з РАС дошкільного та шкільного віку (дорожня карта дитини – це покрокова інструкція для батьків щодо забезпечення дітей з розладами аутизму дошкільним та шкільним навчанням).

Рекомендована література:

О.: 4; 5.

Д.: 4; 7; 8; 10; 14; 17.

Тема 7. Базові програми розвитку дітей дошкільного віку з РСА

1. Описати напрямки корекційно-розвиткової роботи з дітьми з РСА різними фахівцями (відповідно до програми «Розквіт» за редакцією Т. Скрипник):

- вчителем-дефектологом;
- учителем-логопедом;
- практичним/спеціальним психологом.

2. Підібрати корекційно-розвиткові вправи та заповнити таблицю:

Спеціалісти	Дитина в соціумі	Мовлення дитини	Сенсорно-пізнавальний простір	Ігрова діяльність	Формування рухових навичок	Соціально-побутові навички
Вчитель-дефектолог						
Вчитель-логопед						
Практичний/спеціальний психолог						

Рекомендована література:

О.: 3; 5.

Д.: 4; 7; 14; 17; 20.

Тема 8. ТЕАССН-підхід у роботі з дітьми з РСА

1. Підготуватись до засідання команди психолого-педагогічного супроводу дитини з РСА та розробити рекомендаційні матеріали (із візуальним стимульним матеріалом) для учасників навчально-виховного процесу щодо структурування простору та часу з метою полегшення адаптації дитини з РСА до навчального закладу.

2. Розробити навчальне заняття з урахуванням складових ТЕАССН-підходу, а саме структурування часу та простору та навчальних матеріалів. Тема заняття обирається відповідно до навчальної програми дітей початкової школи (клас, предмет та тема на вибір здобувача освіти).

3. Підібрати 2-3 варіанти вправ для дітей з РСА на розвиток навичок міжособистісної взаємодії; вправи на ритуалізований початок та завершення заняття.

Рекомендована література:

О.: 1; 5.

Д.: 5; 7; 10; 15; 17; 21.

Тема 9. Оперантне навчання дітей з РСА

1. Розробити алгоритм формування будь-якої навички у дитини з РСА молодшого шкільного віку з використанням технології оперантного навчання.

2. Розробити алгоритм формування навичок соціальної взаємодії у дитини з РСА молодшого підліткового віку з використанням технології оперантного навчання.

Рекомендована література:

О.: 1; 5.

Д.: 6; 7; 10; 14; 15; 17; 18; 20; 21.

Тема 10. Особливості навчання і виховання дітей з РСА в закладі з інклюзивним навчанням

1. Теми доповідей /рефератів:

- Основні аспекти реалізації інклюзивної дошкільної освіти дітей з розладами спектру аутизму.
- Фази проходження соціалізації дитиною з аутизмом.

2. Розробити розклад занять для дітей 1-го класу з використанням комунікативної системи обміну картками (PECS).

Рекомендована література:

О.: 5.

Д.: 4; 8; 10; 11; 13; 14; 17; 20; 22.

Тема 11. Готовність фахівців до роботи з дітьми з РСА

1. Охарактеризувати складові індивідуальної програми розвитку дитини з РСА. Проаналізувати роль кожного фахівця команди супроводу по формуванню індивідуальної програми розвитку дитини з РСА Розробити

пам'ятку для команди супроводу про створення індивідуальної програми розвитку дитини з РСА.

2. Підготувати доповіді на одну із тем:

- Виявлення особливостей розвитку дитини, визначення її потреб для подальшого розроблення корекційно-розвивальної стратегії.
- Система конкретних спільних дій адміністрації, основних педагогів, фахівців супроводу і батьків в освітньому процесі дитини з РСА.

Рекомендована література:

О.: 5.

Д.: 4; 9; 19; 22.

Тема 12. Співпраця з батьками дітей з РСА

1. Розробити карту знань фахівця спеціальної освіти по співпраці з батьками дітей з РСА.

2. Розробити критерії самооцінки педагогом ефективності співпраці з родинами дітей з РСА в інклюзивному класі.

Рекомендована література:

О.: 1; 5.

Д.: 4; 8; 10; 17; 21; 22.

Тема 13. Сучасні підходи до проблеми навчання дітей з РСА за кордоном

1. Підготувати повідомлення та презентацію про особливості навчання дітей в РСА в інших країнах світу.

Рекомендована література:

О.: 4; 5.

Д.: 1; 3; 5.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ

Екзаменаційні білети з навчальної дисципліни «Навчання дітей з розладами спектру аутизму» містять два теоретичних та одне практичне завдання. Теоретична підготовка студентів здійснюється за такими питаннями:

1. Поняття РСА та причини виникнення.
2. Класифікація РСА.

3. Проблеми розмежування РСА та інших порушень розвитку.
4. РСА як особливий спосіб існування особистості.
5. Труднощі організації навчально-виховного процесу дітей з РСА.
6. Психолого-педагогічний супровід дітей в умовах навчального закладу.
7. Сутність раннього втручання для дітей з РСА.
8. Ключові принципи раннього втручання.
10. Загальна характеристика програми розвитку дітей дошкільного віку з РСА.
11. Сутність корекційної роботи з дітьми від народження до одного року.
12. Труднощі у навчанні дітей з РСА.
13. Структурування простору за методикою ТЕАССН.
14. Структурування часу за методикою ТЕАССН.
15. Структурування діяльності і матеріалів за методикою ТЕАССН.
16. Сутність оперантного навчання.
17. Навчання окремими пробами за методикою оперантного навчання.
18. Використання допомоги в оперантному навчанні.
19. Використання підкріплення в оперантному навчанні.
20. Альтернативна комунікація у роботі з дітьми з РСА.
21. Формування комунікативної діяльності дітей з РСА.
22. Прикладні аспекти реалізації інклюзивної форми освіти дітей із РСА.
23. Психологічна корекція в практиці інклюзивного навчання дітей з РСА.
24. Роль та місце педагогічної корекції в освітній інтеграції дітей з РСА.
26. Прогностична функція корекційного педагога у роботі з дітьми з РСА.
27. Зміст корекційної роботи гувернера-дефектолога з дітьми з РСА..
28. Формування фахової компетентності педагогів для корекційної роботи в умовах інклюзії.
29. Медико-соціальні та педагогічні проблеми сім'ї з дитиною з РСА.
30. Спільна діяльність спеціалістів і сім'ї дитини з РСА в реалізації системного підходу у психічному розвитку дитини у процесі інтеграції її в соціум.
31. Форми та методи роботи з батьками дітей з РСА.

32. Особливості співпраці з батьками дітей з РСА в інклюзивному середовищі.
33. Особливості роботи з дітьми з РСА у США і Франції.
34. Організація допомоги і підтримки дітям з РСА у Швеції.
35. Специфіка навчання учнів з РСА в Бельгії.
36. Історія вивчення аутизму як окремої нозології.
37. Модель аутизму за Л. Каннером, Г. Аспергером та сучасними дослідниками.
38. Пояснювальні моделі аутизму.
39. Особливості психічної організації дітей з РСА.
40. Чинники складнощів в процесах навчання та розвитку дітей з РСА.
41. Науково доведені технології втручання у розвиток дітей з РСА.
42. Створення умов для навчання та розвитку дитини з РСА.
43. Оцінка стану розвитку дитини з РСА.
44. Підходи до виокремлення ознак розпізнання схильності до аутизму у немовлят.
45. Становлення системи ранньої допомоги: закордонний і вітчизняний досвід.
46. Розвиток дитини з РСА раннього віку та шляхи допомоги.
47. Стандарти надання ранньої допомоги дітям раннього віку з РСА.
48. Поведінкові та когнітивно-поведінкові втручання.
49. Підходи, спрямовані на соціально-комунікативний розвиток.
50. Використання науково-обґрунтованих методик здійснення психолого-педагогічної допомоги дітям з РСА.
51. Послідовна робота з родиною як системою.
52. Створення умов в закладі освіти, що враховують особливі освітні потреби дітей з РСА.
53. Система конкретних спільних дій адміністрації, педагогів, фахівців супроводу і батьків в освітньому процесі дитини з особливими потребами.
54. Технологія формулювання актуальних цілей за принципами цілепокладання SMART та узгодженого їх досягнення всіма учасниками групи супроводу.
55. Технологія командної взаємодії
56. Надання інформації і освіта батьків, як одна з пріоритетних цілей програм раннього втручання.
57. Напрямки корекційно-розвиткової роботи з дітей з РСА різними фахівцями (відповідно до програми «Розквіт» за редакцією Т. Скрипник.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Тарасун В.В. Аутологія: теорія і практика: підручник. Київ: МП «Леся», 2014. 580 с. URL:
<https://lib.iitta.gov.ua/714863/1/%D0%90%D0%A3%D0%A2%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%93%D0%86%D0%AF.pdf>
2. Тарасун В.В. Нейробіологія розвитку і навчання дитини. Теорія і практика аутології. Основи психосоматики. Мультимедійний супровід навчальних дисциплін: навчально-методичний посібник. Київ: Книга-плюс, 2017. 304 с.
3. Скрипник Т.В. Комплексна програма розвитку дітей з аутизмом (на допомогу фахівцям): науково-методичний посібник. Київ 2013. 59 с. URL:
<https://uchika.in.ua/kompleksna-programa-rozvitku-ditej-z-autizmom-na-dopomogu-fahi.html>
4. Скрипник Т.В. Стандарти психолого-педагогічної допомоги дітям з розладами аутичного спектра: навч.-метод. посіб. Київ: Гнозис, 2013. 60 с. URL:
<https://lib.iitta.gov.ua/2130/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B8%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BB.pdf>
5. Скрипник Т.В. Технології психолого-педагогічного супроводу дітей з аутизмом в освітньому просторі: навчально-наочний посіб. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 56 с. URL:
<http://www.ussf.kiev.ua/images/news/2016.02.10/Tehnologii%20Autizma.pdf>

Допоміжна література

1. Базима Н.В. Врахування особливостей розвитку комунікативної сфери у дітей з аутизмом в умовах інклюзивної освіти. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. Вип. 26. С. 8–13.
2. Журавльова Л.С. Аналіз зарубіжного досвіду з проблеми організації та змісту інклюзивної освіти. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. Вип. 26. С. 108.
3. Інклюзивна освіта: теорія і практика: навч.-метод. посібн. Кам'янець-Подільський нац. ун-т імені Івана Огієнка, 2012. 192 с.
4. Марціновська І.П. Вивчення досвіду Ізраїлю щодо навчання дітей з розладами аутизму. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Випуск 38. С.70–77.
5. Марціновська І.П. Дитина з розладами аутизму. Стратегії взаємодії. *Ж-л «Вихователь-методист дошкільного закладу»*. 2023. № 5. URL:
<https://emetodyst.expertus.com.ua/10006512>
6. Марціновська І.П. Технології корекційної та розвивальної роботи з дітьми, що мають порушення спектру аутизму. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 61. Т.2. С. 64-68.

7. Миронова С.П. Педагогіка інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. 164 с.
8. Огороднійчук З.В. Психологічна адаптація до процесу навчання дітей аутистів в умовах інклюзивної освіти. *Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та психологія*: зб. наук. пр. / за ред. В.М. Синьова. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2013. № 23. С. 364–367.
9. Рибченко Л.К. Педагогічні вимоги до інклюзивної освіти дітей з аутистичними розладами. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*: зб. наукових праць. Київ: НПУ імені Драгоманова, 2014. №28. С. 83–88.
10. Романчук О. Розлади спектру аутизму у запитаннях і відповідях. Львів: Свічадо, 2001. 128 с.
11. Синьов В.М. Шульженко Д.І. Інклюзивні проблеми дітей з аутистичним спектром порушень в загальноосвітній школі. *Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*: зб. наук. пр. / за ред. В.М. Синьова. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2016. № 32. Ч–2.
12. Скрипник Т.В. Освіта дітей з аутизмом: від міфу до реальності: навчально-наочний посібник. Київ: Гнозис, 2014. 26 с.
13. Скрипник Т.В. Феноменологія аутизму: монографія. Київ: Видавництво «Фенікс», 2010. 320 с.
14. Сухіна І. Психологічна модель раннього втручання для дітей з аутизмом: посібник. Київ-Чернівці: «Букрек», 2017. 192 с.
15. Тарасун В.В. Концепція розвитку, навчання і соціалізації дітей з аутизмом: навч. посіб. для вищих навч. закладів. Київ: Наук. світ, 2004. 100 с.
16. Федоренко М.В. Технології регуляції поведінки у дітей з розладами аутистичного спектру. *Психологічний часопис*: збірник наукових праць / за ред. С.Д. Максименка. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2017. №1 (5). С. 53–65.
17. Чопік О.В. Ставлення педагогів до інклюзивного навчання дітей з розладами спектру аутизму. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)*: зб. наук. праць. Кам'янець-Подільський: ПП Медобори-2006, 2018. Вип. 12. С. 320-329.
18. Чопік О.В., Галаманжук Л. Особливості індивідуального підходу до учнів з розладами спектру аутизму в умовах інклюзивної освіти. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини*. Кам'янець-Подільський: Видавець Панькова А.С. 2020. Вип. 18. С. 17-24.
19. Шульженко Д.І. Корекційний розвиток аутичної дитини: (книга для батьків і педагогів). Київ, 2011. 346 с.
20. Шульженко Д.І. Освітньо-психологічна інтеграція (інклюзія) дітей із аутизмом: монографія. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, вид-во Хортицької національної академії, 2017. 444 с.

3.5. ТРЕНІНГ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ ВЧИТЕЛЯ-ДЕФЕКТОЛОГА

Робоча програма та силабус

(<https://kaf-korped.kpnu.edu.ua/sylabusy-mahistriv/>)

навчальної дисципліни «Тренінг особистісного зростання вчителя-дефектолога» укладені відповідно до освітньо-професійної програми Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка) підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта зі спеціалізації 016.02 Корекційна психопедагогіка.

«Тренінг особистісного зростання вчителя-дефектолога» є обов'язковим освітнім компонентом професійної підготовки.

Метою вивчення навчальної дисципліни є засвоєння здобувачами вищої освіти теоретичних знань про особливості та закономірності особистісного зростання, особистісний розвиток здобувачів, підготовка здобувачів вищої освіти до організації і здійснення процесу професійно-особистісного зростання вчителів-дефектологів, формування у здобувачів вищої освіти готовності до здійснення ролі тренера.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Тренінг особистісного зростання вчителя-дефектолога» є:

- засвоєння знань про сутність, основи організації проведення тренінгів особистісного зростання вчителя-дефектолога;
- формування позитивної професійної мотивації та самосвідомості вчителя-дефектолога;
- розвиток впевненості в собі;
- розвиток творчого потенціалу;
- розвиток позитивного мислення;
- розвиток емоційного інтелекту.

За результатами вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти мають:

знати:

- поняття особистість, особистісне зростання;
- критерії особистісного зростання;

- вимоги до особистості ведучого тренінгу;
- основи організації проведення тренінгів особистісного зростання;
- основні техніки і вправи, що використовуються в тренінгу особистісного зростання вчителя-дефектолога.

вміти:

- активно включатися в групову роботу, встановлювати і підтримувати контакт;
- встановлювати комунікативний контакт з співрозмовниками;
- застосовувати базові процедури впливу на співрозмовника;
- моделювати ситуації комунікативного впливу;
- використовувати психологічні прийоми розвитку впевненості в собі, творчого потенціалу, позитивного мислення, емоційного інтелекту, професійної мотивації та самосвідомості;
- вміти проводити вправи, що використовуються в тренінгу особистісного зростання вчителя-дефектолога.

Технічне й програмне забезпечення, обладнання

Вивчення курсу не потребує спеціального матеріально-технічного та/або інформаційного забезпечення; можливе використання проектора й ноутбука / персонального комп'ютера для створення презентацій у форматі MS PowerPoint. Передбачається застосування об'єктно-модульного динамічного середовища навчання MOODLE.

Політика курсу (правила та вимоги)

Вивчення навчальної дисципліни «Тренінг особистісного зростання вчителя-дефектолога» передбачає обов'язкове відвідування лекційних, лабораторних занять; активність та ініціативність під час занять; виконання завдань для самостійної роботи. Пунктуальність, організованість, цілеспрямованість, толерантність, наполегливість та комунікабельність здобувачів вищої освіти схвалюються.

Неприпустимою є академічна недоброчесність здобувачів вищої освіти, пропуски навчальних занять з неповажних причин; користування телефонами та іншими гаджетами під час занять.

Якщо здобувач вищої освіти через поважні причини був відсутній під час проведення контрольного заходу, написання МКР, йому надається можливість виконати його в додатково призначений викладачем час.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теоретичні та методичні основи проведення тренінгу особистісного зростання вчителя-дефектолога

Тема 1. Поняття «тренінг», «тренінг особистісного зростання». Поняття «тренінг», «тренінг особистісного зростання». Специфічні риси тренінгу. Особистісне зростання як результат тренінгу. Професійно-особистісне зростання як умова успішної діяльності вчителя-дефектолога.

Тема 2. Складання програми тренінгу особистісного зростання вчителя-дефектолога. Роль ведучого в організації тренінгу. Вимоги до комплектування групи. Обладнання приміщення для тренінгу. Традиційна схема (структура) тренінгового заняття.

Тема 3. Основні методи тренінгів особистісного зростання. Групова дискусія. Ігрові методи. Психогімнастичні вправи.

Тема 4. Основні техніки і вправи, що використовуються в тренінгу особистісного зростання вчителя-дефектолога. Розминочні, розігрівачі техніки і вправи. Техніки та вправи, спрямовані на згуртування групи. Техніки та вправи, спрямовані на самопізнання. Релаксаційні і медитативні техніки.

Тема 5. Професійна ідентифікація вчителя-дефектолога в умовах тренінгу. Поняття «ідентифікація», «професійна ідентифікація». Формування професійної ідентифікації вчителів-дефектологів за допомогою тренінгу. Тренінг розвитку професійної мотивації та самосвідомості вчителя-дефектолога. Тренінг формування позитивних установок щодо навчання дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної освіти.

Тема 6. Практика тренінгу особистісного зростання вчителя-дефектолога. Саморозкриття і усвідомлення сильних сторін особистості вчителя-дефектолога. Розвиток творчого потенціалу особистості вчителя-дефектолога. Розвиток упевненості в собі, подолання бар'єрів, які заважають повноцінному самовираженню, самовдосконаленню вчителя-дефектолога. Розвиток емоційного інтелекту вчителя-дефектолога. Профілактика професійного вигорання вчителя-дефектолога. Тренінг емоційної компетентності вчителя-дефектолога. Тренінг позитивного мислення вчителя-дефектолога.

Формою підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Тренінг особистісного зростання вчителя-дефектолога» є екзамен.

САМОСТІЙНА РОБОТА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТРЕНІНГ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ ВЧИТЕЛЯ-ДЕФЕКТОЛОГА»

Метою самостійної роботи здобувачів вищої освіти з дисципліни «Тренінг особистісного зростання вчителя-дефектолога» є формування позитивної професійної мотивації, поглиблення знань про сутність та особливості особистісного зростання вчителя-дефектолога, розвиток творчих здібностей, пізнавальних інтересів, бажання займатися самоосвітою, професійним саморозвитком та самовихованням.

Контроль за самостійною роботою здійснює викладач. Оцінка за самостійну роботу є складовою загальної оцінки, що виставляється здобувачеві за поточний контроль. Максимальна оцінка за самостійну роботу – 20 балів.

Перелік завдань для самостійної роботи

Тема 1. Поняття «тренінг», «тренінг особистісного зростання»

1. Підготувати реферат із запропонованих тем.

Тематика рефератів:

1. Соціально-психологічна етика тренінгу особистісного зростання в навчальній групі.
2. Переваги і недоліки групового методу психологічної роботи.
3. Історія розвитку тренінгових форм роботи.
4. Основні вимоги до ведучого тренінгу у різних теоретичних підходах.
5. Загальні етичні вимоги до ведучого тренінгу особистісного зростання вчителя-дефектолога.
6. Метод дискусії (біографічна, тематична, інтерактивна).
7. Методи та технології групової роботи.
8. Медитативні техніки.
9. Техніка вербального і невербального спілкування тренера з групою в тренінгу.
10. Техніка емпатійного приєднання до учасника тренінгу.
11. Техніка активного слухання.
12. Психологічні особливості професійної ідентифікації вчителя-дефектолога.
13. Творчість у діяльності вчителя-дефектолога.
14. Типи професійної ідентифікації особистості.
15. Ідентичність особистості: теоретико-емпіричний аналіз.
16. Склад тренінгових груп: якісний і кількісний аспекти.
17. Вимоги до учасників: важливість процедури відбору.

18. Алгоритм ведення тренінгу особистісного зростання вчителя-дефектолога.

19. Групова згуртованість і її роль в процесі тренінгової роботи.

20. Основні стадії розвитку тренінгової групи.

Форма звітності: реферат.

Критерії оцінювання самостійної роботи:

Рівні	Бали	Критерії оцінювання
Високий	3	Тема повністю розкрита, наявний творчий підхід. Здобувач вищої освіти виявляє глибокі фундаментальні знання, розуміє можливість різних тлумачень однієї і тієї ж методичної проблеми, вміє оцінювати аргументи для її доведення, порівнювати, виявляє розуміння матеріалу, може обґрунтовувати свої судження, добирає самостійно інформаційні джерела, володіє вміннями творчо-пошукової діяльності та роботи з інтернетними джерелами, вживає мовні засоби відповідно до норм української літературної мови. Здобувач вищої освіти вчасно виконує завдання самостійної роботи. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Достатній	2	Тема розкрита загалом, висловлена основна думка. Здобувач вищої освіти виявляє фундаментальні знання, розуміє можливість різних тлумачень однієї і тієї ж методичної проблеми, вміє оцінювати аргументи для її доведення, порівнювати, виявляє розуміння матеріалу, може обґрунтовувати свої судження, переважно добирає самостійно інформаційні джерела, володіє вміннями творчо-пошукової діяльності та роботи з інтернетними джерелами. Здобувач вищої освіти вчасно виконує завдання самостійної роботи. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Середній	1,8	Тема розкрита частково. Здобувач вищої освіти допускає неточності у викладі матеріалу, не обґрунтовує свої судження, переважно добирає самостійно інформаційні джерела, не володіє вміннями творчо-пошукової діяльності та роботи з інтернетними джерелами. Здобувач вищої освіти виконує завдання самостійної роботи фрагментарно й дещо пізніше визначеного терміну. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
Початковий	0	Тема не розкрита. Здобувач вищої освіти допускає помилки у формулюванні методичних понять, які спотворюють їх зміст, не вміє самостійно побудувати систему вивчення певних тем, хаотично і невпевнено викладає матеріал. У здобувача не сформовано необхідні практичні вміння роботи з навчальною інформацією; він не має елементарних умінь здійснювати первинну обробку й подальший аналіз навчальної інформації; не володіє вміннями вибирати відомі способи дій для виконання завдань, неспроможний виконати стандартні завдання після спрямувальних питань викладача. Здобувач завдання самостійної роботи виконав не повністю, подав роботу пізніше визначеного терміну. У роботі здобувача наявні ознаки академічної недоброчесності.

Рекомендована література:

О.: 1; 2; 3; 4; 5.

Д.: 1; 7; 8; 9; 19.

Тема 2. Складання програми тренінгу особистісного зростання вчителя-дефектолога

Завдання для практичного виконання:

1. Розробити методичні рекомендації тренеру початківцю щодо підготовки до проведення тренінгу особистісного зростання.

Форма звітності: доповідь.

Критерії оцінювання самостійної роботи:

Рівні	Бали	Критерії оцінювання
Високий	3	Тема повністю розкрита, наявний творчий підхід. Здобувач вищої освіти виявляє глибокі фундаментальні знання, розуміє можливість різних тлумачень однієї і тієї ж методичної проблеми, вміє оцінювати аргументи для її доведення, порівнювати, виявляє розуміння матеріалу, може обґрунтовувати свої судження, добирає самостійно інформаційні джерела, володіє вміннями творчо-пошукової діяльності. Здобувач вищої освіти вчасно виконує завдання самостійної роботи. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Достатній	2	Тема розкрита загалом, висловлена основна думка. Здобувач вищої освіти виявляє фундаментальні знання, розуміє можливість різних тлумачень однієї і тієї ж методичної проблеми, вміє оцінювати аргументи для її доведення, порівнювати, виявляє розуміння матеріалу, може обґрунтовувати свої судження, переважно добирає самостійно інформаційні джерела, володіє вміннями творчо-пошукової діяльності. Здобувач вищої освіти вчасно виконує завдання самостійної роботи. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Середній	1,8	Тема розкрита частково. Здобувач вищої освіти допускає неточності у викладі матеріалу, не обґрунтовує свої судження, переважно добирає самостійно інформаційні джерела, не володіє вміннями творчо-пошукової діяльності. Здобувач вищої освіти виконує завдання самостійної роботи фрагментарно й дещо пізніше визначеного терміну. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
Початковий	0	Тема не розкрита. Здобувач вищої освіти допускає помилки у формулюванні методичних понять, які спотворюють їх зміст, не вміє самостійно побудувати систему вивчення певних тем, хаотично і невпевнено викладає матеріал. У здобувача не сформовано необхідні практичні вміння роботи з навчальною інформацією; він не має елементарних умінь здійснювати первинну обробку й подальший аналіз навчальної інформації; не володіє вміннями вибирати відомі способи дій для виконання завдань, неспроможний виконати стандартні завдання після спрямувальних питань викладача. Здобувач завдання самостійної роботи виконав не повністю, подав роботу пізніше визначеного терміну. У роботі здобувача наявні ознаки академічної недоброчесності.

Рекомендована література:

О.: 3; 5.

Д.: 1; 7; 8; 19; 20.

Тема 3. Основні методи тренінгів особистісного зростання

Завдання для практичного виконання:

1. Підібрати психогімнастичну вправу та оформити за структурою:

- Назва.
- Мета.
- Тривалість.
- Ресурси.
- Хід проведення.
- Запитання для обговорення.

Форма звітності: демонстрація вправи на занятті.

Критерії оцінювання самостійної роботи:

Рівні	Бали	Критерії оцінювання
Високий	3	Вправа підібрана, чітко розписана за структурою, відповідає меті, наявний творчий підхід. Здобувач вищої освіти демонструє вправу на занятті на високому рівні. Здобувач вищої освіти може обґрунтовувати свої судження, добирає самостійно інформаційні джерела, володіє вміннями творчо-пошукової діяльності. Здобувач вищої освіти вчасно виконує завдання самостійної роботи. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Достатній	2	Вправа підібрана, розписана за структурою, відповідає меті. Здобувач вищої освіти демонструє вправу на занятті на достатньому рівні. Здобувач вищої освіти може частково обґрунтовувати свої судження, добирає самостійно інформаційні джерела, володіє вміннями творчо-пошукової діяльності. Здобувач вищої освіти вчасно виконує завдання самостійної роботи. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Середній	1,8	Вправа підібрана, розписана не за структурою, відповідає меті. Здобувач вищої освіти демонструє вправу на занятті на середньому рівні. Здобувач вищої освіти може частково обґрунтовувати свої судження. Здобувач вищої освіти виконує завдання самостійної роботи фрагментарно й дещо пізніше визначеного терміну. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
Початковий	0	Вправа не підібрана, або не відповідає меті. Здобувач вищої освіти демонструє вправу на занятті на початковому рівні, або не демонструє. Здобувач завдання самостійної роботи виконав не повністю, подав роботу пізніше визначеного терміну. У роботі здобувача наявні ознаки академічної недоброчесності.

Рекомендована література:

О.: 3; 4; 5.

Д.: 13; 19; 20.

Тема 4. Основні техніки і вправи, що використовуються в тренінгу особистісного зростання вчителя-дефектолога

Завдання для практичного виконання:

1. Підібрати тренінгові вправи (для розминки, розігрівуючу, згуртування групи, самопізнання, релаксації) та оформити за структурою:

- Назва.
- Мета.
- Тривалість.
- Ресурси.
- Хід проведення.
- Запитання для обговорення.

Форма звітності: демонстрація вправ на занятті.

Критерії оцінювання самостійної роботи:

Рівні	Бали	Критерії оцінювання
Високий	3	Вправи підбрані, чітко розписані за структурою, відповідають меті, наявний творчий підхід. Здобувач вищої освіти демонструє вправи на занятті на високому рівні. Здобувач вищої освіти може обґрунтовувати свої судження, добирає самостійно інформаційні джерела, володіє вміннями творчо-пошукової діяльності. Здобувач вищої освіти вчасно виконує завдання самостійної роботи. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Достатній	2	Вправи підбрані, розписані за структурою, відповідають меті. Здобувачі вищої освіти демонструють вправи на занятті на достатньому рівні. Здобувач вищої освіти може частково обґрунтовувати свої судження, добирає самостійно інформаційні джерела, володіє вміннями творчо-пошукової діяльності. Здобувач вищої освіти вчасно виконує завдання самостійної роботи. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Середній	1,8	Вправи підбрані, розписані не за структурою, відповідають меті. Здобувач вищої освіти демонструє вправи на занятті на середньому рівні. Здобувач вищої освіти може частково обґрунтовувати свої судження. Здобувач вищої освіти виконує завдання самостійної роботи фрагментарно й дещо пізніше визначеного терміну. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
Початковий	0	Вправи не підбрані, або не відповідають меті. Здобувач вищої освіти демонструє вправи на занятті на початковому рівні, або не демонструє. Здобувач завдання самостійної роботи виконав не повністю, подав роботу пізніше визначеного терміну. У роботі здобувача наявні ознаки академічної недоброчесності.

Рекомендована література:

О.: 3; 4; 5.

Д.: 10; 15; 17; 19; 20.

Тема 5. Професійна ідентифікація вчителя-дефектолога в умовах тренінгу

Завдання для практичного виконання:

1. Підібрати тренінгові вправи (на розвиток упевненості в собі, формування позитивного мислення, розвиток творчого потенціалу особистості, розвиток навичок самоаналізу) та оформити за структурою:

- Назва.
- Мета.
- Тривалість.
- Ресурси.
- Хід проведення.
- Запитання для обговорення.

Форма звітності: демонстрація вправ на занятті.

Критерії оцінювання самостійної роботи:

Рівні	Бали	Критерії оцінювання
Високий	3	Вправи підібрані, чітко розписані за структурою, відповідають меті, наявний творчий підхід. Здобувач вищої освіти демонструє вправи на занятті на високому рівні. Здобувач вищої освіти може обґрунтовувати свої судження, добирає самостійно інформаційні джерела, володіє вміннями творчо-пошукової діяльності. Здобувач вищої освіти вчасно виконує завдання самостійної роботи. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Достатній	2	Вправи підібрані, розписані за структурою, відповідають меті. Здобувачі вищої освіти демонструють вправи на занятті на достатньому рівні. Здобувач вищої освіти може частково обґрунтовувати свої судження, добирає самостійно інформаційні джерела, володіє вміннями творчо-пошукової діяльності. Здобувач вищої освіти вчасно виконує завдання самостійної роботи. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Середній	1,8	Вправи підібрані, розписані не за структурою, відповідають меті. Здобувач вищої освіти демонструє вправи на занятті на середньому рівні. Здобувач вищої освіти може частково обґрунтовувати свої судження. Здобувач вищої освіти виконує завдання самостійної роботи фрагментарно й дещо пізніше визначеного терміну. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
Початковий	0	Вправи не підібрані, або не відповідають меті. Здобувач вищої освіти демонструє вправи на занятті на початковому рівні, або не демонструє. Здобувач завдання самостійної роботи виконав не повністю, подав роботу пізніше визначеного терміну. У роботі здобувача наявні ознаки академічної недоброчесності.

Рекомендована література:

О.: 1; 2; 3; 5.

Д.: 3; 4; 10; 16; 17; 19; 20.

Тема 6. Практика тренінгу особистісного зростання вчителя-дефектолога

Завдання для практичного виконання:

1. Скласти програму тренінгу (на вибір: «Мотивація особистісного розвитку вчителя-дефектолога» / «Формування позитивних установок щодо навчання дітей з ООП в умовах інклюзивної освіти» / «Профілактика емоційного вигорання вчителя-дефектолога» / «Розвиток навичок самоаналізу і самовираження вчителя-дефектолога» / «Розвиток емоційної стійкості вчителя-дефектолога»).

Структура тренінгового заняття:

- Тема.
- Мета.
- Ресурси.
- Тривалість.
- Привітання.
- Розминка.
- Основний зміст (вправи).
- Рефлексія.
- Ритуал прощання.

Форма звітності: демонстрація одного з тренінгових занять, оформлена програма тренінгу.

Критерії оцінювання самостійної роботи:

Рівні	Бали	Критерії оцінювання
Високий	5	Програма тренінгу і вправи підібрані, чітко розписані за структурою, відповідають меті, наявний творчий підхід. Здобувач вищої освіти демонструє тренінгове заняття на високому рівні. Здобувач вищої освіти володіє вміннями творчо-пошукової діяльності. Здобувач вищої освіти вчасно виконує завдання самостійної роботи. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Достатній	4	Програма тренінгу і вправи підібрані, розписані за структурою, відповідають меті. Здобувач вищої освіти демонструє тренінгове заняття на достатньому рівні. Здобувач вищої освіти може частково обґрунтувати свої судження, добирає самостійно інформаційні джерела, володіє вміннями творчо-пошукової діяльності. Здобувач вищої освіти вчасно виконує завдання самостійної роботи. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.

Середній	3	Програма тренінгу і вправи підібрані, розписані не за структурою, відповідають меті. Здобувач вищої освіти демонструє тренінгове заняття на середньому рівні. Здобувач вищої освіти виконує завдання самостійної роботи фрагментарно і дещо пізніше визначеного терміну. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
Початковий	0	Програма тренінгу і вправи не підібрані, або не відповідають меті. Здобувач вищої освіти демонструє тренінгове заняття на початковому рівні, або не демонструє. Здобувач завдання самостійної роботи виконав не повністю, подав роботу пізніше визначеного терміну. У роботі здобувача наявні ознаки академічної недоброчесності.

Рекомендована література:

О.: 3; 4; 5.

Д.: 2; 5; 6; 10; 11; 12; 14; 18; 19; 20; 21.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ

Екзаменаційні білети з навчальної дисципліни «Тренінг особистісного зростання вчителя-дефектолога» містять одне теоретичне та одне практичне завдання. Теоретична підготовка здобувачів здійснюється за такими питаннями:

1. Розкрийте специфічні риси тренінгу.
2. Опишіть критерії особистісного зростання.
3. Розкрийте функції та роль ведучого тренінгу.
4. Розкрийте вимоги до особистості ведучого тренінгу особистісного зростання вчителя-дефектолога.
5. Дайте характеристику труднощам, що виникають у роботі ведучого групи.
6. Охарактеризуйте групову дискусію.
7. Опишіть вимоги до комплектування групи.
8. Опишіть обладнання приміщення для тренінгу.
9. Опишіть ігрові методи.
10. Опишіть психогімнастичні вправи.
11. Охарактеризуйте техніки та вправи, спрямовані на згуртування групи.
12. Охарактеризуйте техніки та вправи, спрямовані на самопізнання.
13. Охарактеризуйте релаксаційні і медитативні техніки.
14. Охарактеризуйте розминочні, розігрівуючі техніки і вправи.

15. Охарактеризуйте психологічну структуру особистісного зростання.
16. Опишіть труднощі, що виникають у роботі ведучого групи.
17. Дайте визначення поняттям «тренінг», «тренінг особистісного зростання».
18. Дайте визначення поняттям «ідентифікація», «професійна ідентифікація».
19. Охарактеризуйте професійну ідентифікацію вчителів-дефектологів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Миронова С.П., Буйняк М.Г. Професійна діяльність та особистість корекційного педагога: навч. пос. Кам'янець-Подільський, 2020. 162 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/123456789/5706>
2. Михальська С.А., Буйняк М.Г. Тренінг як метод підготовки майбутніх фахівців спеціальної освіти до партнерської взаємодії у професійній діяльності. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): збірник наукових праць*. 2022. Вип. 19. С.181-190.
3. Організація і методика соціально-педагогічного тренінгу: навч. посіб. Умань: ПП Жовтий, 2011. 133 с.
4. Тренінг особистісного зростання: навчальний посібник / уклад. Н.М. Дідик. Кам'янець-Подільський: Видавець Ковальчук О.В., 2023. 106 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/7518/Didyk-N.M.-Treninh-osobystisnoho-zrostannia.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
5. Федорчук В.М. Тренінг особистісного зростання: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 250 с.

Допоміжна література

1. Афанасьєва Н.Є., Перелигіна Л.А. Теоретико-методологічні основи соціально-психологічного тренінгу: навч. посіб. / Нац. ун-т цивіл. захисту України. Харків: ХНАДУ, 2015. 315 с. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/3246/1/%D0%9C%D0%A1%D0%9F%D0%A2%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>
2. Бещук-Венгерська Н.В. Профілактика синдрому професійного вигорання у педагогів: метод. посіб. Вінниця: ММК, 2015. 45 с.
3. Буйняк М.Г. Психологічна готовність педагогів до інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами: соціально-психологічний тренінг: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2021. 116 с.

4. Буйняк М.Г. Формування психологічної готовності педагогів загальноосвітніх шкіл до інклюзивного навчання. *Інклюзивна освіта теорія та практика*: навч.-метод. посіб. / за заг. ред. С.П. Миронової. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. Ч. 2. С. 145-155.
5. Гоулман Д. Емоційний інтелект (пер. з англ. С. Л. Гумецької). Х.: Віват, 2018. 512 с.
6. Дерев'янка С.П. Психологія емоційного інтелекту: навчально-методичні рекомендації. Чернігів: НУЧК імені Т.Г. Шевченка, 2023. 80 с.
7. Зливков В.Л., Лукомська С.О. Сучасні тренінгові технології розвитку особистості в освіті. Київ. 2022. 184 с.
8. Карпенко Є. Основи психотренінгу: навч. посібник. Дрогобич: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2016. 80 с.
9. Лефтеров В.О., Форманюк Ю.В., Третьякова Т.М. Теорія і практика психологічного тренінгу: методичні рекомендації для самостійної роботи здобувачів. Одеса: Фенікс, 2021. 44 с.
10. Максименко С.Д., Карамушка Л.М., Зайчикова Т.В. Синдром «професійного вигорання» та професійна кар'єра працівників освітніх організацій: гендерні аспекти. Київ: Міленіум, 2004. 264 с.
11. Подкоритова Л.О. Рефлексія, самопізнання, психологічна самодопомога: тренінги та арт-терапевтичні методики. Хмельницький: Центр інноваційної педагогіки та психології Хмельницького національного університету, 2018. 120 с.
12. Психологічні особливості лідерської обдарованості: концепції, діагностика, тренінги: монографія. Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2014. 289 с.
13. Святенко Ю.О. Тренінг особистісного зростання: навч.-метод. посіб. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2017. 112 с.
14. Тренінг емоційної компетентності: навч.-метод. посібник / автор І.М. Матійків Київ: Педагогічна думка, 2012. 112 с.
15. Тренінг самопізнання: методичний посібник / авт. кол.; під наук. ред. В.Р. Міляєвої. Київ: Альфа Реклама, 2015. 82 с.
16. Тренінгове навчання в закладі вищої освіти: навчально-методичний посібник / М.В. Афанасьєв, Г.А. Полякова, Н.Ф. Романова та ін.; за заг. ред. професора М.В. Афанасьєва. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 323 с.
17. Тренінгові технології навчання у практичній підготовці студентів (ділові та рольові ігри): навч.-метод. посіб. Львів: Новий Світ-2000, 2010. 200 с.
18. Філіпенко І.В. Тренінгове заняття. Як уникнути професійного вигорання. *Педагогічна майстерня*. 2011. № 5. С. 17-19
19. Федорчук В.М. Соціально-психологічний тренінг «Розвиток комунікативної компетентності викладача». Кам'янець-Подільський: Абетка, 2003. 238 с.
20. Федорчук В.М., Федорчук В.В., Комарницька Л.М. Тренінг комунікативної компетентності: практикум. Кам'янець-Подільський: Зволейко Д.Г., 2021. 175 с.
21. Черножук Ю.Г. Психологія творчості: навчальний посібник для студентів педагогічних ВНЗ. Одеса: Державний заклад ПНПУ ім. К.Д. Ушинського. 2010. 182 с.

РОЗДІЛ 4

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІН ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ТРЕТЬОГО (ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

4.1. НАУКОВО-ПРИКЛАДНІ ДОСЛІДЖЕННЯ І ПРОЄКТИ В СПЕЦІАЛЬНІЙ ТА ІНКЛЮЗИВНІЙ ОСВІТІ

Робоча програма та силабус https://kaf-korped.kpnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/sylabus_-naukovo-prykladni-doslidzhennia_2023-2024.pdf

навчальної дисципліни «**Науково-прикладні дослідження і проєкти в спеціальній та інклюзивній освіті**» укладені відповідно до освітньо-наукової програми Спеціальна освіта третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 016 Спеціальна освіта.

«Науково-прикладні дослідження і проєкти в спеціальній та інклюзивній освіті» є обов'язковим освітнім компонентом професійної підготовки.

Метою вивчення навчальної дисципліни є поглиблене вивчення аспірантами видів наукової діяльності та способів організації наукових досліджень, проєктів в різних типах закладів для осіб з особливими освітніми потребами; особливостями методики їх проведення; оформленням одержаних результатів для подання їх до захисту у вигляді публікацій, дисертації.

Основні **завданнями** вивчення дисципліни:

- формування здатності визначати актуальні та перспективні напрямки наукових досліджень в спеціальній та інклюзивній освіті;
- розвиток вмінь дотримуватися єдності теорії та практики дослідження психолого-педагогічних явищ у сфері спеціальної та інклюзивної освіти, методології та методики досліджень;

- формування здатності здійснювати наукові дослідження та проекти у сфері спеціальної та інклюзивної освіти, представляти їх усно та письмово.

За результатами вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти згідно з ОНП мають володіти такими **компетентностями**:

- ✓ мати передові концептуальні і методологічні знання, загальний науковий кругозір, необхідні для критичного аналізу та переоцінки наявних знань і професійних практик у сфері спеціальної та/або інклюзивної освіти;

- ✓ розуміти загальні принципи, методи освітніх наук, а також загальну методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері спеціальної та/або інклюзивної освіти та у викладацькій практиці;

- ✓ мати дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень, розв'язання значущих проблем у сфері спеціальної та/або інклюзивної освіти;

- ✓ планувати і виконувати наукові і прикладні дослідження зі спеціальної та/або інклюзивної освіти, здійснювати критичний аналіз результатів власних досліджень і результатів інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми з дотриманням академічної доброчесності;

- ✓ застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та/або складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи;

- ✓ формулювати і перевіряти гіпотези у сфері спеціальної та/або інклюзивної освіти; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, емпіричних досліджень, статистичного аналізу та комп'ютерного моделювання, наявні літературні дані;

- ✓ розробляти та досліджувати концептуальні та інші моделі педагогічних ситуацій, нових методик, інструментів тощо, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у сфері спеціальної та/або інклюзивної освіти та у дотичних міждисциплінарних напрямках;

- ✓ вільно презентувати та обговорювати з фахівцями, широкою науковою спільнотою, суспільством в цілому українською та іноземною мо-

вами результати досліджень, наукові та прикладні проблеми освіти, оприлюднювати результати власних досліджень у наукових публікаціях в провідних вітчизняних і міжнародних наукових виданнях;

✓ розробляти та реалізовувати наукові та/або прикладні проєкти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі науково-прикладні проблеми у сфері спеціальної та/або інклюзивної освіти з урахуванням правових, етичних та економічних аспектів, забезпечувати захист інтелектуальної власності;

✓ застосовувати сучасні концептуальні та методологічні знання, науково-педагогічні технології, термінологію, знання про сучасний стан розвитку спеціальної та інклюзивної освіти у власних наукових дослідженнях та викладацькій практиці.

Технічне й програмне забезпечення, обладнання

Вивчення освітнього компоненту не потребує додаткового матеріально-технічного та/або інформаційного забезпечення; використовуються проектор, ноутбук / персональний комп'ютера для створення презентацій у форматі MS PowerPoint. Передбачається застосування об'єктно-модульного динамічного середовища навчання MOODLE.

Політика освітнього компоненту (правила та вимоги)

Вивчення дисципліни ґрунтується на партнерській співпраці викладача і аспіранта, аналітико-синтетичній науковій діяльності аспіранта. Основою є самостійна творча науково-дослідна діяльність аспіранта.

Максимальний бал оцінки поточної успішності аспірантів на навчальних заняттях – 12.

Кожне практичне заняття передбачає виконання практичних завдань, самостійної роботи. Результати аспірант представляє на занятті. Пропущені заняття аспірант має обов'язково відпрацювати.

Якщо аспірант через поважні причини був відсутній під час проведення контрольного заходу, написання МКР, йому надається можливість виконати його в додатково призначений викладачем час.

Виняткова увага надається академічній доброчесності аспіранта, відсутності плагіату в його наукових роботах; вмінню бути самостійним, незалежним, креативним при виконанні самостійних науково-дослідних завдань.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Науково-дослідницька діяльність в закладах спеціальної та інклюзивної освіти.

Тема 1. Актуальні та перспективні напрями наукових досліджень в сфері спеціальної та інклюзивної освіти. Спеціальна педагогіка та спеціальна психологія як сучасні науки. Основні напрями та перспективи розвитку спеціальної педагогіки і психології в Україні. Актуальні напрями наукових досліджень зарубіжної педагогіки і психології в сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

Тема 2. Особливості науково-дослідницької діяльності в сфері спеціальної та інклюзивної освіти. Загальна характеристика психолого-педагогічних досліджень. Особливості проведення науково-дослідної діяльності в спеціальній педагогіці і спеціальній психології. Вимоги до проведення наукових досліджень у закладах спеціальної та інклюзивної освіти. Розробка проєктів в сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

Тема 3. Нормативні аспекти досліджень у закладах спеціальної та інклюзивної освіти. Законодавчі та нормативні документи, які необхідно враховувати при проведенні експериментальних досліджень у закладах спеціальної та інклюзивної освіти з дітьми з особливими освітніми потребами, їхніми батьками, психолого-педагогічним персоналом. Оформлення документів на проведення педагогічного експерименту, запровадження проєкту, звітної документації.

Тема 4. Характеристика методів науково-педагогічного дослідження у сфері спеціальної та інклюзивної освіти. Поняття методу і методики науково-педагогічного дослідження, вимоги до них. Характеристика методів дослідження у спеціальній педагогіці: педагогічне спостереження; бесіда; інтерв'ю; психолого-педагогічний експеримент; вивчення продуктів діяльності; соціологічний метод дослідження; метод рейтингу; метод узагальнення незалежних характеристик; соціометрія; тестування; проєктивні методи; математичні методи. Педагогічний експеримент у закладах спеціальної та інклюзивної освіти, його функції, види. Умова та дії експерименту. Урахування психофізичних особливостей осіб з особливими освітніми потребами при проведенні наукових досліджень. Оформлення документації при проведенні експерименту, документів про апробацію дослідження.

Тема 5. Збір, опрацювання, використання педагогічної інформації, яка залучається для вирішення професійних завдань фахівця спеціальної освіти. Науковий підхід до педагогічних явищ. Зміст дослідницько-творчої діяльності фахівця спеціальної освіти. Зміст наукової діяльності аспіранта спеціальності 016 Спеціальна освіта. Застосування педагогічної теорії, новітнього педагогічного досвіду у практиці наукової діяльності. Пошуки шляхів удосконалення навчально-виховного процесу і корекційно-розвиткової роботи у закладах спеціальної та інклюзивної освіти. Висування гіпотез, проєктування і проведення наукових експериментів. Формування індивідуального педагогічного стилю спеціального педагога.

Тема 6. Робота із спеціальною психолого-педагогічною літературою, періодикою, науковими публікаціями із спеціальної педагогіки та спеціальної психології. Робота з нормативними документами в галузі освіти, професійно значущими літературними джерелами, періодичними виданнями з спеціальної педагогіки та спеціальної психології: аналіз, опис, анотації; конспектування; рецензування; написання рефератів. Оформлення бібліографії.

Тема 7. Підготовка та подання до друку виступів, доповідей, тез, статей за результатами проведених досліджень в сфері спеціальної та інклюзивної освіти. Наукова публікація: поняття, функції, основні види, вимоги до наукових публікацій. Поняття та принципи академічної доброчесності. Методика підготовки та оформлення публікації. Структура та техніка написання тексту. Оформлення бібліографії для публікації. Наукові конференції, семінари, круглі столи з проблем спеціальної та інклюзивної освіти. Підготовка доповіді, повідомлення.

Тема 8. Написання, оформлення та захист дисертації. Підготовка до написання дисертації та накопичення наукової інформації. Пошук та обробка наукової інформації. Вимоги до змісту і структури дисертації. Оформлення дисертаційної праці. Вимоги до анотації дисертації. Порядок захисту дисертації.

САМОСТІЙНА РОБОТА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «НАУКОВО-ПРИКЛАДНІ ДОСЛІДЖЕННЯ І ПРОЄКТИ В СПЕЦІАЛЬНІЙ ТА ІНКЛЮЗИВНІЙ ОСВІТІ»

Метою самостійної роботи здобувачів вищої освіти з дисципліни «Науково-прикладні дослідження і проєкти в спеціальній та інклюзивній освіті» є формування здатності самостійно здійснювати науково-дослідну роботу та проєктування в сфері спеціальної та інклюзивної освіти, розвиток творчих здібностей, професійний саморозвиток.

Контроль за самостійною роботою здійснюється на практичних заняттях, консультаціях. Оцінка за самостійну роботу є складовою загальної оцінки, що виставляється здобувачеві за поточний контроль.

Максимальна оцінка за самостійну роботу – 20 балів.

Перелік завдань для самостійної роботи

Тема 1. Актуальні та перспективні напрями наукових досліджень в сфері спеціальної та інклюзивної освіти

Мета: на основі праць провідних вітчизняних вчених, аналізу наукових шкіл у сфері спеціальної та інклюзивної освіти визначити актуальні напрями наукових досліджень. Формувати вміння співставляти відомості із різних джерел, здобуваючи при цьому нові професійно значущі знання.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізувати нормативну базу наукової та науково-технічної діяльності науково-педагогічних працівників галузі освіта в Україні.
2. Визначити місце наукових досліджень зі спеціальної та інклюзивної освіти серед пріоритетних напрямів розвитку науки в Україні.
3. На основі аналізу літературних джерел визначити актуальні напрями наукових досліджень зарубіжної педагогіки і психології в сфері спеціальної та інклюзивної освіти.
4. Вивчити напрями наукових досліджень провідних вітчизняних вчених в сфері спеціальної та інклюзивної освіти.
5. Підготувати презентацію з переліком провідних вітчизняних наукових шкіл у сфері спеціальної та інклюзивної освіти та напрямів їхньої наукової діяльності.
6. Обґрунтувати актуальність власної обраної проблеми дисертаційного дослідження. Підтвердити це нормативними документами, фактами практики.

Тема 2. Особливості науково-дослідницької діяльності в сфері спеціальної та інклюзивної освіти

Мета: формування розуміння особливостей науково-дослідницької діяльності в сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

Завдання для самостійної роботи

1. Порівняти актуальні напрями загальних педагогічних досліджень з напрямками досліджень у сфері спеціальної та інклюзивної освіти.
2. Порівняти актуальні напрями наукових досліджень зарубіжної спеціальної педагогіки та спеціальної психології (Європа, США, Канада, Японія, Ізраїль та ін.) з вітчизняними.
3. Визначити та обґрунтувати основні особливості проведення науково-дослідної діяльності в сфері спеціальної та інклюзивної освіти.
4. Підготувати презентацію з формулюванням основних вимог до проведення наукових досліджень у закладах спеціальної та інклюзивної освіти на прикладі теми власної дисертації.
5. Довести необхідність адаптації методів наукових досліджень до сфери спеціальної та інклюзивної освіти.
6. Здійснити аналіз міжнародних стандартів щодо досліджень в сфері спеціальної та інклюзивної освіти.
7. Визначити особливості залучення до досліджень педагогів, батьків дітей з особливими освітніми потребами, лікарів, громадськості.
8. Розробити актуальні теми наукових проєктів у сфері спеціальної та інклюзивної освіти (бажано за темою власного дисертаційного дослідження).

Тема 3. Нормативні аспекти досліджень у закладах спеціальної та інклюзивної освіти

Мета: вміння аналізувати чинне вітчизняне та міжнародне законодавство щодо досліджень у закладах спеціальної та інклюзивної освіти.

Завдання для самостійної роботи

1. Дати коротку характеристику чинного законодавства щодо проведення експериментальних досліджень у закладах спеціальної та інклюзивної освіти з дітьми з особливими освітніми потребами, їхніми батьками, психолого-педагогічним персоналом.
2. Визначити етичні норми проведення наукових досліджень з дітьми з особливими освітніми потребами, їхніми батьками.

3. Розробити клопотання на проведення власного дослідження в закладі спеціальної та/або інклюзивної освіти.

4. Розробити приклад довідки про апробацію дослідження.

5. Підготувати презентацію для здобувачів вищої освіти з метою ознайомлення їх із сучасною науковою термінологією в сфері спеціальної та інклюзивної освіти з покликаннями на нормативні документи.

Тема 4. Характеристика методів науково-педагогічного дослідження у сфері спеціальної та інклюзивної освіти

Мета: формування здатності реалізовувати методи науково-педагогічного дослідження у сфері спеціальної та інклюзивної освіти

Завдання для самостійної роботи

1. Сформулювати підходи до визначення методології дослідження у сфері спеціальної та інклюзивної освіти (за визначеними науковими проблемами, передусім на прикладі теми свого дисертаційного дослідження).

2. Підготувати презентацію з висвітленням особливостей осіб з особливими освітніми потребами, які потребують адаптації та модифікації загальноприйнятих методів наукових досліджень.

3. На основі власного дослідження показати шляхи адаптації та диференціації психолого-педагогічних методів наукових досліджень до сфери спеціальної та інклюзивної освіти. Навести приклади.

4. Розробити зразки програм психолого-педагогічного вивчення осіб з особливими освітніми потребами відповідно до тематики власного дослідження.

5. Розробити зразки програм залучення до дослідження батьків дітей з особливими освітніми потребами.

6. Розробити вимоги щодо участі в дослідженнях педагогічного персоналу спеціальних та інклюзивних закладів.

Тема 5. Збір, опрацювання, використання педагогічної інформації, яка залучається для вирішення професійних завдань фахівця спеціальної освіти

Мета: оволодіння змістом і процедурою збору, опрацювання, узагальнення та аналізу інформації, необхідної для розв'язання професійних завдань і наукових досліджень фахівця спеціальної освіти.

Завдання для самостійної роботи

1. На основі професіограми оцінити власний рівень дослідницько-творчої діяльності як майбутнього фахівця спеціальної освіти та скласти програму саморозвитку.

2. Визначити зміст наукової діяльності аспіранта спеціальності 016 Спеціальна освіта.

3. Сформулювати кілька гіпотез до теми своєї дисертації.

4. Запропонувати теми щодо проектування і проведення наукових досліджень в закладах спеціальної та інклюзивної освіти. Сформулювати гіпотези до цих тем і проєктів.

5. Підготувати презентацію з корисними інтернет-ресурсами, відомостями про наукові установи, де фахівці спеціальної освіти можуть ознайомитися з актуальною науковою інформацією в сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

6. На основі інтернет-джерел знайти наукові проєкти з проблем спеціальної та інклюзивної освіти (як ті, які виконуються науковими колективами, так і конкурсні пропозиції).

Тема 6. Робота із спеціальною психолого-педагогічною літературою, періодикою, науковими публікаціями із спеціальної педагогіки та спеціальної психології

Мета: формування здатності до роботи із літературними джерелами в науковій і професійній діяльності, вмінь оформляти бібліографію згідно з чинними вимогами до наукових публікацій.

Завдання для самостійної роботи

1. Підготувати перелік фахових періодичних видань категорії Б за спеціальністю 016 Спеціальна освіта (у вигляді таблиці).

№	Назва видання	Засновник видання	Спеціальності	Покликання на сайт	Номер в реєстрі фахових видань

2. Підготувати перелік видань за спеціальністю 016 Спеціальна освіта та дотичних міждисциплінарних наук, які належать до міжнародних наукометричних баз Scopus, Web of Science.

3. Підібрати науково значущі джерела в мережі Інтернет відповідно до I розділу з теми своєї дисертації. Оформити списком.

4. Підготувати рецензію на статтю за спеціальністю.
5. Підготувати анотацію на статтю за спеціальністю.
6. Підготувати презентацію з прикладами оформлення різних видів бібліографічних джерел за сучасними вимогами.
7. Розробити правила користування мережею Інтернет при роботі з різними сайтами, актуальні для науковців.

Тема 7. Підготовка та подання до друку виступів, доповідей, тез, статей за результатами проведених досліджень в сфері спеціальної та інклюзивної освіти

Мета: формування здатності готувати та подавати до друку виступи, доповіді, тези, статті за результатами проведених досліджень у сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

Завдання для самостійної роботи

1. Порівняти різні види наукових публікацій, визначити їх основні ознаки.
2. Розробити план написання різних видів публікацій (тези, стаття у фаховому виданні, стаття у видання міжнародних наукометричних баз Scopus, Web of Science), визначити їхній обсяг та структуру (на прикладі теми своєї дисертації).
3. Порівняти вимоги до публікацій в різних наукових виданнях.
4. На основі аналізу Кодексу академічної доброчесності Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка визначити вимоги до аспіранта та його публікацій.
5. Розробити актуальні теми наукових доповідей для методичних семінарів, науково-практичних конференцій за темою власного дисертаційного дослідження.
6. Підготувати тези за тематикою свого дослідження, обґрунтувати їхню структуру, зміст.
7. Трансформувати тези в статтю на принципах академічної доброчесності, обґрунтувати доцільність такої роботи.
8. Представити одну з своїх публікацій як доповідь на конференції, супроводжуючи презентацією.
9. Розробити тематику семінарів з проблеми своєї дисертації та одну з тем представити у вигляді плану.
10. Підготувати заявку для реєстрації права інтелектуальної власності на одну з своїх публікацій.
11. Створити профіль автора в Google Scholar Metrics

Тема 8. Написання, оформлення та захист дисертації

Мета: формування здатності виконувати та оформляти дисертаційне дослідження, захищати його результати, розвивати навички творчого зростання.

Завдання для самостійної роботи

1. Представити шляхи пошуку наукової інформації для виконання завдань дисертаційного дослідження.
2. Обґрунтувати зміст свого дослідження, скласти календарний план його виконання.
3. Сформулювати вимоги до оформлення дисертації.
4. Скласти план анотації до дисертації.
5. Створити шаблон для презентації дослідницької пропозиції.
6. Визначити порядок захисту дисертації згідно з нормативними вимогами МОН України.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Спеціальна педагогіка та спеціальна психологія як сучасні науки.
2. Основні напрями та перспективи розвитку спеціальної педагогіки і психології в Україні.
3. Актуальні напрями наукових досліджень зарубіжної педагогіки і психології в сфері спеціальної та інклюзивної освіти.
4. Загальна характеристика психолого-педагогічних досліджень.
5. Особливості проведення науково-дослідної діяльності в спеціальній педагогіці і спеціальній психології.
6. Вимоги до проведення наукових досліджень у закладах спеціальної та інклюзивної освіти.
7. Пріоритетні напрями для розробки проєктів в сфері спеціальної та інклюзивної освіти.
8. Законодавчі та нормативні документи, які необхідно враховувати при проведенні експериментальних досліджень у закладах спеціальної та інклюзивної освіти з дітьми з особливими освітніми потребами, їхніми батьками, психолого-педагогічним персоналом.
9. Оформлення документів на проведення педагогічного експерименту, запровадження проєкту, звітної документації.
10. Поняття методу і методики науково-педагогічного дослідження, вимоги до них.

11. Характеристика основних методів дослідження у спеціальній педагогіці.

12. Педагогічний експеримент у закладах спеціальної та інклюзивної освіти, його функції, види. Умова та дії експерименту.

13. Урахування психофізичних особливостей осіб з особливими освітніми потребами при проведенні наукових досліджень.

14. Оформлення документації при проведенні експерименту, документів про апробацію дослідження.

15. Зміст наукового підходу до педагогічних явищ.

16. Зміст дослідницько-творчої діяльності фахівця спеціальної освіти.

17. Зміст наукової діяльності аспіранта спеціальності 016 Спеціальна освіта.

18. Застосування педагогічної теорії, новітнього педагогічного досвіду у практиці наукової діяльності.

19. Шляхи удосконалення навчально-виховного процесу і корекційно-розвиткової роботи у закладах спеціальної та інклюзивної освіти.

20. Висування гіпотез, проєктування і проведення наукових експериментів.

21. Формування індивідуального педагогічного стилю спеціального педагога.

22. Робота з нормативними документами в галузі освіти, професійно значущими літературними джерелами, періодичними виданнями з спеціальної педагогіки та спеціальної психології.

23. Оформлення бібліографії.

24. Наукова публікація: поняття, функції, основні види, вимоги до наукових публікацій.

25. Поняття та принципи академічної доброчесності.

26. Методика підготовки та оформлення публікації.

27. Структура та техніка написання тексту.

28. Оформлення бібліографії для публікації.

29. Наукові конференції, семінари, круглі столи з проблем спеціальної та інклюзивної освіти.

30. Підготовка доповіді, повідомлення.

31. Підготовка до написання дисертації та накопичення наукової інформації.

32. Пошук та обробка наукової інформації.

33. Вимоги до змісту і структури дисертації.
34. Оформлення дисертаційної праці.
35. Вимоги до анотації дисертації.
36. Порядок захисту дисертації.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Головенкін В.П. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс]: підручник / КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с. URL:
https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/29032/3/Higher_School_Pedagogy_2019.pdf
2. Кучинська І.О. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2020. 292 с.
3. Методика та організація наукових досліджень: навчальний посібник / С.Е. Важинський, Т.І. Щербак. Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. 260 с.
4. Миронова С.П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту: монографія. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2007. 304 с.
5. Організація та методика проведення наукових досліджень студентами спеціальності «Спеціальна освіта»: навчально-методичний посібник / кол. авторів; за заг. ред. С.П. Миронової. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. 136 с.
6. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник. Київ: Знання, 2004. 307 с.

Допоміжні джерела

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2004. 52 с.
2. Кодекс академічної доброчесності Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція). URL:
https://drive.google.com/file/d/1W_tRKAqt4kKFyD1zNzR76uxVZY3mUjBV/view
3. Менеджмент корекційно-педагогічних послуг / за ред. Т.В. Семигіної, Н.В. Майорової. Київ: Джерела, 2007. 181 с.
4. Методика наукових досліджень: навчально-методичний посібник / автор-упорядник В.В. Федорчук. Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2022. 132 с.
5. Методичні рекомендації з перевірки курсових, дипломних/кваліфікаційних робіт (проектів), дисертацій здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка на рівень унікальності (нова редакція). URL:
<https://drive.google.com/file/d/1bf2mkYRUQQmB24VNfYtSkiEOz-3-TpYf/view>
6. Наказ МОН України та Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності. *Дошкільне виховання*. 2002. № 3. С. 24-29.

7. Положення про дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними, науковими працівниками та здобувачами вищої освіти в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (нова редакція). URL:
<https://drive.google.com/file/d/1vwOb8sJzVjHpAnrAmFADtNQWYUhJny-R/view>
8. Положення про організацію освітнього процесу в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (нова редакція). URL:
<https://drive.google.com/file/d/1ZbMN35h-7ZSJBBOVvL2bTCaLtRbcQA86/view>
9. Положення про підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (нова редакція). URL:
<https://kpn.edu.ua/wp-content/uploads/2022/07/polozhennia-pro-pidhotovku-zdobuvachiv-vyshchoi-osvity-stupenia-doktora-filosofii-ta-doktora-nauk-v-kamianets-podilskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-ivana-ohienka.pdf>
10. Положення про порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (нова редакція). URL:
<https://drive.google.com/file/d/1M6Z9SX62jORMEJkYTgrdwkOsm1HxxNrr/view>
11. Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах): Постанова Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 зі змінами, в редакції від 19 травня 2023 р. № 502. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF#Text>
12. Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, зі змінами від 21.03.2022 № 341, від 19 травня 2023 р. № 502. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44-2022-%D0%BF#Text>
13. Слєпкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі: навч. посіб. Київ: Вища школа, 2005. 239 с.

Корисні ресурси Інтернету

https://library.kpnu.edu.ua/ufd/	Бібліотека К-ПНУ, Е-каталог
http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/	Бібліотека К-ПНУ, репозитарій
http://www.nbu.gov.ua	Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського
https://lib.iitta.gov.ua/4700/	Електронна бібліотека Національної академії педагогічних наук України
http://ukrlib.com.ua/	Бібліотека української літератури

4.2. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН СПЕЦІАЛЬНОСТІ «СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА»

Робоча програма та силабус

(<https://kaf-korped.kpnu.edu.ua/sylabusy-aspirantiv/>)

навчальної дисципліни «**Методика викладання фахових дисциплін спеціальності “Спеціальна освіта”**» укладені відповідно до освітньо-наукової програми Спеціальна освіта підготовки фахівців третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти доктор філософії. За результатами навчання аспірант оволодіє основними компетентностями, необхідними для викладацької діяльності у підготовці майбутніх фахівців спеціальності 016 Спеціальна освіта.

«Методика викладання фахових дисциплін спеціальності “Спеціальна освіта”» є обов’язковим освітнім компонентом професійної підготовки.

Метою викладання навчальної дисципліни «Методика викладання фахових дисциплін спеціальності «Спеціальна освіта»» є підготовка аспірантів до викладання дисциплін спеціальності 016 Спеціальна освіта у закладах вищої освіти.

За результатами вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти мають:

знати:

- мету та основні компоненти системи професійної підготовки фахівців спеціальності 016 Спеціальна освіта;
- принципи вищої дидактики у підготовці педагогів закладів загальної освіти та корекційних педагогів;
- форми і методи організації навчального процесу у закладах вищої освіти;
- сучасні технології навчання у закладах вищої освіти;
- зміст професійної підготовки фахівців спеціальності 016 Спеціальна освіта;
- культуру та техніку професійного мовлення викладача фахових дисциплін у закладі вищої освіти;

вміти:

- аналізувати, обґрунтовувати сучасні технології навчання у закладах вищої освіти;

- визначати місце різних дисциплін у підготовці фахівців спеціальності 016 Спеціальна освіта;
- розробляти та використовувати різні форми, методи і технології навчання у закладах вищої освіти при викладанні фахових дисциплін;
- використовувати різні види контролю у навчанні корекційних педагогів (традиційний, модульний, рейтинговий, програмований) та оцінювати роботу здобувачів вищої освіти при вивченні фахових дисциплін;
- формувати мотивацію до вивчення фахових дисциплін у здобувачів вищої освіти, сприяти їхньому особистісному та професійному розвитку;
- розвивати навички педагогічної майстерності;
- сприяти особистісному та професійному розвитку здобувачів вищої освіти;
- розробляти і впроваджувати навчально-методичне забезпечення дисциплін спеціальності 016 Спеціальна освіта.

Технічне й програмне забезпечення, обладнання

Вивчення курсу не потребує спеціального матеріально-технічного та/або інформаційного забезпечення; можливе використання проектора й ноутбука / персонального комп'ютера для створення презентацій у форматі MS PowerPoint. Передбачається застосування об'єктно-модульного динамічного середовища навчання MOODLE.

Політика курсу (правила та вимоги)

Вивчення навчальної дисципліни «Методика викладання фахових дисциплін спеціальності «Спеціальна освіта»» передбачає обов'язкове відвідування лекційних, практичних та лабораторних занять; активність та ініціативність під час занять; виконання завдань для самостійної роботи. Пунктуальність, організованість, цілеспрямованість, толерантність, наполегливість та комунікабельність аспірантів схвалюються.

Неприпустимою є академічна недобросовісність аспірантів, пропуски навчальних занять з неповажних причин; користування телефонами та іншими гаджетами під час занять.

Якщо аспірант через поважні причини був відсутній під час проведення контрольного заходу, написання МКР, йому надається можливість виконати його в додатково призначений викладачем час.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Зміст, форми та методи викладання фахових дисциплін

Тема 1. Сучасні вимоги до освітньо-професійних програм підготовки спеціалістів у закладах вищої освіти. Сучасні завдання вищої освіти України. Характеристика ступеневої педагогічної освіти. Вимоги до освітньо-професійних програм (ОПП) підготовки спеціалістів. Характеристика існуючого стандарту вищої освіти зі спеціальності 016 Спеціальна освіта.

Тема 2. Системний підхід до організації професійної підготовки фахівців спеціальності 016 Спеціальна освіта. Мета професійної підготовки спеціалістів для спеціальної та інклюзивної освіти. Характеристика моделі професійної діяльності та особистості корекційного педагога. Модель підготовки корекційного педагога. Характеристика основних компонентів системи професійної підготовки фахівців спеціальності 016 Спеціальна освіта.

Тема 3. Особливості реалізації дидактичних принципів вищої школи у підготовці фахівців спеціальності 016 Спеціальна освіта. Закономірності навчального процесу у закладі вищої освіти. Класифікація і характеристика дидактичних принципів вищої школи. Специфіка застосування дидактичних принципів вищої школи у підготовці фахівців спеціальності 016 Спеціальна освіта. Професійна спрямованість дидактичних принципів у підготовці фахівців спеціальності 016 Спеціальна освіта.

Тема 4. Форми і методи організації навчального процесу в закладах вищої освіти. Теоретичні підходи до визначення сутності понять «форми організації» та «методи навчання» у дидактиці вищої школи. Класифікація форм і методів навчання у вищій школі. Розмежування форм і методів навчання. Традиційні та інтерактивні методи викладання у закладах вищої освіти.

Тема 5. Сучасні технології навчання у закладах вищої освіти. Сутність поняття «педагогічна технологія». Відмінності інноваційного освітнього процесу від традиційного. Основні структурні складові педагогічних технологій. Сучасні класифікації педагогічних технологій. Значущість новітніх педагогічних технологій у фаховій професійній освіті.

Тема 6. Характеристика професійно-орієнтованих дисциплін спеціальності 016 Спеціальна освіта. Сучасний розвиток теорії освіти дітей з особливими освітніми потребами в Україні. Корекційна педагогіка як наука про освіту, виховання, навчання та шляхи корекції розвитку дітей з особливими освітніми потребами, її галузі. Предмет та завдання корекційної педагогіки. Основні категорії корекційної педагогіки. Предмет та завдання логопедії, спеціальної психології, спеціальних методик навчання дітей з особливими освітніми потребами. Місце фахових дисциплін у системі педагогічних наук; їх зв'язок з медичними науками, загальними та спеціальними психолого-педагогічними дисциплінами, методиками навчання. Роль фахових дисциплін у системі професійної освіти фахівців спеціальності 016 Спеціальна освіта.

Тема 7. Поєднання традиційних та новітніх технологій при викладанні дисциплін спеціальності 016 Спеціальна освіта. Характеристика традиційних методів навчання у підготовці корекційних педагогів. Можливості використання новітніх технологій при викладанні дисциплін спеціальності 016 Спеціальна освіта. Особливості впровадження окремих інноваційних методів дидактики вищої школи при викладанні дисциплін спеціальності 016 Спеціальна освіта.

Тема 8. Різні види контролю у навчанні фахівців спеціальності 016 Спеціальна освіта. Характеристика різних видів контролю знань, вмінь і навичок у навчанні корекційних педагогів. Новітні форми контролю як один із засобів підвищення ефективності навчання майбутніх фахівців спеціальної та інклюзивної освіти. Особливості державного підсумкового контролю. Критерії та норми оцінювання знань, умінь і навичок студентів з фахових дисциплін.

Тема 9. Особливості організації самостійної роботи студентів. Самостійна робота студентів як основа особистісно орієнтованого навчання. Професійна спрямованість самостійної роботи майбутніх фахівців спеціальності 016 Спеціальна освіта. Умови ефективної організації самостійної роботи студентів; вимоги до неї. Характеристика основних прийомів індивідуального підходу в процесі організації самостійної роботи студентів.

Тема 10. Професійна спрямованість науково-дослідної роботи майбутніх фахівців спеціальності 016 Спеціальна освіта. Особливості дослідницько-творчої діяльності корекційного педагога. Завдання науково-дослідної роботи у підготовці фахівців спеціальності 016 Спеціальна освіта.

Послідовність і наступність у науково-дослідній роботі, реалізація міжпредметних взаємозв'язків. Формування професійних інтересів та творчих здібностей студентів у процесі написання курсових і дипломних робіт. Підготовка студентів до подальшого професійного вдосконалення.

Тема 11. Культура та техніка мовлення викладача фахових дисциплін. Культура мовлення викладача як педагогічна необхідність. Образ і культура оратора. Мовленнєвий етикет викладача закладу вищої освіти. Культура професійного мовлення викладача фахових дисциплін.

Тема 12. Навчально-методичне забезпечення дисципліни спеціальності 016 Спеціальна освіта. Навчальні програми дисциплін. Робочі навчальні програми дисциплін. Конспекти (тези) лекцій. Плани практичних, семінарських, лабораторних занять. Самостійна та індивідуальна робота студентів. Наочні посібники, ІНТ. Поточні та модульні контрольні роботи з дисциплін. Орієнтовна тематика курсових і дипломних робіт з фахових дисциплін. Програми семестрових іспитів з дисциплін, підсумкового іспиту з дисциплін. Критерії та норми оцінювання знань, умінь і навичок студентів з дисциплін. Програми різних видів практик зі спеціальності. Методичні вказівки до практичних, семінарських, лабораторних занять, самостійної та індивідуальної роботи студентів. Основна та додаткова література з навчальних дисциплін.

Формою підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Методика викладання фахових дисциплін спеціальності «Спеціальна освіта» є **екзамен**.

САМОСТІЙНА РОБОТА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН СПЕЦІАЛЬНОСТІ «СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА»»

Метою самостійної роботи аспірантів з дисципліни «Методика викладання фахових дисциплін спеціальності «Спеціальна освіта» є закріплення та розширення наукових знань з дисципліни за підручниками, навчальними і методичними посібниками, періодичними виданнями з фаху; розвиток навичок самоосвіти, пізнавальних інтересів, професійної мотивації навчання; виховання відповідального ставлення до навчання за обраною професією.

Контроль за самостійною роботою здійснює викладач. У плани практичних і лабораторних занять, МКР включені запитання та практичні за-

вдання, успішне виконання яких передбачає попереднє виконання самостійної роботи. Аспіранти для виконання завдань самостійної роботи можуть заводити окремий зошит.

Оцінка за самостійну роботу є складовою загальної оцінки, що виставляється аспірантам за поточний контроль. Максимальна оцінка за самостійну роботу – 10 балів. Аспіранти, які за результатами виконання самостійної роботи отримали рейтинговий бал менший 60% від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи або не виконали її завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість, ліквідація якої є обов'язковою. Не дотримання дедлайну може бути причиною оцінювання самостійної роботи на 1 бал нижче від загальної суми балів, але не менше мінімального балу до зарахування.

Перелік практичних завдань, включених у плани практичних і лабораторних занять

Тема 1. Сучасні вимоги до освітньо-професійних програм підготовки спеціалістів у закладах вищої освіти

Завдання для практичного виконання:

1. Проаналізувати 2 розділ Закону України «Про вищу освіту».
2. Охарактеризувати існуючий стандарт вищої освіти зі спеціальності 016 Спеціальна освіта.

Тема 2. Системний підхід до організації професійної підготовки фахівців спеціальності 016 Спеціальна освіта

Тематика доповідей і рефератів:

1. Розвиток вищої педагогічної освіти в Україні.
2. Роль класичних університетів у розвитку вітчизняної науки і культури.
3. Роль освіти в розвитку партнерства України з іншими державами.
4. Загальні принципи формування систем вищої освіти європейських країн.
5. Вища педагогічна освіта за кордоном (добір країни індивідуально).
6. Реалізація виховного потенціалу навчального процесу в закладі вищої освіти.
7. Становлення і розвиток професійної підготовки вчителів спеціальних шкіл в Україні.

8. Сучасний стан підготовки корекційних педагогів в Україні (загальний аналіз).
9. Історія підготовки фахівців спеціальності 016 Спеціальна освіта в закладах вищої освіти України (заклад обирається індивідуально).
10. Система підготовки фахівців спеціальності Спеціальна освіта в закладах вищої освіти за кордоном.

Тема 3. Особливості реалізації дидактичних принципів вищої школи у підготовці фахівців спеціальності 016 Спеціальна освіта

Тематика доповідей і рефератів:

1. Предмет та завдання методики викладання у вищій школі.
2. Основні категорії методики викладання у вищій школі.
3. Актуальні проблеми методики викладання у вищій школі.
4. Дидактичні вимоги до формування змісту навчальних дисциплін.
5. Опора на ідеї Я.А. Коменського при організації засвоєння змісту освіти.
6. Шляхи удосконалення змісту освіти у закладах вищої освіти.
7. Викладач закладу вищої освіти як гарант реалізації дидактичних принципів.
8. Основні компоненти педагогічного професіоналізму викладача закладу вищої освіти.
9. Студентство як соціальна група.
10. Професійна спрямованість виховної роботи у підготовці корекційних педагогів.

Тема 4. Форми і методи організації навчального процесу у закладах вищої освіти

Тематика доповідей і рефератів:

1. Лекція як організаційна форма навчання у закладі вищої освіти, її види та функції.
2. Підготовка викладача до лекції.
3. Активізація уваги здобувачів вищої освіти на лекції.
4. Особливості структури та змісту лекції залежно від дисципліни.
5. Методика проведення практичних занять у вищій школі.
6. Методика розв'язання педагогічних ситуацій на практичних заняттях у вищій школі.

7. Значущість лабораторних занять в підготовці корекційних педагогів.
8. Значущість різних видів практики в підготовці корекційних педагогів.
9. Роль консультацій в системі професійної підготовки в закладах вищої освіти.
10. Шляхи підвищення ефективності консультацій з дисциплін спеціальності 016 Спеціальна освіта.
11. Реалізація виховного потенціалу навчального процесу у закладі вищої освіти.

Завдання для практичного виконання:

1. Підготуватися до дискусій з наступних проблем:
 - розмежування форм і методів навчання у закладі вищої освіти;
 - засоби підвищення ефективності лекції;
 - спільність і відмінність між практичними та лабораторними заняттями;
 - можливості формування професійної компетентності майбутніх фахівців на практичних заняттях, під час різних видів практики;
 - місце консультацій у підготовці корекційних педагогів.
2. Розробити план лекційного заняття.
3. Розробити план практичного заняття.
4. Розробити завдання для волонтерської та виробничої практики.
5. Дібрати методи навчання до певних тем з дисциплін спеціальності 016 Спеціальна освіта (дисципліни і теми даються на вибір).

Тема 5. Сучасні технології навчання у закладах вищої освіти

Тематика доповідей і рефератів:

1. Інноваційні тенденції розвитку сучасної освіти.
2. Педагогічна інноватика у структурі наукового знання.
3. Технологія як наука про майстерність.
4. Сутність і особливості педагогічних технологій (технологія добирається індивідуально).
5. Особливості інноваційної педагогічної діяльності.
6. Готовність педагога до інноваційної професійної діяльності.
7. Роль педагогічних технологій у формуванні інноваційної поведінки корекційного педагога.
8. Різновиди ТЗН в сучасній вищій школі.
9. Сутність дистанційного навчання, його переваги та недоліки.

Завдання для практичного виконання:

1. Підготуватися до дискусій на теми:

- «Значущість новітніх педагогічних технологій у фаховій професійній освіті»;
- «Переваги новітніх технологій у закладах вищої освіти».

2. Підготувати нетрадиційне лекційне заняття на задану тему з дисциплін спеціальності 016 Спеціальна освіта.

Тема 6. Характеристика професійно-орієнтованих дисциплін спеціальності 016 Спеціальна освіта

Тематика доповідей і рефератів:

1. Місце Корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки)/ Логопедії / Спеціальної психології в системі педагогічних наук, їх зв'язок з сучасними медико-біологічними та психологічними науками.
2. Взаємозв'язок основних категорій загальної та спеціальної педагогіки.
3. Методи дослідження корекційної педагогіки / спеціальної психології / логопедії.
4. Соціальне положення осіб з особливими освітніми потребами в сучасному суспільстві.
5. Теорія і практика навчання дітей з особливими освітніми потребами в різних країнах світу (країна добирається індивідуально).
6. Основні стратегії розвитку корекційної педагогіки в Україні.
7. Внесок українських вчених у розвиток корекційної психопедагогіки.

Завдання для практичного виконання:

1. Здійснити аналіз навчальних планів спеціальності 016 Спеціальна освіта та їх відповідності ОПП.

2. Визначити відмінності предмету «Вступ до спеціальності» для різних освітніх програм спеціальності 016 Спеціальна освіта.

3. Вивчити зміст професійно-орієнтованих дисциплін у підготовці фахівців спеціальності 016 Спеціальна освіта, його співвіднесення з ОПП спеціальності.

4. Визначити співвіднесення нормативних та вибіркокових дисциплін у навчальних планах спеціальності 016 Спеціальна освіта.

5. Проаналізувати навчальні програми професійно-орієнтованих дисциплін підготовки фахівців спеціальності 016 Спеціальна освіта щодо їх відповідності компетентностям, передбачених в ОПП.

6. Визначити завдання основ корекційної педагогіки як дисципліни для спеціальностей: Початкова освіта, Дошкільна освіта, Соціальне забезпечення, Середня освіта.

Тема 7. Поєднання традиційних та новітніх технологій при викладанні дисциплін спеціальності 016 Спеціальна освіта

Завдання для практичного виконання:

1. Підготуватися до дискусій з таких питань:

- необхідність використання традиційних форм і методів навчання у закладах вищої освіти при викладанні фахових дисциплін;
- переваги новітніх педагогічних технологій у фаховій професійній освіті;
- можливість запровадження дистанційної форми навчання у підготовці корекційних педагогів;
- переваги та недоліки ділових ігор при вивченні фахових дисциплін;
- значущість розв'язання педагогічних ситуацій на практичних заняттях з фахових дисциплін.

2. Розробити конспекти лекції, практичного і лабораторного занять з корекційної педагогіки (теми добираються індивідуально).

3. Розробити презентації з конкретних тем дисципліни.

4. Запропонувати тематику ділових ігор з дисциплін спеціальності.

Тема 8. Різні види контролю у навчанні фахівців спеціальності 016 Спеціальна освіта

Тематика доповідей і рефератів:

1. Види контролю навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у закладах вищої освіти.
2. Значущість контролю в професійній підготовці майбутніх корекційних педагогів.
3. Організація роботи кураторів груп у закладах вищої освіти.
4. Роль анкетування і тестування в контролі знань здобувачів вищої освіти.

5. Різні підходи до оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти.

Завдання для практичного виконання:

1. Підготуватися до дискусії на тему: «Роль проблемних запитань і практичних завдань при проведенні підсумкового контролю».
2. Розробити завдання для контрольних робіт, екзаменаційних білетів, тестів з корекційної педагогіки (теми добираються індивідуально).
3. Порівняти традиційні і новітні форми контролю знань, вмінь і навичок у навчанні фахівців спеціальності 016 Спеціальна освіта.

Тема 9. Особливості організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти

Тематика доповідей і рефератів:

1. Самовиховання як шлях професійного самовдосконалення майбутнього спеціаліста.
2. Студентські творчі проекти з самовиховання як засіб професійного самовдосконалення.
3. Умови ефективності самовиховання.
4. Організація цільового та організаційно-діяльнісного етапу самовиховання.
5. Тактика самовдосконалення.
6. Методи формування професійної мотивації студентів (загалом та майбутніх корекційних педагогів, зокрема).
7. Роль закладу вищої освіти в становлення особистості майбутнього корекційного педагога.
8. Система педагогічного впливу на підвищення ефективності самостійної роботи у закладі вищої освіти.
9. Залежність рівня самостійної роботи від типології студентства.
10. Система оцінювання самостійної роботи студентів.

Завдання для практичного виконання:

1. Підготуватися до дискусій з таких питань:
 - професійна спрямованість самостійної роботи майбутніх фахівців спеціальності 016 Спеціальна освіта;
 - умови ефективно організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти;

- труднощі організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти та шляхи їх подолання.

2. Розробити завдання для самостійної роботи здобувачів вищої освіти з дисциплін спеціальності 016 Спеціальна освіта (дисципліни і теми добираються індивідуально).

Тема 10. Професійна спрямованість науково-дослідної роботи майбутніх фахівців спеціальності 016 Спеціальна освіта

Тематика доповідей і рефератів:

1. Роль наукової праці в розвитку творчих здібностей здобувачів вищої освіти.
2. Значущість наукової роботи в професійному становленні майбутніх корекційних педагогів.
3. Види науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти.
4. Шляхи і методи залучення здобувачів вищої освіти до науково-дослідної діяльності у закладі вищої освіти.
5. Роль наукових гуртків і проблемних груп у формуванні особистості майбутніх фахівців.
6. Особливості кваліфікаційних досліджень магістрантів різних напрямів підготовки.
7. Основні методи емпіричного та теоретичного рівнів педагогічного дослідження.
8. Проблема академічної доброчинності у наукових роботах.
9. Історія становлення студентської науки в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка.
10. Досягнення студентів-науковців спеціальності 016 Спеціальна освіта в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка.
11. Приклади наукової діяльності викладачів, започаткованої під час студентської науково-дослідної роботи.

Завдання для практичного виконання:

1. Підготуватися до дискусій з таких питань:
 - шляхи формування дослідницько-творчої діяльності у підготовці фахівців спеціальності 016 Спеціальна освіта;
 - особливості підготовки тез, статей, рефератів;

- основні вимоги до виконання дипломної роботи магістра за спеціальністю 016 Спеціальна освіта;
- проблема плагіату у наукових роботах здобувачів вищої освіти.

2. Розробити наскрізні теми курсових і дипломних робіт з корекційної педагогіки (теми добираються індивідуально).

Тема 11. Культура та техніка мовлення викладача фахових дисциплін

Тематика доповідей і рефератів:

1. Специфіка професійної діяльності викладача закладу вищої освіти
2. Завдання, права та обов'язки викладача закладу вищої освіти.
3. Професійна майстерність викладача закладу вищої освіти.
4. Складові авторитету викладача закладу вищої освіти.
5. Комунікативне забезпечення навчально-виховного процесу у вищій школі.
6. Основні компоненти педагогічної культури.
7. Шляхи формування загальної та педагогічної культури викладача закладу вищої освіти.
8. Характеристика національного мовленнєвого етикету.
9. Особливості професійно-педагогічного спілкування та рівні його реалізації.

Завдання для практичного виконання:

1. Розкрити роль і значення культури викладача закладу вищої освіти у становленні демократичної держави.

2. Сформулювати вимоги до професійного мовлення викладача закладу вищої освіти.

3. Довести необхідність урахування національного мовленнєвого етикету в професійній діяльності.

4. Запропонувати методи формування професійної культури та культури мовлення викладача в умовах професійної підготовки.

5. Оцінити свій рівень культури професійного мовлення та розробити програму його підвищення.

6. Написати есе на тему: «Залежність ораторської майстерності і ефективності лекції».

Тема 12. Навчально-методичне забезпечення дисциплін спеціальності 016 Спеціальна освіта

Завдання для практичного виконання:

Розробити окремі розділи навчально-методичного забезпечення з фахових дисциплін (дисципліна за вибором).

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Сучасні вимоги до освітньо-професійних програм підготовки спеціалістів у закладі вищої освіти.
2. Системний підхід до організації професійної підготовки фахівців спеціальності 016 Спеціальна освіта.
3. Характеристика дидактичних принципів вищої школи.
4. Особливості реалізації дидактичних принципів вищої школи у підготовці фахівців спеціальності 016 Спеціальна освіта.
5. Форми і методи організації навчального процесу у закладі вищої освіти.
6. Сучасні технології навчання у закладі вищої освіти.
7. Поєднання традиційних та новітніх технологій при викладанні фахових дисциплін спеціальності 016 Спеціальна освіта.
8. Різні види контролю у навчанні фахівців спеціальності 016 Спеціальна освіта (традиційний, модульний, рейтинговий, програмований).
9. Особливості організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти з фахових дисциплін спеціальності 016 Спеціальна освіта.
10. Професійна спрямованість науково-дослідної роботи майбутніх фахівців спеціальності 016 Спеціальна освіта.
11. Вимоги до професійного мовлення викладача закладу вищої освіти.
12. Урахування національного мовленнєвого етикету в професійній діяльності.
13. Засоби ораторського мистецтва.
14. Характеристика навчально-методичного забезпечення з фахових дисциплін спеціальності 016 Спеціальна освіта».
15. Понятійно-категоріальний апарат спеціальності 016 Спеціальна освіта.
16. Перспективи розвитку спеціальності 016 Спеціальна освіта.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Дубасенюк О.А., Антонова О.Є. Методика викладання педагогіки: навчальний посібник. 2-ге вид. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 375 с.
2. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник / О.В. Малихін, І.Г. Павленко, О.О. Лаврентьева, Г.І. Матукова. Київ: КНТ, 2014. 262 с.
3. Миронова С.П. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. 312 с.
4. Миронова С.П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту: монографія. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2007. 304 с.
5. Пінчук Ю.В. Риторика, культура та техніка мовлення корекційного педагога: навчально-методичний посібник. Київ: Книга-плюс, 2016. 168 с.

Нормативні джерела

1. Положення про дистанційне навчання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка. URL: https://drive.google.com/file/d/1c--sYRfDI_iAT7L766LprKB-x9GGKaEy/view
2. Положення про електронний навчальний курс освітнього компонента в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка. URL: https://drive.google.com/file/d/1-WmwoxctjGT_I5_tRFnwgjf1zrXZtl8p/view
3. Положення про навчально-методичне забезпечення освітніх компонентів у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка. URL: <https://drive.google.com/file/d/1L8T1Twkwn4hvUilKktIQB946p5RhRqCX/view>
4. Положення про організацію освітнього процесу в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка. URL: <https://drive.google.com/file/d/1ZbMN35h-7ZSJBBOVvL2bTCaLtRbcQA86/view>
5. Положення про освітні програми в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (нова редакція). URL: <https://drive.google.com/file/d/1apkc4bdu4wTDTUFtQAsNdFAExi9GLi6d/view>
6. Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. URL: <http://music.kpnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/polozhennia-pro-provedennia-praktyky-1.pdf>
7. Порядок визнання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка результатів, навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти. URL: <https://drive.google.com/file/d/19GCSM3y-K496gs8RQJp0mO9FjUJumB4T/view>

Додаткова література

1. Виконання та захист курсових і дипломних робіт студентами спеціальності 016 Спеціальна освіта: навчально-методичний посібник / колектив авторів; за заг.

- ред. С.А. Михальської. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. 120 с.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.
 3. Методичні рекомендації до проведення практики для студентів спеціальності 016 Спеціальна освіта спеціалізації 016.02 Олігофренопедагогіка галузі знань 01 Освіта / Педагогіка: навчально-методичний посібник [Електронний ресурс] / [кол. авторів; за заг. ред. О.В. Чопік]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/123456789/6234>
 4. Миронова С.П., Докучина Т.О. Самостійна робота студентів з підготовки до підсумкової атестації за спеціальністю 016 Спеціальна освіта: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2019. 132 с.
 5. Освітні технології: навч. метод. посіб. / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; за заг. ред. О.М. Пехоти. Київ: А.С.К., 2001. 255 с.
 6. Самостійна робота студентів з дисциплін професійної підготовки за спеціальністю 016 Спеціальна освіта: навчально-методичний посібник / кол. авторів; за заг. ред. С.П. Миронової. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2018. 144 с.
 7. Самостійна робота студентів з дисциплін професійної підготовки за спеціальністю 016 Спеціальна освіта: навчально-методичний посібник / кол. авторів; за заг. ред. С.П. Миронової. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2019. Частина 2. 224 с.
 8. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник. Київ: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2007. Частина I. 238 с.
 9. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник. Київ: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. Частина II. 224 с.

ГЛОСАРІЙ

Адаптація змісту навчального предмета (інтегрованого курсу) – зміна методів і способів навчання, рівня складності завдань з урахуванням індивідуальних потреб учнів з особливими освітніми потребами без зміни загального обсягу навчального навантаження та очікуваних результатів навчання.

Бакалавр – це освітній ступінь, що здобувається на першому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми, обсяг якої становить 180-240 кредитів ЄКТС.

Висновок про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини – документ, який містить інформацію щодо індивідуальних особливостей розвитку дитини, її особливих освітніх потреб, рекомендації членам команди супроводу, перелік необхідних психолого-педагогічних послуг; розробляється фахівцями ІРЦ за результатами комплексного оцінювання та є основою для складання Індивідуальної програми розвитку (ІПР).

Здоров'язберігаючі та здоров'яформуючі технології в освіті – технології, спрямовані на розв'язання завдання збереження, підтримки, зміцнення та формування здоров'я дітей

Імідж вчителя – (від лат. «імаго», тобто «імітувати», у перекладі з англійської мови «образ»), це професійний образ, який створює вчитель відповідно до його уявлень про зовнішній вигляд, поведінку і характер діяльності в заданій ситуації.

Індивідуальна програма розвитку – документ для навчання учня з особливими освітніми потребами, який розробляється командою фахівців разом із батьками дитини з метою визначення конкретних навчальних стратегій і підходів до її навчання. Містить загальну інформацію про учня, систему додаткових послуг, види необхідної адаптації та модифікації навчальних матеріалів, індивідуальну навчальну програму та за потреби – індивідуальний навчальний план.

Інклюзивна освіта – це система освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права навчатися за місцем проживання, і передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами в умовах закладу загальної освіти.

Інклюзивне навчання – комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом організації їхнього навчання у закладах загальної дошкільної чи середньої освіти на основі застосування особистісно-орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей.

Інклюзивно-ресурсний центр – це установа, яка створена з метою забезпечення права осіб з особливими освітніми потребами на здобуття дошкільної та загальної середньої освіти, в тому числі у закладах професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти та інших закладах освіти, які забезпечують здобуття освіти, шляхом проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку особи та забезпечення їх системного кваліфікованого супроводу.

Інклюзія – це політика й процес, що дає можливість всім дітям брати участь у всіх програмах. Головний принцип інклюзії: «Рівні можливості для кожного».

Інноваційна компетентність педагога – система мотивів, знань, умінь, навичок, особистісних якостей педагога, що забезпечує ефективність використання нових педагогічних технологій у роботі з дітьми.

Інтелектуальне порушення – стійке порушення пізнавальної діяльності внаслідок органічного ушкодження центральної нервової системи.

Ключові компетентності – компетентності, яких кожен потребує для особистої реалізації, розвитку, активної громадянської позиції, соціальної інклюзії та працевлаштування і які здатні забезпечити особисту реалізацію та життєвий успіх протягом усього життя.

Компетентність – динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти.

Комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни – сукупність нормативних, навчально-методичних та програмних матеріалів, представлених у паперовій та електронній формах, необхідних для формування у здобувачів вищої освіти відповідних компетентностей, передбачених освітньою (освітньо-професійною, освітньо-науковою) програмою відповідного рівня вищої освіти в обсязі, передбаченому навчальним планом відповідної спеціальності.

Комплексна оцінка – збір та інтерпретація інформації про особливості розвитку особи з метою визначення її особливих освітніх потреб та визначення її освітніх труднощів, розроблення рекомендацій щодо її індивідуальної освітньої траєкторії, модифікації чи адаптації освітньої програми (навчальних предметів), організації освітнього середовища, особливостей організації надання психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових послуг.

Корекційна психопедагогіка – педагогіка, яка коригує психічну діяльність в разі її порушень у особистості та з урахуванням саме психічної патології будує процес навчання і виховання відповідних категорій людей.

Корекційно-розвиткова робота – це діяльність, спрямована на поліпшення процесів розвитку і соціалізації дитини, послаблення або подолання психофізичних порушень учнів у процесі навчання і виховання з метою максимально можливого розвитку їхньої особистості та підготовки до самостійного життя.

Корекційно-розвитковий складник освітньої програми – це наскрізний корекційно-розвитковий компонент освітнього процесу (у тому числі під час проведення уроків, занять, заходів, тощо), спрямований на розвиток учнів з особливими освітніми потребами, забезпечення досягнення ними результатів навчання та подальшу соціалізацію, надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг (допомоги).

Корекція – система педагогічних, психологічних і медичних заходів, спрямованих на послаблення і (або) подолання порушень психофізичного розвитку учнів з особливими освітніми потребами у процесі навчання і виховання з метою максимально можливого розвитку їхньої особистості. У вузькому розумінні цей термін означає виправлення порушення.

Культура мови – мовознавча наука, яка на основі даних лексики, фонетики, граматики, стилістики формує критерії усвідомленого став-

лення до мови й оцінювання мовних одиниць і явищ, виробляє механізми нормування і кодифікації (уведення у словники та мовну практику).

Культура мовлення – нормативність і доцільність викладу інформації, тобто філологічне і психолого-педагогічне обґрунтування використання граматичних структур відповідно до умов і вимог конкретної ситуації.

Магістр – це освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти (науковою установою) у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми.

Модифікація змісту навчального предмета (інтегрованого курсу) – зміна змісту (шляхом спрощення, виключення, об'єднання тощо) навчання з урахуванням особливих освітніх потреб учнів із зміною загального обсягу навчального навантаження та очікуваних результатів навчання.

Мультидисциплінарна команда інклюзивної освіти – це група фахівців та батьків дитини, об'єднаних спільною метою, виконанням завдань і загальним підходом, для реалізації яких вона підтримує всередині команди взаємну відповідальність.

Навчально-реабілітаційний центр – заклад загальної середньої освіти для осіб з особливими освітніми потребами, зумовленими складними порушеннями розвитку.

Оратор, ритор (в перекладі з латиської від «ого» – промовляю) – особа, яка виголошує промову.

Освітні труднощі – труднощі у навчанні, які впливають на процес здобуття освіти та результати навчання здобувачів освіти відповідного року навчання.

Особистісне зростання – це розвиток складових індивіда як носія громадських стосунків: здібностей, темпераменту, характеру, задатків, волі, спрямованості.

Педагогічна риторика – теорія ефективної мовленнєвої комунікації у сфері педагогічного спілкування.

Педагогічна технологія – це системний метод створення, застосування і визначення всього процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів та їхньої взаємодії, який реалізує завдання оптимізації форм освіти.

Психолого-педагогічний супровід дитини з особливими освітніми потребами в інклюзивному закладі – це взаємоузгоджена комплексна діяльність мультидисциплінарної команди фахівців і батьків дитини, спрямована на створення необхідних умов, що сприяють розвитку особистості дитини; засвоєнню нею знань, умінь і навичок; успішній адаптації, реабілітації; її самореалізації та інтеграції в соціум.

Професіограма – науково обґрунтовані вимоги до особистості та професійної діяльності фахівця.

Рівні підтримки – обсяг тимчасової або постійної підтримки учнів в освітньому процесі відповідно до їх особливих освітніх потреб, що надається в закладі освіти.

Риторика (в перекладі з грецької – наука про ораторське мистецтво, красномовство) – наука про способи переконання, ефективні форми впливу(переважно мовного) на аудиторію з урахуванням її особливостей.

Робоча програма навчальної дисципліни – основний компонент комплексу навчально-методичного забезпечення дисципліни, нормативний документ університету, який розробляють науково-педагогічні працівники кафедр.

Силабус – це документ, в якому стисло описано окремий компонент (начальний курс) освітньої програми, роз'яснюється взаємна відповідальність викладача і здобувача вищої освіти, процедури, політики і змісту курсу, а також календар його виконання.

Спеціальна школа – заклад загальної середньої освіти для осіб з особливими освітніми потребами, зумовленими порушеннями інтелектуального розвитку, фізичними та/або сенсорними порушеннями

Техніка мовлення – базовий компонент професійної майстерності педагога, який пов'язаний із формуванням педагогічного голосу, фонаційного дихання, чіткої дикції та орфоепічної правильності мовлення і є засобом педагогічного впливу.

Технологія – це інструментарій в конкретній галузі діяльності людини, набір процесів, методів і принципів, необхідний для створення кінцевого продукту, будь то виріб, програма або інше соціальне благо.

ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК

А

Академічна доброчесність	264, 271
Асистент вчителя	54, 190, 192, 193
Аутизм	239

В

Вимоги до самостійної роботи здобувачів вищої освіти	10
Волонтерська діяльність корекційного педагога	55, 62
Вступ до спеціальності	3, 18

Д

Диференційований залік	15
Діти з особливими освітніми потребами	21, 148, 168
Діти із затримкою психічного розвитку	22, 32, 167, 206
Діти з інтелектуальними порушеннями	22, 31, 82, 83, 84, 119, 166, 206
Діти з порушеннями зору	22, 30, 206
Діти з порушеннями емоційно-вольової сфери	23, 35
Діти з порушеннями мовлення	23, 34, 206
Діти з порушеннями опорно-рухового апарату	22, 33, 206
Діти з порушеннями слуху	22, 30, 206

З

Заклад вищої освіти	21, 61
Затримка психічного розвитку (ЗПР)	7, 22, 32, 37, 167, 168

Е

Етапи виконання самостійної роботи	10, 11
Есе	25, 26, 35, 47, 49, 75, 124, 149

I

Імідж корекційного педагога	54, 61
Інклюзивна освіта	176, 178, 179, 180, 185
Інклюзивне навчання	160, 178
Інклюзивний заклад	179, 185
Інклюзивно-ресурсний центр	7, 22, 120, 125, 146, 148, 149
Інноваційні технології корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами	4, 212
Інтелектуальне порушення	7, 22, 31, 71, 81, 98

K

Кваліфікаційна характеристика	60
Клініка інтелектуальних порушень	3, 69
Комплексна психолого-педагогічна оцінка розвитку дитини з ООП	3, 144, 146
Конспект	16
Корекційна психопедагогіка	3, 117, 41, 52, 79, 105, 144, 176
Корекційний педагог	52, 54, 60
Корекційно-розвиткова робота	160, 162, 164
Критерії оцінювання самостійної роботи	12, 25
Курсова робота	16

M

Методика викладання фахових дисциплін спеціальності «Спеціальна освіта»	4, 276
Методика корекційно-розвиткової роботи при інтелектуальних порушеннях і затримці психічного розвитку	3, 158
Модульна контрольна робота	14

H

Навчання дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах НУШ	4, 202
Навчання дітей з розладами спектру аутизму	4, 235
Науково-прикладні дослідження і проекти в спеціальній та інклюзивній освіті	4, 262
Нова українська школа (НУШ)	7, 54, 119, 124

О

Основи невро- та психопатології	3, 41
Особистість корекційного педагога	52, 54, 60, 161, 171
Оцінювання самостійної роботи	11

П

Партнерська взаємодія в спеціальній та інклюзивній освіті	4, 226
Педагогіка інклюзивної освіти	3, 176
Проєкт	263
Професійна діяльність та особистість корекційного педагога	3, 52
Професійна мотивація	52, 55, 84
Професіограма корекційного педагога	54, 60
Професійне самовиховання	57, 62
Психологія дитини з інтелектуальними порушеннями	3, 79
Психолого-педагогічний супровід	178, 182

Р

Ректорський контроль знань	15
Реферат	16, 47, 48
Риторика та культура мовлення корекційного педагога	3, 105
Робота асистента вчителя і вихователя інклюзивних закладів	3, 190
Розлади спектру аутизму (РСА)	235

С

Самостійна робота	5, 8
Семестровий екзамен	15
Спеціальна освіта	18, 41, 52, 69, 79, 105, 117, 144, 158, 176, 190, 202, 212
Спеціальна школа	123, 125, 137, 160
Стаття	16, 271

Т

Тези	16, 271
Тренінг особистісного зростання вчителя-дефектолога	3, 249

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

А

Абрамович С.Д.	113, 115
Айзенк Г.	72
Альтшуллер Г.	214, 218, 221
Аспергер Г.	246

Б

Баудіш В.	163
Бондар В.І.	60, 65, 66, 163, 164
Буйняк М.Г.	6, 66, 174, 234

В

Вержиховська О.М.	141
Виготський Л.С.	26, 60, 65, 95, 98

Г

Гаврилов О.В.	61, 65, 164
Герье Е.В.	163
Граборов О.М.	163, 164

Д

Декролі О.	214, 217, 221
Дмитрієва І.В.	61, 65, 163, 164
Дмітрієва О.І.	6, 115, 225
Докучина Т.О.	6, 115, 188, 291
Долгобородова Н.П.	163
Доман Г.	214, 218, 221
Дульнев Г.М.	60, 65, 164

З

Зайцев М.	214, 221
Занков Л.В.	163

Є

Ескіроль Ж.-Е.	71, 75, 81
----------------	------------

Є

Єременко І.Г.	60, 65, 141, 164
Єфименко М.	214, 218, 221, 222

К

Каннер Л.	77, 246
Колишкін О.В.	39
Колупаєва А.А.	39

Л

Лурія О.Р.	72
------------	----

М

Марціновська І.П.	6, 247
Матвєєва М.П.	163
Миронова С.П.	6, 65, 66, 163, 164
Михальська С.А.	6, 67, 156, 233
Михальська Ю.А.	6, 51, 78
Монтессорі М.	217, 222

О

Островська К.О.	240
-----------------	-----

П

Певзнер М.С. 71, 81, 98, 163
Петерсен П. 214, 217, 221
Піаже Ж. 72
Пінель Ф. 71, 75
Пінчук Ю.В. 67, 115

Р

Рубінштейн С.Л. 72

С

Сеген Е. 81
Синьов В.М. 60, 65, 66, 163, 164
Синьова Є.П. 60, 65
Скрипник Т.В. 242, 246, 247
Стадненко Н.М. 103, 163, 164
Супрун М.О. 163, 164
Сухомлинський В.О. 230

Т

Тарасун В.В. 40, 247
Тупоногов Б.К. 163

Ф

Френе С. 214, 217, 221

Х

Хохліна О.П. 39, 77, 103, 143,
163, 164

Ч

Чеботарьова О.В. 61, 65,
124, 206

Чехов Н.В. 163

Чопік О.В. 6, 141, 157, 189

Ш

Штайнер Р. 214, 217, 221

Шульженко Д.І. 61, 65, 164

Я

Яковлева С.Д. 61, 65

ІНФОРМАЦІЯ ПРО КОЛЕКТИВ АВТОРІВ

БУЙНЯК Мар'яна Геннадіївна — кандидат психологічних наук, доцент, старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

ДМІТРІЄВА Оксана Іванівна — кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

ДОКУЧИНА Тетяна Олександрівна — кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

МАРЦІНОВСЬКА Ірина Петрівна — кандидат педагогічних наук, доцент, старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

МИРОНОВА Світлана Петрівна — доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

МИХАЛЬСЬКА Світлана Анатоліївна — доктор психологічних наук, доцент, завідувач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

МИХАЛЬСЬКА Юлія Анатоліївна — кандидат психологічних наук, доцент, старший викладач кафедри психолого-педагогічних основ корекційної роботи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

ЧОПІК Олена Василівна — кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Навчальне електронне видання

**САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
З ДИСЦИПЛІН ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 016 СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА**

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

За ред. М. Г. Буйняк

2-ге видання, перероблене й доповнене

Електронне видання

Підписано 25.03.2024. Гарнітура «Arial».
Об'єм даних 4,1 Мб. Обл.-вид. арк. 13,9. Зам. № 1094.

Видавець і виготовлювач Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка, вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-Подільський, 32300

Свідоцтво про внесення до державного реєстру суб'єктів видавничої справи
серії ДК № 3382 від 05.02.2009 р.